

BIA-P. 1.3.1/1-16

ศีลธรรมกลับมา

(ปาฐกถาธรรมทางวิทยุ)

ตอนที่ ๓

(ชุดออกปฐม อันดับ ๓๖)

พุทธทาสภิกขุ

อุทิศนา

ด้อยชวรมะมาตย์	ลงสู่โลกอันเบียดบีบ	
แม่ชวรมะรังษี	ตามพระพทธทรงประสงค์	ฯ
มันเหมาะจะเสริมศาสร์	สถาปนโลกให้อยู่ยง	
ปลอดภัยพิภพ, คง	เป็นโลกศุขสถาพร	ฯ
หากแดงพระชวรมญาณ	อันธพาลกลีบร	
จะครองโลกเป็นอาภร	ให้เดวลูสุเคร์จฉาน	ฯ
จะทกษานแห่งคณวัน	พิฆาตกันเบม้ประมาณ	
ด้วยเหตุอหังการ	เข้าครองโลกวิโยคธรรม	ฯ
บวรชัพพะพทธองค์	จึงประสงค์ประกอบกรรม	
ตามแนวพระชวรมนำ	ให้โลกหมองมัวพันภัย	ฯ
เผยแผ่พระชวรมทาน	ให้ไฟกาลพิชิตชัย	
แปดหมื่นสี่พันนัย	อุทิศทวงปถพี	ฯ

พ.ท.

๒๕๒๐

ที่ระลึก ๕๐ ปีสวนโมกข์

ชุมนุมปาฐกถาธรรมทางวิทย์

ของ

ท่านพุทธทาสภิกขุ

ชุด

ศีลธรรมกลับมา

ตอนที่ ๓

[ชุดลอยปฐม อันสืบ ๑๖]

ศรีธรรมาภิชาค

ของ

คุณเดิม และ คุณชำนาญ อธิประเสริฐ

พิมพ์ครั้งที่ ๑ : ๑,๐๐๐ เล่ม

มกราคม ๒๕๒๕

สารบาณเรื่อง

ศีลธรรมกลับมา

ตอนที่ ๓

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

ครั้งที่ ๒๐ ถึง ครั้งที่ ๓๖

	หน้า
๒๓. ธรรมะ ในฐานะ สิ่งที่ต้องคงเดินคงวา	๗
๒๔. ธรรมะ ในฐานะ สิ่งที่ต้องคงการ ความถูกต้องคู่กัน	๑๘
๒๕. ธรรมะ ในฐานะ สิ่งที่ต้องคงการ ความมีหัวใจที่ทาง	๓๑
๒๖. ธรรมะ ในฐานะ สิ่งที่ต้องคงการ การควบคุมทางควบคุมคน	๕๖
๒๗. ธรรมะ ในฐานะ สิ่งที่ต้องคงการ การถอนคนแล้วลงหลัก	๗๔
๒๘. ธรรมะ ในฐานะ สิ่งที่ต้องคงรู้ว่า กงจักรหรือคอกบฏ	๙๓
๒๙. ธรรมะ ในฐานะ สิ่งที่ต้องคงรู้ว่า ก็เศษเป็นแก้ว ธรรมะเป็นคน ๑๑๒	
๓๐. ธรรมะ ในฐานะ สิ่งที่ต้องคงรู้ว่า เพียงแค่เกิดมาเป็นคน - ยังมีใช้มนุษย์	๑๓๐
๓๑. ธรรมะ ในฐานะ สิ่งที่ต้องคงรู้ว่า ถ้าเป็นชาวพุทธก็หมดบัญญัติ ๑๕๐	
๓๒. ธรรมะ ในฐานะ สิ่งที่ต้องคงรู้ว่า นินญาต้องคู่กับสติ	๑๗๐
๓๓. ธรรมะ ในฐานะ สิ่งที่ต้องคงรู้ว่า วิทยุต้องเป็นสัมมา	๑๘๘
๓๔. ธรรมะ ในฐานะ สิ่งที่ต้องคงรู้ว่า วิชชาต้องส่องแสง	๒๐๑
๓๕. ธรรมะ ในฐานะ สิ่งที่ต้องคงรู้ว่า การลงแรงต้องคุ้มค่า	๒๒๖
๓๖. ธรรมะ ในฐานะ สิ่งที่ต้องคงรู้ว่า ศีลธรรมกลับมา - โลกาสมเย็น	๒๔๖

คำนำ

หนังสือชุดลอยปฐม อันฉบับ ๑๕ คีตธรรมกลัปมา (ตอน ๒) และอันฉบับ ๑๖ คีตธรรมกลัปมา (ตอน ๓) รวมสองเล่ม ได้ใช้เงินของผู้บริจาคคือ คุณเอ็ม ดือประเสริฐ จำนวน ๒๖,๕๐๐.๐๐ บาท และคุณชำนาญ ดือประเสริฐ จำนวน ๑๐,๐๐๐.๐๐ บาท ซึ่งบริจาคไว้ที่สวนอุศุมมูลนิธิ เพื่อจัดพิมพ์หนังสือชุดลอยปฐม ของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ สำหรับแจกเป็นธรรมบรณการ แก่สภรั้งมิถตามความประสงค์ของท่านอาจารย์.

ทั้งนี้ เนื่องด้วยสวนอุศุมมูลนิธิได้จัดพิมพ์ปาฐกถายกอากาศของท่านอาจารย์เองแรก ชื่อคีตธรรมกลัปมา (ตอนที่ ๑) ครึ่งที่ ๑-๑๒ เสร็จไปแล้ว; กำลังจัดทำกันฉบับครึ่งที่ ๑๓-๓๖ แบ่งเป็น ๒ ตอน. ตอนที่ ๒ จำนวน ๑๐ ครั้ง, ตอนที่ ๓ จำนวน ๑๔ ครั้ง; แยกเป็นสองเล่มเพื่อมิให้ขนาดหนาเกินไป จัดขายโดยเงินบริจาคของผู้มีชื่อสองท่าน ดังกล่าวข้างต้น รวมเป็นเงิน ๒๖,๕๐๐.๐๐ บาท

หนังสือชุดลอยปทุม ของท่านอาจารย์พุทธทาสภิกขุ
ไม่มีสำหรับจำหน่าย. ผู้ศรัทธาบริจาคประสงค์บริจาคสร้าง
หนังสือขึ้นไว้ในพระศาสนา และมุ่งหมายจัดถวายท่านอาจารย์,
องค์บรรยายได้แจกเป็นธรรมบรรณาการตามประสงค์ของท่าน
เท่านั้น

สวนอศมมุณี

ผู้จัดพิมพ์

๓๐ พ.ศ. ๒๔๗๔

อินไมทา

การฝึกหัดหัดคือธรรมะ อันเป็นธรรมทาน ในสมัย
นี้โลกกำลังขาดแคลนธรรมะอย่างเหลือเฟือ เงินคือพระเจ้า
แทนผล และอธรรมแก้กรรมไมทา, สติของอินไมทา.

คำว่า "ธรรม" เมื่อแปลไปเสีย มีความหมายมากมาย
อาจแปลเป็นพร, แต่เป็นพรที่อันศักดิ์สิทธิ์ นั่นคือ ธรรมะ
คือ หน้าที่ ที่รับผิดชอบจะต้องปฏิบัติ ในที่ใดที่ใดของมวลมนุษย์
ของธรรมชาตินี้ ทุกสิ่งทุกอย่างบนแผ่นดินนี้ต่างหากของพระเจ้า,
เมื่อความมีสติอยู่อย่างสมบูรณ์ ทั้งใจของสัตว์และ
สัตว์ทั้งหมด, ขริบทั้งโลก.

โลกขาดแคลนธรรมะ เพราะมีผู้คิดสิ่งที่ไม่ดี
ที่ธรรมะอย่างถูกต้อง ตั้งที่กล่าวแล้ว เพราะคืออยู่
เพลิดเพลินในอบายภูมิ ในระลอกของอินเกิดจากปรารถนาอยู่
ผิดธรรมะ นั่นเอง. สัตว์ชาติใดที่เสียไปก็สูญสิ้น ข้อมธรรม
ใจในระลอกของชาตินั้น และละทิ้งไปโดยสิ้นคนกระทำ
ทั้งที่มีสติเป็นปกติแล้ว ทั้งเมื่อทั้งนี้. มนุษย์เลิศวิเศษ
ซึ่งมีสติดี ได้ไปเห็นสิ่งที่ผิด ได้รู้ดีมีธรรมะอันดีที่ใน
สิ่งใดแล้ว; สุดแต่ให้เห็นว่ามีสติอันดีของตนได้ ได้เต็มใจ
ตลอดกาล เป็นปกติแล้ว. เขาเห็นว่า หน้าที่ของเขา มีสติ
เพียงพอ แต่เขาเขยื้อน หมดความดีของกรรมดี ที่โลกนี้เท่านั้น.

โลกของอินมีผู้ กำลังตกอยู่ในความพินาศอันนี้ สติ

การตั้งกฎธรรม คือการตั้งระเบียบมีข้อบังคับต่าง ๆ กัน
มิใช่แต่ในชาติไทยแต่ในชาติอื่น ๆ ด้วย แม้ในศาสนาคริสต์ด้วย ที่ตั้งกฎธรรม
ก็มีทั้งในชาติอื่น ๆ ด้วย. มีแต่จะไม่มี ความหมายในใจใหม่ ของ
มีไว้เป็นเครื่องแก้ความประพฤติของคน อันรวมอยู่ที่กฎธรรมต่าง ๆ
ต่าง. ความประพฤติเก่า ๆ ของคน มีไว้ให้คนต่าง ๆ แต่เมื่อจะมีความประพฤติ
ที่ดี ๆ ของกฎธรรม เขาจะเปลี่ยนไป. ผู้ประมุขธรรม ของ
รัฐสิกขิม และ รัฐสิกขิม เขาได้ประมุขธรรม ยึดมั่นถือมั่น
หน้าที่ของตนอย่างเต็มที่. ความประพฤติของ
คนที่ ก่อให้เกิดกฎธรรมขึ้น. ไม่เหมือนกับคนเป็นภาษา
อื่น ๆ ของเขา เขาเป็นอิสระ สันติ งาม มาก ดีนัก เก่ง และ
จิตใจดีไม่มีโทษต่อคนเขาเหล่านั้น เสียแล้ว.

ธรรมะ ของในรัฐธรรมนูญ มีทั้ง ข้อบังคับต่าง ๆ กัน
กฎเกณฑ์ต่าง ๆ และยังมีข้อบังคับต่าง ๆ กัน. มีหน้าที่ที่
ควรปฏิบัติกัน. ก็เปรียบเสมือนกับที่
กฎเกณฑ์ คือเป็นระเบียบ สันติสุขสงบเรียบร้อย และสันติภาพ
ของสังคม โดยส่วนเดียว. มีทั้งข้อบังคับต่าง ๆ กัน
ก็ดู แม้แต่สัตว์เดรัจฉาน และมนุษย์ต่าง ๆ ด้วย. มีทั้ง
ความดีความงาม และหน้าที่ต่าง ๆ. แม้แต่หม้อดินเผา. ก็
มีเรื่องต่าง ๆ. ทั้งสัตว์ต่าง ๆ. มีทั้ง ข้อบังคับต่าง ๆ
แต่ผู้ประมุขธรรม. ข้อนี้ เขาบอกกันว่า คนเราไม่มีสติ
อันมีบุญคุณอันดี. มีแต่ สัตว์ต่าง ๆ มีทั้งแต่สัตว์ต่าง ๆ
ในประมุขธรรม มีหน้าที่มี ก็ดีแล้ว.

๑๓ มี ๓๓ มนุษย์คนดีมี ๓๓ คน มี ๓๓ คนที่ควรพิเคราะห์ เพื่อจะได้
 รู้จักข้อดี ข้อชั่วของ ๓๓ คน ผู้ดีดั่งดาวที่เปี่ยมด้วย แสงสว่างส่องอยู่
 อยู่รอบดวง มี ๓๓ มนุษย์คนดีมี ๓๓ คน มี ๓๓ คนที่ควร
 พิจารณา ๑. ผู้ที่รักการเป็นทาสของอกโลก คนในชั่วไม่จำเป็น แผลงใจ
 เป็นกันเอง โดยมากในใจก็ชั่วร้าย ชั่วที่ลับขาด ชั่วระ.
 เขาลังกับโลกของเขาที่เราไม่ได้อีกแล้ว แต่เขาสามารถควบคุม
 ๓๓ มนุษย์คนดีมี ๓๓ คน ๑. ผู้ที่รักการเป็นทาส แต่ในลักษณะที่
จะไม่เป็นทาสเป็นอีกแล้ว แต่เราได้ โดยอาศัยชั่วระ ชั่วระ, ที่
 คนในใจ ทำดีเช่นนี้ โลกก็เหมือนโลกที่สงบงาม แต่อยู่
 ๓๓ มนุษย์คนดีมี ๓๓ คน พระสงฆ์หรือพระภิกษุในศาสนา มี ๓๓ มนุษย์คนดีมี
 ๓๓ คน เพราะเป็นโลกที่สงบ ๓๓ มนุษย์คนดีมี ๓๓ คน

๓๓ มนุษย์คนดีมี ๓๓ คน มี ๓๓ คนที่ควรพิเคราะห์ โทษนั้น
 คือ โลกที่ไม่สงบ เพราะ ๓๓ มนุษย์คนดีมี ๓๓ คน ได้เดินไปทาง
 ทางธรรม ชอบเป็นกุศลสิ่งใดอันแล้ว และสุขด้วย. ของที่
 ถูกดีการพินิจนั้น ชั่วระ ชั่วระ ๓๓ มนุษย์คนดีมี ๓๓ คน
 ๓๓ มนุษย์คนดีมี ๓๓ คน ชอบกับผู้ที่ดีด้วยดีแล้ว ๓๓
 ผู้ที่ดีมี ๓๓ คน อยู่ โดยทุกแห่งทุกมุมโลก. ชั่วระได้ของ
 ไม่ทาส ทำดีที่ ๓๓ มนุษย์คนดีมี ๓๓ คน

พระสงฆ์ ๓๓ มนุษย์คนดีมี ๓๓ คน

โลกของพระสงฆ์, โลก
 ๑ มนุษย์คนดีมี ๓๓ คน

ปาฐกถาพิเศษ (ตอนที่ ๓)

ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

ชกอากาศถ่ายทอดสดทุกสถานี

ครั้งที่ ๒๓ ชุดศีลธรรมกลับมา

วันอาทิตย์ที่ ๑๘ พ.ค. ๒๐

1707 ๘.๐๐ - ๘.๓๐ น.

ธรรมะในฐานะ สิ่งที่ต้องการ ความคงเส้นคงวา

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาจจะได้กล่าวโดย
หรือว่า **ธรรมะในฐานะสิ่งที่ต้องการ ความคงเส้นคงวา.**

ขอทำความเข้าใจไว้เสียก่อนว่า การบรรยายทุกครั้ง อาจมา
กระทำไปด้วยความหวังว่า **ธรรมะจะกลับมา; ถ้าธรรมะไม่
กลับมา โลกจะวินาศ. ถ้าธรรมะกลับมา โลกก็จะเป็นสันติ-
สุข** หรือถ้ากล่าวให้ชัดอย่างธรรมดา ๆ ก็กล่าวได้ว่า **ถ้าธรรมะไม่
กลับมาถึงที่สุดแล้ว เราก็จะไม่มีแผ่นดินอยู่.**

เพราะเหตุใด? เพราะเหตุว่า ชรามะหายไป
 เท่าไร อันธพาลก็จะมากขึ้นในโลกเท่านั้น. อันธพาล
 ก็จะรุกราน จนเราไม่มีแผ่นดินจะอยู่ คือจะรุกรานถึงในท้อง
 นอน แล้วจะไปอยู่ที่ไหน. อย่างไร? เมื่อภาวะแห่ง
 อันธพาลขยายตัวออกไปครอบงำนักเศรษฐกิจ มีนักเศรษฐกิจ
 อันธพาล; ครอบงำนักการเมือง มีนักการเมืองอันธพาล;
 ครอบงำนักปกครอง มีนักปกครองอันธพาล. แล้วมันจะ
 เป็นอย่างไร? ท่านลองนึกดูว่า เราจะอยู่กันที่ไหน ที่จะมี
 ความสงบสุข?

ขอให้สังเกตดูว่า แม้ปัจจุบันนี้ สภาพอันธพาล
 ก็มีอยู่ทั่วไป : อันธพาลโดยตรง เห็นได้กัวยศ,
 อันธพาลโดยอ้อม, ต้องนึกดูจึงจะเห็น อย่างนี้ก็มียุ่่มาก.

เช่นว่า มีคนเรดกว่า นอนเจ็บเลือดสาคอยู่ ก็ยัง
 มีคนที่เข้ามาปลดทรัพย์ จากคนที่เจ็บจะตายอยู่รอมร่อนั้น
 แล้ว; อย่างนี้มันไม่เคยมี ในสมัยที่ศีลธรรมยังดี. ในสมัย
 บรรพบุรุษของเรา เขาจะมาช่วยเหลือ, จะเอาน้ำมาให้กิน,
 เขายามาให้กิน, ช่วยเหลือเหมือนลูกเหมือนหลานของ
 เขา; ไม่มีใครมาปลดทรัพย์ จากคนที่กำลังจะตาย

แล้วก็ปลดมาก จนถึงกับว่าจะเหลือแต่กางเกงใน. อย่างนี้
ก็ปรากฏอยู่เสมอๆ.

ข้อที่กล่าวไว้ในพระบาลีว่า **นอนไม่ต้องบีตประตุ
เรือน**, ลุกย่อนเห็นว่ามีอยู่บนหัวอกมรรคา นั้นมันมีได้แต่ใน
สมัยที่มีธรรมะมากพอ เท่านั้น.

เกี่ยวกับการออกจากบ้านไม่ต้องบีตประตุเรือน นั้น
หาๆไม่ได้; แต่โรคที่^๕ยังเหลืออยู่นิดหนึ่ง. โดยที่ผู้ที่จะ
เชื่อได้กล่าวว่า **ในหมู่คนไทยที่ตกค้างอยู่ในรัฐไทรบุรี
ประเทศมาเลเซีย ยังมีศีลธรรมดี ถึงขนาดที่ว่า ไปไหน
ไม่ต้องบีตประตุเรือน, หรือ เพียงแต่จ้วงประตุไว้ ผากคน
จึงบ้านไว้ได้** อย่างนี้.

นี้แสดงว่า ลักษณะแห่งความมีศีลธรรมเต็มรูป
แบบครั้งโบราณนั้น ยังเหลืออยู่ที่นั่น. แต่ไว้ในประเทศไทย
เมืองแม่เรา^๖ มันหาที่ไหนได้ อาตมาที่ไม่ทราบ จึงถือว่า
มันไม่มี.

เราจะเปรียบเทียบ ความมากน้อยแห่งศีลธรรม ตาม
ยุค ตามสมัย ตามที่ **ท่านกล่าวไว้แต่โบราณโบราณว่า โลก
เป็นยุค ๆ มีศีลธรรมมากน้อยไปตามยุค.**

ยุคที่แรก เรียกว่า *กฤตายุค* นี้คนมีศีลธรรม ๑๐๐
เปอร์เซ็นต์ ไม่มีนิยมวัตถุเนื้อหนัง ซึ่งเป็นเหยื่อของกิเลส
ดังนั้นศีลธรรมมันจึงดี ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์.

ยุคถัดมา เรียกว่า *ไตรตายุค* นี้ความนิยมธรรมลด
เหลือ ๓ ส่วน นิยมวัตถุเนื้อหนังเสีย ๑ ส่วน.

ครั้งล่วงมาถึง *หว่าปรยุค* ความนิยมธรรมเหลือ
๒ ส่วน ไปนิยมวัตถุเสีย ๒ ส่วน คือเท่า ๆ กัน.

ครั้งมาถึง *ภลียุค* ความนิยมธรรมเหลืออยู่ส่วน
เดียว ไปนิยมวัตถุเสีย ๓ ส่วน ถ้าเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์ก็จะ
ได้ว่า :—

—ยุคแรก เรามีธรรมะ ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ไม่มีการ
นิยมวัตถุ.

—ยุคถัดมา นิยมธรรมะ ๗๕ เปอร์เซ็นต์ ไปนิยม
วัตถุเสีย ๒๕ เปอร์เซ็นต์.

—ยุคถัดมา นิยมธรรมะ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ นิยม
วัตถุ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ เท่ากัน.

— บุคคลผู้หนึ่ง นิยมธรรมะเพียง ๒๕ เปอร์เซ็นต์
 นิยมวัตถุ ๗๕ เปอร์เซ็นต์ นั้นมันเป็นอย่างไร ก็ขอให้ลอง
 กิจกฤตึก.

ข้อที่จะต้องระวัง ก็คือข้อนี้ ความนิยมธรรมะ
 จะตกศูนย์ แล้วความนิยมวัตถุก็จะขึ้นถึง ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์
 ซึ่งอาจจะมีโทษโดยไม่ต้องสงสัย ถ้าหากว่า สภาพศีลธรรมยัง
 ตกต่ำอยู่เช่นนี้เรื่อย ๆ ไป.

๖ ๕๕ ธรรมะเท่านั้นจะเป็นที่พึ่งของชาวโลก.

ที่นี้เราก็จะมาพูดถึง ธรรมะ ซึ่งจะมาเป็นที่พึ่งแก่
 เราได้ ธรรมะ นั้น เป็นสิ่งที่คงเส้นคงวา เพราะว่าเป็น
 เรื่องของธรรมชาติ. เป็นกฎของธรรมชาติ, เป็นหน้าที่
 เจียบขาดตามกฎของธรรมชาติ ทั้งที่กล่าวไว้ในพระบาลี
 ว่า :—

ตตคา — ความเป็นเช่นนั้น.

อวิตตคา — ความไม่ผิดไปจากความเป็นเช่นนั้น.

อนนฺยถตคา — ความไม่เป็นอื่นไปจากความเป็นเช่น
 นั้น.

ขมมุฏฐิตตา — เป็นการตั้งอยู่ตามขรรวมตาโดยกฎ
ของธรรมชาติ.

ขมมุณิยามตา — เป็นกฎภายในตัวของธรรมตา.

พระพุทธองค์ได้ตรัสว่า ตถาคตจะเกิดขึ้น หรือจะ
ไม่เกิดขึ้นก็ตาม สิ่งยังคงเป็นอยู่อย่างนี้; โดยเฉพาะ
อย่างยิ่ง ที่เราเรียกกันว่า อิทัปปัจจยตา กฎปฏิจสมุปบาท
ซึ่งเป็นหัวใจแห่งพระพุทธศาสนา นี่เป็นสิ่งที่คงเสถียร
อย่างยิ่ง, ธรรมะคงเสถียรอย่างไรก็อยู่ในตัวเอง ในตัว
ธรรมะเอง; เพราะเป็นตัวธรรมชาติ, เป็นตัวกฎของธรรม
ชาติ, เป็นตัวหน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ, เป็นผลโดย
สมควรแก่หน้าที่ มันคงเสถียรอยู่ในตัวธรรมะเอง, และ
ยังจะต้องมีความคงเสถียรระหว่างคนกับธรรมะ คือ
คนจะต้องประพฤติปฏิบัติหน้าที่ของตน ให้ถูกต้องตาม
กฎของธรรมชาติ.

เดี๋ยวนี้คน เป็นเสมือนนอกใจต่อธรรมะ ไปนิยมวัตถุ
แทนที่จะนิยมธรรมะ; แล้วเราจะฟังธรรมะ ซึ่งมีความ
คงเสถียรอย่างไรกัน. ขอให้คิดดูเถิด.

อากาศอากาศ จะเปรียบเทียบ ด้วยตัวอย่างที่ควรจะ
เปรียบเทียบ ว่าเรามีความคงเส้นคงวากันอยู่มากน้อย
เท่าไร ?

ในประเทศไทยเรา มีการหยุดชดเชยให้แก่วันชาติ
วันศาสนา วันพระมหากษัตริย์ ที่เรียกว่าของผู้มีความรัก
ชาติ. เราประกาศเป็นผู้รักชาติ รักศาสนา รักพระมหา
กษัตริย์ แล้วหยุดงานในวันชาติ วันศาสนา วันพระมหา
กษัตริย์; แต่ถ้าเมื่อวันนั้นไปตรงกับวันอาทิตย์ เราหยุด
ชดเชยวันจันทร์ ไม่ยอมเสียเปรียบ.

ถ้าวันอาทิตย์ตรงกับวันศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา
เป็นต้น เราก็หยุดชดเชยในวันจันทร์ถัดไป ไม่ยอมเสียเปรียบ.

วันที่เนื่องด้วยพระมหากษัตริย์ เผอิญไปตรงกับ
วันอาทิตย์ เราก็ต้องหยุดชดเชยวันจันทร์ อย่างไม่ยอมเสีย
เปรียบ. เคียดถึงขนาดนี้ จะเรียกว่ารักชาติ ศาสนา
พระมหากษัตริย์ อย่างคงเส้นคงวาว่างไรกัน.

วันหนึ่งแห่ง ๓๖๕ วัน ก็เสียสละให้ไม่ได้; ฉะนั้น
ในบางปีมีครบทั้ง ๓ วัน หยุดชดเชยวันชาติ, หยุดชดเชยวัน

ศาสนา, หยุคชคเชยวันพระมหากษัตริย์. นี้ดูความคงเส้น
คงวา ในความเป็นคนรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์.

ที่นี่ยากจะให้คู่ต่อสู้ไปว่า คนที่มาสมัครเป็นผู้แทน
ราษฎร โดยหลักการที่ว่า จะเข้ามาควบคุมรัฐบาล ชาวบ้าน
เขาเลือกผู้แทน ด้วยคิดว่าจะมาควบคุมรัฐบาล แล้วผู้แทน
ก็ไปเป็นรัฐมนตรี เข้าคณะรัฐบาลเสียเอง หมายความว่า
ตั้งใจจะมาคุมเขา แต่มากลายเป็นผู้ถูกคุมเสียเอง อย่างนี้
มัน คงเส้นคงวาอย่างไรกัน? ชาวบ้านเขาพูดว่า มะลิซ้อน
แต่ออกดอกเป็นมะลิลา.

ในที่บางแห่ง ในบางยุคบางสมัย จะมีอย่างไร?
ก็ขอให้ลองนึกดู ว่าเป็นทั้งผู้แทนราษฎร เป็นทั้งสมาชิก
รัฐบาล คือเป็นรัฐมนตรีคนใดคนหนึ่ง พร้อมกันไปในตัว
มันเป็นเรื่องคาบคอกคอกอย่างนี้แล้ว จะเป็นผู้คงเส้น
คงวาได้อย่างไร? แล้วก็กล่าวกันว่า ถ้ารัฐบาลไม่เอา
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเข้ามาเป็นรัฐมนตรีแล้ว ก็ถือว่า
มันเป็นการคุหर्मิน สมาชิกผู้แทนราษฎรมากเกินไป. นี้ดู
ความคงเส้นคงวากันในข้อนี้กันเถิด.

หรือว่า *คิ้วว่* ข้าราชการ^{นี้} ไม่มีความคงเส้นคงวา คือ *ไม่รู้ว่าเป็นนายราชทูร หรือเป็นผู้รับใช้ราชทูร.* คู่อกที่หนึ่งก็เป็นนายราชทูรทีเดียวประมาณ ; คู่อกที่หนึ่งก็พูดว่าจะเป็นผู้รับใช้ราชทูร.

คู่อกไปตั้ง *พุทธบริษัท* พุทธบริษัทอง *ทองโหล* ในวัด *บุชาวัด* ดุแทนธรรมะ มากเกินไป ; *คำรต* ใน *กวม* - *สุขัลลิกานุโยค* คือ *แควอ้อมไปด้วยสิ่งเหลือเพื่อ*, *ส่งเสริมความรู้สึกในทางกาม*. เขากระซิบกันว่า เรื่องนี้มันสูงขึ้นไปถึงพวกนักบวชบรรพชิตแล้ว บางทีจะถึงระดับพระเถระพระมหาเถระ ค้ำยันไป เขาพูดกันอย่างนั้น.

คู่อกที่ก็จะเห็นได้ว่า *ภิกษุทำหน้าทีนอกเรื่องนอก* *ราวของภิกษุ* มากขึ้นทุกที. *วัดนั้น* แลละ *จักมทรสพ* มี *อบายมุขครบทุกอย่าง* นั้นมัน คงเส้นคงวากันที่ตรงไหน ?

คู่เรื่อง *เบ็ดเตล็ด* กันบ้าง *หมอที่ยังดิมเหล่า* ก็ *ชว* *ได้คนแล็กดิมเหล่า*. *ครูที่ยังสูบบุหรี่* ก็ *ชว* *นักเรียนให้เลิก* *บุหรี่*. *รัฐบาลก็ยังส่งเสริมอบายมุข* อยู่หลายอย่าง *ว่าเป็น* *ความจำเป็น* เพื่อประโยชน์แก่ *ภาชี* *มาบำรุงประเทศชาติ* ;

ภิกษุก็สนองความประสงค์ของรัฐบาลได้ยาก ในการที่จะช่วย
ขจัดอบายมุข เพราะมันเดินสวนทางกัน.

คุณ**บีต้ามารดา** ส่วนมาก ก็**อยากให้อูกรวย** รวย
มาก ๆ **ไม่**อยากให้เป็นคนดี แต่ว่ายากจนหรือจน ให้อูกรวย
ก็แล้วกัน **จะดีจะชั่วไม่ต้องถือเป็นประมาณ.** นี่บิตา-
มารดาที่เป็นพุทธบริษัท ก็ยังเป็นเสียอย่างนี้ มันมี
ความคงเส้นคงวาที่ตรงไหน ?

แม้แต่เรื่องเล็ก ๆ ขึ้นไปอีก เช่น **ต้นไม้ที่จะปลูก**
เป็นร่มเงาแก่นั่น ; บางทีก็ว่าดี แล้วก็ปลูก **บางทีก็ว่าไม่ดี**
ก็ตัดทิ้งไป, **บางทีก็ว่าดี ก็ปลูกใหม่.** ไม่มีความคงเส้น
คงวา แม้แต่ต้นไม้ที่จะปลูกบังเงาให้แก่ถนน.

ไม่คงเส้นคงวาแล้ว มันจะเป็นอย่างไร ? จะ
เคียดแค้นเหลือประมาณ ยกตัวอย่างว่า **ฝนไม่ตกต้องตาม**
ฤดูกาล, ธรรมชาติไม่คงเส้นคงวา, นี่อะไรมันจะเกิดขึ้น
ความลำบากยากเข็ญมันเกิดขึ้น **จนรัฐบาลจะต้องใช้เงินพัน**
จำนวนมาก ไปช่วยคนเหล่านี้ **เพราะความไม่คงเส้นคงวา**
ของฟ้าของฝน.

ขอให้ท่านทั้งหลาย พิจารณาเหตุความไม่คงเส้นคงวา ว่ามันเป็นสิ่งที่สร้างปัญหา นำมาซึ่งความทุกข์.

เราจะหวังพึ่งพระธรรม แต่พระธรรมเป็นสิ่งที่คงเส้นคงวา เราจะทำให้ธรรมะกลับมาคุ้มครองเราได้อย่างไร? เราก็จะต้องเป็นผู้มีความคงเส้นคงวา : นิยมธรรมะไม่บูชาวัตถุ อย่างคงเส้นคงวา. เรื่องเศรษฐกิจก็ประกอบไปด้วยธรรมะ, เรื่องการเมืองก็ประกอบไปด้วยธรรมะ, การปกครองก็มีธรรมะ, แม้แต่เรื่องสงคราม ก็จะถูกจัดให้มันมีธรรมะ.

ข้อที่ว่า ประชาชนเป็นใหญ่ ประชาธิปไตยเพื่อประชาชน โดยประชาชน ของประชาชนนั้น. ถ้าไม่มีธรรมแล้ว ประชาธิปไตยนั้นแหละจะทำลายโลก; ค่อยเมื่อมีธรรมะ ประชาธิปไตยนั้นจึงจะมีประโยชน์แก่มนุษย์; ประชาธิปไตยที่ไม่มีธรรมะ ไม่มีประโยชน์อะไร.

เพื่อธรรมะกลับมา เราจะต้องเลิกการศึกษาชนิดที่ไม่คงเส้นคงวา ไปเสียให้หมด; การศึกษาที่ไม่รู้ว่า จะเอาอย่างไรกันแน่ : การศึกษาจะรับใช้การเมือง, การศึกษาจะรับใช้เศรษฐกิจ, อะไร ๆ ที่ไม่ประกอบด้วยธรรม,

หรือวิกฤตการณ์ทางการศึกษาอันไม่สมบูรณ์ได้วางขึ้นมา. นี่
เป็นสิ่งที่เลวร้าย. การศึกษา ต้องมุ่งไปที่ความมีธรรมะ
อยู่ในพลเมือง.

อาตมาขออวยวาท ^๑ ความมีธรรมะอยู่ในพลเมือง
นี้เป็นหัวใจ เป็นความมุ่งหมายของการศึกษา; เขา
เพียงแต่เป็นสุภาพบุรุษ, เป็นสัตบุรุษ มีอยู่ในพลเมือง
ก็แก้ปัญหาได้หมด.

สุดท้ายไป เราจะต้องเลิกวัฒนธรรมเนื้อหนัง ที่
กำลังนิยมส่งเสริมกันนัก แลกเปลี่ยนกันทั่วโลก; มันไม่มี
อะไร มันมีแต่การเต้นรำเหมือนลิงเมมโหล มันไม่มีประโยชน์
อะไรแก่มนุษย์เลย. วัฒนธรรมที่แลกเปลี่ยนกันในลักษณะ
อย่างนี้ เป็นวัฒนธรรมเนื้อหนัง.

อยากจะให้กลายเป็นว่า กินข้าวแล้ว แทนที่จะ
ไปสถานเริงรมย์ อาบอบนวด. ขอให้ ไปนอนกลิ้ง
เกลือกอยู่ในโบสถ์ ร้องเพลงธรรมะ สวดมนต์ไหว้พระ
กันดูบ้าง จะเป็นอย่างไร? อย่ารับวัฒนธรรมที่ทำลาย
ธรรมะ เข้ามาสู่บ้านเรือน เข้ามาสู่เมือง หรือประเทศชาติ
ของเรา.

เราจะต้องมีหลักการที่ยึดถืออย่างคงเส้นคงวา หรืออย่างเฉียบขาด ตรงตามกฎของธรรมชาติ. เรามีกฎของธรรมชาติเป็นพระเจ้า หรือจะเรียกว่า พระธรรมเจ้าก็ได้.

กฎของธรรมชาติ เป็นพระเจ้าโดยแท้จริง. พุทธบริษัทก็มีพระเจ้า คือมีกฎของธรรมชาติเป็นพระเจ้า. สัจธรรมทั้งหลาย ที่พระพุทธองค์ตรัสรู้นั้น คือกฎของธรรมชาติ. เราจับนับถือกฎของธรรมชาติ อย่างกับว่าเป็นพระเจ้า; ต้องนับถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ทำหน้าที่ถูกต้องตามกฎของธรรมชาติ ที่เป็นไปเพื่อความเจริญ.

เราจะปฏิเสธว่า เราไม่รู้กฎของธรรมชาติ แล้วเราก็ไม่ต้องปฏิบัติธรรม อย่างนั้นมันไม่ถูกต้อง. มันเหมือนกับกฎหมาอ ไครอย่าปฏิเสธว่าไม่รู้กฎหมาย แล้วก็ไม่ทำตามกฎหมายไม่ต้องรับโทษ; อย่างนั้นมันเป็นไปไม่ได้. กฎของธรรมชาตินั้นเฉียบขาดยิ่งไปกว่านั้นอีก.

เราต้องรู้คุณของพระธรรม ที่ทำให้เรารอดชีวิตอยู่ได้ ในบัดนี้; มีการประพฤติกิเลส บรรเทากิเลส

ขนมช็อกโกแลตไว้ ไม่ลุกขึ้นมาเผาผลาญ. เราจะต้องมีลมหายใจ
 อยู่อย่างประกอบด้วยธรรม มีความพอใจตนเองว่าประกอบด้วย
 อยู่ด้วยธรรม, เป็นอยู่ด้วยอำนาจของธรรม ในเวลา ๒๔
 ชั่วโมง, วังก็เลยถึง ๒๓ ชั่วโมง มีกิเลส ๑ ชั่วโมง อย่างนี้
 มันอยู่ได้ ไม่เป็นโรคประสาท. ถ้ามากกว่านั้นก็เป็นโรค
 ประสาท.

ข้อนั้นแหละ ที่เราควรจะละอายสัตว์เคี้ยวจวน สัตว์
 เคี้ยวจวนไม่เป็นโรคประสาท เพราะมันไม่มีวิตกกังวลมาก
 เหมือนคน. สัตว์เคี้ยวจวนไม่มีพรั่น คือไม่ต้องวิตกกังวล
 ว่าพรั่นนี้จะกินอะไร ลูกเมียจะกินอะไร. สัตว์เคี้ยวจวน
 ไม่มีมะรึ้นนี้ ไม่มีอาทิกย์หน้า เตือนหน้า บีหน้า หรือแม้
 แต่ชาติหน้า. เวลามันมีวิตกกังวลเต็มไปหมด เราจึง
 เป็นโรคประสาท จนเต็มยศอยู่ในโรงพยาบาล ไม่มีที่จะ
 รับคนเป็นโรคประสาทอยู่แล้ว.

สัตว์เคี้ยวจวนไม่มีคอร์รัปชัน มันทำไม่เป็น, สัตว์
 เคี้ยวจวนไม่มีสงคราม มันทำไม่เป็น, สัตว์เคี้ยวจวนไม่มีการ
 หลอกหลวงกันด้วยการเมือง เหมือนโลกมนุษย์, สัตว์เคี้ยวจวน
 ไม่มุ่งเอาเปรียบผู้อื่น เพราะมันทำไม่เป็น มันไม่มีบาป มัน

จึงอยู่อย่างสงบสุข ตามแบบของสัตว์เคี้ยวจาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือไม่เป็นโรคประสาทนั่นเอง. สุนัขเป็นโรคกลัวน้ำนั้น ไม่ใช่โรคประสาท มันเป็นโรคอื่น อย่าเอามันมาปนกัน. โรคประสาทที่นอนไม่หลับ ที่ทรมาณอย่างละเอียดประณีต นั้นนะ เป็นกันแต่คน.

ทำไมไม่ละอายสัตว์เคี้ยวจาง; จะได้มีหิริ มีโอศติ์ปะ ละอายบาป และละอายต่อความชั่ว, แล้วก็จะมี นักเศรษฐกิจบริสุทธ์ นักการเมืองบริสุทธ์ นักปกครองบริสุทธ์ นักสังคมบริสุทธ์ อะไร ๆ มันก็จะบริสุทธ์ ด้วยอำนาจของธรรมะ เพราะว่าเรา ละอายต่อการที่ไม่มีธรรมะ. ขอให้ท่านทั้งหลายพิจารณาณาคูเด็ก.

เราจะหวังพึ่งธรรมะ ที่เป็นสิ่งคงเสถียรคงวา เราก็จะต้องมีความเป็นเคนคงเสถียรคงวา, *ความเป็นมนุษย์* ของเรา ก็ต้องคงเสถียรคงวา, *ความเป็นพุทธบริษัท* ของเราก็ต้องคงเสถียรคงวา *ความเป็นไทยเป็นคนไทย* ของเรา ก็ต้องเป็นอย่างคงเสถียรคงวา, ความคงเสถียรคงวาเท่านั้นที่จะช่วยเราได้.

บรรพบุรุษของเรา เคยมีความคงเส้นคงวาต่อ
 ธรรมะ; โทษเฉพาะอย่างยิ่ง ท่านก็เคยรอคอยด้วยอำนาจ
 ของธรรมะ นอนไม่ต้องปิดประตูเรือน, วิวาห์พอปล่อยไว้
 ที่ไหนก็ได้, ไม่ต้องใส่คอกที่มีกุญแจเหมือนสมัยนี้. สมัย
 นอนใต้ถุนเรือนก็มีคนมาขึง, นอนอยู่ในห้องก็มีคนบุกเข้าไป
 ถึงห้องนอน อย่างนี้. นั่นแหละคือผลของการที่ไม่มีธรรมะ
 อย่างคงเส้นคงวา.

ขอให้ท่านทั้งหลายระลึกนึกถึง ธรรมะ ว่าเป็นสิ่ง
 ที่มีค่าความคงเส้นคงวา. จะทำอย่างหลุบ ๆ ล้อ ๆ ปลุก
 มะลิขันธ์ ออกดอกมาเป็นมะลิลา, อย่างนั้นก็ไม่เหมาะ
 ที่จะได้รับประโยชน์จากธรรมะ, จะต้องทนทรมานต่อไป
 ด้วยความไม่คงเส้นคงวาของตน.

โทษ ต้องคู่กับ ธรรม, ธรรม ต้องคู่กับ โทษ. ความ
 เป็นไทย เป็นได้ด้วยความมีธรรม. หมกธรรม หรือ
 ธรรมะ แล้ว ความเป็นไทยก็จะไม่เหลืออยู่; เพราะเป็น
 ทาสของกิเลสเสียเต็มที่แล้ว, ก็จะต้องทำอะไรผิดพลาด ไป
 ตามอำนาจของกิเลส; แล้วความเป็นไทยก็จะสูญเสียไป.
 ความเป็นไทยในภพในสูญเสียแล้ว; ความเป็นไทยในภพ
 นอกก็จะสูญเสียม.

เราจงเป็นไทยให้คงเส้นคงวา, เป็นพุทธบริษัท
ไทยให้คงเส้นคงวา เช่นไม้ต้องหยุดชงเหย วันชาติ วัน
ศาสนา วันพระมหากษัตริย์ ที่เมื่ออยู่ไปตรงกับวันอาทิตย์นั้น
อีกต่อไป ก็จะมีวามคงเส้นคงวา ตรงกันทั้งปากและใจ
ซึ่งชน. นี่แหละคือการมีธรรมอย่างคงเส้นคงวา. ไทย
ต้องคู่กับธรรม, ธรรมต้องคู่กับไทย จึงจะยังคงความ
เป็นไทยไว้ได้.

ขอให้พุทธบริษัทชาวไทยเรา เอาธรรมะกลับมา
ถึงธรรมะกลับมา ด้วยความเป็นคนคงเส้นคงวา แล้วเจริญ
ก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ในการแสวงความสุข ตามแบบของพุทธ-
บริษัทยิ่งๆ ขึ้นไป จงทุกประการเทอญ.

ออกอากาศครั้งที่ ๒๔
วันอาทิตย์ที่ ๑๕ มี.ย. ๒๓
เวลา ๘.๐๐ - ๘.๓๐ น.

ธรรมะในฐานะ สิ่งที่ต้องการความถูกฝาถูกตัว.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรม ทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมาก็ยังคงกล่าว
ด้วยความมุ่งหมายว่า ธรรมะจะกลับมา; ถ้าธรรมะไม่กลับมา
โลกวิบัติ; อย่างน้อยเราก็ไม่มีแผ่นดินอยู่. หมายความว่า
ธรรมะหายไปเท่าไร อันธพาลก็เกิดขึ้นแทนเท่านั้น จนอันธพาล
เต็มไปหมด รุกรานถึงห้องนอน. เราก็ไม่มีแผ่นดินอยู่. โลกก็จะ
วิบัติ เพราะความไม่มีธรรมะนั้นเอง.

สมัยโบราณนั้น เมื่อยังมีศีลธรรมดีกว่านี้ เด็กตัว
เล็กๆ ๔-๕ ขวบ คนเดียว ก็เฝ้าบ้านได้ : พ่อแม่บอกให้
เฝ้าบ้านเพื่อไปนาไปไร่, หรืออยู่ในบ้านก็มาตลาด ก็ไม่มี

อะไร. เคี้ยวมันไม่ได้ สมือนัน ตำรวจคนเดียว ก็เผา
 สถานได้ ปลดอภัยตลอดคืน; สมือนันไม่ได้ ออกันตั้ง
 หลายนับคน ก็ยังถูกบุกถูกเผา สมือนันให้ทุกคนเขาถือว่า
 โรงพักเป็นของเขาทุกคน. เคี้ยวมันไม่เป็นเช่นนั้น.
 หนังสือพิมพ์ลงข่าวปล้นบ้านนายตำรวจ. นายพลตำรวจ,
 ปล้นบ้านผู้ว่าราชการจังหวัด มันล้วนแต่เป็นสิ่งที่ไม่เคยมี.

ถ้าเราต้องการให้ธรรมชาติกลับมา เราก็ต้องมีสิ่ง
 ที่ธรรมชาติต้องการ เป็นการลงทุน. ครึ่งที่แล้วมา อาตมา
 ได้กล่าวถึงข้อที่ว่า *ธรรมชาติเป็นสิ่งที่ต้องการความคงเส้นคงวา* ;
 ส่วนในเวลานี้ อาตมาจะได้กล่าวโดยหัวข้อย่า *ธรรมชาติใน*
ฐานะสิ่งที่ต้องการความถูกฝ่าถูกตัว. ความคงเส้นคง
วา กับความ ถูกฝ่าถูกตัว นั้นเนื่องกันอยู่. ยกตัวอย่าง
อย่างว่าผู้แทนจะมาเป็นรัฐมนตรีเสีย; คงจะระมาคุณรัฐบาส
แต่มาเป็นรัฐมนตรีเสีย เป็นพร้อมกันทั้ง ๒ อย่าง อย่างนี้.
 เมื่อมีกรณีเกิดขึ้นเป็นปัญหาขึ้นมา ถ้าวินิจฉัยด้วย spirit ของ
 ผู้แทน ผลมันก็จะออกมาอย่างหนึ่ง. ถ้าวินิจฉัยด้วย spirit
 ของรัฐมนตรี ผลมันก็จะออกมาอีกอย่างหนึ่ง. มันเหมือน
 กับเหยียบเรือ ๒ แคม หรือว่าจะจะเป็นเหมือนไม้ยืน ๒ ขา

อย่างหมิ่นก็ไม่น่าหมิ่น; แต่หมิ่นก็แสดงลักษณะแห่งความ
ไม่ถูกฝ่าถูกตัว อยู่แน่เอง.

ต้องมีความลงเส้นทวง ฎุกฝ่าฎุกตัว ให้
แก่ธรรมะ ธรรมะจึงจะกลับมา.

เอ้า, ที่นี้เราจะพูดถึงเรื่อง การฎุกฝ่าฎุกตัวกัน
ต่อไป :-

ประชาธิปไตย ต้องคู่กันกับพลเมืองที่มีศีล
ธรรม; มันเป็นส่วนเป็นตัวกันอย่างนี้. ประชาธิปไตย
เพื่อเชื้อ : เพื่อคำว่าประชาธิปไตยของประชาชน เพื่อ
ประชาชน โดยประชาชน; นี้ฟังดูมันก็น่าสนุก. แต่ถ้า
ไม่มีศีลธรรมแล้ว นั่นเป็นประชาธิปไตยวินาศ. ประชา
ธิปไตยของประชาชนพลเมืองที่ไม่มีศีลธรรม ก็ประชา
ธิปไตยที่นำมาซึ่งความวินาศ.

ถ้าพลเมืองทั้งหมดไร้ศีลธรรมแล้ว ค้อให้พระโพธิ
สัตว์ หรือองค์อวตารอะไรทั้ง ๑๐๐ องค์ มาปกครอง ก็ไม่มี
ความสงบสุข; มันไม่ถูกฝ่าถูกตัวกัน. ประชาชน
พลเมืองต้องมีศีลธรรม ใครที่ปกครองได้; แม้ไม่มีการ
ปกครองเลยก็ได้ มันปกครองอยู่ในตัวมันเองเสร็จ ก็

กรรมนั้นเป็นผู้ปกครอง. ถ้าพลเมืองไร้ศีลธรรม องค์
 อวตารขี้มาฆามาตั้งรอยก็ปกครองไม่ได้. *เงินพันก็กลายเป็นเงินหลาย* ไปหมด. โดยเจ้าหน้าที่หรือราษฎรที่ไร้ศีล
 ธรรม.

ความไร้ศีลธรรม คืออะไร? ความไร้ศีลธรรม
 คือการไม่ทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง, ไม่ทำหน้าที่ของ
 มนุษย์อย่างถูกต้อง; เช่น ขี้เกียจ อย่างนี้เรียกว่าไม่มี
 ศีลธรรม. ไร้ศีลธรรม คือความเป็นมนุษย์อย่างไม่ถูกต้อง.

ขอให้เข้าใจว่า คำว่า ศีลธรรม มีความหมาย
 กว้างขวาง ครอบคลุม; แม้แต่ความไม่ขี้เกียจ. เดียวนี้
 ก็ยังเป็นคนที่เต็มไปด้วยความขี้เกียจ; ไม่จำเป็นไม่ทำงาน,
 ไม่หวังใครเงินเดือนไม่ทำงาน. คนที่กำลังทำงานอยู่นั้น คือ
 ทำงานด้วยจำเป็น; นั่นคือคนขี้เกียจ. ความไม่ถูกไม่ถูกตัว
 มีอยู่อย่างนี้.

เงินพัน ที่กำลังปฏิบัติอยู่ในเวลานี้ ก็ยังมีการผลิตฝึ
 ผลิตตัว ก็มีหนังสือพิมพ์กล่าวถึงพวกประชาชนบางพวก
 ขอนแก่นเครื่องจักร; ไม่ต้องการเงิน เขาจะทำเอง; มัน
 สวนทางมาอย่างนี้. เพราะเขาเห็นว่า ใช้เครื่องจักร มัน

ได้ผลมากกว่าใช้แรงแล้วรับค่าแรง; ก็มีประชาชนที่สุขจิต
ใจอยู่พวกหนึ่งสวนทางขึ้นมา.

ในถิ่นที่มีสวนยาง กรรมกรเหล่านี้ไม่ยอมทำงาน
เงินฝิ่น เพราะเขาต้องการรายได้ที่สูงเกินไป. เขาเรียกร้อง
ค่าแรงสูงเกินไป; ทั่ว ๆ ไปกรรมกรตั้งค่าแรงของตัวไว้
สูงกว่าเงินฝิ่นเบ็ดเสร็จมาก. แม้กรรมกรที่จะมาทำงานในวัด
ก็ต้องเรียกค่าแรงสูงมาก จนข้างกันแทบจะไม่ไหว ถ้าเคยดู
คนไทยยอมรับค่าแรงต่ำ ก็มีเพื่อนกันเขุ้อามาดจะตำราญ ว่า
ทำไมไม่รับค่าแรงต่ำ เขาพลอยเคียดแค้นด้วย นี่แหละจงก
เถอะว่า ความไว้ศีลธรรมนั้นมันมีอยู่อย่างไร? มันไว้ศีลธรรม
กันอย่างไร?

ออกจะพูดถึงมหาวิทยาลัยของเด็กลูกทุ่ง คงจะ
เป็นคำแปลสำหรับท่าน. เด็กลูกทุ่งล้วนแต่เรียน ป. ๔
มาแล้วทั้งนั้น. เขาสอนกันอย่างไร? ทำไมจึงไม่รู้จัก
รักทำการงาน? มันเกลียดทำการงาน, เกลียดการงาน,
เกลียดความเหน็ดเหนื่อย. แต่คุ้มได้ กัดปลด กันอยู่เป็น
ประจำ, มันสักเด็กมโชน้อยเป็นประจำ มันเป็นเจ้าของนิต
รังแกเพศหญิง มันไปอิงนกกตปลาในวัด. ถ้าพระห้าม

มันก็ถึงหัวพระ. ห้องประชุมของเขา ห้องเรียนของเขา ก็ตามสะพาน ตามราวสะพาน ตามหัวถนน; มันเพียงแค่อวดโฉมของคนเฝ้าที่ไร้มรรยาท. จบมหาวิทยาลัยนี้แล้ว ก็เพื่อพาผู้หญิงหนี ไปอยู่กันตามประสาของเขา.

นี่ มหาวิทยาลัยอย่างนี้ทำไมไม่มอง ? มันเป็นที่ เป็นสันเหมือนกับมหาวิทยาลัย มีอยู่ทั่วไปทุกหัวระแหง; จบมหาวิทยาลัย ตรงที่พาผู้หญิงหนีไปอยู่กันตามประสา ที่ จะกลับตัวได้นี้ก็น้อยมาก.

ที่นี้ก็จะ ดูความไม่คงเส้นคงวา ในหมู่ข้าราชการเจ้าหน้าที ทั่วไปจึงต้องออกกระเบือบมาตีบ ทุกชั้นทุกตอน คล้ายกับว่า ไม่มีใครเลยสักคนเดียวที่จะไว้ใจได้. อ่านดูกระเบือบควบคุมเงินฝิ่นแล้ว มันรู้สึกอย่างนี้ ทำไมควบคุมกันราวกระว่า ไม่มีใครสักคนเดียวที่จะไว้ใจได้ ? ลอง คิดดูเถิดว่า ศีลธรรมมันจะเป็นอย่างไร ?

ดูกันต่อไป ถึงความไม่ถูกฝ่าถูกตัว, ความไม่ถูกฝ่าถูกตัว ซึ่งเป็นอันตรายอย่างยิ่งนั้น มีอะไรบ้าง หากมาจะระบุเป็นข้อ ๆ ไป :-

ข้อ ๑. ความไม่ถูกฝ่าถูกตัวของพุทธบริษัท.
 —เรามีแพ้ชั้น การแต่งตั้ง ที่ *ไม่ถูกฝ่าถูกตัว* ของความเป็น
พุทธบริษัท: แต่งตัวยักเเตศ, แต่งตัววาคเบง, แต่งตัว
 ชาติที่ส่งเสริมกิเลส. —เพลง กัด การรำ กัด *ไม่ถูกฝ่า*
ถูกตัวสำหรับความเป็นพุทธบริษัท. —ภาพโฆษณ
 ทั้งหมด *ไม่ถูกฝ่าถูกตัวสำหรับความเป็นพุทธบริษัท.*
 —มหรสพ และประเพณี บางอย่างหลายอย่าง และอะไร
 อีกมาก ที่ยัง *ไม่ถูกฝ่าถูกตัวกับความเป็นพุทธบริษัท.*

เรื่องที่ ๒. ต่อไป เช่นเรื่อง การปราบคอมมิว-
 นิสต์ ก็รู้สึกว่ามี *ไม่ถูกฝ่าถูกตัว* โดยตรรกวิทยาอย่าง
 ก็คือว่า คอมมิวนิสต์นี้ อย่างน้อยก็มีถึง ๔ ระดับ. แล้วทำ
 ไปเหมือนกับว่ามีระดับเดียว.

—คอมมิวนิสต์ *ชั้นหัวกะทิ* นี้มีอุดมคติในลัทธิ
 ยึดถือแท้จริง.

—คอมมิวนิสต์ *กลาง ๆ* กะทิ ไม่ค่อยเข้าใจอุดมคติ
 อะไร; แต่หวังความเป็นใหญ่เป็นโต เมื่อประสบชัยชนะ
 ก็เป็นไปทำนองขบถ หรือล่าเมืองขึ้น.

— คอมมิวนิสต์ *หวงกะที้* นี้เพื่อสนับสนุน เขา
รับจ้าง มีความจำเป็นบางอย่าง ทำให้ต้องอยากเป็นคอม-
มิวนิสต์.

— คอมมิวนิสต์ *กวางมะพร้าว* ชั้นสุดท้าย นี้เชื่อว่ากัน
ว่า ใต้แก่พวกที่เจ้าหน้าที่ยึดเย็ดให้เป็น เคียวจะไม่มีงานทำ.

*คอมมิวนิสต์มีตัว ๔ ระดับเป็นอย่างน้อย ต่างกัน
อย่างกับเท้ากับดิน; แต่เขาก็มีวิธีปราบอย่างเดียวกัน
เสมอทั้งหมด : ไล่แค่ ป. บั้น ไม่ไล่ ป. ปาก ป.
เหมือนกัน ป. บั้น กับ ป. ปาก; เราไล่แค่ ป. บั้น ไม่
ไล่ ป. ปาก หรือไล่ไม่เป็น.*

และภาษาที่ใช้กับ ป. บั้น นี้ มันก็มีแต่ขู่เข็ญ
สาปแช่ง ไม่มีภาษาที่จะจูงใจพี่น้อง ในครอบครัว ที่เขา
เข้าใจผิด แยกแยกออกไป ว่ากลับมาเด็ก, กลับมาเด็ก,
พวกญาติทั้งหลาย ๘๐-๙๐ เปอร์เซ็นต์ เขาหวังการกลับมา
ของคุณ. เขาไม่อาจจะเห็นด้วยกับความผิดของคุณ. การ
ทำเช่นนั้นมันไม่ถูกต้อง ยังใช้สิทธิเสรีภาพไม่ถูก. จงเอา
สิทธิเสรีภาพนั้น มาแลกกับความรักของญาติ ของเพื่อน

ดีกว่า กลับเข้าสู่กรอบกรวดเดิมเสีย ซึ่งเราอาจจะสร้างกันได้
อย่างดีที่สุด.

ทันที ข้อที่ ๓. อีกต่อไป เพราะ การศึกษา *ไม่ถูก
ฝักถูกตัว*. การศึกษาก่อน; *ถ้าเป็นสัตว์ก็ทางตัว*. ถ้า
เป็นพระเจดีย์ก็ออกตัว. รู้ได้โดยที่มันักศึกษาไปคุยที่
วัดกับอาตมา ไปซักตามเนิ่นๆ ตามปัญหาที่แสดงให้เห็น
ว่า นักศึกษาเหล่านี้ *ไม่รู้จักพุทธศาสนาเอาเสียเลย*.
สอนกันอย่างไร? นักศึกษา*ไม่รู้จักพุทธศาสนาเอาเสียเลย*.
*เขาถามว่าพุทธศาสนาแก้ปัญหามาชาติได้ไหม? สร้างสันติ-
ภาพในโลกได้ไหม? พุทธศาสนาต่างกับคอมมิวนิสต์
อย่างไร? ต้องอธิบายกันยกใหญ่* กว่าจะรู้ว่าพุทธศาสนา
เป็นอย่างไร, แก้ปัญหาได้โดยประการที่ปรอง; *ไม่จำเป็น
จะต้องใช้วิธีอื่น* นอกจากธรรมะ ในการแก้ปัญหาของ
โลก.

นี่ การศึกษาบกพร่อง *ไม่ถูกฝักถูกตัว* นักศึกษา
*ไม่รู้*ว่าพุทธศาสนาเป็นอย่างไร? มนุษย์จะรอดได้ด้วยธรรม
หรือด้วยอะไร?

ทันที ข้อที่ ๔. ก่อไป เรื่องพิธีรีตอง ที่ยังไม่
 เหมาะกับพุทธบริษัท, *ยังไม่ถูกฝ่าถูกตัวกับพุทธบริษัท.*
 ยกตัวอย่างเช่นพิธีแรกนาขวัญ. การทำพิธีแรกนา^{นี้}
 ถูกต้องกับพุทธบริษัท เป็นเรื่องกตัญญูกตเวที แม้แต่จะ
 มีความหมายว่า ขอบพระคุณเจ้าแม่โพสพ อย่างนั้นก็ยังดี
 และเป็นไปตามหลักพุทธศาสนา ก็คือความกตัญญูกตเวที
 การให้เกียรติแก่การทำนา ซึ่งเป็นกระดูกสันหลังของประเทศ-
 ชาติ.

แต่ว่าในพิธีนั้นมี การเสียดพระโค กินหญ้า, พระยา
 ทิบบผำ, นี้ไม่เป็นพุทธศาสนาเลย; ไม่ถูกฝ่าถูกตัวกับ
 พุทธบริษัทเลย ควรจะเลิกเสียดีกว่า ในส่วนที่เป็นการ
 เสียดทำนองนี้. ถ้าไม่เลิก ก็ใช้คำทำนายให้ใหม่ ว่า
 มันจะออกมาในรูปอะไร? พระโคจะกินอะไร? พระยาจะ
 ทิบบผำขนาดไหน? ก็ต้องทำนายว่า ชาวนาทุกคนประมาณ
 ไม่ไต่ ต้องทำหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัดเต็มที่.

หรือจะ แปลความเป็นอย่างอื่นว่า ถ้าพระโคกิน
 อะไร ก็ต้องบอกว่า ชาวนาต้องใช้ธรรมะข้อนี้ๆ, พระโค
 กินอย่างอื่นใช้ธรรมะข้อนี้ๆ. เช่น ^{ฟัง} บัณฑิตต้องใช้ธรรมะ

คือขันติ อดทนกันอย่างยิ่ง. ^๕ปีนี้จะต้องใช้วิริยะ กล้าหาญ
หากเพียรอย่างยิ่ง. ^๖ปีนี้จะต้องใช้สติจะ ความซื่อสัตย์ซื่อ
ตรงกันอย่างยิ่ง. ^๗ปีนี้จะต้องใช้เมตตา เอื้อเฟื้ออารีแก่กัน
อย่างยิ่ง. ^๘อย่างนี้จะดีกว่า ก็ยังมี ^๙จะถูกฆ่าถูกตัวกับพุทธ-
บริษัท.

ศุภกอบี ข้อที่ ๕. จาริตบางอย่าง ทำลายพุทธ-
ศาสนา ^๑ไม่ถูกฆ่าถูกตัวกับพุทธบริษัท. เช่นว่า เขาพระ
เครื่องมาวงใหญ่ แขนงไว้ที่คอ แล้วก็ยกแก้วเหล้าเข้าปาก
ข้ามหัวท่าน ทุกคราวที่ดื่ม. ตามร้านเหล้าวันอาหาร แม้
การดื่มฮวยพรอย่างมีเกียรติของบุคคลชั้นสูง ก็ยกแก้วเหล้า
ชูเหนือหัว ข้ามหัวพระพุทธรูป นี่ทำลายความเป็นพระเครื่อง
หมดไป เหลือแต่หัว. ถ้าให้ถูกก็อย่าแขวนข้างหน้าได้คาง,
เอามาแขวนไว้ข้างหลังจะดีกว่ากระมัง จะไม่ต้องข้ามหัวท่าน.

พวกแขวนกางเขนแล้วดื่มเหล้า ^๒นี้หาคุยกกว่าพวก
แขวนพระเครื่องแล้วดื่มเหล้า. ^๓แขวนพระเครื่องมาดื่มคอก
ไต่กลิ่นเหล้ามาแต่ไกลหลายวา บอกอาตมาว่าช่วยเบาหัวที.
อาตมาบอกว่าทำไมไม่เป็น ไม่เคยศึกษา. เขามองศูตาถน

ร้องว่า แชะ, คล้ายกับจะกั๊กอย่างนี้แหละ. นั่นนะขอให้
ก็กตุเถอะว่า มันเป็นอย่างไรวะ พวกเขว่นพระเครื่อง.

อาตมาขอประท้วงกิจกรรมอันนี้; *ในนามของ
พุทธศาสน* เป็นทาสของพระพุทเจ้า *ขอประท้วงว่า ไม่
สมแก่ความเป็นอัญญลักษณ์ของพระพุทธรูป?* แล้วประท้วง
แทน*ในนามของผู้ทำพุทธาภิเษก* จะทำพุทธาภิเษกกันก็ร้อย
ครั้ง พันครั้ง ก็ตุกมาเขว่นเอาแก้วเหล้าขำมหัวอย่างนี้ จะ
ทำพุทธาภิเษกไปทำไมกัน? มันจะไม่มีประโยชน์อะไร?

ข้อต่อไป ข้อที่ ๖. ที่อยากให้ดู ก็คือว่า กฎหมาย
ดีเกินไป, กิจการราชทัณฑ์ดีเกินไป. กฎหมายดีเกินไป
กว่าที่จะเอามาใช้กับคนที่ไม่ค่อยมีศีลธรรม. ทัณฑสถาน
เบ็ด หรือการคุมความประพฤตินั้น จะเอามาใช้; พิจารณา
ดูให้ดีกว่าก่อน ว่ามันถูกกับบุคคลที่ยังห่อนในทางศีลธรรม
หรือไม่? ระเบียบปฏิบัติการมันแกร่งตรงอย่างหลับหูหลับตา
มากเกินไป.

ตัวอย่างเช่นเมื่อเร็ว ๆ นี้ หญิงหม้ายคนหนึ่ง อยู่
กับลูกเล็กๆ กลางบ้าน มีโจรมาปล้น เจ้าหน้าที่จับคนที่สงสัย
ได้ จะให้หญิงหม้ายคนนั้นช้ตัวโจร ระบุคนร้าย. นี่ก็กตุเถอะ

ว่ามันจะทำได้ยังไง ไฉนหม้ายคนเดียวอยู่กับลูกเล็กๆใน
ป่า แล้วจะให้ชีวิตไว้ระบุนั่นวันขึ้นใจ แล้วหลังจากนั้น
มันจะอยู่ได้อย่างไร นี่ระเบียบหลบหลับคาว มันทำให้
ปฏิบัติไม่ได้.

เรามีระเบียบที่ดีเกินไป เสียเวลา เสียแรงงานของ
คน เช่นว่า ในกรณีที่ได้รับสารภาพแล้ว ยังต้องทำแผนประ-
ทฤษฎีรวม ปราบกฏเต็มไปไหนไหนหนังสือพิมพ์. นี่จะเสียเวลา
กันทำไม? จะเสียเรี่ยวแรงของตำรวจทำไม? จะเสียข้าวของ
ในการกระทำนี้ทำไม? กวจะพิจารณาว่า มันดีเกินไปหรือไม่
ไม่? ไปเอาอย่างไรมาน?

ประชาชนยังเหมาะกับการบอการศึก; เรา
กลับจะใช้ระบบประชาธิปไตยใส่น้ำอ้อย, เอากฎหมาย
ที่ควรใช้กับพวกที่มีศีลธรรม มาใช้กับพวกที่อ้างเป็นป่าเถื่อน
อยู่. แม้แต่ พระพุทธองค์ ก็ยังทรงใช้สิ่งที่เรียกว่า อุบาย
หยาบ กับพวกที่ยังหยาบอยู่ และถึงกับทรงฆ่าคนพวกนี้
ตามแบบของพระองค์.

ขอให้แก่คิดถึงข้อที่ว่า กฎหมายดีเกินไป ระเบียบดีเกินไป กิจกรรมราชทัณฑ์ดีเกินไป นั้นมันจะช่วยให้
อย่างไร?

เข้า ท่าน ข้อที่ ๗. ก็จะมาคิดถึง ความจำเป็น ที่
จะต้องมีการถูกฝ่าถูกตัว ระหว่างบุคคล ระหว่าง
ประชาชนกับรัฐบาล เป็นต้น.

ความไม่ถูกฝ่าถูกตัวนั้น มันทำให้พูดกันไม่รู้
เรื่อง ปกครองกันไม่ได้; แม้แต่ตัวเมีย ถ้าไม่มีความ
ถูกฝ่าถูกตัว มันก็อยู่กันไม่ได้ ทำความเข้าใจกันไม่ได้
สามัคคีกันไม่ได้; จะเรียกร้องสามัคคีกัน ให้มันเหนื่อ
แรงเปล่า ๆ มันก็มีไม่ได้. ประชาธิปไตยของประชาชนที่
ไร้ศีลธรรม. นั่นก็คือประชาธิปไตย ที่จะเชือดคอประชาชน
เหล่านั้นนั่นเอง. นี่เพราะมันผิดฝ่าผิดตัวกันไป.

คู่ต่อไปถึง ข้อที่ ๘. ว่า ธรรมะจะเป็นฝ่าเป็นตัว
ได้อย่างไร? ธรรมะเป็นฝ่า หรือเป็นตัว. ตอบว่าเป็นได้
ทั้ง ๒ ฝ่าย; เป็นได้ทั้งฝ่า และทั้งตัว แล้วแต่กรณี
ว่าฝ่ายไหนจะต้องปฏิบัติอย่างไร.

ธรรมะที่ทำให้เกิดฝ่าเกิดตัว เหมาะสมแก่กันและกันนั้นแหละจำเป็นอย่างยิ่ง. ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองต่างฝ่ายต่างต้องมีธรรมะเป็นฝ่ายของตนๆ. นักเศรษฐกิจหรือนักการเมืองที่หาแต่ประโยชน์ของคน ประโยชน์เพื่อพรรคของตน นี่เห็นว่าเขาผิดฝ่าผิดตัว กับความเป็นมนุษย์ของเขาเป็นอย่างไร. การหลงทรัพย์หลงอำนาจ คือการผิดฝ่าผิดตัวของตัวเอง ยิ่งทำไปก็ยิ่งทำให้ตัวเองเป็นทุกข์.

เข้า, ที่นี้ ข้อที่ ๘. มาดู คู่ของการถูกฝ่าถูกตัว ผู้ที่บังคับจิตใจได้ในทางศีลธรรม นี้จะมีความถูกฝ่าถูกตัว สำหรับจะเป็นผู้มีศีลและโสดาปัตติผล. ผู้มีศีลและโสดาปัตติผล นี้จะถูกฝ่าถูกตัว กับการที่จะเป็นผู้มีศีล. ผู้มีศีลจะมีความถูกฝ่าถูกตัวกับการที่จะเป็นผู้สมาธิ. ผู้มีสมาธิจะมีความถูกฝ่าถูกตัวกับการที่จะมีปัญญา. การมีปัญญา ย่อมถูกฝ่าถูกตัว กับการที่จะบริสุทธิ์หลุดพ้นจากปัญหา, หรือความทุกข์ทุกข์ๆ ประการ.

การ มีศีลธรรม นั้น มันเป็นการถูกฝ่าถูกตัว ใน การที่ จะเป็นนักสหกรณ์ที่ดี, นักเศรษฐกิจที่ดี, นักการเมืองที่ดี, นักปกครองที่ดี, เจ้าหน้าที่ทุกระดับที่ดี

ต้องมีศีลธรรมเป็นฝาเป็นตัว. ธรรมะต้องถูกฝ่าถูกตัว
กับโลก. มิฉะนั้นโลกจะไม่เป็นโลก. แต่จะเป็นโลกาวินาศ
คือความวินาศของโลก. การแยกโลกออกจากธรรมะ คือ
ความบ้าหลังที่สุดของหมู่มนุษย์.

ระบอบเผด็จการนี้ ถูกฝ่าถูกตัวกับพวกที่ไว้
ศีลธรรม. ระบอบเผด็จการที่ต้นนี้ ก็ทำอย่างพ้องกับถูก
ข้อนี้ ถ้าหากว่าเรื่องพระเจ้าอโศกามีใช่เป็นเรื่องนิยายแล้ว
นั่นแหละคือตัวอย่างที่ดีของการถูกฝ่าถูกตัว. เผด็จการ
อย่างพ้องกับถูก พ้องจนรวมคำแห่งกันจะอยู่ในกลุ่มนี้.
ธรรมะควบคุมเผด็จการได้ดี ให้มันถูกฝ่าถูกตัว.

ในที่สุคนี ก็ขอหวัง ขออ้อนวอน ขอตั้งความ
ปรารถนาว่า ขอให้ธรรมะกลับมา, ให้ธรรมะกลับมา
สู่โลก, ให้ธรรมะกลับมาสู่มนุษยชาติ. ให้ธรรมะกลับ
มา สู่ นักเศรษฐกิจ ให้ธรรมะกลับมาสู่ นักการเมือง ให้
ธรรมะกลับมา สู่ นักปกครอง ให้ธรรมะกลับมา สู่ สมาชิกผู้แทน
ให้ธรรมะกลับมา สู่ รัฐบาล ให้ธรรมะกลับมา สู่ ประชาชน
เด็ก ให้มีความถูกฝ่าถูกตัวแก่กันและกันทุกฝ่าย.

ธรรมะกับโลกต้องถูกผ่าถูกตัด โลกจึงจะอยู่รอด มนุษย์จึงจะอยู่รอด : จะมีนักเศรษฐศาสตร์ที่เข้าไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน, นักการเมืองที่เข้าไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน, นักปกครองที่เข้าไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน, รัฐสภา หรือรัฐบาล ที่เข้าไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน.

ธรรมะกลดลงมา อย่างนี้แล้ว ความถูกผ่าถูกตัดจะเป็นไปถึงระดับสูงสุด และเป็นไปไ้โดยง่ายดาย ไม่เกินวิสัย.

ถ้าธรรมะแยกจากการเมือง โลกนั้นก็คือเมืองนรกทันตาเห็น. ถ้าธรรมะแยกจากการเมือง โลกนั้นก็คือเมืองนรกทันตาเห็น. ถ้าธรรมะแยกจากการเมือง โลกนั้นก็คือเมืองนรกทันตาเห็น.

ขอแสดงความหวังว่า พุทธบริษัททุกคน จะมีความเป็นพุทธบริษัทของตน อย่างถูกผ่าถูกตัด ต่อบุคคลทุกแขนงรอบค้ำ.

ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ เป็นชาวพุทธ เป็นไทยพุทธ กันทั้งประเทศ, หรือเป็นส่วนใหญ่ของ

ประเทศ, จนต้องเรียกว่าประเทศไทยเมืองพุทธ; แต่ยังมี
 ความไม่ถูกฝ่าถูกตัว บางอย่าง บางประการเหลืออยู่,
 ข้อนี้ ไม่สมควรแก่ประเทศไทยเมืองพุทธเลย เมื่อเกิดขัดแย้ง
 สวนทางกันอยู่อย่างนี้แล้ว ความสงบสุขจะมีได้อย่างไร?

ขอให้ท่านทั้งหลาย ทั้งที่เป็นนักปกครอง และผู้
 ถูกปกครอง จงได้วินิจฉัยในเรื่องนี้ให้ดีๆ ว่าธรรมะนั้นจะ
 มีมาได้ ก็คือเมื่อมีสิ่งที่ธรรมะต้องการ, ธรรมะในฐานะสิ่ง
 ที่ต้องการความคงเส้นคงวา นี้เราต้องมีความคงเส้น
 คงวา, ธรรมะต้องการความถูกฝ่าถูกตัว; เราก็ต้อง
 มีความถูกฝ่าถูกตัว; มีความคงเส้นคงวา ถูกฝ่าถูกตัว
 แล้ว ทุกอย่างจะเป็นไปในทางที่ถูกต้อง, ก็ธรรมะจะ
 กลับมาโดยง่าย, แล้วก็อยู่กันอย่างนอบน้อมกลับ, ไม่มี
 อันธพาลรุกรานเข้าไปถึงห้องนอน ดังที่มันได้แสดงวีแวว
 ให้เห็น.

ขอให้ความถูกฝ่าถูกตัวนี้ มีแก่พุทธบริษัททุก
 คน ทุกที่ ทุกสถาน ทุกกาล ทุกเมื่อ; แล้วพระพุท
 ธิธรรม พระสงฆ์ ก็จะเป็นที่พึ่งแก่เราได้จริง, ไม่เพียง
 แต่มีสัตบุรุษทั้งหลายมาแขวนไว้ที่คอ ด้วยยกแก้วเตลานั้นดื่ม

ข้ามหัวท่าน จงหมกความเป็นพระเคียร ดังที่กล่าวมา
แล้วนั้น.

ขอให้พุทธบริษัท รู้จักสำนึกในความเป็น
พุทธบริษัท รู้จักทำตัวเองให้เป็นพุทธบริษัท อย่างถูกผ่า
ถูกตัวกับพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์: ความสุขเจริญ
งอกงามในที่ทุกอย่างทุกสถาน ก็จะมี โดยไม่ต้องมีใครให้พร
มันเป็นไปได้ในตัวมันเอง.

การบรรพชาปาฐกถาธรรม สมควรแก่เวลาแล้ว คือหมก
เวลาแล้ว อาทมาขอยุติการบรรยายไว้ ด้วยความหวังดังที่กล่าว
มาแล้วนั้น ขอให้จงเป็นไปตามนั้นโดยทุก ๆ ประการเถอญ.

ออกอากาศ ครั้งที่ ๒๕

วันอาทิตย์ที่ ๒๐ ก.ค. ๒๓

เวลา ๘.๐๐ - ๘.๓๐ น.

ธรรมะในฐานะ สิ่งที่ต้องการ ความมีหัวมีหาง.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ หากจะได้กล่าวโดย
หัวข้อว่า **ธรรมะในฐานะสิ่งที่ต้องการความมีหัวมีหาง.**

พึงคิดว่าทุกสิ่งทุกอย่างมีหัวมีหาง ขอให้นึกถึงการบรรยาย
ครั้งที่แล้วมา ซึ่งบรรยายโดยหัวข้อว่าธรรมะในฐานะที่จะต้อง
มีความคงเส้นคงวา มีความถูกต้องทุกตัว วันนั้นก็ว่าไม่มีหัว
มีหาง. หมายความว่า **คนเราจะต้องประพฤติอย่างนั้น
ธรรมะจึงจะมากอยู่กับเรา ;** กังนั้นจึงพูดว่าธรรมะในฐานะ
สิ่งที่ต้องการความมีหัวมีหาง.

พวกเราจะต้องประพฤติปฏิบัติในลักษณะที่มี
 หัวมีหาง ธรรมะจึงจะอยู่กับเรา; ถ้าไม่มีหัวไม่มีหาง
 ท่านตองก็ยกดูเถอะว่ามันจะเป็นอย่างไร ?

จงมองดูที่ปู ปูมันไม่มีหัว แต่มันก็ยังไม่มีหางด้วย
 มันต้องเลยเดินไปข้าง ๆ อย่างข้าง ๆ กู ๆ. เดินเหมือนปูไป
 ข้าง ๆ ก็ได้แต่วิ่งตงรู จะเหาะขึ้นฟ้าไม่ได้ เพราะมันไม่มีหัว
 ไม่มีหาง.

ความมีหัวมีหางนี้ จำเป็นในการที่เราจะมี
 ธรรมะ. ขอให้จำไว้ว่า ธรรมะต้องการความคงเส้นคงวา
ความออกห่างออกตัว ความมีหัวมีหาง; แล้วธรรมะก็จะอยู่
 กับเรา.

ทีนี้ก็จะ ขอยืนยันว่า *อาทมาบรรยายปาฐกถาธรรม*
ทุกครั้ง ด้วยความมุ่งหมายอย่างเดียวกันนั่นคือว่า ธรรมต้อง
กลับมา; มิฉะนั้นโลกาจะวินาศ. เราต้องมีธรรมะ, เรา
ต้องมีธรรมะ, เราต้องมีธรรมะ, ธรรมะคือสิ่งที่จำเป็น
อย่างยิ่ง.

ขอให้ดูที่ กรรมเจ้าเป็นที่สุด คือความเป็น
 ประชาธิปไตย. เราเป็นประชาธิปไตยกันได้ เท่าที่เรา

มีกรรมอยู่ในประชาชน. ประชาชนมีกรรมหรือศีล-
ธรรมเท่าไร เรามีประชาธิปไตยได้เพียงเท่านั้น. ถ้า
มีละหนักแล้วจะมีความน่าใน อยู่ในประชาธิปไตยนั้น. นับ
ตั้งแต่เลือกผู้แทนขึ้นไป. ประชุมกันเป็นรัฐสภาในที่สุด,
ไม่มีศีลธรรมเท่าไร เราก็ไม่มีประชาธิปไตยเต็มใบ หรือ
ครึ่งใบ แม้แต่เลือกใบก็ยังไม่ได้ จะมีประชาธิปไตยเต็มใบ
มันก็อยู่ที่ตรงนั้น.

อาตมาขออ้าว่า เราเป็นประชาธิปไตยได้ เท่าที่
ประชาชนของเรามีศีลธรรม. เราเป็นประชาธิปไตยได้
เพียงเท่าที่ประชาชนของเรามีศีลธรรมเท่าไร : เราจะ
เป็นประชาธิปไตยได้ เพียงเท่าที่ประชาชนของเรามีศีลธรรม.

เมื่อเราต้องการประชาธิปไตย เราก็ต้องรีบ
มีประชาชนที่ประกอบไปด้วยศีลธรรม. ถ้าศีลธรรมเต็ม
ประชาธิปไตยก็เต็มใบ ไม่อย่างนั้นก็ครึ่งใบ เสี้ยวใบ กระทั่ง
ไม่พอใช้. มีไม่พอใช้.

ที่นี้อาจจะบอกกล่าวว่ามีคนเขียนท้วงไปยังอาตมา
ว่า *ทำไมเป็นพระเป็นสงฆ์พูดเรื่องการเมือง ?*

หรือบอกว่า ไม่ใช่; อย่าไปมองกันอย่างนั้น; ไม่ได้พูดเรื่องการเมือง แต่พูดเรื่องธรรมะ. ธรรมะต้องมีที่มนุษย์ ต้องมีที่การเมือง ที่กำลังครอบงำมนุษย์. โลกกำลังถูกครอบงำด้วยการเมือง. ถ้าการเมืองไม่มีธรรมะแล้วมาครอบโลก แล้วโลกนี่จะเป็นอย่างไร.

ทีนี้ เพื่อให้การเมืองมีธรรมะ เราจึงพูดถึงธรรมะ แม้ที่เกี่ยวกับการเมือง. การเมืองมีธรรมะจึงจะเป็นที่พึ่งแก่มนุษย์ได้. เศรษฐกิจก็ต้องมีธรรมะ ไม่ใช่เศรษฐกิจ เหมือนกำลังมี ๆ กันอยู่. การปกครองก็ต้องมีธรรมะ สังคมก็ต้องมีธรรมะ. การผลิตต่าง ๆ ก็ต้องประกอบไปด้วยธรรมะ. การซื้อ การขาย การขายหน้า การขนส่ง ก็ต้องมีธรรมะ; ถ้าไม่มีธรรมะ มันก็คือความวินาศ. นี่จึงขอยืนยันว่าพูดธรรมะ ไม่ใช่พูดการเมือง.

ทีนี้มีบางคนแย้งว่า โอ้อ, บัวยการพูดถึงธรรมะให้อ้อมปากอ้อมท้องเสียก่อน จึงค่อยพูดถึงธรรมะ. นี่เขาไม่ดูให้ดี. เขาไม่ดูให้ดี. ดูให้ดีที่จะว่า ที่ไม่มีอะไรจะกินนั้น เพราะไม่มีธรรมะ. ถ้ามีศีลธรรม หรือมีธรรมะ แล้วจะมีกิน และ มีใช้, มีเหลือกินเหลือใช้; เพราะว่ามีธรรมะ

หรือศีลธรรมข้อแรก ก็คือ การทำหน้าที่ของตนอย่างถูกต้อง
 ต้องแก้ความเป็นมนุษย์. คนที่กระทำอยู่อย่างนี้จะออก
 ใต้อย่างไร?

เขาไม่มีธรรมะมาเป็นหัวใจ เขาจึงไม่รู้จักหาใส่
 ปากใส่ท้อง, หรือไปหาโดยวิธีอันธพาลแบบรวบรัด.
 เช่นคักรถยนต์ให้กว่าลงในที่เปลี่ยว แล้วก็ขนเอาออกไป,
 ปลดทรัพย์สมบัติแม่ที่เนื้อท้าว อย่างที่เรียกว่า เหลือแต่กาง
 เกงในเขาไป. นี่เขาไม่มีธรรมะ ก็มาอ้างว่าไม่มีใส่ปากใส่ท้อง
 แล้วก็ทำถึงอย่างนี้. นี่ขอให้เลิกพูดว่า อืมปากอืมท้องเสีย
 ก่อนจึงค่อยมีธรรมะ แต่พูดเสียใหม่ว่า เพราะไม่มีธรรมะ
 จึงไม่มีอะไรจะกิน.

ที่บางคนมาท้วงว่า ความเป็นวิกฤตการณ์, มี
 วิกฤตการณ์แต่ควรอย่างนี้ มันเป็นธรรมดาโลก มันต้อง
 มีอยู่ในโลก หลีกไม่ทัน; เราอยู่กับมันเรื่อย ๆ ไปก็แล้ว
 กัน ไม่ต้องพูดถึงธรรมะ ธรรมเมอะอะไรกันให้เสียเวลา.

หากมาขอทอมว่า ไม่จริง, ที่พูดอย่างนั้นไม่จริง.
 เราจะอยู่กับความเป็นอันธพาลเรื่อย ๆ ไป อย่างนั้นมัน
 ไม่ถูก; เพราะว่ามันเป็นสิ่งที่เราอาจจะบ้องกัน หรืออาจจะ

กำจัดออกไปเสียก็ได้ ให้สมกับที่เราเป็นมนุษย์ มีวิวัฒนาการ มีพัฒนาการ. เราต้องเป็นมนุษย์ เราต้องแก้ไข ปัญหาเหล่านี้ได้; มิฉะนั้นแล้วจะตายแก่สัตว์เดรัจฉาน.

สัตว์เดรัจฉานไม่มีวิฤตการณ^๓, มันไม่สร้างวิฤตการณ^๓ขึ้นมาเอง. ถ้ามีวิฤตการณ^๓ในหมู่สัตว์เดรัจฉาน ก็เพราะมนุษย์ไปสร้างให้มันทั้งนั้น. มนุษย์ที่ยังมีใช้มนุษย์, เป็นคนที่ไม่มีมนุษยธรรม. คนที่ไม่มีมนุษยธรรมแล้ว แม้แต่สัตว์เดรัจฉานก็พลอยเดือดร้อน.

เราเป็นมนุษย์ เราต้องป้องกันวิฤตการณ^๓ได้, ต้องแก้วิฤตการณ^๓ได้ตามสมควร. อย่าถือเสียว่า พลอย ผสมโรงกับวิฤตการณ^๓ อยู่กันไปในโลกก็แล้วกัน มันจะกลายเป็นคนที่น่าจะตายแก่สัตว์เดรัจฉาน ซึ่งมันไม่มีวิฤตการณ^๓ มันอยู่อย่างเยือกเย็น. ความที่ต้องมีธรรมะ^๓ จำเป็นอย่างนี้, และก็มีคนแก้ไขธรรมะสำเร็จมาแล้ว ในการ แก้ปัญหาเหล่านี้.

อาตมาขอออกตัวอย่างพระเจ้าอโศกราช คนบางคน ก็จะขี้มเขาระอยู่ในใจ ว่าอะไร ๆ ก็ยกพระเจ้าอโศกราช. คนทั้งโลกยอมรับว่า พระเจ้าอโศก^๓ว่าไม่ใช่บุคคลในนิยาย นัก-

ประวัติศาสตร์ โบราณคดีทั้งหลาย ล้อมรั้วว่ามีตัวตนอยู่ในโลก. ท่านแค่อใช้ธรรมะสำเร็จมาแล้ว จนได้นามว่า ศีลธรรมมาโตกราช. พระเจ้าศีลธรรมมาโตกราชเกิดขึ้นเพราะมีธรรมะ.

ในระบบการเมืองของท่าน ท่านประกาศว่า ประชาชนทุกคนเป็นลูกของข้า; จะเขียนอยู่ตามเสาศิลาข้างที่หน้าศาลาเขาม้าง, ประกาศว่า ประชาชนทุกคนเป็นลูกของข้า. *อุดมการณ์ของท่านมีว่า ตลอดชาตินี้ทุกคนต้องมีความสุข, ตายแล้วทุกคนต้องไปสวรรค์, ทุกคนที่อยู่ที่นี่เดี๋ยวนี้ต้องมีความสุข, ตายแล้วทุกคนต้องไปสวรรค์, ทุกคนที่อยู่ที่นี่เดี๋ยวนี้ต้องมีความสุข, ตายแล้วทุกคนต้องไปสวรรค์.*

เดี๋ยวนี้มีรัฐบาลไหนบ้างในโลกนี้ ที่กล้าพูดเช่นนั้น. พูดขึ้นแก่ลูกให้. เพราะอะไร? เพราะว่าเราไม่มีการจัดในทางศีลธรรมที่เพียงพอ.

พระเจ้าโตสกฯ มีตำรวจศีลธรรม ที่เรียกว่า *สมมุติอมฤตใจ*. เรามีแต่ตำรวจรถไฟ, ตำรวจกาการเมือง, ตำรวจท้องเที่ยว, ตำรวจเทศกิจ, ตำรวจอะไรมากร. จนท่านอธิบัตติเองก็จะจำไม่ไหวอยู่แล้ว ลองคิกกุ แต่เราไม่มีตำรวจศีลธรรม

ตำรวจเทศกิจ ที่เล่นเอาเด็กกับแม่ค้าหาบเร็น ก็ไม่รู้จักชนะ
สักที, อย่างงี้แต่จะมีตำรวจศีลธรรม, ถึงกับจับพระตีกได้.

ตำรวจศีลธรรม ของพระเจ้าอโศกานี้ เป็นที่น่าสนใจ
เคยจับพระที่สอนผิดหลักพระพุทธศาสนาให้ตีก ไม่ยอมตีก
ถึงกับฆ่าเสียก็มีจำนวนมาก. ศิลาจารึกที่ตำบลสวนาด
พราวดี นั้น มีปรากฏอยู่ว่า พระอ้อแตกกัน ถ้าพระแตก
กันจะให้นุ่งผ้าขาว, นุ่งผ้าขาวหมายความว่า เป็นกฤหัสถ์.

หน้าที่ของตำรวจศีลธรรม ก็คือ ควบคุมสิ่งต่างๆ
ให้เป็นไปตามพระบรมราชโองการ. ตำรวจศีลธรรม
เข้าไปตรวจได้ถึงห้องนอน ห้องส้วม ในครัว. นี่เข้าไป
ตรวจได้ถึงอย่างนี้ ให้ทุกอย่างมันเป็นไปตามทางของศีล
ธรรม. โดยทั่วไปก็จะตรวจว่า ทุกคนได้ปลูกต้นไม้ ได้ปลูก
คันมะม่วง ปลูกขนุน ปลูกพิกุล สร้างศาลา สร้างบ่อน้ำ
กันทุกบ้าน ตามพระบรมราชโองการหรือไม่?

นี่แหละ เป็นตำรวจศีลธรรม เพราะมีตำรวจศีล
ธรรม จำนวนมากพอใช้ พระเจ้าอโศกาก็กลายเป็น พระเจ้า
ศรีธรรมมาโศกราชขึ้นมา ดังนี้.

แต่อาทมาศคิดว่า เราคงจะพูดอะไรได้มากกว่า
พระเจ้าอโศกฯ; พูดแล้วว่า ทุกคนที่นั่นต้องมีความสุข ทาย
แล้วทุกคนต้องไปสวรรค์. อาตมาไม่รู้สักพอใจ ยังไม่พอ;
ต้องพูดว่าทุกคนต้องอยู่กับนิพพาน ที่นั่นและเดี๋ยวนี้.
พูดว่า ทายแล้วไปสวรรค์ นะมันยังเอออไป: ต้องพูดว่า
ทุกคนต้องอยู่กับนิพพาน ที่นั่น เดี๋ยวนี้ ในชาตินี้.

ในพระบาลีมีกล่าวถึง วิทยุธรรมิกนิพพาน—นิพพาน
ในวิทยุธรรม, สามานิกนิพพาน—นิพพานชั่วคราว; นี้ก็
เรียกว่านิพพานเหมือนกัน. เราอยู่กับนิพพานชั่วคราวก็ยังได้,
แต่ให้มันเสมียดึค ๆ กัน เกือบจะตลอดวัน.

คำว่า นิพพาน แปลว่า เย็น, เย็นเพราะไม่มีความ
ร้อน, ว่างกิเลสเมื่อใดก็เย็นเมื่อนั้น. เวลาที่ว่างจากกิเลส
นั้นแหละให้มีให้มาก อย่าให้อายุสั้นหรือชราอเมว. เมว
มันมีเวลาที่จิตใจ ว่างจากกิเลสมากกว่าคน: มันไม่เย็น
โรคประสาทเหมือนคน, ไม่เป็นโรคจิตเหมือนคน, มันไม่มี
ความเป็นอันธพาลในตัวเองเหมือนคน. นี้เพราะจิตมัน
ว่างจากกิเลส คือมันเย็น จิตใจเย็นเมื่อไร ก็มีนิพพาน
เมื่อนั้น.

สรุปความว่า ชรรมะเป็นสิ่งจำเป็นจะต้องมี;
 มีได้โดยความที่คนเรามีความคงเส้นคงวา ถูกฝ่าถูกตัว
 มีหัวมีหาง; มีได้ด้วยการกระทำอย่างนี้ ไม่ใช่มีได้ด้วย
 การแต่งเพลงให้ร้องบทเดียว แล้วอะไรก็สำเร็จ. นี่แต่ง
 เพลงให้ร้องบทเดียวอะไรก็สำเร็จ ; อยากให้เขาไปเลือกผู้แทน
 กันหลายๆ แต่งเพลงให้ร้องบทเดียว, ให้เขารักชาติ แต่งเพลง
 ให้ร้องบทเดียว, อะไรก็แต่งเพลงให้ร้องบทเดียว, แล้วก็
 สำเร็จประโยชน์ นั้นมันเป็นไปไม่ได้.

ถ้าจะเรียกร้องให้มีความสามัคคีกัน, ให้ร่วมมือกัน,
 ให้ถือความเป็นระเบียบ, ให้เสียสละ, ให้สัจจวิญญิตธรรม, ให้
 รักชาติ, โดยบุคคลที่ไร้ศีลธรรม นั้นมันเป็นไปไม่ได้ มันต้อง
 มีธรรมะ ผู้เรียกก็ต้องมีธรรมะ, ผู้ถูกเรียกก็ต้องมีธรรมะ
 ผู้จะเรียกร้องประชาชน ให้มีสิ่งเหล่านี้ต้องมีธรรมะ,
 ประชาชนก็ต้องมีธรรมะ, การเรียกร้องจึงจะสำเร็จประโยชน์.

ที่นี้เราจะมีธรรมะ ก็จะต้องมีการประพฤติกระทำ
 ชนิดที่เรียกว่ามีหัวมีหาง. มีหัวมีหาง ก็คือไม่วิ่งไปข้างๆ
 กูๆเหมือนปู; เพราะมันไม่มีหัวมีหาง เหมือนที่กล่าวมา

แล้วข้างต้น, ไม่มีหัวมันก็ต้องวิ่งไปข้างๆ เหมือนปู; แล้ว
จะไปถึงไหนได้อ่างไร?

มีหัวมีหาง นั่นคือ มีความสูงมีความต่ำ มีพระ-
บาลีว่า ทุกฺโข สมานสฺวาโส — การอยู่เสมอกันนั้นเป็นทุกฺซ์
ก็จะต้องมีระดับ senior junior อย่างที่เรียกกัน.

ระวิงประชาธิปไตยเพื่อเจ้อ ไม่มีหัว ไม่มีหาง ไม่มี
สูง ไม่มีต่ำ ส.ส. ที่เลือกมา ต้องเข้าใจผู้เลือก จนหมด
หัว จนหมดตัว; หมดความเป็นหัว เพราะประชมประแง
ผู้เลือก อย่างไหนไม่อุทิศธรรมแก่ผ้ออื่น ก็เอาประโยชน์
เป็นหัวกันเสียหมด; ไม่ถือเอาธรรมะเป็นหัว มันก้น่า
หวาดเสียว.

อุดมการ ทั้งหลายในโลกนี้ ต้องมี^๒ เบนลดหล่น
กันไป ก็จะต้องมีหัว มีตัว มีหาง : มีหัว แล้วมีตัว แล้ว
มีหาง. ชาติมาอาจจะเรื่องลำดับว่า ต้องมีศีลธรรมเป็น
หัว, มีเศรษฐกิจ มีการเมือง มีการปกครอง มีอะไรก็ตาม
เป็นตัว, แล้วก็มีประชาชนที่มีศีลธรรมนี้เป็นหาง.
ต้นไม้มันมีรากแก้ว; รากแก้วมันน้ำรากฝอย; ไม่มีราก
แก้วมันก็ล้มแหละ.

ดูตามธรรมชาติ กฎของธรรมชาติ ซึ่งไม่ได้เข้า
โรงเรียน ไม่ได้เรียนมหาวิทยาลัย คือ แพร่ แกะ ถวาย วิว
เทลาพัน มันยังมีหัว มันยังมีหัวหน้าพุ่มน้ำพุ่ม. ที่วัน
ไม่ต้องเป็นควายถึก โคถึกอะไร เป็นตัวเมียแก่ๆก็ได้, มา
น้ำพุ่มได้; เพราะมันมีธรรมชาติเดิมใส. นี้หัวไม่ต้อง
ถือคาบก็ได้; แต่ขอให้มีธรรมชาติเป็นหัว แล้วลูกหมูก
จะเดินตาม ศีลธรรมเป็นหัวพุ่ม ลูกฝูงมันก็เป็นทางได้
โดยความสะดวกใจ. *สมองเป็นหัว แสงอานภาพเป็น
หาง.*

“เชื่อก่อนว่า ชาติพนกัย” ไร่วังให้คิด; อย่าเอามา
หัวเราะเยาะกันเสีย. *ต้องเชื่อก่อนว่า แล้วชาติจะหันกลับ;*
อย่าเอามาหัวเราะเยาะ *ว่านี่เป็นสมัยประชาธิปไตยนะ* นี่
ประชาธิปไตยแล้วจะไม่มีหัวไม่มีตัว ไม่มีหาง มันก็จะเหมือน
กับปู.

บางคนเวลาไปถึงกับว่า ระบบมีหัว มีสูง มีต่ำ
นี่มันเป็นแค่จัดการ ขอให้เข้าใจกันเสียให้ดีๆ ว่า เสด็จการ
นี้ไม่ใช่อุดมการณ์ ไม่ใช่ลัทธิอะไร มัน เป็นเพียงวิธีการ
สำหรับจะเอามาใช้ ให้อุดมการณ์ใดๆ สำเร็จประโยชน์

ได้. ต้องเอามาใช้ให้ถูกวิธี สำหรับลัทธิหรืออุดมการณ์
ที่เรากำลังหา หรือเราปรารถนา.

พ่อปกครองลูกเป็นอย่างไร? อาจารย์ปกครองศิษย์
เป็นอย่างไร? แม้ที่นายกองบังคับบัญชาทหารของตนเป็น
อย่างไร? มันต้องมีความละเอียด พ่อที่ปกครองลูกอย่าง
ไร้เวลา ไม่เคยสำเร็จประโยชน์; เพราะต้องให้รู้จักความ
หมายของไม้เรียว ไม้ทวน มันจึงจะเป็นลูกที่ดี เป็นศิษย์
ที่ดี เป็นอะไรก็ตามตามลำดับ เหมือนที่เคยเป็นกันมาแล้ว.

การที่มีหัวมีหางนั้น ก็เพื่อทำให้มันเป็นไป
อย่างเรียบร้อย; ไม่ต้องเป็นไปอย่างงั้นไป. อาตมาต้องขอ
อภัยสักหน่อย ที่จะต้องพูดคำที่ฟังดูแล้วมันไม่สุภาพ คือ
พูดว่า พระศาสนาของเรามีหัว มีตัว มีหาง, พระศาสนา
ของเรามีหัว มีตัว มีหาง. หัวก็คือองค์แก่พระพุทธรเจ้า,
ตัวก็องค์แก่พระธรรม หางก็องค์แก่พระสงฆ์, ครบ
บริบูรณ์อย่างนี้แล้ว จึงเจริญรุ่งเรืองมาได้อย่างดี จนถึง
ทุกวันนี้.

เดี๋ยวนี้ เรามีพระธรรมวินัย ที่ทรงแสดงไว้แล้ว
บัญญัติไว้แล้ว แทนพระองค์ เราก็น่าจะมีหัวอย่างยิ่ง อย่างนี้

เอง. พระพุทธองค์ทรงมีระบอบเผด็จการ คือทรงทำ
พระองค์อยู่เหนือวินัยทั้งหมด.

เฮ้, มาดูชนชาติไทย ชนชาติไทยนี่มีหัว. เรา
มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีผู้ที่อยู่บนหัว อยู่เหนือหัว
คือเป็นหัวสมอง สำหรับจะนำเราไป เรามีก้าวี่ ข้างเจ้า,
ข้างพระพุทธเจ้า; แสดงว่าเราเป็นข้าของพระเจ้า, เรามี
พระเจ้าอยู่เหนือหัว. เรามีหัวเต็มที.

อย่าไปมัวให้ประโศกที่ว่า "เชื่อผู้นำชาติพันก้อ" กัน
อยู่เลย ผู้นำเดียวกันนี้หาได้ง่ายกว่าผู้นำไหล. ขอให้เห็นคุณ
เถอะว่า ผู้นำเดียวกันนี้หาได้ง่ายกว่าผู้นำไหล. มันเปลวก็ย
กว่ากันหรือหาไม?

ก็เพราะไม่มีหัว นี่แหละ จึงไม่มีใครกล้าจัดการ
กับพวกที่ยกแก้วเหล้าข้ามพระเศียรพระพุทธรูป ที่เขว
อยู่ที่คอ, ไม่มีใครกล้าจัดการ. ไม่กล้าจะทำแม้แต่ว่า คว้า
บาตรกับพวกนี้, ลงพรหมทัณฑ์กับพวกนี้ ก็ไม่มีใครกล้า
ทำเพราะมันไม่มีหัว.

เราดูเด็ก, คุณให้เด็ก เราจำเป็นที่จะต้องมิตีล-
ธรรม แล้วเรามีไม่ได้ เพราะเราไม่มีหัว; ยังเหมือน

กับปู ยังเดินข้างๆ กัน ไม่ทรงกลองของศีลธรรม. หลับคา
 ภูเขาปูไม่มีหัว เดินข้างๆ กัน ไม่ทรงทามกลองของศีล-
 ธรรม.

มีคนเขาไป ว่า มีธรรมเป็นหัวนั้นมันเสียอิสรภาพ
 ไม่เป็นประชาธิปไตย นั้นมัน เป็นประชาธิปไตยของคน
 ใจ, ประชาธิปไตยอันธพาล, มันจึงมีอันธพาลเต็มบ้าน
 เต็มเมือง ไม่รู้ว่าจะหนีไปอยู่ที่ไหน. หนังสือพิมพ์ลงข่าว
 ช่มชู้เด็กเล็กๆ ช่มชู้ลูกเลี้ยง กระทั่งช่มชู้ลูกตัว นี้เป็น
 ผลของการที่ ไม่มีศีลธรรมเป็นหัว สำหรับบังคับจิต.

เราเป็นคนหัวขาดกันเสียหมด. คนหัวขาดเหล่านี้
 กำลังแสวงหาทรัพย์ หากาม หากเกียรติ หากอำนาจวาสนา
 แล้วมันจะได้ชนิดไหนมว ก็ไปกิดกูเฮงเอง.

เฮ้, คุณๆ หัวทั้งโลก สักที โลกนี้จะมီးอะไรเป็น
 หัว? มีพระเจ้า หรือมีพระธรรม เป็นหัวไซ้ไหม? เรา
 จะยอมเป็นคนหัวขาด ไม่มีหัวกันหรืออย่างไร?

เออคนคนหนึ่งๆ ต้องมีหัว คือศีลธรรม. หมู
 ขาเก็ต้องมีหัว, สังกมก็ต้องมีหัว, ประเทศก็ต้องมีหัว, แต่

โลกกลับไม่มีหัว มันน่าเศร้าใจ. มันจะพ้นจากความเป็น
อัมพาตไปได้อย่างไร สำหรับโลกที่ไม่มีหัว.

ขอให้ศีลธรรม หรือพระธรรม กลับมาเป็น
หัวของโลกเสียโดยเร็วเถิด ธรรมชาตินั้นรอไม่ได้ มันรอ
ไม่ได้อีกแล้ว; จีนปล่อยอย่างนี้ โลกนี้ก็จะถึงยุคมิกัสดูยู
น่าก่นอย่างน่าเนือน่าปลา.

ธรรมชาติสร้างทุกอย่างมา สำหรับต้องการ
ความมีชีวิตมีหาง. มนุษย์เก็บหางไว้ระหว่งกระดูกกับ
คู่มือเห็น; แต่หัวก็กำลังจะตกลงในกระดูกไปปลาวัวหนึ่งชั้น
ทุกที. ธรรมชาติรอไม่ได้ ธรรมชาติต้องการความมีชีวิต
มีหางอย่างถูกต้อง. เคี้ยวหมากหัวหมดหาง มันก็เหลือแต่
ท้องสำหรับจะใส่สิ่งทีกอบโกย. นี่กำลังเป็นกันทั้งโลก
เพราะโลกกำลังไม่มีหัว ดังที่กล่าวแล้ว.

ขอให้เรานึกถึง ความมีชีวิตมีหาง นี้ จำเป็นที่สุด
สำหรับการที่ธรรมะจะกลับมายู่กับเรา. ธรรมะจะมาเป็น
หัวแก่เรา ก็ต่อเมื่อเรามีการประพฤติดุ๊กต้อง ตามความ
ต้องการของธรรมะ. ธรรมะต้องการความคงเส้นคงวา
ต้องการความ ถูกฝ่าถูกตัว ต้องการความ มีหัวมีหาง;

เป็นความงามด้วยธรรมะ ตามที่พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสว่า
มีความงามในเบื้องต้น, มีความงามในเบื้องกลาง, มีความ
งามในเบื้องปลาย. เราจะต้องมีความงามของธรรมะ หรือ
มีธรรมะเป็นหัวใจ จึงจะมีความงาม.

ความคงเส้นคงวา ความถูกต้องทั่ว นี้ได้กล่าว
มาแล้วในการบรรยายครั้งก่อน. ในวันนี้กล่าวถึงเรื่อง
ความมีหัวใจ. ให้มีธรรมะเป็นหัวใจ สำหรับเอกชน
สำหรับสังคม สำหรับประเทศชาติ และสำหรับโลก.

ขออันอันซ้ำอีกครั้งหนึ่งว่า เราเป็นประชาธิปไตย
ได้ เท่าที่ศีลธรรมมีอยู่ในประชาชน ประชาชนมีศีลธรรม
กันเท่าไร: เราจะเป็นประชาธิปไตยได้เพียงเท่านั้น. ถ้า
จะมีเกินไปกว่านั้น ก็เป็นประชาธิปไตยที่ได้ยินพูดกันอยู่ว่า
หน้าเน่า: พังแล้วหน้าสลดใจ ถ้าจะมีประชาธิปไตยหน้าเน่า.

เรามีศีลธรรมในประชาชนน้อยลงไปเท่าไร ประชา
ธิปไตยก็จะไม่เต็มใบอยู่เพียงนั้น นับตั้งแต่เลือกผู้แทนขึ้นมา
ที่เดียว. ขอให้สนใจเป็นพิเศษ ในการที่จะทำให้
ประชาชนมีศีลธรรม รongรับความเป็นประชาธิปไตย.
การจัดการศึกษาทั้งหมด ต้องเป็นไปเพื่อคนมีศีลธรรม.

ขอนิยามคำว่า การศึกษา เสียใหม่ว่า การศึกษานั้น คือการกรอกศีลธรรม ลงไปในหัวกระโหลกของประชาชน. ให้ประชาชนมีจิตใจที่ประกอบไปด้วยศีลธรรม. การศึกษาอำมับนิยามอย่างอื่นเลย; มีบทนิยามเพียงว่า กรอกศีลธรรมลงไปในหัวของประชาชน เท่านั้นก็พอแล้ว. ปัญหาทุกอย่างจะไม่มีเหลือ. การศึกษาจะแก้ปัญหาทุกอย่างในโลกได้.

ใครพูดว่า การศึกษาไม่สามารถจะแก้ปัญหาทุกอย่างได้. อาทมาไม่เชื่อ ขอซักค้าน และขอประท้วงไว้ในที่นี้. เราจะ จัดการศึกษาให้นำมาซึ่งศีลธรรม เพราะว่าเราเป็นประชาธิปไตยได้ เท่าที่เรามีศีลธรรม; ถ้าเกินนั้น มันก็เป็นประชาธิปไตยเนา.

ขอให้ธรรมะกลับมาก่อนแต่ที่โลกจะวินาศ? ถ้าธรรมะไม่กลับมาโลกจะวินาศ. จงรวมกันทั้งโลก สนใจทำให้ธรรมะกลับมา.

ในวันนั้นก็สรุปความว่า ต้องเป็นคนที่มีหัวมีหาง มีสูงมีต่ำ อย่าอยู่อย่างเสมอกัน, หรือลดหัวลงไปอยู่ข้างล่าง นั่นมันจะเกินไปเสียอีก.

ในที่สุคนี เวลาสำหรับบรรยายก็หมดแล้ว ขอจบ
การบรรยายด้วยความหวังว่า มนุษย์ทุกคนจะเป็นมนุษย์
ที่ถูกต้อง คือความมีหัวใจ มีตัว และมีหาง ที่ประกอบ
ไปด้วยศีลธรรม, จะมีความเป็นมนุษย์ที่ถูกต้องสมบูรณ์
สมควรแก่การสร้างโลกนี้ให้มีสันติภาพ.

ขอให้ความหวังนี้ ได้รับการพิจารณาจากท่านทั้งหลาย
ตลอดทุก ๆ คน. ถ้าเห็นด้วยก็ขอให้ช่วยกันส่งเสริม ประพฤติ
ปฏิบัติตาม นำมาซึ่งความสุขความเจริญของงามทั้งแก่ตน
เองและผู้อื่น อยู่ทุกทิพาวาตวิกาลเกิด.

อาทมาฆของนการบรรยายปาฐกถาธรรม ในวันที่ไว้ตั้งเท่านี้.

ออกอากาศครั้งที่ ๒๖
วันอาทิตย์ที่ ๑๙ ส.ค. ๒๓
เวลา ๘.๐๐ - ๘.๓๐ น.

ธรรมะในฐานะ

สิ่งที่ต้องการ การควบคุมทางควบคุมคอ.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรม ทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ ข้าพเจ้าจะไต่กล่าวโดย
หัวข้อว่า **ธรรมะในฐานะสิ่งที่ต้องการการควบคุมทางควบคุมคอ.**

พึงถูกกักอยู่บ้าง แต่ขอให้ท่านสนใจระลึกไปถึง
การบรรยายในครั้งที่แล้วมา ซึ่งข้าพเจ้าก็ไต่กล่าวมาตามลำดับ
ว่า ธรรมะในฐานะสิ่งที่ต้องการความคงเส้นคงวา ความ
ถูกฝ่าถูกตัว ความ มีหัวมีหาง ที่นั่นมาถึงการ ควบคุมทาง
ควบคุมคอ : **ควบคุมทาง** อย่าให้ไปจับเอาสิ่งที่ไม่ควร,
ควบคุมคอ ก็อย่างกลืน สิ่งที่ไม่ควรจะกลืนลงไป. ปาฐกถา
ธรรมทุกครั้ง กระทำไปในความหวังว่า ศีลธรรมจะกลับมาก :

มีฉะนั้นโลกาจะวินาศ. ในความสำคัญเราต้องการให้
ธรรมะกลับมา เพื่อความสงบสุขของมนุษย์ จึงมีการกระทำ
ทุกอย่างเพื่อให้ศีลธรรมกลับมา.

ในตอนแรกนี้ อาตมาขอโอกาสพูดเรื่อง ศีลธรรม
ต้องกลับมา มีฉะนั้นโลกาจะวินาศ อย่างช้า ๆ ซาก ๆ.
ขอท่านทั้งหลายอย่าเพ้อ. เมื่อมองเห็น ประโยชน์
ของความมีศีลธรรมแล้ว ก็เป็นภาระง่าย ที่จะมีกำลังใจในการ
ประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้ศีลธรรมกลับมา.

ปัญหาใหญ่ที่สุดมันอยู่ว่า เค็วนี้ คนมีวิวัฒนาการ
มากกว่าสัตว์ ทางสติปัญญา ทางมันสมอง ทางอะไรต่าง ๆ
ก้าวหน้าไกลไปกว่าสัตว์. แต่ก้าวหน้าไปในทางที่ให้เกิด
ปัญหา หรือเกิดความทุกข์ ชนิดที่สัตว์มันไม่มี. นี่ระวัง
ให้ดี สัตว์มันจะล้อเอาคน คนก็จะรู้สึกน่าละอายต่อสัตว์.

ขอภัย ใช้คำรวมคนสามัญว่า *แมวหมาตาไก่*
ไม่แยกกันขาปัดหัว. คนเรามีขาปัดหัวกันกันเป็นต้น ๆ
ที่เค็ว ซึ่งสัตว์ไม่มีกันสักเม็ทหนึ่ง.

คนนอนไม่หลับ ต้องกินยานอนหลับ จนกลายเป็น
ของธรรมดาไป. สัตว์มันไม่ได้กินยานอนหลับ ไม่รู้จักยา
นอนหลับ มันก็ยังไม่หลับสบาย มีขนามยัตี.

คนเป็นโรคประสาท ซึ่งได้ชื่อว่า เป็นแสน ๆ คน
แล้ว. คนเป็นโรคจิต ซึ่งได้ชื่อว่า มีหมื่น ๆ คนแล้ว.
แต่เราก็ไม่เคยเห็นสัตว์เป็นโรคประสาท หรือโรคจิต. นี
เราน่าจะอายมัน เรามีสติปัญญาไปไกลกว่าสัตว์ ทำไมจึงเกิด
ปัญหาอย่างนี้ ?

ศูนย์กลางหนึ่ง สัตว์ไม่มีปัญหาทางการเมือง, ไม่มี
ปัญหาสงคราม, ไม่มีปัญหาเศรษฐกิจ, ไม่มีปัญหาสังคม,
ไม่มีปัญหาการปกครอง, ไม่มีปัญหาอนามัย. ปัญหาเหล่านี้
มัน มาจากรื่องปากเรื่องท้อง ทั้งนั้นแหละ. นี่จะต้องกุม
ปากกุมท้อง คือกุมกางกุ่มกอย.

สัตว์ไม่มีการคดโกง, ไม่มีเจ้าหน้าทีคดโกง, ไม่มี
พลเมืองคดโกง, สัตว์ไม่เบียดเบียนกัน, ไม่มีกัว่าสงคราม,
สัตว์ไม่มีโรคอุปาทาน อันหลอกหลอนตัวเอง คือปัญหา
ความเจริญก้าวหน้า ที่ไม่รู้จักควบคุมกิเลส.

นี่แหละ เป็นเหตุให้เราจะต้องมีอะไรสักอย่าง
หนึ่ง มาขัดเซกการที่คนเจริญก้าวหน้าล้าสัตว์ไป แล้ว
สร้างปัญหาเหล่านี้ ให้มันเกิดขึ้นมา; ทั้งนี้เพื่อว่า เราจะ
ไม่ต้องตะอาบแก่สัตว์. สัตว์ไม่มีปัญหา. เรามีปัญหาอย่าง
ไม่น่าจะมี, หรือว่าเราจะต้องมีอะไร มาทำให้เรผิดแปลก
แตกต่างจากสัตว์. ถ้าเรามีปัญหาอย่างนั้นเราก็เลวกว่าสัตว์;
แม้เราไม่มีปัญหาอย่างนั้น เราก็ยังต้องมีอะไรผิดแปลกแตก
ต่างจากสัตว์ คือทำอะไรที่เป็นประโยชน์ เป็นเอาผลสงส์เข้าชั้น
อกชั้นใจ.

เกี่ยวกันเข่าเป็นว่า เราจะมีธรรมะกลับมา เพื่อ
ล้างบาปของมนุษย์ ที่มีมันเสมอก้าวหน้ากว่าสัตว์, แล้ว
ก็ไปมีความทุกข์ทรมาน มีปัญหามากกว่าสัตว์. มันเหมือน
กับว่า พวกนักเลงเขาจะเอะเขี้ยวเอี้ยวว่า ทำไม่ถึงไปมีปัญหามาก
กว่าสัตว์ แล้วกลับมีความทุกข์มากกว่าสัตว์. นี่ความจำเป็น
ที่ธรรมะจะต้องกลับมา.

เราจะสามารถ ใช้ธรรมะเป็นเครื่องป้องกัน ไม่
ให้เกิดเป็นพิษเป็นภัยแก่เรา ในเพราะความก้าวหน้าทาง

สภัญญะ: แต่เป็นไปในทางวัตถุ ไม่เป็นไปในทาง
จิตใจเสียเลย จนเกิดปัญหา อย่างน่าละอายแก่สัตว์.

ถ้าธรรมะกลับมา มนุษย์ก็จะมีความสุขได้ โดยไม่
ต้องมีสถานเวียงชัย อย่างที่มีอยู่เต็มบ้านเต็มเมือง. แต่เรา
มีความสุขได้ จากการทำการงาน.

ธรรมะคือการทำหน้าที่; ถ้าทำหน้าที่ที่รู้สึกว่าได้
ได้ประพฤติธรรมะ แม้เหงื่อไหลไคลย้อยอยู่ เราก็มีความสุข,
กลายเป็นมีความสุขจากเหงื่อ ซึ่งไม่มีใครปรารถนาเลย ใน
หมู่พวกที่ไม่มีธรรมะ.

ถ้ามีธรรมะ จะหาความสุขได้จากเหงื่อ; อยา-
มุษจะหายไป คือการค้ำน้ำเนา เที่ยวกลางคืน คูการเล่น
เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านทำการงาน
เหล่านี้จะหายไป; เพราะว่ามีธรรมะกลับมา. คนก็ไม่ต้อง
ดกอบาย คือไม่ต้องร้อนใจเหมือนกับคนรก จะไม่ต้องไ้
เง้าในความดับทุกข์ เหมือนกับสัตว์, จะต้องไม่หิวกระหาย
ของเอร็ดอร่อย อย่างกับเปรต, จะไม่ชี้ขาด กลัวในสิ่งที่ไม่
ควรกลัว จนได้นามว่าพวกอสุรกาย.

อันธพาลจะลดตง, อาชญากรรมทางเพศจะลดลง,
 เพราะคนมีศีลธรรม. ไม่มีหญิงสาวเที่ยวคนเดียวกั๊ก ๆ จน
 เกิดอาชญากรรมเป็นประจำวัน อย่างที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์.
 อันธพาลจะลด; *อันธพาลนั้นคือผู้ที่ไม่ควบคุม
 คน ไม่ควบคุมคน;* มันแพ้ก่ค้าง คือความอหังการ,
 มัน แพ้ก่ค้อ คือความกินไม่รู้จักอ้อม, เกิดเป็นอันธพาล
 เต็มเมืองขึ้นมา เป็นพวกที่บูชาความสุขทางเนื้อหนัง.

ธรรมะกลับมาแล้ว เราจะปราบยาเสพติดได้;
 เพราะคนรู้จักควบคุมคน ควบคุมคน; *ไม่ไฉนในเรื่องนี้
 จนถึงกับไปบูชาเสพติด.*

แต่ที่สำคัญที่สุดคนเห็น อาจมาเห็นว่า ถ้าธรรมะกลับมาแล้ว การศึกษาของมนุษย์ จะเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว. เกือบว่าการศึกษาคิดซัด หรือการศึกษาไม่เพียงพอ อังชาติ อะไรรออยู่. ถ้าธรรมะกลับมา การศึกษาจะสมบูรณ์ ก็ว่าหนังสือก็รู้, อาชีพก็รู้, ธรรมะสำหรับความเป็นมนุษย์ ก็อย่างไรก็รู้, การศึกษาก็จะเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ไม่มี ปัญหาทางการศึกษา.

ปัญหาเหล่านี้มีอยู่มากมาย : เช่น *เด็ก ๆ ไม้รู้ว่า*
แม่นคืออะไร ? ไม้รู้ว่ามากกว่าที่สัตว์เดรัจฉานรู้จัก คือรู้จัก
 คุณแม่แม่ แต่ก็รักแม่; เพียงแต่ว่าสัตว์เดรัจฉานมันก็
 ทำเป็น มันไม่รักแม่ด้วยชีวิตจิตใจ ทางจิตทางวิญญาณ
 ไม้รู้ว่าแม่นั้นเป็นพระอรหันต์ของลูก. แม่นั้นเป็นพระพรหม
 ของลูก. แม่นั้นเป็นอาจารย์คนแรกของลูก. อย่างนี้เป็นต้น.

มันไม้รู้แม้กระทั่งว่า *แม่นั้นเหมือนกับธนาคาร* ที่เรา
 เบิกเงินได้เรื่อยไปไม่ต้องฝากเงิน. มีธนาคารไหนบ้าง
 เราเบิกเงินได้เรื่อยไปไม่ต้องฝากเงิน ? ก็คือแม่.

เด็ก ๆ ไม้รู้สึกพระคุณของแม่, ไม้รักแม่; แม่นแต่
 แม่ของคนก็ยังไม่รัก แล้วจะไปรักประเทศชาติ ศาสนา
 พระมหากษัตริย์ ได้อย่างไร? ขอให้ลองนึกดูว่า การ
 ศึกษาชั้นคิดซัด ไม่สามารถทำให้เกิดรักชาติ ศาสนา พระ
 มหากษัตริย์ ได้เพราะเหตุนี้.

เราควรจะมี *เด็ก ๆ ไม้* ในเครื่องแบบนักเรียน
 ไล่กอดจับกันบนรถไฟ. ยาทมก็เคยเห็น กันมาเล่าให้ฟัง
 มากขึ้น. นี่มันเป็นสิ่งที่น่าละอาย; เพราะว่าการศึกษา
 ไม้สมบูรณ์. มันมีนักเรียนหญิงหายไปเดือนละคน จาก

โรงเรียนบางแห่ง เผลยแล้วคือจนสะกน ไม่ใช่หยาจกลับไป
บ้าน แต่พวยไปกับแฟนกับนักเรียนชาย นึกคิดดูเถอะ.

นักเรียนหญิงที่มีปมด้อย รูปร่างไม่งาม เวียนไม่แกว
ไปคบถักกับนักเรียนชาย ให้ทำลายนักเรียนหญิงที่รูปร่างสะ-
สวย และเวียนเก่ง จนวินาศไป. นักเรียนหญิงมีอย่างนี้
แล้ว; นักเรียนชายไปกินเครื่องคิม ไปกินอาหาร แล้ว
ไม่ใช้เงิน จนเจ้าของร้านเขียนจดหมายถึงผู้อำนวยการว่า
ของนั้นไม่เสียดาย แต่เสียดายคน.

เรา มีนักเรียนที่ไม่เคารพผู้หลักผู้ใหญ่ยิ่งขึ้นทุกที.
อาตมารู้สึกสลดเมื่อได้ยินเรื่องนี้ เพราะมันต่างกันเหลือเกิน
กับเมื่อสมัยที่เรายังเป็นเด็ก ๆ.

โรงเรียนมีแผนกสิทธิกรรม เป็นรายนานพิเศษ เป็น
เรื่องเกียรติ. ผู้หลักผู้ใหญ่นอกโรงเรียนไปตรวจโรงเรียนนั้น
เป็นร่องสวนควมมันคค การปลูกผักกักก ก็ทำให้นักเรียนเจ้า-
ของร่องข้าวเจ้า นึกทำไมมันต้องคคแล้ว? เด็กนักเรียนตอบว่า
คคก็ข้างหัวมัน ใหมันงามก็แล้วกัน. คำพูดโหดอย่างนี้
คิดดูเถอะมันเป็นอย่างไร.

สมัยอาตมาเด็ก ๆ นี้ จะไม่มีกำพุทชนิเทศให้ ;
 บางทีจะถูกคบพันหักไปเสีย ถ้าพุทกับแม่ เป็นอันว่าเขา
 โยหังถึงขนาดนี้ แล้วในทางจิตทางวิญญาณของเขานั้น ไม่รู้
 จักสวย ไม่รู้จักงาม ไม่รู้จักตรง ไม่รู้จักศด ; อย่างนี้แล้ว
 มันจะทำอะไรได้ ขอให้กตัญญูเถิด.

นี้การศึกษาจะเป็นไปได้อย่างราบรื่น ถ้าศีลธรรม
 กลับมา ในทางค่านการเมือง ศีลธรรมกลับมาแล้ว ไม่มี
 นักเศรษฐกิจโกง ไม่มีนักการเมืองโกง ไม่มีนักปกครองโกง
 ไม่มีเจ้าหน้าที่โกง ไม่มีประชาชนโกง. รัฐบาลกับประชาชน
 จะพุกกันรู้เรื่อง ไม่พูดสวนทางกัน ท่อสู้กัน ราวกับว่ามัน
 เป็นคนละพวก หรือเป็นศัตรูกัน. ประชาชนจะรู้จัก
 รัชชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ไนเมื่อมีธรรมอยู่ในใจ,
 ประชาธิปไตยไม่เน่า.

อาตมาขออิ่นอันอยู่ตลอดไปว่า เราเป็นประชาธิปไตย
 โดยกันได้ เพียงเท่าที่มีศีลธรรมอยู่ในจิตใจเท่านั้น ;
 เราเป็นมากกว่านั้นไม่ได้, ถ้าเราไม่มีศีลธรรมแล้ว ประ
 ชาธิปไตยนั้นหน้า ; หน้าตั้งแต่เริ่มเลือกผู้แทนไปที่เดียว,
 แล้วก็ไปหน้าอยู่ในหมู่ข้าราชการเมือง หรือผู้แทนที่เลือกขึ้นไป

ทำอย่างไรก็เต็มไปไม่ได้; แม้ประชาธิปไตยเต็มใบมันก็ใบ
เน่า มันก็สร้างปัญหาไม่รู้จักสิ้นจกสุด นี่แหละคือประโยชน์
ของการที่ศีลธรรมจะต้องกลับมา ต้องกลับมาแน่ๆ; ศีล
ธรรมไม่กลับมาโลกาวินาศ.

นี่ก็จะได้พูดต่อไป ถึงเรื่องการระวิงกาง
ระวิงคอ. ศีลธรรมจะกลับมา ก็โดยเราประพฤติตรง
หรือถูกต้อง ต่อสิ่งที่ศีลธรรมต้องการ; อย่างที่เคยพูดมา
ว่า ต้องการความสงบเสถียร ความถูกต้อง ความถูกต้อง
ตัว, ต้องการ ความมีหัวมีหาง. เคี้ยวนี้จะพูดถึงการควบคุม
คุมกางควบคุมคอ. ระมัดระวังให้ก็ ระวิงกางระวิงคอ.

ความหมายของคำคำนี้คือว่า ระวิงกาง อย่าไปจับ
เอาสิ่งที่ไม่ควรรับมาเข้าปาก. ระวิงคอ ก็คือ อย่ากลืน
สิ่งที่ไม่ควรจะกลืน ลงไปในคอ. นี่เอาการนี้เป็นสิ่งที่มี
ความสำคัญมาก ระวิงกางระวิงคอให้ดี.

คู่ไปอีกทีหนึ่ง บางทีการระวิงกางระวิงคอก็รวม
อยู่ในบุคคลคนเดียวกัน; บางทีมันก็แยกกันอยู่;
ระวิงกางอยู่ทางหน้าบ้าน; แต่ไม่ระวิงคออยู่ทางหลังบ้าน

หรือดัดมันก็ได้. อย่างที่พูดกันแกว่ไปหมดว่า **เจ้าหน้าบ้าน** **เจ้าหลังบ้าน** **เจ้าที่ออฟฟิศทำงาน** หรือมาเข้าทางหลังบ้าน ที่บ้านเรือนที่อยู่. มันก็ต้องระวังกันให้ดีๆ บางทีมันแยกอยู่คนละคน แล้วมันคบคุนยาก.

ขอให้นึกถึงคำว่า **คาง**; **ระวังคาง** ก็คือ **ระวังปาก**. **คาง**มันเพื่อความอวย : อวยแล้วก็ทำให้บ้านแล้วก็บ้าน; โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือ **บ้านกาม** **ระวังกาม** **ระวังคอ** ให้มันมีความหมายทั่วไปหมด; ไม่ใช่เพียงแต่กินทางปากอย่างเดียว กินทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางผิวหนัง มันก็ยังได้.

คือ หมายความว่ากลืนลงไปให้อิ่ม สำหรับจะให้หลง สำหรับจะให้บ้านหลัง. **บ้าน**ไม่รู้จักพอ ทั้งในเรื่องกาม เรื่องกิน และเรื่องเกียรติ มันไม่รู้จักพอ แล้วอะไรจะเกิดขึ้น.

เราเป็นมนุษย์ได้ เพราะมีมนุษยธรรม คือ ธรรมะสำหรับมนุษย์. ในที่นี้ก็หมายถึงการ **ควบคุมคาง** **ควบคุมคอ**; มิฉะนั้นจะกลายเป็นงูเห่าดีม ไม่ใช่มนุษย์.

ทันทีจะดูกันถึงวิธีปฏิบัติ เกี่ยวกับมันมีอะไรมาก
เหลือเกิน ที่จะมาช่วยให้ล้มเหลวในการปฏิบัติ. ในยุควัตถุ
ก้าวหน้า มีของอวัยวะมากเหลือเกิน จนระว่างกันไม่ไหว. มัน
พัวพันอยู่แต่การอยู่ดีกินดี ตามอำนาจของกิเลส ไม่มีการ
กินที่อยู่ดีตามทางของพระธรรม.

มันไม่ง่ายเหมือนกับว่า ถ้าหน้าศาลมันขาดดวงค มัน
ไม่มี แล้วคนเป็นเบาหวาน คนโรคเบาหวานก็สบาย ไม่ต้อง
ระมัดระวังอะไร เพราะน้ำตาลไม่มี. แต่เต็ยหน้าศาลมัน
มาก, มันมากเกินไป, มันยากที่จะระวัง. โลกนี้มันเจริญ
ด้วยเหยื่อของกิเลส.

จะเน้ขอให้สนใจ ทั้งหน้าทั้งตาที่อสูร์กำจัดอันตราย
ของมนุษย์. ขาวนา หรือกรรมกร ทั้งหลาย เลิกล้าง
อบายมุข กันเสียเถิด มีศีลธรรมแล้ว ก็จะช่วยให้มีความ
สุขด้วยเหตุนี้ ในการหลังเหตุนี้; ไม่ต้องไปหาอบายมุข
ซึ่งเป็นความสุขหลอก ความสุขแกลน.

พวกเทพบุตรตมาร ทั้งหลาย หยุดเป็นตัวอย่าง
แห่งการกินเกิน อยู่เกิน กันเสียที่เถิด. พวกเทพบุตร-
ตมาร นี้ ตามตัวหนังสือก็ว่าอยู่ในสวรรค์ แล้วมาหลอกคน

ทำอันตรายคน. อาจมาว่ามีอยู่ที่นั่น คือคนที่ร่ำรวยเกิน
 สบายเกิน; ไม่รู้จักเหน็ด; แล้วกินให้ดู อยู่ให้ดู
 หลงไหลเพลิดเพลินให้ดู. นี่เป็นตัวอย่างจริงใจให้คนจนต้อง
 กวอย่างนั้นบ้าง, จนเกิดคนอันธพาลต้องการอย่างนั้น,
 โทษวิธอันธพาล คือจับผิด เพื่อจะเอามากินอยู่ อย่างพวก
 เทวบุตรเหล่านี้.

ถ้าว่า พวกเทวบุตรมารทั้งหลายเหล่านี้ หยุด
 แสดงตัวอย่าง หยุดแสดงอาการชนิดนั้น ไม่ขี้ขลาดขี้ร้อน
 หรืออันธพาลแล้ว ศีลธรรมมันก็จะดีขึ้น. จะกินอาหาร
 มีอะพินเมื่อละแสน ก็หลบไปกินเสียที่อื่นเถอะ; อย่าให้คน
 จนเขาเห็นเลย. นี่เทวบุตรมารทั้งหลายเหล่านี้ จะได้บุญ
 ได้กุศลอันใหญ่หลวง คือ ปิดกั้นการกินอยู่อย่างเกินนั้น
 เสีย.

นี่เป็นการสงเคราะห์ เป็นการทำสังกมสงเคราะห์
 อย่างบริสุทธิ์อย่างแท้จริง ไม่ต้องเสียสักสตางค์หนึ่ง ก็
 สงเคราะห์มนุษย์ให้ดีขึ้นได้ในทางจิต ทางวิญญาณ. ขออ้อน
 วอนเทวบุตรมารทั้งหลาย ช่วยทำหน้าที่อย่างนี้.

ถ้าพูดถึงทางธรรมะ ก็มีพระบาลีว่า น มาสเหตุ
ปี ภเรชฺช ปปี ออย่าทำบาปเพราะเหตุแห่งการกิน.

นี่พูดสำหรับทุกคนเลยไม่ว่าใคร ยอได้ทำบาป
อย่าให้บาปเกิดขึ้น เพราะเหตุแห่งการกิน. ถ้าเราระวัง
ทางระวังคอ มันก็ไม่มีการบาปเกิดขึ้น เพราะเหตุแห่งการกิน.

แต่พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสไว้ สำหรับภิกษุว่า *อย่า
กลืนกินก่อนเหลืกลงอกุโชนเข้าไปเลย.* นี่สำหรับภิกษุ
ทั้งหลาย นั่นคืออาหาร ที่ได้มาโดยไม่ถูกไม่ควรแก่
ความเป็นสมณะ ออย่ากินเลย.

เรื่องกินมันมันเป็นของใหญ่. ใหญ่เอามาก ๆ. *การ
ลักลอบหนีภาษีจากทางใต้* คุณเป็นของกินทั้งนั้น. ที่ซนกัน
เขามาเป็นของกินเป็นส่วนใหญ่; มาแะที่สวนไม้ก้อ
มันก็ยังเห็นว่าเป็นของกิน ที่หอบเอามาอย่างไม่น่าเชื่อ.
ของหนีภาษีนี่เป็นของกินเป็นส่วนใหญ่. นี่เรื่องกินมันไม่ใช่
เรื่องเล็กอย่างนี้.

ที่นี้มาพูดถึงขานี้สงสัยกันบ้าง ว่าถ้าเราควบคุม
ดวงควบคุมคอให้แล้ว เราก็จะชนะอินเดรช, ชนะภย
อันใหญ่หลวง ที่เกิดมาจากความกำวน้ำทวงวัตถุ. โลก

ถ้าวหน้าทางวัตถุ แต่ทั้งหมดคนนั้น เพื่อประโยชน์แก่ความ
 สนุกสนานเอร็ดอร่อยทางเนื้อหนัง; ควบคุมไม่ยู่ก็เกิด
 เป็นพิษเป็นภัย เกิดอันตราย ควบคุมไม่ไหวแม้ในหมู่
 ข้าราชการ ก็ต้องมีกิจการ ป.ป.ป. อะไรที่เขาเรียกกันนั้น
 เกิดขึ้น.

ถ้าเรามีศีลธรรมกลับมา ควบคุมกลางควบคุมคอ
 ได้แล้ว เราเลิกกิจการ ป.ป.ป. ได้หมดไม่ต้องมี. ถ้าเรา
 ควบคุมกลางควบคุมคอไม่ได้ ให้ตั้งคณะ ป.ป.ป. อีก ๑๐๐ คณะ
 ก็ไม่อาจจะควบคุมได้. อากมาเห็นเป็นอย่างนี้.

ถ้ามีธรรมะได้ ควบคุมกลางควบคุมคอได้ อุดมคติ
 สูงสุดของพระเจ้าอโศกาก็จะเป็นของธรรมาคือมีได้. พระ
 เจ้าอโศกฯ ครัสว่า ประชาชนทุกคนเป็นลูกของฉัน. เขาอยู่
 ที่นี้ต้องมีความสุข คายแล้ว ทุกคนต้องไปสวรรค์ อุดมคติ
 อันนี้จะมีได้ ในเมื่อทุกคนควบคุมกลางควบคุมคอ; แล้ว
 จะยังไปได้ไกลกว่านั้น คือว่าเราจะมีนิพพานที่นี่ และ
 เดียวกันก็ได้.

ถ้าทุกๆคนควบคุมกลาง ควบคุมคอ ไม่ให้กิเลส
 เกิดขึ้น กิเลสก็ว่าง ระยะที่ว่างนี้เราเรียกว่า เป็นนิพพาน

น้อย ๆ เป็นนิพพานชั่วคราว; แต่นิพพานน้อย ๆ นิพพาน
ชั่วคราวนี้แหละ ที่ทำให้คนไม่ต้องเป็นโรคประสาท
ไม่ต้องเป็นโรคจิต, หรือไม่เร็วกว่าสัตว์เดรัจฉานก็แล้วกัน.

กิเลสไม่เกิดขึ้นรบกวน ก็มีนิพพานเมื่อนั้น ;
ฉะนั้นเราจะไม่มีอะไร ที่กองพะลายแก่สัตว์. นี่แหละ
ยานิสงส์อย่างยิ่ง.

เดี๋ยวนี้ เรากำลังอยู่ในสภาพที่ต้องพะลายแก่สัตว์
ปวกหวั นอนไม่หลับ จนต้องมียาปวกหวั ยาให้นอนหลับ,
นี่กินกันเป็นตัน ๆ ที่เดียว สำหรับคนทั้งโลก. นี่มันนำ
พะลายแก่สัตว์ แล้วจึงเป็นโรคประสาท เป็นโรคจิต ซึ่ง
ทางแพทย์เขายืนยันว่า มันจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว มันจะ
ไม่เพิ่มขึ้นอย่างช้า ๆ เหมือนที่เดี๋ยวนี้.

นี่เราจะมีอะไรมาป้องกันวิกฤตการณ์อันนี้ ? ก็มี
แต่ธรรมะ ที่เกิดมาจากการควบคุมควบคุมคอก.

เราเป็นมนุษย์ให้ถูกต้อง มีมนุษยธรรม; เอา
กันแต่เพียงว่า เราทุกคนเป็นมนุษย์นี้ มีความสุข ไม่มีความ
ทุกข์ เพราะกิเลสภายในรบกวน; แล้วการเป็นอยู่ของ
เรา เป็นประโยชน์แก่คนรอบด้านและทุกคน.

สรุปสั้น ๆ อีกทีหนึ่งว่า มีความสุข แล้วก็ เป็นประโยชน์รอบด้านแก่คนทุกคน เท่านั้นพอแล้วสำหรับความเป็นมนุษย์; มันสูงสุดได้เพียงเท่านั้น ไม่มีอะไรมากไปกว่านี้. เรามีความสุข แล้วเป็นประโยชน์แก่คนทุกคนโดยรอบด้าน.

ขอให้ท่านทั้งหลายทุกคน มองดูไทยล้ากับ แยกกันเป็นอย่างไรว่า ชรามะจะกลัดมาได้โดยวิธีใด? เราจะทำโดยวิธีนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันนี้ พุทกันถึงเรื่องควบคุมทางควบคุมคอ. อย่าให้อะไรที่ไม่ควรจะกินเข้าไปในปาก; อย่าให้อะไรที่ไม่ควรจะกลืนนั้น กลืนล่องลงไปในลำคอ; แล้วก็มีจะควบคุมก็เลยได้. เราจะมีความเป็นมนุษย์ที่ไม่เห็นแก่ตัว. เรา ก็รักผู้อื่น; เราก็ รักประเทศชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ได้ เพราะความไม่เห็นแก่ตัว, ก็คือความไม่เห็นแก่ความเอรีคอร้อยทางเนื้อทางหนังนั่นเอง.

ขอวิงวอนให้ท่านทั้งหลาย ได้พิจารณาเรื่องนี้ ให้เราได้ควบคุมความก้าวหน้าทางวัตถุ. ความก้าวหน้าทางวัตถุมากขึ้นเท่าไร มันต้องการสิ่งควบคุมมากขึ้นเท่านั้น,

คือธรรมชาติตัวเอง. เต็มวันตั้งกวนกุ่มมันไม่พอ; ความ
 ก้าวหน้ามันเกิดขึ้นไป มันก็เกิดเป็นพิษเป็นภัยขึ้นมาในโลก
 จนต้องละลายแก๊สตัวไตร์จัน ทิ้งที่วามาแล้ว.

ขอวิงวอนว่า เราจงช่วยกันกระทำ อ้อทำให้
 ละอาย แก๊สตัวไตร์จัน อีกต่อไปเลย. ขอให้ธรรมชาติ
 กลับมา, ธรรมชาติคุ้มครองเราอยู่อย่างมีความสุข และ
 เป็นประโยชน์แก่กันและกัน โดยรอบด้านเถิด; ก็จะ
 ไม่เสียที่ ที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์และพบพระพุทธศาสนา
 เป็นความได้ดีที่สุด สำหรับความเป็นมนุษย์ที่ดี. ไม่มีอะไร
 ที่จะดีไปกว่านี้แล้ว เป็นอยู่โดยลักษณะอย่างนี้ อยู่ทุก
 ที่พาราตรีภพเทอญ.

อาตมาขออภัยการบรรยายในวันนี้ ไว้แต่เพียงเท่านี้.

ชกอากาศครั้งที่ ๒๗

วันอาทิตย์ที่ ๒๑ ก.ย. ๒๕๒๓

เวลา ๘.๐๐-๘.๓๐ น.

ธรรมะในฐานะ

สิ่งที่ต้องการการถนอมต่อแล้วลงหลัก.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมาจะได้กล่าวโดย
หัวข้อว่า ธรรมะในฐานะสิ่งที่ต้องการ การถนอมต่อแล้วลงหลัก.

ขอให้ทุกท่านถึงหัวข้อที่แล้ว ๆ มา ก็จะเข้าใจได้
ง่ายขึ้น คือเราได้พูดกันถึงการคงเสถียรคงวา ถูกฝ่าถูกตัว
มีหัวมีหาง ระวังคางระวังคอ บัดนี้ก็มาถึง การถนอมต่อ
ลงหลัก.

ธรรมะจะมาอยู่กับเราได้ ก็โดยการที่เราชวน
กันมาประพฤติปฏิบัติ ให้ตรงตามความประสงค์ของ

ธรรมะ; รวากับว่าเป็นบุคคล หรือเป็นพระเจ้า อันสูงสุด. ถ้าไม่มีการต้อนรับ เอาอกเอาใจอันวอนให้ตี ก็ไม่มาอยู่กับเรา. ทั้งนี้เรา เมื่อประสงค์จะให้ธรรมะมาอยู่กับเรา เราก็ต้องมีการปรับปรุงตัวเอง ในลักษณะที่ถูกต้อง กับกาารที่ธรรมะจะมาอยู่กับเรา.

[บทชวนถึงความจำเป็นที่ต้องมีธรรมะ]

ในขั้นแรกนี้ จะขอพูดถึงความจำเป็นที่จะต้องมีความมีธรรมะ ก่อนทุกคราวไป เพื่อให้เรื่องมันชัดเจนยิ่งขึ้นไป.

โลกเราต้องมีธรรมะ, มนุษย์เราต้องมีธรรมะ จึงจะเป็นโลกของมนุษย์; มิฉะนั้นแล้วจะกลายเป็นโลกของอะไร ก็เหลือที่จะกล่าวได้.

เรามีธรรมะ ก็เพื่ออย่าให้มนุษย์ต้องละอายแก่แม่ว หรือสัตว์เดรัจฉานทั่วไป. ทำนองสังเกตดูให้ตีว่า สัตว์ เช่นแม่ว เป็นต้นนั้น; มันไม่ต้องปกตัว, ไม่ต้องกินยาปกตัว, มันไม่ต้องกินอาหารอันหลับ, เหมือนที่คนในโลกกินกัน นี่หนึ่งเป็นต้นๆ ที่เดียว. แม่วไม่เป็นโรคประสาท ไม่เป็นโรคจิต เหมือนกับที่คนกำลังเป็น, แม่วทำคอร์รัปชันไม่เป็น, กบโกงก็ไม่เป็น, ทำสงครามอย่างที

คนทำกันอยู่ก็ไม่ใช่ ไม่มีปัญหาทางกามารมณ์มาก เหมือน
ที่คนกำลังเป็นกัน.

แมวไม่ต้องปวศหัว, มนุษย์ก็ยังไม่ปวศหัว ต้องกิน
ยานเขาหลับ นมมันน่าจะชวยแมว. มีข่าวว่าเศรษฐีมีเงิน
ร้อยล้าน ก็ยังฆ่าตัวตาย เพราะปวศหัวนั่นเอง. แมวทำ
ไม่เป็น นี่เราต้องชวยแมว; เพื่อให้ไม่ต้องชวยแมว ก็
จะได้มีธรรมะ; เพื่อไม่ต้องปวศหัว เพื่อไม่ต้องนอนไม่หลับ.

สัตว์มีมันสมองทำงานไม่มีปัญหาเหล่านี้. คนมี
มันสมองสูงทำไมจึงมีปัญหาเหล่านี้? ซึ่งน่าจะชวยสัตว์;
แต่ถ้าธรรมะเข้ามาแล้ว คนจะไม่มีปัญหาอย่างนั้น ก็ไม่ต้อง
มีเรื่องที่จะชวยชวยสัตว์อีกต่อไป. คนจะไม่ปวศหัว คน
จะนอนหลับ, จะไม่เป็นโรคประสาท ไม่เป็นโรคจิต ไม่กด
โกง ไม่คอร์รัปชัน ไม่ทำสงคราม ไม่มีกามารมณ์เพื่อ.

นี่ขอให้มองเห็นว่า ธรรมะต้องมี จำเป็นต้องมี;
มีธรรมะแล้วปัญหาจะไม่เกิด, ปัญหาที่เกิดอยู่ก็จะแก้ได้ ทำ
ให้หายไป.

เรื่องของศีลธรรมนี้เป็นเรื่องทางวิญญาณ. เรา
ไม่สนใจ; เราสนใจแต่เรื่องทางวัตถุ เรื่องการเมือง เป็น

เรื่องเนือหนัง เป็นเรื่องปากเรื่องท้องข้างเดียวมากเกินไป
ที่เท่านั้นต้องคู่กันไป สติปัญญาของมนุษย์ก้าวหน้าในทาง
วัตถุเท่าไร เขาจะต้องมีธรรมะมาชดเชยกัน ให้สมกัน
อย่างควบคู่กันไป จึงจะไม่มีปัญหาที่ต้องตะอวยสัจจ์ เกิดขึ้นมา.

ดูเด็ก มนุษย์นี้ ใจกันไม่ได้ มีอะไรก็ต้องมี
ระเบียบ; แม้เช่นระเบียบราชการตึบ ซึ่งแสดงว่า เป็น
ความไม่มีศีลธรรมของผู้ปฏิบัติ ระเบียบจึงมีตึบอิงขึ้นทุกที่
ตามความเจริญก้าวหน้าของมนุษย์.

ดูที่การทำสัญญา : จะทำอะไรกันสักอย่างหนึ่ง
ต้องมีข้อระเบียบ ตึบ ราวกับว่าทุกคนพร้อมที่จะโกง โกง
เหลือประมาณ. นี่สัจจ์มันไม่มีปัญหาชนิดนี้.

ถึงแม้จะมีระเบียบตึบอย่างไร ก็ไม่ทำให้สิ่งต่างๆ
ลุล่วงไปด้วยดี; ยังมีการโกงกันอย่างตึบ อยู่กันเอง.

ขอท่านทั้งหลายอย่าได้เห็นไปว่า การแก้ไขทาง
ศีลธรรมนั้นมันนานเกินรอ. ท่านก็มัวแก้ไขแต่ปลายเหตุ
ไม่ได้แก้ไขต้นตอ, คือแก้ไขทางศีลธรรม; กว่าตัวจะสุก
งามันก็ไหม้. รัฐบาลทั้งหลายในโลก มัวแต่แก้ไขปลาย

เทศ เด็กๆ น้อยๆ ร้องเรื่องพันเรื่อง ไม่มีรัฐบาลไหน
 มุ่งแก้ปัญหาศีลธรรม ซึ่งเป็นต้นตอแห่งปัญหา^๕ทั้งหลาย.

ลองพิจารณาด้วยกันอย่างเป็นธรรมว่า เมื่อศีลธรรม
 กำลังตายซาก อยู่อย่างทุกวันนี้ อะไรได้เกิดขึ้น? ปัญหา
 มากมายเกิดขึ้น แล้วปัญหาเหล่านั้นแก้ได้ด้วยการเมือง การ
 เศรษฐกิจ การสงคราม อย่างนั้นหรือ?

เราไม่ช่วยเหลือ ให้เกิดความก้าวหน้าแต่ทาง
 วัตถุ ทางฝ่ายวิญญาณแต่ไม่มี ก็เป็นมนุษย์กันได้เพียง
 ครั้งเดียว.

เราต้องช่วยกัน ในทางจิตทางวิญญาณให้มาก :
 ช่วยกันแจกธรรมะให้มาก แจกพระธรรมให้มาก เหมือนกับ
 ที่เราแจกพระพุทธรูป วัตถุศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูป ซึ่งคนก็รู้จัก
 กันดี. ตั้งแต่โบราณมาจนถึงวันนี้ คงจะแจกกันตั้งร้อย
 ล้านองค์แล้วก็ได้ ; แต่แล้วท่านก็ถูกทำให้หมดความเป็น
 พระพุทธรูป ก็เอาไปแขวนคอ แล้วยกแก้วเหล้าข้าม
 พระเศียรท่าน ข้ามไปข้ามมา จนหมดความเป็นพระเศียร
 มีแข็งไม่มีผล.

เราไม่แจกพระธรรม ให้เท่ากันกับที่แจกพระพุทธรูป
ไม่สมดุลง่ายกับที่แจกพระพุทธรูป เราจะต้องมีพระธรรมให้
สมดุลง่ายกับพระพุทธรูป ; แล้วจะไม่ถกยกแก้วเหล้าข้าม
พระแก้วมรกต. ขอให้ช่วยศึกษาด้วยจิตใจอันเป็นธรรม.

ถ้าสร้างขึ้นมาแขวนคอ ยกแก้วเหล้าข้ามพระเศียร
จนหมดความเป็นพระพุทธรูปแล้ว มันก็สูญเปล่า. น่าเห็นใจ
ผู้ที่ทำพิธีพุทธาภิเษกอย่างเห็นคเห็นเอ้อ, แล้วเขาเอามาดบล้าง
กันเสียหมดทุกอย่าง. มันน่าสงสารหรือไม่? ได้กรุณา
สนใจ เพื่อเห็นแก่พระพุทธรูปและพระธรรม ที่เรายัง
แจกกันโดยไม่สมดุลง่าย.

พูดถึงการศึกษา เราก็มีการกำหนดหัวเวทเร็วกว้าง
ขวาง; พิจารณาอีกอย่างที่เราเรียกว่าเดิมที มีการศึกษาหัว
หน้าโดยเร็ว และกว้างขวาง. แล้วทำไม โลกนี้จึงยังเต็ม
ไปด้วยวิฤตการณ์นานาชนิด? หาสันติสุขส่วนบุคคลไม่ได้,
หาสันติภาพส่วนสังคมก็ไม่ได้, มีแต่เวทคาหน่มสาวเป็น
ฝูงๆ. ล้วนแต่เกรงทั้งนั้น : ชอบยาเสพติด ชอบเรียก
ตัวเองว่าฮิปปี แซปปี เป็นฝูงๆ. ที่ล้วนแต่ผ่านการศึกษ
มาแล้วทั้งนั้น. ก็คิดเถอะว่า การศึกษาของเราเป็นอย่างไร
คนของเราจึงเป็นอย่างนี้?

ขอให้ช่วยกัน ทำให้ธรรมะเต็มอยู่ในจิตใจ;
 มีธรรมะแล้ว ก็มีพระพุทธเจ้าโอรสแท้จริงอย่างที่ *พระองค์ศรีส*
ว่า ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา, ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นเห็นธรรม,
 หรือจะพูดเสียใหม่ก็ได้ว่า *ผู้ใดมีธรรม ผู้นั้นมีพระพุทธเจ้า,*
ผู้ใดมีพระพุทธเจ้า ผู้นั้นต้องมีธรรม, เป็นสิ่งเดียวกัน ที่จะ
 แยกจากกันไม่ได้.

นี่แหละ ความไม่มีธรรมะ ไม่มีศีลธรรม สร้าง
 ปัญหาเหลือประมาณ. เราจะทำให้ธรรมะกลับมา ต้อง
 ปฏิบัติให้ถูกต้อง ตามเหตุผลที่ธรรมะจะกลับมา; ซึ่งใน
 วันนี้จะได้กล่าวถึงคำว่า ถอนตอแล้วลงหลัก.

ความหมายของคำว่า "ตอและหลัก".

ถอนตอแล้วลงหลัก โอรสแก้วหนังสือ คำว่า *ตอ*
 ก็คืออุปสรรค หรืออันตราย; *หลัก* นั้น เป็นที่พึ่ง, เป็น
ความปลอดภัย, เป็นความมั่นคง. ตอ ในภาษาวัดๆ ภาษา
 คน ก็คือหลักตอเกาะเกาะ กีดขวาง; แต่ ตอ ในภาษา
 ธรรมะนั้น คือ มิจฉาทิฏฐิ. เราจะต้องรู้จัก ตอ ทั้งใน
 ภาษาคน และภาษาธรรม.

พิจารณาให้ดีว่า ถ้า ตอ มันเต็มไปด้วยในแผ่นดิน แล้วเราจะปลูกบ้านปลูกเรือน ให้แน่นหนาถาวรมั่นคง ได้อย่างไร? ถ้าไม่มีตอ เราก็ลงเข็มได้สัก บ้านเรือนก็มีรากฐานดี.

จะพูดอีกอย่างหนึ่งก็ได้ว่า ตอนตอ คือ ละอองธรรม เสียให้หมด; ลงหลัก ก็คือ สะสมธรรมะ ให้มีขึ้นมา อย่างเต็มเปี่ยม.

ทีนี้จะได้พิจารณาสิ่งที่เรียกว่า ตอ หรือหลัก เป็น คู่ๆ กันไป.

คำที่ ๑ ตอ ก็คือ ลัทธิที่เห็นแก่ตน มีตัวกู—ของกู เป็นวัตถุที่ตั้งที่อาศัย. หลัก นั้น เป็นลัทธิที่เห็นประโยชน์ของประชาชน, หรือเพื่อนมนุษย์ เพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นใหญ่ ก็มีเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นวัตถุ เป็นที่ตั้งอาศัย.

ตอ ก็คือ ลัทธิที่ไม่รู้จักพระคุณของแม่, แม่ของเขาเขายังไม่รู้จัก, ตามว่าแม่คืออะไร? ก็ตอบไม่ถูก. นักเรียนชั้นประถม ชั้นมัธยม เราถามว่า ธนาकारไหนบ้าง ที่เราไปเบิกเงินได้ ไม่มีสิ้นสุด โดยไม่ต้องฝากเลข? เขาก็ยัง

กอบไม่ถูก ไม่รู้จักคุณของแม่ แล้วจะไปรู้จักคุณของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่ลึกซึ้งกว่านั้นได้อย่างไร

การรู้จักพระคุณของแม่ ทำให้เกิดรากฐานแห่งความรัก ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ซึ่งจะแผ่กว้างขวางไปถึงความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ได้โดยง่าย. ขอให้มีการศึกษาที่ถูกต้องไปตั้งแต่ชั้นอนุบาล เป็นชนชาติที่มีศีลธรรมเป็นรากฐานของประชาธิปไตย.

ที่นี้คือกลุ่มหนึ่ง คู่ที่ ๒ ต่อ ก็คือการเหวี่ยงสุดซ้ายสุดขวา ไม่สมทุลย์. หลักคือมัชฌิมา พอดี หรือ สมดุลย์เป็นทางออกที่ ๓ ของมนุษย์แห่งยุคนี้. ข้อสุดเหวี่ยงขวาสุดเหวี่ยง นั้นถือว่าผิดกันมาตั้งแต่ก่อนพุทธกาล. *กามสุขัลลิกานุโยค* จมอยู่ในกาม มันก็เหวี่ยงไปข้างหนึ่ง. *อิตถกิลมदानุโยค* จมอยู่ในความเห็นผิด ทำคนให้ลำบากโดยไม่จำเป็น มันก็สุดไปข้างหนึ่ง. ถ้ามัชฌิมา อยู่ตรงกลาง มันก็พอดี.

เรามีนายทุนเพื่อกรรมกร มีกรรมกรเพื่อนายทุน มันก็ไม่ มีอันตราย; เพราะว่ามัน อยู่ตรงกลาง ที่พอดี : แต่ถ้าเราแยกกันให้สุดเหวี่ยง มันก็ต้องฆ่ากัน.

คู่ที่ ๓ ต่อไป คือ ความไม่มีวินัย ใช้วินัย
ที่วินัย หลัก คือ ความสมบูรณ์ ด้วยวินัย. คุณเล็ก
เรากำลังจะโกนเรือกหาวินัยกันยกอแห่งแล้ว มันก็ยังไม่ค่อย
มีวินัย.

แม้แต่ว่า *ฟังก์เทศน์เจียบ ก็เพราะมีวินัย.* ฟังก์เทศน์
ส่งเสียงอ้ออังกี้เพราะไม่มีวินัย. เท่าที่ส่งเทศมา ไปเทศน์
ในกองทหารเจียบกริบนำขึ้นใจ; เขาฟังกันนำขึ้นใจ อย่าง
มีวินัยถึงที่สุด. ไปเทศน์ในที่อื่น ๆ ได้รับความส่งเสียง
จ๊อกแจ๊กจ๊อแจ แทรกแซงอย่างไม่มีวินัย. แม้แต่ในที่ประชุม
ครูบาอาจารย์ ก็ไม่ได้ฟังก์เทศน์กันเจียบกริบอย่างในหมู่ทหาร.
อาตมาก็ประสพมาอย่างนี้ พวกที่เคยไปเทศน์กันมา กับออก
อย่างนี้เหมือนกัน ก็ขเรียกว่ามันตรงกัน.

ฟังก์จ๊ก คือ มิจฉาปฏิญญี หลักคือ สัมมาปฏิญญี.

เฮ้, ที่นี้ก็จะมาถึงที่สุด ที่ควรจะจดจำไว้เป็นหลัก.
คือ มิจฉาปฏิญญีทุกชนิด ทุกประเภท ทุกระดับ. หลัก
คือ สัมมาปฏิญญีทุกชนิด ทุกประเภท ทุกระดับ. ถอนคือ
ก็คือถอนมิจฉาปฏิญญีออกไปเสีย. ลงหลัก ก็คือยึด

หลักสัมมาทิฏฐิให้แน่นแฟ้น. นี่เป็นหัวใจของพระ-
พุทธศาสนา.

พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า **สมุททิฏฐิ**สมาทาน
สพฺหิ ทุกฺขํ อุปฺจจฺกั — สัตว์ทั้งหลายจะก้าวล่วงความทุกข์
ทั้งปวงได้ ก็เพราะมีสัมมาทิฏฐิ. ท่านเรียกว่าสมาทาน
สัมมาทิฏฐิ.

คำว่า **สมาทาน** นั้น หมายความว่า **มืออยู่อย่างดี**
ถือไว้อย่างดี; ไม่ใช่เพียงแค่ว่า; เหมือนที่คนทั่วไป
โดยมากเขาสมาทานคือ เขาพูดแต่ปาก ว่าจบแล้วก็เลิกกัน.
อย่างนี้เรียกว่าสมาทาน นี้ไม่ถูก ไม่จริง ไม่ใช่พุทธศาสนา.
สมาทาน แปลว่า ถือเอาไว้อย่างดี ครอบถ้วน, ก็ต้อง
มืออยู่ที่เนื้อที่ตัว. เราต้องมีสัมมาทิฏฐิ อยู่ที่เนื้อที่ตัว,
ถอนมิจฉาทิฏฐิออกไปเสียให้หมด.

ในระดับสูงสุด มิจฉาทิฏฐิ ก็คือ อัสสมิมานะ
— ความสำคัญมั่นหมายเป็น **ตัวกู** — ของกู. **ความรู้สึกอัน**
นี้มันสะสมมาตั้งแต่อ่อน แต่ออก. มันช่วยใครไม่ได้, ช่วย
กันไม่ได้ ที่จะไม่มีความรู้สึกตัวกู — ของกู, มีอัสสมิมานะ;
เพราะว่าพอเราเกิดมาเป็นทารก ก็ได้รับแต่การสั่งสอนให้

รู้สึกเป็นตัวกู เป็นของกู เรื่อยๆ มาจนเป็นหนุ่มเป็นสาว,
มันจึงสงวากสัก คือเห็นอ้วนแน่นอาภที่จะตอน,

ท่าน พระพุทธเจ้าท่านได้ตรัสรู้ ขึ้นมาในโลก ท่าน
สอนสิ่งที่ตรงกันข้าม คือว่าตัวให้ตี สิ่งทั้งหลายทั้งปวงนั้น คือ
กระแแตกแห่งเหตุปัจจัยที่เปลี่ยนไป เามาเป็น ตัวกู—ของกู
ไม่ได้.

ท่านสอนเรื่อง อนัตตา —สิ่งเหล่านั้นมิใช่ตัวตน.

ท่านสอน สุตตสุญตา *ความที่สิ่งเหล่านั้นเป็นของว่างจาก
ความหมายแห่งตัวตน.*

ท่านสอน ตตตา หรือปฏิจจนรูปบาท ว่ามัน
เป็นอย่างนั้นเอง : เมื่อมีเหตุปัจจัยอย่างนี้ ผลก็เกิดขึ้น
อย่างนี้ ; เพราะสิ่งนี้มี สิ่งจึงเกิดขึ้น ; เพราะสิ่งนี้ไม่มี
สิ่งจึงไม่เกิดขึ้น ; มันมีแต่อาการอย่างนี้ ฉะนั้นอย่า
ได้ไปหมายมันให้เป็นตัวกู—ของกู ขึ้นมา ตัวเองนั้น
แหละจะเป็นทุกข์, แล้วก็จะตามไปมาถึงผู้อื่นรอบข้าง ก็
พลอยเป็นทุกข์ จากการเบียดเบียนของบุคคลที่เห็นแก่ตน.

นี่เป็น หลักที่ควรมี ต้องปักลงไปโน้มน้ำใจให้แน่น
 แน่น; ถอนตอเก่าออกไปเสีย ลงหลักใหม่ที่ดี ที่ถูกต้อง
 ให้แน่นแน่นที่เดียว.

มิจฉาทิฏฐิ เป็นเครื่องทำลายโลก, ทำให้เห็นโทษ
 ประการที่มันตรงกันข้าม จากที่ควรจะเป็น : เห็นสิ่งที่
 สร้างความทุกข์ เป็นสิ่งอันพึงปรารถนา. ในโลกนี้จึงมี
 การผลิตสิ่งที่ทำให้กันหลงไหล ดึงจมอยู่ในสิ่งนั้นมากขึ้น ๆ.
 นำเวทนามสงสารลูกเต๋าก ๆ ที่เขาเกิดขึ้นมาในโลกชนิดนี้ พอ
 มาถึงก็ถูกย้อมให้ดึงดูดจมอยู่ในความรู้สึกละหลงไหล มิจฉาทิฏฐิ
 หรือตอจึงมีรากลึก ยากที่จะขุด อากที่จะถอนขึ้นมา;
 แต่แล้วมันก็ช่วยไม่ได้ มันก็ต้องช่วยกันถอนให้ได้ แล้ว
 ก็ลงหลักเสี้ยนใหม่ให้ถูกต้อง ให้ดี.

ตอ ก็คือ มิจฉาทิฏฐิ ความสำคัญผิด ความเข้าใจผิด
 ความเห็นผิด ความเชื่อผิด ความมีอุคตมกตติผลิต; ล้วนแต่
 ผิดไปทั้งนั้น นี้เรียกว่า ตอ.

จะต้องทำให้เป็นไปในทางที่ตรงกันข้าม คือมี
 ความเข้าใจถูก, มีความเห็นถูก, มีความเชื่อถูก, มีอุคตม-
 กตติที่ถูกต้อง, แล้วก็กลายเป็นหลัก ที่ยึดแล้ว ก็เป็นไปแต่เพื่อ
 ความสุขความเจริญโดยส่วนเดียว.

ขอใ้รู้จักตอและหลักอันร้ายกาจที่สุด เป็นที่สรุป
รวมแห่งปัญหาทั้งหลาย จะแก้ปัญหาได้หรือไม่ได้ ก็อยู่
ตรงที่เรารู้จักตอ รู้จักหลัก อย่างถูกต้อง แล้วจัดการ
กันให้ถูกต้อง.

๕.๕.๖.๖.๖.๖ เดือนเรากำลังถอนหลักและปักตอ.

ที่นี้ก็อยากจะให้ทุกท่านนึกสักนิดหนึ่งว่า เดือนนี้เรา
กำลังถอนหลัก แล้วปักตอ ฝังตอแล้วก็นำหัว เรากำลัง
ถอนหลัก แล้วปักตอ หลักที่จะเป็นที่ฝัง เป็นประโยชน์
ได้แน่ กลับถอนทิ้งเสีย แล้วก็ปักตอให้เกะเกะ ให้เป็น
อันตราย. นี่คือ ความเจริญก้าวหน้าแต่ในทางวัตถุ
อย่างเดียว ; เลิกตั้งความถูกต้องในทางจิตทางวิญญาณ,
เลิกตั้งพระธรรม เลิกตั้งพระศาสนา, เลิกตั้งพระเจ้า,
เลิกตั้งขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดี, วัฒนธรรมที่ดี, ไปรับ
เอาสิ่งที่เลวร้ายเข้ามาอีกต้อ. นี่เรียกว่ามันกำลังถอนหลัก
แล้วกำลังปักตอ.

การไปทอดกฐินนี้ ก็ดูเถอะ คุณตามข่าวหนังสือ
พิมพ์ก็ได้ เพื่ออะไร? เพื่อไปกินเหล้า เพื่อไปเล่นว่า

เพื่อไปให้รอดพลิกคว่ำตายกันเป็นหมู่ ๆ. การไปทอดกฐิน ก็เพื่อไปกินเหล้า เพื่อไปเล่นการพนัน.

การบวชนาค ก็เพื่อได้กินเหล้า ที่มากันมาก ๆ นั้น ส่วนมากมากินเหล้า มาโดด ๆ เต้น ๆ สนุกสนาน. การบวชนาคกลายเป็นโอกาสสำหรับกินเหล้า.

การเรี่ยไร เพื่อบุญเพื่อกุศล ก็ต้องจัดงานอบายมุข, จะขอความช่วยเหลือทางบุญทางกุศล ก็ต้องจัดงานที่เป็นอบายมุข; อย่างน้อยก็เรื่องเตี๊ยะ เรื่องต้ม เรื่องหลอก เรื่องลวง เรื่องอะไรกันต่าง ๆ. ลงทุนด้วยบาปเพื่อเอาบุญ มันจะเป็นไปได้อย่างไร? ว่าเอาบาปมาลงทุน เพื่อจะได้บุญ ผลออกมามันก็คิดลบหมด มันไม่มีบวก ลงทุนด้วยบาปเพื่อจะเอาบุญ นี่เขากำลังถอนหลัก แล้วก็จะบักตอ.

เรา ควรจะถอนต่อเท่านั้นเสีย คือทอดกฐินก็ต้องไม่ใช่เพื่อกินเหล้า, ต้องเพื่อให้สำเร็จประโยชน์ ตามพระวินัย ตามพระพุทธประสงค์.

จะบวชนาค ก็ไม่ใช่เพื่อกินเหล้า; แต่จะเพื่อให้เกิดบุตรพระตถาคต พุทธชินารสเพิ่มจำนวนมากขึ้น ในพระพุทธศาสนา.

จะเร็วไร หากუნหาอนมาทำการกุศล หรือจะขอ
 ความช่วยเหลือเกี่ยวกับการกุศล ก็อย่าต้องหลอกดวงกัน,
 ด้วยสิ่งหลอกดวง, เพราะว่าการ หลอกดวงนั้นมันเป็นบาป
 เป็นอกุศลเสียแล้ว จะเอาบาปเอาอกุศล มาลงโทษหาบุญหา
 กุศลนี้ ก็คิดึกคิดว่ามันจะเป็นไปได้อย่างไร. ขอให้เราพุทธ-
 บริษัททั้งหลาย ได้มองดูให้ดี ว่าเรากำลังจะถอนหลัก
 แล้วปักถอ.

สิ่งที่น่าหัว อยากรจะเอามาพูดที่นี้สักทีหนึ่งก็คือว่า
 เรื่องเกี่ยวกับ *งานศพ* ที่ทำกันอยู่เป็นยุค ๆ เป็นสมัย. สมัย
 หนึ่ง เขาสรุปเรียกว่า *คนตายชายคนเป็น*. คนที่ตายไปแล้ว
 ทำให้ลูกหลานต้องเสียเงินมากอาภจน เพราะงานศพ. นี้
 คนตายชายคนเป็น.

ทันต่อมา *เดี๋ยวนี้* กลับตรงกันข้าม *คนเป็นชายคน*
ตาย. พอศพมีบนเรือน ก็เบียดให้เดินให้ เล่นการพนัน
 กินเหล้าเมายา หารายได้เป็นกำไรไปเสียอีก คนเป็นชาย
 คนตาย. ในที่บางจังหวัดภาคใต้ นี้ มีคนรับเหมาเลย;
 ตายแล้วศพอยู่บนเรือนนี้ เขาจะมารับเหมาจัดให้หมด ให้อ
 อยู่นาน ๆ วัน. แล้วก็ได้เงินค่าธรรมเนียมจากการเล่นการ

พนันนั้นมาก เขามาให้เจ้าของศพ ก็วิ่งไปเลย เรียกว่า
คนเป็นชายคนตาย.

แต่เมื่อรู้ให้คดีแล้ว จะเห็นว่า คนตายชายคนเป็น
หรือ คนเป็นชายคนตายนี้ เป็นต่อทั้งนั้น เป็นมิัจฉา-
ทิกุฐิ ทั้งนั้น ไม่อาจจะเป็นหลักได้. อย่าเห็นว่ามันตรง
กันข้าม แต่มันจะเป็นต่อกันข้างหนึ่ง เป็นหลักสักข้างหนึ่ง,
อย่างมันแบ่ไปไม่ได้. มันเป็นคอ เป็นมิัจฉาทิกุฐิทั้งนั้น.
คนตายชายคนเป็นก็เป็นคอ. คนเป็นชายคนตาย ก็เป็นคอ
คือเป็นมิัจฉาทิกุฐิ เป็นเดือนเหนามของมนุษย์. ควรจะ
ระวังให้ดี. อย่าเห็นว่าตรงกันข้ามแล้ว ก็จะเดีอกเอาข้างหนึ่ง
อย่างมันไม่ได้ถูก.

เราควรจะมีสัมมาทิฏฐิอย่างอื่นไป. คนเราหรือ
มนุษย์นี้ บางพวกเขาถือว่า มีให้เกิดมา, มีสร้างคน, มี
ปั้นคน; กลั้นใจแห่งไสยศาสตร์ยุคไหนก็ไม่รู้ มันยังเคลือบ
อยู่ว่า คนนี้เกิดมาจากผี มีสร้างคน มีปั้นคน. ยาทมาเห็น
ว่านี่เป็นมิัจฉาทิกุฐิ.

เราควรจะมีความเห็นให้ถูกต้องว่า พระธรรม
ต่างหากให้คนเกิดมา; ไม่ใช่ผีให้เกิดมา. พระธรรม

ให้เกิดมาตามกฎของพระธรรม. เรียกว่าพระธรรมให้เกิด
ไปเทียบกันดู ว่ามีให้เกิดกับพระธรรมให้เกิด เหมือนไหน
จะมีประโยชน์กว่า : เกิดมาโดยพระธรรม. โดยกฎแห่ง
พระธรรม. โดยเหตุแห่งปัจจัย. พระพุทธเจ้าเป็นพ่อ
เป็นเหตุให้พระธรรมเกิดเรามา; พระธรรมจึงเป็นแม่;
พระสงฆ์ทั้งหลายก็กลายเป็นพี่ เพราะที่เกิดก่อนเรา.

เราต้องมีสัมมาทิฐิเป็นหลักมั่นคง.

ขอให้มีสัมมาทิฐิ เป็นหลัก แน่นแฟ้นเหลือ
ประมาณลงไปว่า พระพุทธเจ้าเป็นพ่อ พระธรรมเป็นแม่
พระสงฆ์เป็นพี่; แล้วก็ทำให้สมกันกับที่มี พระพุทธเจ้า
เป็นพ่อ, พระธรรมเป็นแม่, พระสงฆ์เป็นพี่. รายละเอียด
นี้ ไปหาดูเอาเองก็ได้; ไปศึกษาก็จะมองเห็น ว่า
พระธรรมให้เกิดมา พระพุทธเจ้าเป็นต้นเหตุให้เกิด, พระ
สงฆ์เกิดก่อนก็กลายเป็นพี่.

ถ้าเราถือหลักกันอย่างนี้ แล้ว พระธรรมก็จะ
มาอยู่ในจิตใจ; ไม่ใช่มารกรุงรังอยู่ข้างนอก หรือตาม
พื้นแผ่นดินหรือตามสถานที่ต่าง ๆ. พระพุทธ พระธรรม
พระสงฆ์ จะเข้าไปอยู่ในจิตใจของเรา. เรามีพระ-

พุทธเจ้าเป็นพ่อ มีพระธรรมเป็นแม่ มีพระสงฆ์เป็นพี่ เรา
ก็เดินตามกันไป ในร่องรอยที่ถูกทิ้งไว้; แล้วอะไรจะเกิด
ขึ้น? ถ้าถึงขนาดมีพระพุทธเป็นพ่อ, พระธรรมเป็นแม่,
พระสงฆ์เป็นพี่, นี้ ปัญหาอะไรจะเหลืออยู่ สำหรับให้มนุษย์
ต้องตะอาบแก้ส้วครัวจาน เหมือนเท็กแล้วล้างกัน
สับก๋วยไป.

ในที่สุคนี ขอสรุปความว่า ธรรมะต้องมี; ความ
เป็นมนุษย์จึงจะมี. ธรรมะจะมี เราต้องประพฤติปฏิบัติ
ให้ตรงตามความประสงค์ของธรรมะ ราวกับว่าธรรมะนั้น
เป็นบุคคล เป็นพระเจ้าโดยการปฏิบัติให้เจ้ารูปเข้ารอยของ
พระธรรม ว่าเราจะต้องมีความคงเส้นคงวา, เราจะมีความ
ถูกฝาถูกตัว, เราจะ มีหัวมีหาง, ระว่างคางระว่างคอ,
ถอนตอแล้วก็ลงหลัก.

อัครมจรยุดิการบรราชนลงด้วยความสะดวกแก่เวลาว่า
ขอให้ท่านทั้งหลาย จงพยายามที่จะถอนตอ แล้วลงหลัก
สำหรับความเป็นพุทธบริษัทที่มั่นคง โดยการที่มีพระพุทธองค์เป็น
พ่อ, มีพระธรรมเป็นแม่, มีพระสงฆ์เป็นพี่, อยู่ด้วยกันแล้วมี
ความเจริญงอกงาม ในที่ทุกสถาน ในการงานทุกรชนิด อยู่ทุกภพ
วราศรัภคณาณู.

ออกอากาศครั้งที่ ๒๘

วันอาทิตย์ที่ ๑๘ ก.ค. ๒๕๒๓

เวลา ๘.๐๐ - ๘.๓๐ น.

ธรรมะในฐานะ สิ่งที่ต้องรู้ว่ากัจจกรหรือดอกบัว.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรม ทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาจมากยิ่งขึ้นไปอีก ด้วยความมุ่งหมาย ว่าธรรมะต้องกลับมา ถ้าธรรมะไม่กลับมา โลกจะตั้งวินาศ, หรืออย่างน้อยที่สุด มนุษย์ก็ยังคงต้องระทมแหว ค่ำไป ตามเดิม.

ท่านลองคิดถึง สังเกตดูว่า มีแมวตัวไหนปกตัว เหมือนกับคนบ้าง? มีแมวตัวไหนนอนไม่หลับ จนต้องกิน ยานอนหลับเหมือนกับคนบ้าง? แมวตัวไหนเป็นโรค ประสาท? ซึ่งกล่าวกันว่า ในเมืองไทยนี้เป็นกันตั้ง ๗ แสน

คนแล้ว แมวตัวไหนเป็นโรคจิต? ซึ่งกล่าวกันว่า ในเมือง
ไทยนี้เป็นตั้ง ๒ หมื่นคนแล้ว ยากแก้ปวดศีรษะ ยาให้นอน
หลับ ที่มีมนุษย์กินกันวันหนึ่งๆ ทั้งโลก คงจะเป็นตันๆ
เป็นแน่ แต่แมวไม่ตองกินสักเม็ดเดียว มนุษย์ยังคงขายแมว,
ต้องละขายแมวอยู่อย่างนี้.

สิ่งที่จะช่วยได้ก็คือ ธรรมะเท่านั้น. ถ้ามนุษย์
มีธรรมะ มนุษย์ก็จะมีอาการอย่างนั้น : ไม่มีอาการ
ปวดศีรษะ นอนไม่หลับ เป็นโรคประสาท เป็นโรค
จิต อย่างนั้น : เพราะฉะนั้น ขอให้ธรรมะกลับมา.

ปาฐกถาธรรม ก็ต้องกล่าวถึงธรรม ที่จะเป็นทาง
รอดของคนทั้งโลก ตามพระพุทธประสงค์. *พระองค์ตรัส*
แล้วตรัสเล่า ว่าธรรมวินัยนี้ คือศาสนานี้ จะอยู่ในโลกเพื่อ
ประโยชน์แก่มหาชน ทั้งเทวดาแลมนุษย์.

ถ้าธรรมะมีในโลก โลกก็จะไม่เกิดวิฤตการณ์
อย่างที่กำลังเกิดอยู่ ทั้งบนดิน และใต้ดิน : เป็นสงครามร้อน
อย่างที่จะวันออกกลาง, และเป็นสงครามใต้ดิน, เป็น
สงครามเย็น, อย่างที่มีอยู่ตลอดเวลา. หรือแม้ที่สุดแล้ว
เรื่องภายในประเทศไทยของเรา ถ้าเราจะมีธรรมะกันบ้างแล้ว

ก็ไม่ต้องตั้งน้ำศาลสี่แบ่งมากนัก แทนน้ำศาลสี่ว่า; ซึ่งหนังสือพิมพ์เขาเขียนกันว่า ต้องมีเงินชดเชยเกี่ยวกับเรื่องนั้นหลายร้อยล้าน, แล้วยังบีบบังคับ ให้เราต้องไปบีบบราคาอ้อยในฤดูหน้า ถ้าปากยังอยากไ้การควบคุมการซื้อขาย การจะลัดลอนเอาออก, แล้วยังจะต้องมีการล่าเหยื่อเสียเงินกัน เบียดเบียนข้าราชการหนังสือพิมพ์ ไปหลายร้อยหน้าหลายพันหน้า.

ถ้าเรามีธรรมะ อย่างที่บรรพบุรุษของเราเคยมี เรื่องดังกล่าวมาเกิดไม่เกิด, ก็คือ มีธรรมะ ไม่ยึดมั่นถือมั่นกันเสียบ้าง, มีธรรมะ ไม่ถือมานะทิฐิกันเสียบ้าง, มีธรรมะ อดกลั้นอดทน, มีธรรมะ สันโดษยินดีตามมีตามได้ อย่างบรรพบุรุษของเราที่เคยมี.

บรรพบุรุษของเรา ก็ยังไม่เคยกินน้ำศาลสี่แบ่งตัวเข้าไป; ท่านอยู่ใกล้กับน้ำศาลสี่ว่า. เมื่อสงครามอินโดจีน รักษากาแฟตามบ้านนอก เราซังกาแฟด้วยน้ำศาลหม้อ แล้วก็ไม่เห็นมีเรื่องอะไร เหมือนกับที่กำลังมีเวลานี้.

ธรรมะกลับมาเถิด เพื่อโลกแห่งยุคประชาธิปไตย; ธรรมะไม่กลับมาแล้ว ประชาธิปไตยนั้นแหละ จะเชือกกอบกัวเอง.

ระบบการปกครองระบบไหนก็ตาม ถ้าไม่มีธรรมะแล้ว มันจะเข็ชชอกตัวเองทั้งนั้น. ถ้ามีธรรมะแล้ว แม้แต่ระบบเผด็จการ ก็ยังมีประโยชน์ และรวดเร็วกว่าระบบคตางงม่งาม แล้วแกมยังไม่มีธรรมะด้วย. เราจะต้องช่วยกันทำให้ธรรมะกลับมา. ธรรมะต้องการ การประพฤติกระทำอย่างไรจึงจะกลับมา เราจะต้องกระทำอย่างนั้น.

ในครั้งที่แล้วมา อาตมาได้พูดโดยหัวข้อว่า เราต้องมีกรรมคงเส้นคงวา, ถูกฝ่าถูกตัว, มีหัวมีหาง, ระวังคางระวังคอ, ถอนตอแล้วลงหลัก. ในครั้งนี้ อาตมาจะพูดโดยหัวข้อว่า ต้องรู้ว่า กงจักรหรือดอกบัว.

พิจารณาคำว่า กงจักร, ดอกบัว.

เรามาศึกษาให้รู้เรื่อง กงจักร หรือดอกบัว กันเถิด ขอโอกาสเล่านิทานปรัมปรา นานทีเดียวว่า ประเทศหนึ่ง มีกงจักรพัตม์อยู่บนศิ่วระ เดินมาในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง. กนหนุ่มกนหนหนึ่งเขาเห็นว่า กงจักรนั้นสวยมาก แล้วก็อยากจะได้ ไปขอ อ้อนวอนขอจากเปรต. เปรตบอกว่ามัน

กงจักร มันพัดมันอยู่ด้วยความเจ็บปวด. ท่านจะเอาไป
ทำไม? คนหนุ่มคนนั้นก็ยิ่งจะเอา, อ้วนวอนแล้วอ้วนวอน
อีก, เป้าตนนี้แยกกงจักรจากศีรษะของตน ได้ให้บนศีรษะ
ของคนหนุ่มคนนั้น; แล้วคนนั้นก็ต้องทนทรมานอย่างนั้น
ไปจนตาย.

บัดนี้ โลกทั้งโลกกำลังเห็นกงจักรเป็นดอกบัว.
ขอให้เราสนใจสิ่งที่น่ากลัวเหล่านั้นกัน ให้มากเป็นพิเศษ.
อาตมาจะพูดเป็นการเปรียบเทียบ เป็นคู้ๆ คู้ๆ ไป ให้เห็นว่า
กงจักรเป็นอย่างไร? ดอกบัวเป็นอย่างไร?

กงจักร คู่แรกก็คือ วัตถุนิยม กับ ธรรมนิยม :
วัตถุนิยม หลงใหลในความเอร็ดอร่อย ที่เกิดแก่วัตถุ
หมุนโลกทั้งโลกให้แสวงหา ให้สะสม ให้บริโภคนั้นแต่
ความเอร็ดอร่อยทางวัตถุ นี้กำลังเป็นกงจักร. ส่วนธรรมะ
หรือ ธรรมนิยม ที่จะทำความรอด ความสงบสุขนั้น เรา
ไม่สนใจ การบูชาวัตถุนิยม นั้นแหละ คือการเห็นกงจักร
เป็นดอกบัว.

ขอให้นึกถึงเรื่องนิทานสอนเด็ก เรื่องลูกหนูกับ
แม่หนู ลูกหนูมาบอกแม่หนูว่า สัตว์ชนิดหนึ่งน่ากลัวนัก,

สัตว์ชนิดหนึ่งหน้าวอดน้ก น้วักน้ก. แม่ทนูบอกว้า เฮา
 แล้ว ที่หน้าสวยงวม น้กน้ะมันไม่มือน้ทราย มันเป็นหน้าไ้ก้.
 ที่หน้าวอดมาก น้วัก น้ะมันน้ันทรายเหตือประมกณ มัน
 เป็นหน้าเมว. ไ้คือน้กทานเรื่งน้แล้ว ก็เขื่อนเป็นค้ากลอน
 ไ้ว้ว้ :-

หน้าไ้ก้	ลูกทนูว้	น้กถ้วน้ก
หน้าเมววอด	น้วัก	น้กเลื่อมใส
แม่ทนูว้	ลูกเขื่อน	อ้ยาเขลาไป
หน้ากถ้ว	น้หน้าไ้	ก้อยไม้ม.
หน้าเมว	ชาววอด	น้ันแหละว้ว้
เป็นกเววมตาย	ของพวกทนู	ว้ไ้ว้ดี
พวกมนุเขย	พากันตาย	วอยชวี
สมัน	เพราะหลงเมว	ว้กตุนิยม.

ว้กตุนิยม สวยงวมเหมือนกบหน้าเมว ปรากฏไ้
 ลูกทนู. กนท้งโลกหลงไหลว้กตุนิยม บุษาว้กตุนิยม.
 เมวว้กตุนิยมมันจึงก้กกันลูกทนู วินาจไปท้งโลก. น้ก
 เห็นกงจ้กรเป็นดอกบวี กุ่หนึ่ง.

ที่นี้ คู่ที่ ๒. คือไป ระบบการศึกษาไม่สมบูรณ์ เป็นเหมือนกับว่าสุนัขทางควน ; นี้ เป็นกบจักร. การศึกษาที่สมบูรณ์แบบ จะเป็นเหมือนดอกบัว.

การศึกษาไม่สมบูรณ์เหมือนกับหมาทางควน นั้น เพราะว่าย่เรียนกันแต่หนังสือ กับวิชาชีพ ไม่มีธรรมะ, ไม่มีจริยธรรมว่าจะเป็นอย่างนั้นอย่างไร. เขาฉลาดมากในวิชาหนังสือและอาชีพ แล้วก็ไม่มีความรอบคอบความฉลาดเอาไว้; ใช้ความฉลาดไปในทางที่เป็นอันตราย มันจึงเป็นการศึกษาระบบสุนัขทางควน, หรืออย่างดีที่สุดก็เป็นพระเจดีย์ยอดควน ไม่มีความน่าศรัทตรงไหน.

ฉะนั้น ขอให้เรามีการศึกษาสมบูรณ์แบบ หนังสือก็รู้ฉลาดเฉลียว สามารถในอาชีพ แล้วก็มีจริยธรรมว่าจะเป็นอย่างนั้นอย่างไร โลกนี้จึงจะไม่มีวิกฤตการณ์.

พระราชดำรัสของในหลวงรัชกาลที่ ๙: ท่านkrat เมื่อจัดการศึกษาแผนใหม่ จากแบบเก่า ๆ มาเป็นการศึกษาแผนใหม่ ที่ปรากฏเหลืออยู่ทุกวันนี้. ท่านปรารภกับสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ผู้ช่วยเจ้าว่า คือไปนั้น คงจะโง่งกันอย่างไรก็ควร เมื่อมันรู้หนังสือแบบใหม่ รวดเร็ว

เฉลี่ยฉลาดแล้ว มันจะโง่งกันอย่างไร. วสันตยาตมา
 จำไว้มั่นยำ เมื่อได้อ่านเรื่องนี้.

นี่แหละ การศึกษาที่ไม่มีธรรมะควบคุม มันก็
 เป็นอย่างนี้. นี่ก็เป็นกงจักรที่จะต้องมองให้เห็น อย่า
 เห็นแบบดอกบัว. นี่ก็เป็นกงจักรกับดอกบัวอีกคู่หนึ่ง ซึ่ง
 จะต้องสนใจ.

คู่ที่ ๓. คอไป ความเห็นแก่ตนที่บังคับไม่ได้
 นี่เป็นกงจักร, ความเห็นแก่ตนที่บังคับได้ นี่เป็นดอก
 บัว. โลกมีความเห็นแก่ตัว นี่มันช่วยไม่ได้ มันต้องเห็น
 แก่ตัว; แต่ถ้าเห็นแก่ตัวแล้วบังคับไว้ได้ นี่มันก็ปลอดภัย.

คนที่เห็นแก่ตัวแล้วบังคับไม่ได้ มันก็ทำไป
 ตามอำนาจของกิเลส โสภะบ้าง โทสะบ้าง โมหะบ้าง;
 อังารวย ก็ยังเห็นแก่ตัว ก็ยังหาทางเอาเปรียบ. ถ้าความ
 เห็นแก่ตัวนี้บังคับได้ด้วยธรรมะแล้ว ก็กลายเป็นดอก
 บัว ก็มันช่วยตัวให้รอดเร็วยิ่งขึ้น แล้วยังรวยก็ยังช่วยเหลือ
 ผู้อื่น นี่คือดอกบัว. กงจักรดอกบัวคู่นี้ก็ควรระวังให้ดี เรา
 กำลังใช้ความเห็นแก่ตน หรือพวกของตน ทำวิฤตการณ์
 อันถาวรขึ้นมาในโลกนี้.

ที่นี้ คู่ที่ ๔. ต่อไป อาจจะระบุว่า วิถีธรรม
ตะวันตก ที่ละทิ้งศาสนา, นิยมการปล่อยใจไปตามใจ
ตามความรู้สึกแห่งจิตใจ ของอุกบัจจุบันนี้แหละ เป็น
กงจักร. วิถีธรรมตะวันตก ที่เคยยึดหลักศาสนา
อย่างเหนียวแน่น นิยมการ รู้จักตัวเอง บังคับตัวเอง
เคารพตัวเอง อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย; นี้เป็นตอกบัว.

เราับวิถีธรรมตะวันตกชนิดไหนมา? มาแยก
ดูให้ดี ว่าอะไรยังเป็นตอกบัว? อะไรกลายเป็นกงจักรไปแล้ว?
อย่าได้นิยมวิถีธรรมตะวันตกกันอย่างมกมาย หลับหูหลับตา
เลย นี้ก็คู่หนึ่ง.

คู่ที่ ๕. ต่อไปอาจจะพูดว่า กฎหมายในโลก ที่
ไม่ยอมรับค่านิยมของศีลธรรม นี้เป็นกงจักร เราจะ
ต้องมีกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผน ที่นิยมหรือยอมรับ
รับค่านิยมของศีลธรรม. เรามาพิจารณาด้วยกันง่าย ๆ ว่า กฎหมาย
นี้ยังอิงต่อศีลธรรม ขอบอก มันเป็นคำหาบคายไปสักหน่อย
กฎหมายของเราอิงต่อศีลธรรม.

ยกตัวอย่างเช่นว่า คนไปปล้นคนที่กำลังตกทุกข์
ได้ยาก ลำบาก ชีวี้อข้ามน้ำข้ามมหาสมุทรมา เพื่อหาที่

ปลอกกล้วย อีกรวยเต็มทีแล้ว ก็ยังมีคนไปปล้น และข่มขืน
ผู้หญิงในเว็ลล่านั้น. นี่เขาก็ลงโทษกัน, ถ้าจับได้ ตามบท
กฎหมายอย่างธรรมดาสามัญ ไม่ได้เพิ่มโทษความที่มันมีใจกำ
อำมหิต ไว้ที่ธรรมดาไหน อีกสักเท่าตัว หรือสองเท่าตัว หรือ
สามเท่าตัวก็ยิ่งก็. กฎหมายไม่ให้ค่าของศีลธรรม จึง
ลงโทษตามธรรมดาสามัญ เหมือนกันทุกกรณี.

คนรอคว่ำ นอกหาใช่เขม่ว ๆ จะตายอยู่แล้ว คน
ไม่มีศีลธรรมก็ยังไปปล้นทรัพย์ ปลดกระทั่งเสียและทางแกง
จากคนที่นอนเจ็บอยู่ ถ้าจับได้ ก็ยังลงโทษอย่างปล้นใจตาม
ธรรมดาสามัญ ไม่เพิ่มโทษ ความที่มันไม่มีศีลธรรมนั้น อีก
สักเท่าตัวหรือสองเท่าตัว หรือสิบเท่าตัว.

คนไฟไหม้บ้าน ก็มีคนคอยระโมยของ. ก็คนเฝ้า
เถอะ คนกำลั้งไฟไหม้บ้านนะ มันทุกข์ร้อนเท่าไร ก็ยังมี
คนคอยระโมยของของเขา.

คนข่มขืนเด็กหญิง รับโทษเท่า ๆ กันกับอีกคนหนึ่ง
ซึ่งขโมยมะเขือของเขาจะกระว่าหนึ่งเท่านั้น. อาตมาเคยสังเกต
เห็น; อ่านหนังสือพิมพ์ว่า ได้รับโทษ ๖ ปีเท่า ๆ กัน. คิด

คุณละว่าศีลธรรมเป็นอย่างไรว่ ผู้ออกกฎหมายไม่เคยมีลูกสาว
ที่ถูกใครข่มขืนก็เป็นได้ เขาจึงพิจารณาโทษเท่ากัน.

นี่แหละ กฎหมายที่ไม่ยอมรับค่านิยมทางศีล-
ธรรม^๕ เป็นกงจักร; จะต้องมีกฎหมายที่ยอมรับค่า
นิยมของศีลธรรมเต็มที่. ถ้าทำผิดทางศีลธรรมอยู่แล้ว
ต้องเพิ่มโทษอีกเท่าตัว หรือสองเท่าตัว หรือสิบเท่าตัว จึง
จะเป็นความยุติธรรม ตามแบบของศีลธรรม ทำให้โลกหนี
ความสงบสุข. นี่เป็นกงจักรหรือคอกบัว^๖คู่หนึ่ง.

ทัน^๗ คู่ที่ ๖. ถัดไป เรามีกฎ "ของสิ่งนอก"; ของ
สิ่งนอก ในอัญประกาศ. เราชอบของสิ่งนอก ระบบ
การศึกษาที่ดี ก็สิ่งนอกมา, วัฒนธรรมที่ดี ก็สิ่งนอกมา,
ศิลปะ ก็สิ่งนอกมา, ระบบการกินดีอยู่ดี ก็เน้นตามแบบ
ของนอก, สุรานารี ก็นิยมแบบของนอก, การแต่งเนื้อแต่ง
ตัว เต้นรำก็นิยมของสิ่งนอก. นี่เรียกสั้น ๆ ว่า "ของสิ่ง
นอก".

ของสิ่งนอกที่ไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสียเลย
หรือว่าแก้ไขไม่เหมาะสมแก่ความเป็นไทย นี่เป็นกงจักร
ทง^๘นั้น. ต้องได้รับการแก้ไข ถัดกันครองอย่างละเอียดสุขุม

จึงจะกลายเป็นดอกบัว; เราก็ไม่ทำกัน; เพราะเรา
ไปหลงความเอรีตอรร้อยทางเนื้อหนัง ในแบบของของ
สิ่งนอก กันเสียหมด. เราก็ทรุดโทรมทางเศรษฐกิจ ไม่
สมคุดยในทางเศรษฐกิจ ก็เพราะว่าเอาของสิ่งนอกเข้ามาเกิน
มาใช้ โดยไม่มีการแก้ไข. นี่ก็เป็นกงจักร และดอกบัว
อีกคู่หนึ่ง ซึ่งต้องระวังให้ดี.

คู่ที่ ๗. ท่อไป สิ่งประดิษฐ์แห่งยุคนี้ เช่นเรื่อง
ปรมาณู กิติ เรื่อง อวกาศ กิติ เรื่อง อิเล็กโทรนิค กิติ คอม-
พิวเตอร์ กิติ ลวควบคุมมันไม่ได้ โดยหลักของธรรมชาติ มันก็
กลายเป็นสิ่งที่ให้โทษ. เวลาคนเป็นทาสของมัน ก็ใช้
มันไปแต่เพื่อส่งเสริมกิเลส. ของตัวคนเหล่านี้ ก็เอามา
ใช้เพื่อเชือดคอตัวเอง ให้อุ้มหลง. มนุษย์กำลังใช้มัน
เพื่อเชือดคอมมนุษย์กันเอง ด้วยความก้าวหน้าในสิ่งประดิษฐ์
เหล่านี้ คู่ให้ดี ท่วงทั้งโลกกำลังเป็นอย่างนี้ นี้คู่หนึ่ง.

คู่ที่ ๘. ท่อไป อยากจะให้สังเกตหรือเปรียบเทียบ
ว่า เหงื่อ หรือ ความเหน็ดเหนื่อยนั้น มัน เป็นดอกบัว
ประกอบไปด้วยธรรมชาติ. ถ้าเรายังบูชาเหงื่อ, บูชาความ

เห็นก็เหนื่อยแล้ว อันธพาลก็จะไม่มีตามท้องถนน. อันธพาล
ที่เกลียดตามท้องถนน จะมั่งมาทำ แล้วก็หมดไป.

แต่ทุกคนเกลียดเหงื่อ ไม่นิยมความเหน็ดเหนื่อย,
ไม่มีใครชอบทำงาน. ทุกคนที่ทำงานนั้น ไม่ได้ทำด้วย
ใจชอบ ทำด้วยความจำเป็นบังคับ; เพราะฉะนั้น มันจึง
พร้อมที่จะเอาเปรียบ หรือวอดวายอยู่เสมอ. ไม่มีใครชอบ
เหงื่อ ไม่มีใครชอบเหน็ดเหนื่อย เขาชอบความสำราญ,
ชอบความเป็นทาสเอร็ดอร่อยทางเนื้อทางหนัง นมมันเป็น
กงจักร.

กงจักรชนิดนี้ คนกลับเห็นเป็นดอกบัว อันธพาล
จึงเต็มบ้านเต็มเมือง; สื่อมวลชนทั้งหลาย หลงใหลชนิด
ก็ยังส่งเสริมกงจักรเหล่านี้อยู่ อย่างกับว่ามันเป็นดอกบัว.
อบายมุขจึงเพิ่งไปเต็มบ้านเต็มเมือง นึกคุณหนึ่ง.

คู่ที่ ๙. ถัดไป ขอให้มองกันให้ละเอียดสักหน่อย
ตามพระพุทธรูปปางวิปัสสนา ที่ว่า คำดำขำโทษนั้น เป็นเหมือน
การข่มขู่ทรัพย์ นมมันเป็นดอกบัว. คำประจบสอพลอ
พะเน้าพะนอ นมมันเป็นกงจักร ทำความวิเวก.

คำดาช^{๓๒}โทษ ซึ่งเป็นการช^{๓๓}ชมทรัพย์นั้น ใคร
ชอบบ้าง? ไม่มีใครชอบ. เคียว^{๓๔}นี้แม้จะมองหน้ากันเท่านั้น
มันก็องแล้ว. ถ้าว่าไปช^{๓๕}โทษช^{๓๖}ทางอะไรเลย. *ประจบสอพลอ*
หน้าพระนอน^{๓๗}ใครๆก็ชอบ แม้จะเป็นกงจักร ก็เอามาเป็น
ดอกบัว; เพราะว่ามันอาจจะทำให้ได้เลื่อนชั้น บิละ ๒ ชั้น^{๓๘}
นี่^{๓๙}นักเป็นดอกบัวและกงจักรคู่หนึ่ง ซึ่งจะต้องสนใจไว้ให้ดี.

คู่ที่ ๑๐. ต่อไป ออกจะช^{๔๐}ไปยิ่งที่ *อินธุ^{๔๑}ฐารมณ^{๔๒}*
สิ่งที่ไม่ชวนให้รักใคร่ กำหนด หลงไหล ต้องออกทน ต้อง
มีความทุกข์ หรือตัวความทุกข์^{๔๓}นั้นเอง เป็นดอกบัว.
ความทุกข์^{๔๔}นี้สอนดีกว่าความสุข, สอนจริงกว่าความสุข.
สร้างคนให้ดี ให้นิยมธรรมะ. ^{๔๕}นี่คนก็กลับเห็นดอกบัว^{๔๖}
ว่าเป็นกงจักรไปเสีย.

ส่วน *อินธุ^{๔๗}ฐารมณ^{๔๘}* ความเอ๋ย^{๔๙}ต่อ^{๕๐}อวย^{๕๑}สนุก^{๕๒}สถาน
ความเป็นอยู่คืออวย^{๕๓}ความ^{๕๔}หยิบ^{๕๕}ห้อย, เห็นแต่ความเด่นหัว, ^{๕๖}นี่
พลอกให้คนโง่ พลอกให้คนหลง ให้คิดตั้งเป็นชาย^{๕๗}เสพ^{๕๘}คิด.
ระวังให้ดี. ^{๕๙}นี่คือยา^{๖๐}เสพ^{๖๑}ติด^{๖๒}อัน^{๖๓}ร้าย^{๖๔}กาจ^{๖๕} มัน^{๖๖}เป็น^{๖๗}กง^{๖๘}จักร
แต่^{๖๙}ทุกคน^{๗๐}ก็^{๗๑}เห็น^{๗๒}เป็น^{๗๓}ดอก^{๗๔}บัว; ^{๗๕}นี่^{๗๖}ก็^{๗๗}คู่^{๗๘}หนึ่ง.

คู่ที่ ๑๑. ตักไป ออกจะให้^{๗๙}มอง^{๘๐}ให้^{๘๑}ละ^{๘๒}เยือก^{๘๓}สัก^{๘๔}หน^{๘๕}้อย
ว่า ^{๘๖}จิต^{๘๗}ที่^{๘๘}คิด^{๘๙}จะ^{๙๐}ให้^{๙๑}นั้น^{๙๒} สบาย^{๙๓}กว่า^{๙๔}จิต^{๙๕}ที่^{๙๖}คิด^{๙๗}จะ^{๙๘}เอา; ^{๙๙}นี่^{๑๐๐}มัน

เป็นดอกบัว; แต่ไม่ก่อนมีใครชอบ เห็นเป็นเรื่องน่า
 เรื่องขบไปเสีย. ส่วนจิตที่คิดจะเอาๆ จะเอาเปรียบนี้
 มันเผาสนทนกันตั้งแต่กันจนปลาย มันเป็นกงจักร; แต่
 คนก็กลับเห็นว่ามันเป็นดอกบัว แข่งกันมีจิตชนิดนี้ :
 จะเอาๆๆ แผลเผาจิตใจ เหมือนกับว่าเป็นเปรตอยู่ตลอดเวลา
 สร้างโลกให้เต็มไปด้วยคอร์รัปชั่น ทุกหัวระแหง.

ไปเทียบเคียงดูให้ดีๆ ว่าจิตที่คิดจะให้นั้น สบาย
 กว่าจิตที่คิดจะเอา; เราก็เลือกดอกบัวกันให้ถูกต้อง น
 ก็ดูหนึ่ง.

คู่ที่ ๑๒. ถัดไป ช่องว่างระหว่างชนชั้น คือ
 ความไม่เป็นธรรมอย่างยิ่ง นี่มันเป็นกงจักร เราก็ยัง
 ไม่คิดจะออก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ช่องว่างระหว่างข้าราชการ
 กับประชาชน : ข้าราชการมีเงินเดือนสูง มีเงินช่วยเหลือ
 มีสวัสดิการอะไรมากมาย. ประชาชนยังเห็นแค่นี้เลย อาม
 เหวือต่างน้ำ ก็ยังมีรายได้ไม่เท่ากับข้าราชการชั้นอันคับค้ำ
 สุด; ไม่คิดจะออกช่องว่างด้วยธรรมะ แล้วไปออกช่องว่าง
 ด้วยการต่อสู้ อย่างนั้นกันทั่ว.

ความไม่มีช่องว่างนั้นเป็นดอกบัว มันแสดง
 ความมีธรรมะอยู่ในนั้น. เราต้องเอาธรรมะมาอุดช่องว่าง,
 เมตตากฤณาด้วยธรรมะ; ไม่ใช่ด้วยการขี้อแย้งทางการ
 เมือง.

ที่นี้การมีช่องว่างแปลก ๆ อีกแบบหนึ่ง อาตมาก็
 อยากจะเพียงแค่เอามาเล่าสนุก ๆ ว่า เมื่อเขาเอาสิงอุรังอุตัง
 มาจากอินโดนีเซีย หนังสือพิมพ์ก็มีข่าวว่า มีค่าเลี้ยงดูเดือน
 ละ ๓ พันบาท. มีคนถามอาตมาว่า ท่านอาจารย์ได้นิคมภัค
 เดือนละเท่าไร อาตมาบอกว่า ๒๐๐ กว่าบาท สิงอุรังอุตัง
 ที่สวนสัตว์กุสึกันนั้น ได้นิคมภัคเดือนละ ๓ พันบาท มัน
 เป็นช่องว่างทางวัฒนธรรม หรือว่าเป็นช่องว่างทางอะไร
 ก็ไปคิดกันเอง. มันก็เป็นช่องว่างที่ควรจะคิด.

อย่าให้มีงจักร ให้มีแต่ดอกบัว มนุษย์ก็จะ
 ไม่มีปัญหาบราฆ่าฟัน, ก็ไม่มีช่องว่าง. ถ้ามีช่องว่าง
 ก็อุดด้วยธรรมะ อย่าอุดด้วยการขี้อแย้งทางการเมือง.

ที่นี้ คู้ที่ ๑๓. สุกท้อ เวลาจะหมดแล้ว ก็อยาก
 จะระบุว่า ศาสนาไม่ใช่ยาเสพติด หรือเป็นทางแห่งกาฝาก
 สักคม, ศาสนานั้นเป็นดอกบัว จะกำจัดยาเสพติด ทั้ง

ทางกาย และทางจิต ถ้ามีธรรมะ มีศาสนาแล้ว ไม่คิด
เฮโรอิน, ไม่คิดอาเสพติกทางจิต ก็คือความเอร็ดอร่อยสนุก
สนานทางกามารมณ์ จนสถานที่ย่อยมุขเป็ดเต็มบ้านเต็ม
เมืองไปหมด เพราะมีคนคิดอาเสพติกทางจิตใจ.

ยูวชนของเรา ก็มองไม่เห็นเป็นกงจักร ไปมั่วสม
กันอยู่ที่นั่น กระหวดศึกษารักรจะมีระเบียบอย่างไรก็เป็น
หมด; เพราะว่าเขาติดยาเสพติด, ทำไม่ไม่เอาศาสนา
มาใช้เป็นเครื่องมือ ทำลายล้างยาเสพติด จะออกแก้
กฎระเบียบอย่างนี้อยู่ แก่คนที่ไม่มีศาสนานั้น มันคงจะ
เป็นไปไม่ได้. ศาสนามิใช่ยาเสพติด; นั่นเป็นสิ่งที่
กำจัดยาเสพติด เป็นคอกบัว.

สื่อมวลชน ที่ช่วยให้ความรู้สึกทางกามารมณ์ นั้น
และเป็นกงจักร เพราะให้เกิดความเกลียดชังธรรมะ เกลียด
ชังศาสนา หนังสือรายคาบ ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์
เพลงที่ซอกันทางวิทยุคอนเท็กๆ อะไ้อีกมากมายหลายอย่าง,
นี่พิจารณาคุณเด็ก ส่งเสริมกามารมณ์ ความรู้สึกทางกามารมณ์
แก่เด็กวัยรุ่นสักเท่าไร? ถ้าไม่ส่งเสริมทางราคะกามารมณ์
ก็ส่งเสริมทางโมหะ ทำให้เกลียดชังธรรมะ เกลียดชังศาสนา
นี่มันก็ต้องเป็นกงจักร.

เรากำลังมีงจจักร และส่งเสริมงจจักร กันอยู่
 เต็มบ้านเต็มเมือง; เพราะไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นดอกบัว ไม่
 รู้ว่าจะอะไรเป็นงจจักร.

ขอให้เด็กเห็นว่า ศาสนาเป็นยาเสพติด กัน
 เสียที; ให้เห็นตามที่เป็นจริง ว่ามันเป็นดอกบัว จะกำจัด
 ยาเสพติดในโลกทั้งโลก. อย่าให้มียาเสพติด ทั้งทางจิต
 และทั้งทางวัตถุ โลกนี้ก็เป็นโลกของมนุษย์ ที่อยู่ด้วยความ
 สงบสุข ไม่ต้องละอายแฉะอีกต่อไป. เรากำลังละอายสัตว์
 เจริญฉาน เพราะไม่มีธรรมะ; ถ้าเรามีธรรมะแล้ว เราก็
 ไม่ต้องละอาย, แล้วเราจะต้องทำประโยชน์คน ประโยชน์ผู้อื่น
 ได้มากกว่าสัตว์เจริญฉาน หลายร้อยเท่า หลายพันเท่า. ก็
 เรียกว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่ประเสริฐที่สุด ยิ่งกว่าสัตว์เจริญฉาน.
 เกือบนี้ เรากำลังมีปมท้อ. ให้สัตว์เจริญฉานหัวเราะเยาะ
 เพราะมนุษย์ยังต้องกินยา แก้วพิษพิษระ แก่นอนไม่หลับ
 แก้วโรคประสาทกันเป็นต้น ๆ ต่อวันทั้งโลก.

ขอให้ธรรมะกลับมา วิกฤตการณเอนเลวร้ายเหล่านี้
 ก็จะหายไป.

ขอให้เรามีดวงตาอันแจ่มใส มองเห็นกงจักร
เป็นกงจักร มองเห็น ดอกบัวเป็นดอกบัวเกิด ชรรษาก็
จะกลับมาก ช่วยให้เราทุกคนเป็นมนุษย์ ได้รับสิ่งที่ดีที่สุดใน
สมตามความปรารถนา.

ปาฐกถาธรรมสมควรแก่เวลา ขออุทิศด้วยความ
หวังว่า ต่อไป มนุษย์จะเห็นกงจักรเป็นกงจักร เห็น
ดอกบัวเป็นดอกบัว; รักษาความเป็นมนุษย์ของตนไว้ได้
ด้วยการเป็นอยู่กันอย่างสงบสุข.

การบรรยายธรรมสมควรแก่เวลา ขออุทิศไว้แต่เพียงเท่านี้.

ออกอากาศครั้งที่ ๒๗

วันอาทิตย์ที่ ๑๖ พ.ย. ๒๕๒๓

เวลา ๘.๐๐ - ๘.๓๐ น.

ธรรมะในฐานะ

สิ่งที่ต้องรู้ว่า กิเลสเป็นตัว ธรรมะเป็นตน.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมทุกครั้ง ย่อมมีเจตนากล่าวเพื่อ
ให้ธรรมะกลับมา ธรรมะกลับมาโลกก็จะมีสันติ ธรรมะไม่กลับมา
โลกก็จะมีวิบัติ; พุทธศาสนาก็จะหมดไปด้วย, หรือหมดด้วยกันทุก
ศาสนา.

[ขรรคทบทวนถึงคนไม่สนใจศาสนา]

มีคำถามว่า รู้ได้อย่างไร ว่าธรรมะเหือดหายไป?
อรุณากว่า ง่ายนิดเดียว สังเกตดูในโลกนี้ มีแต่วิกฤต-
การณ์ : เต็มไปด้วยซากสงคราม, การเขี้ยวสงคราม,

แข่งขันกันสร้างอาวุธ, มีปัญหาเสียดสีอย่างโง่เขลา; ไม่
 สอดกับการเป็นโลกที่เจริญ, ไม่สอดกับการมีธรรมะ มีศาสนา
 มีการศึกษา. *ยูวชน* ในโลก กำลังบูชาเนื้อหนังยิ่งกว่า
 วิญญาณธรรม; เขาชอบความอุทิศชีวิตทางกามารมณ์ และ
 อื่น ๆ ล้วนแต่ทำลายความเป็นมนุษย์ ของเขา.

จะดูประเทศไทยเรา ได้ยินว่ามีนักโทษจะอย่างเข้า
 เรือนแสน; *อันธพาล* ชุมยิ่งกว่า *ยูง* แม้ในท้องถนนบน
 รถเม็ต, *สถิติโรคประสาทโรคจิต* เพิ่มขึ้นอย่างน่าตกใจ.
คนเห็นแก่ตัวอ้อมทิดโหดร้าย ถึงกับเปิดองผ้าคนเจ็บเพราะ
 รวดกว่า นอนแบ็บอยู่ข้างถนน; แทนที่จะช่วย, บนรถไฟ
 มีคนไล่ที่นางพระ เพื่อจะนั่งกินเหล้า, มีการยิวให้คนทำบุญ
 โดยวิธีการอันหลอกลวง, เป็นขอบายมุขนาเนปประการ.

นี่จะไม่เรียกว่าธรรมะเหือกหายไป แล้วจะเรียกว่า
 อะไร? ขึ้นเป็นอยู่อย่างนี้ พุทธศาสนาก็จะหมด โดยที่
 คอมมิวนิสต์ไม่ตั้มมา. เราทักกันว่า คอมมิวนิสต์มา
 พุทธศาสนาหมด นั้นยังไม่น่ากลัวเท่ากับว่า พุทธศาสนา
 จะหมดเสียก่อนแต่ที่คอมมิวนิสต์จะมา.

เฮ้! จะพูดกันถึงคำว่า ศาสนาหมด : หมดไม่ใช่
 เพราะใครมาทำให้หมด ; แต่หมดโดยการทำกันเอง ;
 ทั้งที่พระพุทธรองค์ได้ตัวไว้ ว่า ภิกขุ ภิกขุณี อุบาสก
 อุบาสิกา นั้นแหละจะทำให้ธรรมวินัยนี้หมดไป, ศาสนา
 หมดไป.

หมดเพราะอะไร ? เพราะทำอย่างไร ? หมด
 เพราะสอนผิดหลักพุทธศาสนา, ปฏิบัติกันผิดหลักพุทธ-
 ศาสนา, หวังผลผิดหลักพระพุทธรศาสนา. *เขียนตำรา*
กัมภีร์ขึ้นมาใหม่ ๆ กลายเป็นศาสนาอื่นดูไป. นี่ถือหมดสนิท
 เช่นเดียวกับที่พุทธศาสนาได้หมดไปจากอินเดีย เพราะมีการ
 สอนผิด, แต่งกัมภีร์พุทธผิด จนกลายเป็นฮินดู : มีตัวตน
 เวียนว่ายตายเกิด ; แล้วก็ไปโทษว่า ฮินดูตามมาทำให้พุทธ-
 ศาสนาหมด หรือฮินดูรังแก. นี่ไม่ตรงตามความจริง.

เช่นเดียวกับบ้านไม้ ในเมืองไทยของเราหมด ;
 มันหมดเพราะการให้สัมปะทานฮินดูยาว กว้างขวาง นมนาน ;
 แล้วไปโทษว่าหมดเพราะมีผู้ลักลอบตัดบ้านไม้. นี่ไขว่กันอยู่
 กับความจริง.

นี่อยากจะแนะให้เห็น สิ่งที่เราควรเห็นอย่างยิ่ง ทั่วไป
 อีกว่า ถ้าคอมฯ มา คอมฯ นั้นแหละจะหมด. พุทธศาสนา
 เป็นคอมมิวนิสต์ที่เหนือยิ่งกว่าคอมมิวนิสต์. คอมมิวนิสต์
 จัดโลกด้วยอาวุธ; พุทธศาสนาจัดโลกด้วยธรรมะ คือ
 ความรัก และ เมตตา. พระเจ้าอยู่ข้างเรา, เรามี *สภรณ์*
ชีวิต ที่แตกต่างกัน.

สภรณ์ชีวิต : เช่น *คอมมูน* ของพวกหนึ่ง, *กัณฑ์*
 ของพวกหนึ่ง, นั่น *คู่พุทธสภรณ์ไม่ได้* คอก, พุทธ-
 สภรณ์ *นี้* เราเป็นสภรณ์แห่งการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ;
 อย่างที่กล่าวไว้ สัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่
 เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น, ลงไปถึงสัตว์ตัวจัญจวน.

แต่เพราะเรา *ไม่ถือธรรมะ* ในพุทธศาสนา เรา
 ก็ทำสภรณ์อะไรไม่ได้ : สภรณ์ *ช้อยรักก็ล้ม*, สภรณ์
ช้อยรักก็ล้ม, สภรณ์ *ช้อยรักก็ล้ม*, สภรณ์ *ช้อยรักก็ล้ม* ;
ล้มทั้งนั้น เพราะมันกลายเป็นสภรณ์, คือช่วยกันโกง
 เพราะไม่มีธรรมะ.

คอมมูน หรือ *กัณฑ์* แบบใดในโลก *นั้นเป็น*
 สภรณ์ *เพียงเพื่อทำมาหากิน*. พุทธสภรณ์ *นั้นเป็น*

เพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย, เป็นสหกรณ์กันถึงความเจ็บไข้ และความตาย, และตลอดลงไปถึงสัจวัตรัจฉาน และกันไม้ ซึ่งก็มีชีวิตคล้ายเหมือนกัน. เราถือหลักเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย.

ใครเจ็บลง ก็เป็นทุกข์เป็นร้อนกันทั้งหมู่บ้าน, ใครตายลง ก็มาช่วยกันทั้งหมู่บ้าน, ให้เจ้าของนังร้องให้ตามพอใจ. ถ้าเขาอยากจะนังร้องให้ ก็มีเพื่อนบ้านมาหุงข้าว หุงปลาหาอาหาร, หรือกระทิงทำมาไฟเสร็จ; บ้านที่มีคน ตายนั้น ไม่ต้องคิดไปขึ้นเลขยกยี้ได้. นี่คือสหกรณ์ชีวิต ตามแบบของพุทธบริษัท ในพระพุทธศาสนา.

ตอมวินิสต์มา พุทธศาสนาไม่หมด; เพราะว่ามี พุทธศาสนาแข็งแแกร่งเป็นเหล็กเพชร. พุทธศาสนาไม่ใช่ ของกรอบเป็นข้าวเกรียบ, อะไรกระทบนิทหนึ่งก็แตกสลาย. พวกเขาอย่าได้ดูหมิ่นพระศาสนาของเรา ถึงขนาดนั้นเลย; พุทธศาสนาที่แท้จริงนั้นเราเก็บไว้ในหัวใจ, จะหมดได้ อย่างไร? ใครจะทำลายร่างกาย หัวใจก็ยังมิชรวณะ; ชรวณะ ก็ยังเหลืออยู่ สำหรับสั่งสอนและปฏิบัติสืบต่อกันไป. ขอให้ เราทุกคนเป็นพุทธบริษัทโดยแท้จริงเถิด.

พุทธศาสนาไม่ใช่อยู่ที่เปลือก เช่น โบสถ์ วิหาร พระเจดีย์ เป็นต้น. แต่พุทธศาสนาที่แท้จริงอยู่ในหัวใจคน; แม้ว่าเปลือกนอกจะถูกทำลาย เราก็สร้างเอาใหม่ได้, มีรากเหลือ อย่างที่เห็นอยู่ได้ทั่วไปในอินเดีย. เรามาหล่อเปลือกกันแพ็กเดียว ก็ได้เป็นแสนเป็นล้าน เพราะว่าหัวใจมันยังอยู่; อย่าให้หัวใจตายเสียเลย.

การทำลายเปลือกนอกของพุทธศาสนา เช่น โบสถ์ วิหาร พระเจดีย์ โดยใช้อาวุธนั้น มีการกระทำกันมาแล้วแต่ทันท่วงที. เราก็เคยประณามกัน ก่อนแต่ที่คอมมิวนิสต์จะมีขึ้นมากในโลกด้วยซ้ำไป. เรารบพม่าก็เคย, เรารบฝรั่งก็เคย, ชนะมาแล้วก็ชั่วธรรมะ มีใช้หรือ?

ประเทศเล็ก ๆ รอดตัวอยู่ได้ด้วยธรรมะ มีใช้หรือ? อาวุธธรรมะชนะอาวุธเหล็ก, สามารถต่อสู้ทำลายปฏิบั๊กซ์ได้ทุกลัทธิ ถ้าหากว่าเราใช้เป็น. อย่าดูหมิ่นพระธรรมประจำชาติของเราเลย พุทธบริษัททั้งหลายเอ๋ย, พระธรรมเคยช่วยเรามาอย่างไร; จงนำมาช่วยสืบต่อไป อย่าให้หุ้ยเสีย.

อย่ามัวคิดว่า คอมมิวนิสต์มาพุทธศาสนาหมด
ควรกลัวอย่างอื่นว่า พุทธศาสนาจะหมด ทั้งที่คอมมิว-
นิสต์ยังไม่มา. เตรียมธรรมะไว้รับหน้า คอมมิวนิสต์ ใน
ทุกกรณี ภายในประเทศ ภายนอกประเทศ หรือทั่วโลก
ช่วยกัน ให้เพียบพร้อมไปด้วยธรรมะ.

ธรรมะจะมีอำนาจเหมือนกับปาฏิหาริย์ จะทำให้
ทหารของเวรรบโดยไม่มีบาป, มีธรรมะอยู่ในใจ รบเพื่อ
ป้องกันธรรมะ เพื่อช่วยโลก. ไม่มีเจตนาจะฆ่าใคร.
ทหารจะมีกำลังที่โหดมารบ ถ้าไม่มีกำลังธรรมะอยู่ในใจ.
มีธรรมะอยู่ในใจ, อยู่ที่กาย, อยู่ที่ใจ จะมีกำลังอย่างยิ่งเหมือน
กับปาฏิหาริย์.

จงสะสมธรรมะเป็นอาวุธเถิด ให้พร้อมๆกับที่
สะสมอาวุธทั่วไป, สะสมธรรมะเป็นอาวุธ ให้เท่าๆกับอาวุธ
ทั่วไป หรือมากกว่า. จงฝึกฝนการใช้อาวุธ ที่ทำให้มี
อำนาจ เหมือนกับอำนาจของพระเจ้า.

สำหรับพระธรรมนั้น ทำให้เราไม่รู้จักตาย ใคร
ฆ่าก็ไม่ตาย. พระธรรมไม่รู้จักตาย ใช้เป็นที่พึ่งได้ทุก
กรณี. ใครจะฆ่าคนที่มิธรรมะให้ตาย มันก็ตายแต่เปลือก.

ธรรมะอยู่ในหัวใจ : ธรรมะไปอยู่ในใจทุกคนที่ได้รับคำสั่งสอน, แล้วนำมาปฏิบัติกันอยู่ ไม่มีวันสูญสลาย, ธรรมะไม่มีวันตาย.

ขอให้ธรรมะรีบกลับมา ขอให้ร่วมมือกันช่วยทำให้ธรรมะกลับมา เป็นที่พึ่งของผู้ถือธรรมะในโลกนี้; จะมาในนามของพระพุทธศาสนาก็ได้ ของพระเป็นเจ้าในศาสนาใดก็ได้. พระเจ้าคือกฎของพระธรรม ยาคมาจึงมีเจตนาบรรยายธรรม เพียงเพื่อธรรมะกลับมา.

ที่นี้จะพูดถึงการบรรยาย ในครั้งที่แล้วๆมา ที่ได้บรรยายไปโดยหัวข้อว่า *ธรรมะจะกลับมา ด้วยความคงเส้นคงวา ความถูกต้องชัด ความมีหัวมีหาง ระว่างคางระว่างคอ ออทนอแล้วลงหลัก รู้ว่าจักรหรือคอกบัว.* ส่วนในเวลานี้จะไล่กล่าวโดยหัวข้อว่า *กิเลสเป็นตัว ธรรมะเป็นตน.*

.....

กิเลสเป็นตัวทำให้เกิดตัว เห็นแต่แก่ตัว.

กิเลสเป็นตัว ระว่างให้ตี, คนเรานั้น ชอบตัวเอง เห็นแก่ตัวเอง รักตัวเอง, นั่นแหละ กิเลสเป็นตัว.

กิเลส คำนี้ ตรงกับคำว่า คอรัปชั่น คือของสกปรกที่แทรกอยู่ในของสะอาด. กิเลสคือคอรัปชั่น ถึงขนาดว่าไปปล้นเอาของธรรมชาติมาเป็นตัวกู—ของกู หรือปล้นของของพระเจ้า ของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน; แม้ของส่วนรวม ของประเทศชาติ มาเป็นของตัว, ยาค้ออำนาจหน้าที่ราชการ ที่เขามอบให้ด้วยความไว้วางใจ ปล้นของประเทศชาติมาเป็นของตัว. นี่ก็กิเลสเป็นตัว, ตัวเป็นของกิเลส. ตัวชนิดนี้เป็นของกิเลส, ระวังให้ดี; อย่ารักตัวชนิดนี้, อย่าเห็นแก่ตัวชนิดนี้.

ต่อไปนี้ก็ดูให้เห็นว่า ตัวกูนั้นเกิดมาจากกิเลส. พิจารณากันโดยหลักธรรมชั้นเด็ก เป็นเรื่องภายในจิตใจ ว่ากิเลสจะเกิดกันได้อย่างไร? แล้วเกิดเป็น ตัวกู—ของกูขึ้นมาได้อย่างไร?

เมื่อคนมองเห็นของรัก นำรักอย่างยิ่ง อยากรจะได้ อย่างจับอกจับใจ ไปเที่ยวขงเข้าแล้ว ก็เหลิกเหลินอย่างยิ่ง, พร่ำสรรเสริญ ลูกลปากทีเดียว, มีจิตยังแน่นอนไปในสิ่งที่คนรัก. จิตของเขาตกเป็นทาสของความอยาก อันเนื่องด้วยสิ่งนั้น. พระพุทธเจ้าคริสต์เรียกจิตชนิดนี้ ว่าประกอบอยู่

คิ้วอุปาทาน, เกิดความหมายมั่นถือมั่นเนื่องขึ้นมาในตัวเอง ว่าตัวกู, และหมายมั่นสิ่งที่หลงรักว่า ของกู. นี่แหละ กิเลสมันสร้างตัวกู, สร้างของกู, มีกิเลสนั้นเป็นตัวกู ตามความสำคัญมั่นหมาย; เบื่อเมื่อยาหลอกหลวงอย่างยิ่ง เป็นตัวปลอม ไม่ใช่เป็นตัวที่แท้จริง. นี้เขาเป็นที่พึ่งไม่ได้.

แต่บุญคุณคนทั้งหลายในโลกนี้ ก็มีตัวกู ตัวคนปลอม นี้ คุ้มกันทั้งนั้น จึงได้เป็นทุกข์อย่างสาสมกัน ทั่วไปในโลก ทั่วทั้งโลก. อาการอย่างนั้น เรียกว่าเป็นกิเลสประเภทโลภะ ความโลภอยากจะได้, หรือราคะ ความกำหนัดยึดมั่นใจ. กิเลสประเภทนี้ มีลักษณะตั้งเข้ามาหาตัวกู มากอหังการไว้ มายึดถือไว้ เป็นลักษณะเฉพาะของมัน.

ถ้ามันเป็นกรณี همینไม่ได้ตามต้องการ ก็เกิด กิเลสประเภทถัดไป คือโทสะ หรือ โกรธ; มันมีลักษณะที่จะฆ่า จะทำลาย จะผลักให้ออกไป. นี่ก็เป็น กิเลสประเภทหนึ่ง มีตัวกูเกิดขึ้นอย่างชั่วร้าย.

ส่วน กรณีที่หลงใหลอยู่ด้วยความสงสัย ทั้งสนใจ สลัดออกไปจากความรู้สึกไม่ได้; นี่เป็น กิเลสประเภทโมหะ.

สังเกตกันได้ง่าย ๆ อย่างนี้ว่า โลกะ ดิ่งเข้ามา,
โทสะ ตีออกไป, โมหะ วนอยู่รอบ ๆ.

ทุกคน จงรู้จักกิเลสทั้งหมดทั้งต้น มากน้อยหลาย
ร้อยหลายพันอย่าง ว่ามัน มีอยู่เพียง ๓ ประเภทเท่านั้น. และ
ทั้ง ๓ ประเภทนั้น มีความรู้ดีกว่า ตัวกู เต็มปรีอยู่ทั้งนั้น;
เป็นตัวตนปลอม แต่ก็ไม่รู้จัก, ก็หลงรักโดยความเป็น
ตัวตน.

กิเลสเป็นตัวกู, ตัวกูที่เกิดมาจากกิเลสอย่างนี้
ทำให้เห็นแก่ตัว, ไม่สามัคคีกันได้, ไม่รู้จักรักประเทศชาติ
ศาสนา พระมหากษัตริย์. แม้จะเรอกร้องความสามัคคีอย่างไร
มันก็ไม่ไหว; เพราะมันเห็นแก่ตัว มันรักแค่ตัวกู.

นี่แหละ กิเลสเป็นตัว, ตัวของกิเลส, เป็นตัวกู-
ของกู ตัวมาหาตัวปลอม มิได้มีอยู่จริง; เอาตัวซนนี้คน
เป็นที่พึ่งไม่ได้.

ธรรมะเป็นตนคือปฏิบัติตลอดจนมีผลถูกต้อง ปรากฏที่ กาย วาจา ใจ.

ทนกลมาถิง ธรรมะเป็นตน. ธรรมะเป็นตน
ก็กับกิเลสเป็นตัว ธรรมะนานเป็นตน คือเป็นตัวตนที่แท้
จริง และจะเอาเป็นที่พึ่งได้.

ธรรมะคืออะไร? ธรรมะคือผลของการปฏิบัติ ถูกต้อง ทางกาย ทางวาจา ทางใจ ด้วยสติปัญญา ถูกต้องตามขั้นตอนแห่งชีวิต ที่วิวัฒนาการของตน. ผลเกิดมาจากการปฏิบัติถูกต้องอย่างนี้ เรียกว่าธรรมะ, หตักปฏิบัติเพื่อความเป็นอย่างนี้ ก็เรียกว่า ธรรมะ, ความรู้เพื่อให้ปฏิบัติได้อย่างนี้ ก็เรียกว่า ธรรมะ.

มีธรรมะจริงแล้ว ก็รู้จักสิ่งทั้งปวง ว่ามีความเป็นเช่นนั้นเอง, มันเป็นเช่นนั้นเอง ตามกฎของธรรมชาติ: เช่นแอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา จะยึดถือเอามาเป็นตัวกู—ของกู ไม่ได้ เห็นแล้วก็ไม่หลงหมายมันอะไรว่าเป็นตัวกู—ของกู, ชนิดที่เป็นเกาะปล้นธรรมชาติ เอามาเป็นของกู มีธรรมะแล้ว ก็ไม่ทำอย่างนั้น จึงไม่ก่อให้เกิดความทุกข์; ใช้เป็นที่พึ่งได้ แม้แก่ตัวของกิเลส, ตัวของกิเลสอันเว้าวรอนนั้น ใช้ธรรมะที่เป็นคนอันแท้จึงมาเป็นที่พึ่ง.

ตนของธรรมะ เป็นที่พึ่งแก่ตัวของกิเลสได้
จำเป็นที่จะต้องใช้กันทั้งโลก; ทำให้โลกนี้มีสันติ.
จงเห็นแก่ตนของธรรมะ; อย่าเห็นแก่ตัวของกิเลส.

ถ้ายังเป็น *ธรรมะประเภทอสังขตะ* ค้ำอแล้ว *ยัง*
เป็นที่พึ่งได้อย่างยิ่ง, *อสังขตะ* ไม่อยู่ในอำนาจของสิ่งใด;
เช่นกฎของธรรมชาติ หรือพระนิพพาน อันเป็นอมตะนิรันดร
เป็นที่พึ่งอันสูงสุด อำนวยสุขอันสูงสุด ให้ปรากฏแก่จิต.

มีตนเป็นที่พึ่ง; มีตนเป็นที่พึ่ง ไม่ใช้ตัวกู—
ของกู เป็นที่พึ่ง, มีตนอันเกิดจากธรรมะเป็นที่พึ่ง. *พระ-*
พุทธองค์ตรัสว่า อุดคักป่า อุดคสรณา อนนฺตฺยสรณา ธมฺมคักป่า
ธมฺมสรณา อนนฺตฺยสรณา; หมายความว่า การมีตนเป็น
ที่พึ่งนั้น คือการมีธรรมะเป็นที่พึ่ง. ให้ทุกคนแสวงหา
มาเป็นที่พึ่ง นั่นคือพระพุทธรศาสนา ที่มีธรรมะเป็นหัวใจ.

ขอให้เราแสวงหาที่พึ่งอันแท้จริงกันอย่างนี้ คือ
ธรรมะที่เป็นตัวคนอันแท้จริง; แม้ของธรรมะเอง ไม่มี
ใครทำอะไรได้; เป็นอยู่ในลักษณะที่สมมติเรียกกันว่า
พระเป็นเจ้า. แล้วมีผลเป็นพระนิพพาน ก็สุขอันเป็น
นิรันดร.

ตน ที่แท้จริงคือธรรมะ, มีธรรมะเป็นตน.
พุทธรศาสนาเรามีธรรมะเป็นหัวใจ; โดยเฉพาะ *ชนชาติไทย*
เรา มีธรรมเป็นคู่ชีวิต.

อาจหมายถึงเห็นว่า ธรรมะเท่านั้นเป็นกุศลชีวิต; ไม่ใช่
 ฝ่าๆ เมื่อๆ เป็นกุศลชีวิต. ฝ่าเมื่อกี้ไม่มีธรรมะแล้ว จะต้อง
 กักกันเป็นแน่เอน แล้วจะเรียกว่ากุศลชีวิตได้อย่างไร?

ชาวไทยเรามีธรรมะเป็นกุศลชีวิตจิตใจ เป็นที่พึ่ง
 มาแล้วแต่โบราณกาล, อย่างที่เราไม่ควรจะลืมพระคุณ
 อย่าได้ในแวณต์ต่อธรรมะเลย. เหาธรรมะมาเป็นตน หรือ
 เป็นที่พึ่งแก่ตน จงทุกๆ คาเกิด.

ธรรมะจะต้องกลับมาเป็นที่พึ่ง แก่บุคคล แก่
 ประเทศชาติ แก่โลกทั้งมวล, ทั้งโลกมนุษย์ และโลก
 เทวดา.

พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า พระพุทธองค์ทรงอุบัติขึ้น
 มา เพื่อเป็นประโยชน์แก่โลก ทั้งเทวดาแลมนุษย์. ธรรม
 วินัย ก็พระศาสนา ของพระองค์นั้น มีอยู่เพื่อเป็น
 ประโยชน์แก่สัตว์โลก ทั้งเทวดาแลมนุษย์. ขอให้
 พุทธบริษัทช่วยกันรักษาพระธรรมวินัย หรือพระศาสนา
 ไว้ เพื่อประโยชน์แก่โลกทั้งเทวดาและมนุษย์. อย่าทำให้
 สูญหายไป. ทำให้วิปริตผิดพลาคไป.

รวมความว่า เราจะต้องช่วยกันทำให้ธรรมะ
กลับมา. ถ้าใครกลัวว่า พุทธศาสนาจะหมดไป เพราะ
คอมมิวนิสต์มาก็ดี, หรือใครกลัวว่า พุทธศาสนาหมดเพราะ
เราทำกันเองให้หมด. โศกที่คอมมิวนิสต์ไม่ต้องมาก็ดี;
ความกลัวนี้เป็นความกลัวที่ถูกต้องแล้ว ก็ควรจะกลัว,
แล้วจะแก้ไขกันอย่างไร? ก็ต้องช่วยกันทำ, รีบทำ ช่วยกัน
ทำ อย่างพร้อมเพรียง ให้ธรรมะกลับมา.

อย่ามัวกลัวคอมมิวนิสต์เหมือนกลัวผีกลัวสง หลอก
กันให้กลัวจนทำอะไรไม่ถูก; แล้วกลับไปแก้ไขพระธรรม
แก้ไขพระศาสนา ให้กลายเป็นอย่างอื่นไป; เช่นสอนผิดๆ
ปฏิบัติผิดๆ หวังผลผิดๆ, แต่งตำราขึ้นมา อย่างตรงกันข้าม
กับหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งไม่ใช่ตัวคน ก็แต่งให้มีตัวตน
กลายเป็นอินทู, เป็นอุปนิษัตของอินทูขึ้นมา อย่างนี้;
ไม่ช่วยให้ธรรมะกลับมา, แล้วช่วยให้พุทธศาสนาหมดไป
โศกที่คอมมิวนิสต์ยังไม่มา, ยังไม่ต้องมา, พุทธศาสนา
ก็หมดไปเสียเองแล้ว. ทั่วหน้ามือของพุทธบริษัท.

ขอพวกเราที่เป็น **ชาวพุทธ** **จงได้รู้จักพระพุทธ-**
ศาสนาของตน **ว่าจะหมดไปได้อย่างไร? ทำไมพระพุทธ-**

เจ้าท่านจึงตรัสว่า จะหมดไปก็ด้วยน้ำมือของภิกษุ ภิกษุณี
อุบาสก อุบาสิกา นั้นเอง? ไม่มีสิ่งอื่นใดในภานอก จะเข้า
มาทำให้ธรรมวินัยนี้หมดไปได้.

เราจึงช่วยระวังกันให้ดี เมื่อไม่ต้องการให้พุทธ-
ศาสนาหมดแล้ว ก็ต้องช่วยกันระวังในเรื่องนี้. อย่า
ให้มีการสอนผิดหลัก, อย่าให้มีการปฏิบัติผิดหลัก,
อย่าได้หวังผลกันอย่างที่ผิดหลัก, ชักชวนกันไปแต่ในทาง
ที่ผิดหลัก ของพระพุทธศาสนา. เช่นยั่วให้กันทำบุญ โดย
เอาอบายมุขนานาประการ มาล่อหลอกกันอย่างนี้; นั้น
แท้ละระวังให้ดี จะเป็นการช่วยกัน ทำให้พุทธศาสนาหมด
ไป โดยที่คอมมิวนิสต์ยังไม่มา, หรือไม่ต้องมา. เรา
ทำให้หมดสิ้นไปจากประเทศของเราได้, หมดไปจากโลก
ของเราได้.

ทุกศาสนามีธรรมะเป็นหลักทั้งนั้น. ไปดูให้ดี
ให้ถึงหัวใจของศาสนา ที่กล่าวไว้โดยภาษาธรรม;
อย่าไปยึดถือภาษาคน สำหรับปลุกเล็ก ๆ. อะไร ๆ มันอยู่ที่
การกระทำที่ผิดหรือถูก ในทางจิตทางใจ. มีการกระทำ
ทางจิตถูกต้องแล้ว ก็เป็นธรรมะขึ้นมาทันที; จะช่วย

คุ้มครองมนุษย์ในโลกนี้ ให้เป็นมิตรสหาย ให้รักใคร่กัน อย่าง
ที่เรียกว่า เป็นธรรมสทกรณ, เป็นสทกรณกันทั้งโลก
โดยอาศัยสิ่งที่เรียกว่าธรรมะ ในลักษณะที่เป็น ชีวิตสทกรณ.

ชีวิตสทกรณก็เพื่อช่วยกันรักษาชีวิต เป็นเพื่อน
เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น : ลงไปถึง
สัตว์เทรจจาน, ลงไปถึงต้นไม้ต้นไ้, ซึ่งก็มีชีวิต เป็นของ
โปรดของพระพุทธเจ้า; *เพราะว่าพระพุทธเจ้าประสูติได้
ต้นไม้ คริสต์ได้ต้นไม้ ประทับ อยู่ในชีวิตประจำวันทั่วไป
ได้ต้นไม้ แล้วก็นิพพานได้ต้นไม้.*

ต้นไม้เป็นของโปรดของพระพุทธเจ้าอย่างยิ่ง;
พุทธบริษัทจะทำลายป่าไม้ไม่ได้. เราขอประท้วงไว้อย่าง
ยิ่ง ว่าเป็นการทำลายของโปรดของพระพุทธเจ้า ซึ่งเป็น
ประมุขของพุทธบริษัท ใครทำลายป่าไม้ ไม่ใช่ว่าเป็นพุทธ-
บริษัท.

ขอได้โปรดสำรวจระวังให้ดี ๆ ถ้าธรรมะกลับมา
แล้ว ป่าไม้ทั้งหลายก็จะเจริญงอกงาม, สัตว์เทรจจานจะอยู่
เป็นสุข, มนุษย์ก็อยู่เป็นสุข, เพราะเหตุที่มีธรรมะกลับมา.

ขอได้สนใจ ในการที่จะทำให้ธรรมะกลดับมา ด้วย
การประพฤติดี อย่างคงเส้นคงวา ถูกฝาถูกตัว มีหัว
มีหาง ระวังคางระวังคอ ถอนต่อแล้วลงหลัก รู้ว่านี่
มันงจักรหรือคอกบัว; ทั้งที่ได้เกือบบรรยายมาแล้วแต่
หนหลัง.

และขออ้อว่า ก็เลสเป็นตัว อ้อเอามาเป็นทีหนึ่งเลย,
อ้อเอาเป็นตัวของตนเลย. ธรรมะนั่นเป็นตน, เอาธรรมะ
เป็นตน. จิตถึงธรรมะแล้ว ก็เป็นตัวตน ที่ก้าวจะ
เรียกว่าตัวตน เป็นอ้ออย่างมาสุกทุกทิพาราตรี.

การบรรยายในวัน^{นี้}สมควรแก่เวลาแล้ว ยากมาขอ
อุทิศการบรรยาย ด้วยความหวังว่าท่านทั้งหลาย คงจะมีธรรมะ
เป็นตน. อ้อเอากิเลสมาเป็นตน มีความสุขอยู่ทุก ๆ คน
ตามหลักแห่งพระพุทธศาสนาเถิด.

ขออุทิศการบรรยายในวัน^{นี้}ไว้แต่เพียงเท่านี้.

ออกอากาศครั้งที่ ๓๐

วันอาทิตย์ที่ ๒๔ ธ.ค. ๒๕๒๓

เวลา ๘.๐๐ - ๘.๓๐ น.

ธรรมะในฐานะ สิ่งที่ต้องรู้ว่า เพียงแต่เกิดมาเป็นคนยังมีไซ้มนุษย์.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในครั้งนี้ อาตมาก็ยังคงทำไป
โดยวัตถุประสงค์ว่า เพื่อการกลับมาแห่งศีลธรรม.

[ปรารภณะบทวน]

มีผู้หวังว่า พันสมัยที่จะทำให้ศีลธรรมกลับมา
อาตมาเห็นว่า ยังเป็นสมัย ที่ควรจะทำให้ศีลธรรมกลับมา;
แม้ว่าในปัจจุบันนี้ ฟังดูแล้ว รู้สึกคล้ายๆ กับว่า การทำให้
ศีลธรรมกลับมาเช่นนี้จะเหมือนกับการกลิ้งควงชันภูเขา.
แม้จะรู้สึกอย่างนั้น ก็ไม่เห็นว่าจะต้องท้อใจ; เพราะว่า
เส้นลึงท่าเช่น, ไม่มีทางหลักเลียงเป็นอย่างอื่น.

ธรรมชาติที่มีประโยชน์มาก มันก็ต้องลำบากมาก, หรือว่าต้องใช้เวลานานมาก. ถ้ามาท้อใจในเรื่องอย่างนี้เสียแล้ว ก็ไม่ต้องทำอะไร. แม้ว่าเราจะต้องรบกั้กันไปพลาง, ทำความเข้าใจกันไปพลาง; เราก็ยังต้องพยายาม ทำความเข้าใจอยู่นั่นเอง. แม้ว่าเราจะต้องปรามปรามอาชญากรรม กับปัญหาอื่น ๆ พร้อมกันไปกับพลาง; เราก็ยังต้องพยายาม ที่จะแก้ปัญหาในทางศีลธรรมอยู่นั่นเอง.

ถ้าศีลธรรมไม่กลับมา โลกก็วินาศ นึกข้อที่ช้ำชามากกระทำไว้ในใจ. ที่เป็นส่วนรวมกันทั้งโลกนั้น ก็เห็นได้ว่า มีวิกฤตการณ์เช่นดาวอยู่ทั่วไป. *สำหรับประเทศไทย* ก็มีปัญหอย่างเดียวกัน คือว่า มีวิกฤตการณ์ในภายใน; โดยเฉพาะอย่างยิ่ง *อันธพาลที่รบกวน*, และ *ปัญหาต่าง ๆ* เช่น ปัญหาทางเศรษฐกิจ *แก้ไขไม่ได้*; เพราะฉะนั้นประชาชน *ไม่มีศีลธรรม*.

เพราะฉะนั้น ก็จะต้องหันหน้าเข้าไปหาปัญหาศีลธรรม อันเป็นต้นเหตุแห่งปัญหาทั้งหลาย. การที่จะศีลธรรมกลับมาคือการปฏิบัติถูกต้อง ตามกฎของธรรมชาติเกี่ยวกับสิ่งนี้.

ในครึ่งที่แล้ว ๆ มา อาตมาได้กล่าวโดยหัวข้อว่า มีความคงเส้นคงวา ถูกฝาถูกตัว มีหัวมีหาง ระว่างคางระว่างคอ ขุดตอลงหลัก รู้ว่ากงจักรหรือคอกบัว ก็เอนเป็นตัวธรรมะเป็นตน. ครั้นนี้ว่า เพียงแต่เกิดมาเป็นคนยังไม่ใช้มนุษย์.

เป็นมนุษย์ต้องมี ใจสูง, มีศีลธรรม.

คนในโลกยังไม่เป็นมนุษย์กันมากขึ้น โลกจึงต้องเต็มไปด้วยวิกฤตการณ์ ที่คนสร้างขึ้น. ถ้าเป็นมนุษย์จริง ไม่สร้างวิกฤตการณ์; ดังนั้น การทำคนให้เป็นมนุษย์ขึ้นมาให้ได้ นั้นแหละ เป็นใจความสำคัญ ของการแก้ปัญหาทางศีลธรรม, หรือแก้ปัญหาทุกปัญหา.

มีคนถามว่า มีเหตุผลอย่างไร, รู้ได้อย่างไร ว่า ศีลธรรมได้เหือดหายไป? เรื่องนี้เกือบจะไม่ต้องพูดแล้ว ทุกคนรู้ได้ สันนิษฐานได้. มองดูให้ทั่วไปทั้งโลก ก็จะพบว่า โลกเต็มไปด้วยสงคราม : สงครามร้อน ทำลายกันด้วยอาวุธ, สงครามเย็น ทำลายกันด้วยสติปัญญา หรือแผนทางการเมือง.

นี่มันมีไปทั่วทุกหัวระแหง เป็นสงครามบ้างอะไรก็ตาม, ก็ว่ามันทำไปอย่างไม่มีเหตุผล, ไม่มีควมจำเป็นที่จะต้องทำ, แล้วไปทำเข้าอย่างนี้. ก็คิดดูเถอะว่า มันเป็นโลกบ้าหรือโลกดี.

ในโลก มีแต่เทคโนโลยีในการส่งเสริมกิเลส, ส่งเสริมทางฝ่ายวัตถุ และทางจิตที่มาจากวัตถุ ก็ยังคงเป็นทาสของกิเลส; จึงมีแต่การเป็นทาสของวัตถุด้วย. เป็นทาสของกิเลสด้วย; จึงทำลายวัตถุ ซึ่งเป็นทรัพยากรของธรรมชาติอย่างมหาศาล.

แม้จะดูอย่างแคบๆ ในประเทศไทยเรา ก็เห็นได้ว่า ศีลธรรมกำลังเหือดหายไป. ลองจับคนมาถาม แม้แต่เรื่องศีล ๕ ก็จำได้ไม่ครบ; แม้พวกที่มีการศึกษา เรียนมาจากเมืองนอก ก็ยังไม่รู้ว่าศีล ๕ นั้นคืออะไรบ้าง? ก็ยังไม่รู้เรื่องอธิบายमुखทั้ง ๖ ว่าคืออะไร? บ้านเราจึงเต็มไปด้วยอธิบายมุข.

คุที่คือ ที่เขาแขวนพระนั้น. รูปที่เขาเอามาแขวนกันก่อนๆนั้น เป็นรูปพระ รูปพระพุทธรเจ้า. เคื่อนี้เกือบจะหาไม้ค่อได้แล้ว; มันกลายเป็นรูปคน, รูปคนคนโท

คนหนึ่ง ที่เขารัสึกว่าลงว่าศักดิ์สิทธิ์ สมัยก่อนเขารูป
พระ: เดือนเขารูปคน มันขึ้นหรือมันลง? ก็ลองกิตฺตุ,

ที่นั่นทุก *หนังสือพิมพ์รายวัน* คู่ที่ ๔ หน้าของแผ่น
ปก ทุกฉบับ. ท่านลองมาเปิดดู ตำรวจดู ก็จะได้เห็นแต่
ภาพอาชญากรรม, อนุสาร, เรื่องอาชญากรรมเสวยร้าย,
เรื่องอนุสาร. สมัยก่อนไม่เป็นอย่างนี้: ไปกันดูใน
พิพิธภัณฑ์ หนังสือรายวันเมื่อ ๕๐-๖๐ ปีมาแล้ว แผ่น
ปก ๔ หน้ามัน เขามีเรื่องอะไร? หนังสือพิมพ์สยามจีนใน
วารศัพท์. หนังสือพิมพ์สยามออฟเซอร์เวयर. ไปกันดูใน
พิพิธภัณฑ์ คู่แผ่นปก ๔ หน้า ว่ามันมีเรื่องอะไร? แล้วก็
จะรู้ได้เองว่า มันขึ้นหรือลง?

ถ้าจะนักที่ว่า คนซื้อหนังสือพิมพ์ที่เขาต้องการอย่าง
นั้น; ผู้ทำหนังสือพิมพ์ก็ต้องสนใจตาม นั่นก็หมายความว่า
ว่าผู้อ่านหนังสือพิมพ์ของเรา เป็นอย่างไรในทางศีล-
ธรรม; มันขึ้นหรือว่าลง?

ที่นั่นก็ว่า *อะไรมันจะเต็มบ้านเต็มเมืองไปเสียหมด?*
ได้ยินเจ้าหน้าที่ยืนสูงเขาพูดว่า การเบียดเบียนโศภณ หรือ
ขานอบนพวกนั้น บ้างก็อาชญากรรมทางเพศ อาจจะเบียด

ให้มาก เพื่อแก้ปัญหาทางเพศ. มันตรงกันข้ามกับความ
กิดของเรา.

เราคิดว่าจะต้องเปิดชมรมธรรมะ ศีลธรรม
ปฏิบัติศีลธรรม ให้มากขึ้น จึงจะป้องกันอาชญากรรม.
การเปิดสถานกามารมณ์ เพื่อป้องกันอาชญากรรมนั้น
มองไม่เห็น; สำหรับอาชญากรรมมองไม่เห็น.

ทันทีจากหนังสือพิมพ์ต่าง ๆ แล้วก็จะเห็นได้ว่า
ความเลวร้ายทางศีลธรรมได้มีมากขึ้น อย่างที่แต่ก่อน
มันไม่มี คือเกิดมีพ่อชู้คุณแม่ชู้เยอะขึ้น ชู้ขึ้นลูกสาวของ
ตนเอง ถูกจับไปที่โรงพักก็บอกตำรวจว่า เรียกทูนกัน.
เดี๋ยวถูกหญิงมาเสี่ยข้าวสุกมากแล้ว; เดี่ยวจะเรียกทูนกัน.
ท่านทั้งหลายลองฟังดูว่ามันเป็นอย่างไร? นี่ความรู้สึกทาง
ศีลธรรมมันเป็นอย่างไร?

พ่อชู้ลูกสาวไปคูหนึ่ง ลูกง่วงนอนก็ใส่ให้กลับก่อน
ถูกชู้ขึ้นและฆ่าตายกลางทาง. นี่ศีลธรรมทั้ง ของพ่อ
และของลูก ว่าเป็นอย่างไร? ทำไมจึงเปิดโอกาสให้เกิด
การเลวร้ายถึงอย่างนั้น?

หนังสือพิมพ์เมื่อวันก่อนนี้ถือว่า **หนุ่มอายุ ๒๐** คับ
 ข่มขืนแม่แต่่าอายุ **๘๘** คราวหวด ; ลักษณะอย่างนี้ไม่ได้
 ในสมัยที่ศีลธรรมยังมีอยู่ในคน ก็คนยังเป็นมนุษย์.

เดี๋ยวนี้ ผู้หญิงถูกแย่งชิงวิ่งราวกลางวันแสก ๆ. แล้ว
 ก็หากินช่วยไต่ยาก ไม่มีพลเมืองที่จะช่วย ; เขาเห็นว่าฐานะ
 ไม่ใช่ อย่างตึกก็ไต่แก่ๆ ทุแล้วก็เดินไป. นี่สมัยก่อนจะหา
 พลเมืองดีมาช่วยได้โดยไม่ยาก. นี่ขอให้กึกกู่เถอะว่า
 ศีลธรรมเป็นอย่างไร.

อาตมาคิดว่า : เพียงเท่านั้นก็พอแล้ว สำหรับที่จะ
 ตั้เนื้ฐานว่า ศีลธรรมเหือดหายไป, มีความไว้ศีลธรรม
 เข้ามาแทนที่.

ทำคนให้เป็นมนุษย์จะหนักบุญหา.

หนักก็จะผูกกันถึงวิธี ที่จะทำให้ศีลธรรมกลับมา.
 ถ้าผูกกันอย่างกว้างๆ ทั้งโลก ก็ต้องช่วยกันทำให้โลกรู้ว่า
 โลกไม่มีทางรอดอย่างอื่น นอกจากศีลธรรมกลับมา
 ศาสนากลับมา, ศาสนาที่เคยช่วยโลกมาแล้ว จะต้องกลับมา.

ใฝ่หวังการที่ทรงอำนาจในโลก เป็นเจ้าก็เจ้าการ
ในการที่จะตั้งให้ศีลธรรมกลับมา. องค์การสหประชา-
ชาติ ก็จะเป็นองค์การพิทักษ์ศีลธรรมของโลก; ไม่เป็น
เพียงส่วนงานทุ่มเถียง เรื่องเกี่ยวกับประโยชน์เท่านั้นเอง.

ประเทศไทยเรา ช่วยกันตั้งหน้าตั้งตาทำ สัก
อย่างเดียวว่า ทำคนให้เป็นมนุษย์; ตามทิวข้อที่กล่าว
ข้างต้นแล้วว่า เพียงแต่เกิดมาเป็นคน ยังไม่เป็นมนุษย์.
ถ้าเป็นคนก็สร้างปัญหา; เป็นมนุษย์ก็ไม่สร้างปัญหา. ช่วย
กันทำคนให้เป็นมนุษย์ ถูกต้องบริสุทธิ์ตามแบบของ
พุทธบริษัทเถิด จะได้หมดปัญหาทุกๆ อย่าง, ทุกๆ
ประการ.

ในชั้นต้นนี้ เราสอน ให้ลูกเด็กๆ รู้ว่า มนุษย์
กับคนนั้น ต่างกันอย่างไร เสียก่อน. อาจมาจะพูดความ
ต่างระหว่างมนุษย์กับคน.

มนุษย์มีคุณลักษณะต่างกว่าคน.

เด็กๆ ได้รับการสั่งสอนอย่างผิดๆ ในโรงเรียนว่า
มนุษย์แปลว่าคน. คนกับมนุษย์เป็นอย่างเดียวกัน มันก็คิด
กันอยู่เพียงเท่านั้น. อาจมาเวือกว่า การศึกษาชนิดทาง

ทวัน : ถ้าเป็นหมวกที่มาจากวัน... เต็มๆ ไปกันอยู่แต่
เพียงว่า มนุษย์กับคนเป็นอย่างเดียวกัน เขาก็เลื่อนชั้นให้
เป็นมนุษย์ไม่ได้.

แม้ว่าเคียวนี้เต็ก ๆ ของเรา จะ ร้องเพลงว่า ก็หา
ก็หา เป็นชาวพิเศษ แก่กองกิเลสทำคนให้เป็นคน. ครูก
ยังไม่ได้สอนอยู่ที่ว่า คนในความหมายหลังนั้นคืออะไร?
แก่กองกิเลสแล้วทำคนให้เป็นคน. คนจึงต้องแก่กิเลส
นั้นอย่างไร? คนที่เป็นคน เป็นผลของกัฟานันเป็นอย่างไร?

ในการอุปสมบทภิกษุในพุทธศาสนานี้ ต้องมีการ
ซักใช้พิถิพัตถันกันมากกว่า: เป็นมนุษย์ไหม? ไม่ได้ถาม
ว่าเป็นคนไหม? บาลีใช้คำว่ามนุษย์; เห็นอยู่แท้ ๆ ว่า
เป็นมนุษย์ ก็ยังต้องถามว่าเป็นมนุษย์ไหม? นี่เขามีความ
หมายถึงว่าเป็นมนุษย์, ก็เป็นคนที่เป็นมนุษย์ ไม่ใช่
สักว่าเกิดมาเป็นคน. ยังถามว่า ปุริโสสิ? เป็นบุรุษ คือ
เป็นผู้ชายไหม? เพราะคำว่าผู้ชายเนี่ย ไม่ใช่หมายถึงเพียงแต่
ว่าเกิดมาเป็นชาย; แต่ต้องมีคุณสมบัติเข้มแข็งอย่างผู้ชายจึง
จะเรียกว่าเป็นผู้ชาย จึงถามว่า มนุโสสิ — เป็นมนุษย์ไหม?
ปุริโสสิ — เป็นผู้ชายไหม? นีมันขึ้นอยู่กับความหมาย.

เรื่องเมื่อสองพันกว่าปีมาแล้ว ไสเกรทิส ซึ่งคน
สมัยนั้นนับถือเป็นปรมาจารย์ทางสติปัญญาทางปรัชญาเรื่องนี้
มีเรื่องเล่าว่า ไสเกรทิสได้จุดคบเพลิง เพื่อส่องหาอะไร
จวนอยู่กลางถนน ในกรุงเอเธนส์. *ประชาชนเขาดามว่า*
นี่คุณเที่ยวส่องหาอะไร? ไสเกรทิสเขาตอบว่า *เที่ยวหา*
ส่องหาคน. นี่ก็คฤเคอะว่า ทำไมถึงกับต้องเที่ยวจุดคบ
แล้วเที่ยวส่องหาคน เหมือนกับหาเข็ม. ก็เพราะว่าคน
ตามความหมายของไสเกรทิสนั้น ก็เหมือนกับคน ในความ
หมายที่ว่า มนุษย์โสดี นั้นเหมือนกัน.

ถ้าเผื่อไสเกรทิส มาจุดคบเพลิงส่องหาคนที่
กรุงเทพฯ นี้ เขาจะพบคนสักกี่คน? ขอให้ท่านทั้งหลาย
ลองคิดดู แล้วก็รู้อเองว่า ถ้าว่า คน กับถ้าว่า มนุษย์นี้
ต่างกันอย่างไร?

ทีนี้พิจารณากันต่อไปอย่างละเอียดสักทีหนึ่งว่า ถ้า
เราอยู่ด้วยกันอย่างคน แต่อยู่กันอย่างมนุษย์เดอะ แ่่นดินเหนี
ยังกว้าง, โลกนี้ก็ยังหดวม, ยังไม่ต้องกุมกำเน็คก็ได, ถ้าเรา
อยู่กันอย่างมนุษย์. ถ้าอยู่กันอย่างคน ก็เห็นแก่ตัว
แล้ว โลกก็แคบ จนว่าจะต้องเป็นอันตราย.

อยู่กันอย่างคน โลกแคบ เต็มที่แล้ว แต่ก็เฝ้าแปลก
 ประหลาดที่ว่า ที่ดินยังกว้าง ว่างเปล่ามาก. อากาศเคย
 นิ่งรตไปยังที่แห่งหนึ่ง รดwingทั้งเกือบชั่วโมง ก็ไม่เห็นมีอะไร
 มีแต่ป่าตะเภา. ตามคนเข้างเคียงว่า นี่ทำไมจึงปล่อยให้
 เป็นป่ากว้าง อย่างนี้? เขาบอกว่า ทำอะไรไม่ได้ : เลี้ยง
 วัว มันก็มาลักไปฆ่าแกงเสียหมด. ปลูกสับปะรด มันก็
 มาขโมยหมด. บ้านนี้คงทิ้งให้กว้างอยู่อย่างนี้. นี่เสีย
 เศรษฐกิจของชาติ ไปสักเท่าไร ๆ.

ถ้าเรามีมนุษย์ บ้านก็จะเป็ประโชน. เค็ววัน
 เป็นกันแค่น คน ทำกินไม่ได้ คอยลัก คอยขโมยกัน
 เพราะไม่มีศีลธรรม; ถ้าศีลธรรมกลับมา บัญหานั้นจะ
 หมดไป.

หรืออาจจะพูดได้ว่า ถ้าเราเป็นมนุษย์กันจริงๆ
 แล้ว อาชญากรรม วันละพัน ๆ ราย ทั่วทั้งประเทศ หรือ
 ทั่วทั้งโลก มันก็จะหมดไป, กอรัรัปชันจะหมดไป, ฉ้อ
 ราษฎร์บังหลวงจะหมดไป. ตำรวจ ศาล เรือนจำ ไม่ต้องมี;
 มีนิตเตียวก็พอ. นี่น่าสนใจไหม?

ในปี ๒๕๒๕ ที่จะมาถึงนี้ ว่ากันว่า องค์การโลก
ก็จะจัดให้เป็นปีเพื่อคนพิการ เป็นงานของโลก. ไม่ก็คิด
บ้างหรืออย่างไร? ว่าการพิการ ความพิการ มันเกิดขึ้นมาใน
โลกอย่างไร? อาตมาเห็นว่า มันเกิดขึ้นมาในโลกเพราะ
ความไร้ศีลธรรม ไม่เป็นมนุษย์. ผู้ที่ให้กำเนิดเขาก็ดี,
ผู้ที่กำเนิดเองนี่ก็ดี, สังคมที่แวดล้อมเขาอยู่ก็ดี, ล้วน
แต่ไม่มีศีลธรรม จึงเกิดการพิการขึ้นมา. ถ้าผู้ให้
กำเนิดมีศีลธรรม, ผู้กำเนิดเองก็มีศีลธรรม, สังคมแวดล้อม
ก็มีศีลธรรม, แล้วคนพิการจะหาทำอาหอยศกาศก็ยาก.

อยากจะพูดว่า ความไร้ศีลธรรม อยู่ที่ความไม่มี
มนุษย์; ถ้ามีมนุษย์ ก็จะต้องมีศีลธรรม.

อยากจะพูดว่า ผู้หญิงนี้เป็นมนุษย์มากกว่าผู้ชาย,
ผู้หญิงไปวัดมากกว่า, ผู้หญิงไหว้พระมากกว่า, ผู้หญิงทัก
บาตรมากกว่า, ผู้หญิงกลัวบาป กลัวศกนรก มากกว่า;
ผู้ชายไม่ค่อยกลัว. พยานมีอยู่ว่า เข้าไปในคุก ในเรือนจำ
พบนักโทษชาย ๒-๓ พันคน; นักโทษผู้หญิง ๒-๓ คน
เท่านั้น. ๒-๓ พันคน ท้อ ๒-๓ คน คิดดูเถอะว่า
มันกะหมิ่นกะแค้นเปอร์เซ็นต์กัน ที่มันต่างกัน?

ทำคนให้เป็นคนได้. ก็หาที่ว่า เป็นชาวพิเศษ แก้กองกิลเดส
ทำคนให้เป็นคน นั้นมันก็รวมอยู่ในคำว่า "ศึกษา". การ
ศึกษาจึงแก้ปัญหา.

เดี๋ยวนี้ ไม่มีองค์การสากลในโลก ที่จะจัดโลก
ให้มีศีลธรรม; มีแต่จะช่วยกันให้ลดตล ใน การหา
ประโยชน์เพื่อตน และเพื่อพวกของตน การแพทย์ที่ดี
ช่วยให้คนตายน้อย มีคนมากจนต้องคุมกำเนิด; แต่ก็ไม่มี
รับประกันว่า คนที่เกิดมาใหม่จะสมบูรณ์ดี มีศีลธรรมได้;
ยังมีปัญหาเหลืออยู่ ที่จะต้องจัดการกันต่อไป; ยิ่งคนยิ่ง
มาก มันก็ยิ่งมีปัญหามาก. การคุมกำเนิด มีผลทำให้
พลเมืองมีความสมประกอบ หรือมีศีลธรรมหรือไม่? หรือ
จะเพิ่มความไม่มีศีลธรรมมากขึ้นไปอีก?

การศึกษาไม่ถูกต้อง ทำให้เรามีนักการเมือง
ที่จะต่อสู้เพื่อกิลเดส, ต่อสู้เพื่อตัวเอง, ต่อสู้เพื่อตัวกู,
ต่อสู้เพื่อพรรคการเมืองของกู, ไม่มีการต่อสู้เพื่อเห็นแก่
ศีลธรรม. นี่การศึกษาไม่พอ.

การศึกษาไม่ถูกต้อง พลเมืองไม่มีศีลธรรมแล้ว
ประชาธิปไตยมีไม่ได้. เรามีแต่ประโยชน์ของพรรคการ-

เมือง, ไม่ใช่ประโยชน์ของประชาชนเป็นใหญ่. ประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้น ประโยชน์ของประชาชนเป็นใหญ่; ไม่ใช่ประชาชนเป็นใหญ่ ซึ่งมันเป็นไปได้ ขอให้จัดไปในทางว่า ประโยชน์ของประชาชนเป็นใหญ่นั้นแหละคือประชาธิปไตย. การศึกษาไม่พอ; พลเมืองก็มีแต่อยากจะเป็ใหญ่, ไม่เห็นแก่ประโยชน์ของประชาชนเองเป็นใหญ่.

การศึกษาที่แท้จริงคืออย่างไร? การศึกษาที่แท้จริงนั้น อาจมาอยากจะพูดว่า คือการทำให้มีการเกิดใหม่, ให้คนเกิดเสียใหม่ มาเกิดเป็นมนุษย์. จึงพูดได้อีกที่ว่า การศึกษานั้น เพื่อทำคนให้เป็นมนุษย์.

ขอให้ดูให้ดี คนเราเกิดได้หลาย ๆ คน อย่างน้อยที่สุดเกิดได้ ๒ คน : การเกิดคนที่ ๑ เกิดทางร่างกาย จากบิดามารดา นี่เป็นได้แต่เพียงคน; เช่นเดียวกับสัตว์ก็เกิดเป็นสัตว์ คนก็เกิดเป็นคน. ที่นี้เกิดคนที่ ๒ เกิดทางวิญญาณ. นี้มีพระพุทธเจ้าเป็นพ่อ, มีพระธรรมเป็นแม่ มีพระสงฆ์เป็นพี่; เกิดแล้วก็เป็มนุษย์ ก็ละความเลวทรามของคนเสีย, เกิดใหม่เป็นมนุษย์ ด้วย

อำนาจของพระพุทธเป็นพ่อ พระธรรมเป็นแม่ พระสงฆ์
เป็นพี่; ยังจะมี^๑การเกิดใหม่ทางวิญญาณ ครั้งต่อไป
เป็นพระโสคาบัน สกิทาคามิ อนาคตามิ และพระอรหันต์.

ขอให้ดูให้ชัดเกิด ว่าศาสนาไหนก็ตาม ล้วนแต่
ต้องการให้คนเกิดใหม่ทั้งนั้น. ทั้งก็เพื่อให้เหมาะ
สำหรับจะไปอยู่กับสิ่งสูงสุด ก็พระเจ้า หรือพระนิพพาน
ก็ตาม คนต้องเกิดใหม่จึงจะไปอยู่ที่นั่นได้. ศาสนาไหน
ก็ล้วนแต่ต้องการให้คนเกิดใหม่.

เราชาวช่วย ชักชวนกัน หาเครื่องมือ และ
โอกาส ที่ให้คนได้เกิดใหม่ ได้เป็นมนุษย์ กันให้สุด
เหวี่ยงเกิด; แม้จะเป็นการกลังครกขันธ์เขาก็ไม่เป็นไร.
เที่ยวแห่เทคโนโลยีมีมาก การกลังครกขันธ์เขาเป็นของง่าย
นิดเดียว ไม่เหมือนสมัยโบราณ.

อย่าไปตั้งคนแบบเก่ามาเป็นคนแบบใหม่ อย่าง
หัดบุหัดบตาตมตมตม. ก็หลงความนิมิตใหม่ ที่
เรียกว่าตามกันฝรั่ง. อย่าตั้งคนแบบเก่ามาเป็นคนแบบใหม่
หลงไหลในวัตถุเลย. ขอให้ผลิตศูนย์ศึกษารวม อบรม
ธรรม ปฏิบัติธรรม, แทนการเพิ่มสถานกามารมณ์

สโมสกรินเหล่านี้ ออกแก้วเหล่านี้ข้ามหัวพระที่นั่งแควนอยู่ที่เคย ให้
มันเฝ้ารักษาไปอีกเลย.

พระราชพิธี ๑๒ เดือน อย่างที่มีอยู่ในคัมภีร์นั้น
หนังสือเล่มนั้น ควรได้รับการปรับปรุงใหม่, เอาจามาประพาศ
ปฏิบัติ ให้ผลดั่งศีลธรรมประจำเดือนทั้ง ๑๒ เดือน
ไม่ใช่เพื่อเพื่อเสกเสนาทเหล่านั้น. แม้อย่างว่า ลอยกระทง
เมื่อไม่กี่วันนี้ ต้องทำไปในลักษณะที่ส่งเสริมศีลธรรม;
ไม่ใช่ส่งเสริมกิเลส.

แผ่นกระดานหินของหอขุนรามคำแหง ที่เอาจมา
เก็บไว้อย่างวัตถุพิพิธภัณฑสถานนี้ ถึงออกมาใหม่เด็ก, *ตั้งออกมาให้ย่ำลมน้อยโซ่ห้อย.* แผ่นกระดานหินแผ่นนั้นใช้
อย่างไรในสมัยสุโขทัย ขอให้เอาจมาใช้กันเต็มที่ในยุคนี้อีกเด็ก,
อย่าเก็บไว้เป็นวัตถุพิพิธภัณฑสถานเลย.

ขอให้ท่านทั้งหลายได้พิจารณาดูว่า นี่จะเป็นหนทาง
ที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ ใดหรือไม่? คือทำให้ศีลธรรมกลับมา
การศึกษาที่แท้จริงนั้น คือทำให้คนกลายเป็นมนุษย์.
การศึกษาที่แท้จริงนั้น ทำให้มีโอกาสดำเนินใหม่ ในทางจิต
ทางวิญญาณ.

การเกิดแต่ทางร่างกายอย่างเดียวเนี่ย มันก็เป็น
 ใต้เท้าเพียงคน : ไม่ผิดแปลกแตกต่างจากสัตว์ ครั้น
 มันเกิดมามันก็เป็นสัตว์ไตรภพ : คนเกิดมาก็เป็นคน
 ต้องเกิดทางจิตทางวิญญาณอีกครั้งหนึ่ง จึงจะได้เป็น
 มนุษย์ : มีวิธีการอย่างทีกล่าวนี้อแล้ว.

สรุปความว่า พอคนได้เป็นมนุษย์แล้ว บัญหา
 หมด. วิกฤตการณ์ต่างๆก็หมด : เพราะว่าโลกนี้มี
 ศีลธรรมคุ้มครอง. พวกเราที่ไม่เสียที่ได้เกิดมาเป็น
 มนุษย์ และได้พบพระพุทธศาสนา.

ขอวิงวอนว่า ท่านทั้งหลาย จงได้พิจารณาสิ่งนี้
 อย่างตั้งอกตั้งใจ. ขอให้มองให้เห็น เพราะมันออกจะมอง
 เห็นยาก : จะมองเห็นกันไปแต่ในทางว่า มันพ้นสมัยแล้ว
 มันยากเกินไป หรือมันนานเกินไป. ยกเอาปัญหาว่า *กว่า
 ตัวจะสุกงอก็ไหม้* ขึ้นมาเป็นเครื่องขัดขวาง : นั่นมันคน
 ละเรื่องกัน.

เตโชมันเป็นเรื่องที่ ไม่มีทางเลือกอย่างอื่น
 จะต้องพยายามทำให้ศีลธรรมกลับมาก. มองเห็นตามที่
 เป็นจริง เพื่อประโยชน์แก่คนทั้งโลก, เมื่อคนในโลกเห็น

ด้วย โลกนั้นก็เปลี่ยนเป็นโลกอย่างอื่น. ถ้าคนยังยึดมั่น
 ในวัตถุ; ความเจริญทางวัตถุ ที่เป็นเหยื่อของกิเลสแล้ว;
 โลกนั้นก็ยังเป็นเหยื่อของกิเลสสืบต่อไป; ไม่มีทางที่จะ
 หายใจอย่างบริสุทธิ์สะอาด ปราศจากความทุกข์ร้อน และ
 วิกฤตการณ์ทั้งหลาย.

ขอให้ท่านทั้งหลายทุกคน มองเห็นด้วยตนเอง,
 แล้วก็ เชื่อตนเอง, แล้วก็ แน่ใจด้วยตนเอง จึงจะเกิด
 ความกล้าหาญขึ้นมา; กังกรกษณภูเขาสักสิบลูกร้อยลูก
 ก็ทำได้ เพราะว่าก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากแล้ว. ที่นี้ก็
 บากบั่น ที่จะทำให้เกิดมนุษยขึ้นมาในโลก ให้จนได้ ขอได้
 มีความแน่ใจ เชื่อตัวเอง กล้าหาญบากบั่น อย่างนี้
 ทุกคนเกิด.

ขอให้ระลึกนึกถึง ข้อความ ที่อาตมาได้เคยกล่าวมา
 แล้วแต่หนหลัง ว่าเราจะต้องสร้าง ความคงเส้นคงวา ถูกผ่า
 ถูกตัว มีหัวมีหาง ระวังการระวังคอ อ่อนคอตแล้วลงหลัก
 รู้จักว่าอะไรเป็นกัจจกรหรือคอกบัว กิเลสเป็นตัวขรรณะเป็น
 คน เกิดมาเป็นคนนี่ยังไม่เป็นมนุษย์.

ขอให้สร้างโลกแห่งมนุษย์ เพื่อจะแก้ปัญหา
 ทางศีลธรรม. เป็นมนุษย์ แปลว่ามีใจสูง หรือเป็นเหล่า

กษของมนุ ผู้มีใจสูง จะสร้างปัญหาได้อย่างไร: เพราะมี
จิตใจสูง อยู่เหนือกิเลส ย่อมอยู่เหนือปัญหาโดยประการ
ทั้งปวง.

หวังว่า ท่านทั้งหลาย คงจะให้ความสนใจ ค้ำ
เห็นแก่มนุษย์, เห็นแก่ความเป็นมนุษย์ ที่หายไป ซึ่ง
จะเหลือแต่ความเป็นคน ล้วนแต่จะสร้างปัญหา, และขอ
ให้ทุกคนนี้ ได้เกิดเป็นมนุษย์กันเสียโดยเร็วเถิด.

อาตมาขอแสดงความหวังว่า เราจะได้เป็นมนุษย์กัน
เพิ่มขึ้นๆ แล้วก็มีความเป็นอยู่อย่างมาสุก ทุกทิพวาทรีภาด
ตามแบบที่ได้เป็นมนุษย์ และได้พบพระพุทธรศาสนา;
อาศัยพระพุทธรศาสนา หรือศาสนาที่มีความหมายอย่างเดียว
กัน เป็นเครื่องนำทาง คือไม่เห็นแก่ตัว ซึ่งเป็นลักษณะ
ของคน. เห็นแก่สัตว์ทั้งหลาย เป็นเพื่อนทุกข์ เกิด
แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันหมดทั้งต้น ซึ่งเป็นลักษณะของ
มนุษย์ รุ่งเรืองอยู่ด้วยความเป็นมนุษย์ ทั้งโดยส่วนตัว
และส่วนรวม ทุกทิพวาทรีภาดเกิด.

อาตมาขออุทิศปาฐกถาธรรมในวันนี้ ไว้แก่ทั้งท่าน.

ออกอากาศครั้งที่ ๓๑

วันอาทิตย์ที่ ๑๘ มี.ค. ๒๕๒๔

เวลา ๘.๐๐ - ๘.๓๐ น.

ธรรมะในฐานะ สิ่งที่ต้องรู้ว่า
ถ้าเป็นชาวพุทธก็จะหมดปัญหา.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาจจะทำให้กล่าวด้วยความมุ่งหมายว่า ศีลธรรมจงกลับมา เหมือนครั้งที่แล้วๆ มา.

ทุกครั้งบรรยายไป ด้วยความหวังการกลับมาแห่งศีลธรรม ไม่สนใจที่ใครจะกล่าวหาว่า เพื่อไปคนเดียว และเป็นสิ่งที่นานเกินรอ เพราะว่าที่จริงมันไม่ใช่สิ่งที่นานเกินรอ.

มันเป็นความจำเป็นสูงสุด ที่โลกจะต้องมีศีลธรรมกลับมา; ไม่มีศีลธรรมแล้ว นักเศรษฐกิจ ของ

โลกก็คิดโกรธ จนเศรษฐิกิจมันปั่นป่วนไปทั่วโลก, นักการเมืองก็คิดโกรธ จนการเมืองของโลกเสวยราชย์ลงไปทุกที, นักการปกครองก็ฉ้อราษฎร์บังหลวงทุกวิถีทาง, คนผลิต คนขาย คนซื้อ คนกลาง ก็ล้วนแต่คิดโกรธ.

อันธพาลจะเพิ่มขึ้น จนเต็มบ้านเต็มเมือง ชุมยิ่งกว่าชุม และ คนเกียจคร้าน มากขึ้น เพราะไม่มีศีลธรรม ในข้อที่ว่า มีความ پاکเพียร; เพราะว่าการงานเป็นการปฏิบัติธรรม. คนเห็นแก่ตัว จนไม่มีความรักผู้อื่น, การเรียกหาความสมัคัรสมานสามัคคี ก็เป็นตั้งเหลวไหล.

แม้คนไทยเราก็จะ ไม่รู้จักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ โดยแท้จริง. หูตักันแต่ปาก; เพราะชาติศีลธรรมในข้อกตัญญู ชาติบัญญัติ ความรู้; และจะสูญเสีย เอกลักษณะ และวัฒนธรรมไทย เพราะว่าศีลธรรม คือ เอกลักษณะและวัฒนธรรมไทย.

ทุกคนปล่อยไปตามความรู้สึกฝ่ายต่ำ ไม่มีใครบังคับจิต, บุษาส่วนเกิน ตามทางของวิถุนิยม ซึ่งเป็น การทำลายโลก หรือทำลายมนุษย์นั่นเอง.

เพียงแต่ศีลธรรมกลับมาเท่านั้น มนุษย์ก็มี
 ศีลธรรม โลกก็มีศีลธรรม, แล้วเศรษฐกิจ หรือการเมือง
 หรือการปกครอง ก็จะหมดปัญหา ที่กำลังมีอยู่อย่างหนาแน่น.
 ทรัพย์สินการธรรมชาติจะไม่ถูกทำลาย อย่างสะเพร่า, มันจะ
 มีเหลือใช้, หรือจะใช้ได้ไปอีกนาน, มีความรักความเมตตา
 เต็มไปในโลก แล้วโลกนี้ก็จะเป็โลกของพระศรีอารย
 หรือพระศรีอารยเมตไตรย, วิกฤตการณ์ทุกชนิดจะหมดสิ้นไป
 โดยอัศจรรย์.

จึงขอท่านทั้งหลาย จงได้พิจารณาความจริงข้อนี้
 อย่าได้มองข้ามไปเสียเลย, มนุษย์ทุกคนจงช่วยกันสร้าง
 โลกของมนุษย์ คือโลกแห่งศีลธรรม, อย่าปล่อยให้เป็
 โลกของอมนุษย์ต่อไปอีกเลย, ทนทางเพื่อการกลับมาแห่ง
 ศีลธรรมนั้น มิใช่หนทางตัน, และมีใช้จะค้องนานจน
 เกินรอ.

ขอให้ได้คิดถึงท่านนี้ มันก็จะมีทางออก ก็จะ
 มีทางปรับปรุง ให้เกิดผลได้ในเวลาอันสมควร, มิใช่
 นานเกินรอ, มิใช่ว่าคนยุคนี้จัด แล้วคนยุคหลัง ๆ จึงจะ
 ได้รับผล จะต้องรอกันตั้งร้อยปี อย่างนี้ก็หาไม่ได้.

ถ้าหากว่า วงการที่ทรงอำนาจ หยิบปัญหา^{นี้}ขึ้นมาพิจารณาแล้ว ก็จะต้องเป็นไปได้ ในเวลาอันไม่นานเกินรอ. ขอร้องไห้สนใจเป็นพิเศษ เพื่อความเป็นมนุษย์ของเราเอง.

อาทมาได้กล่าวถึง ทนทางแห่งการกลับมาของศีลธรรม มาตามลำดับว่า เราจะต้องมี^๕ความคงเส้นคงวา ถูกฝ่าถูกตัว มีหัวมีหาง ระวังการระวังคอ ออทนอดแล้วลงหลัก รั้วทางจักรหรือคอกบัว ก็เสดเป็นศีลธรรมะเป็นคน เป็นแต่เพียงคนยังไม่ใช้มนุษย์. ส่วนในครั้งนี้จะกล่าวโดยหัวขั้วว่า เป็นชาวพุทธปัญหา^๖ก็จะหมดทุกปัญหา.

ทั้งนี้ สิ่งที่จะต้องบรรยายในวัน^๗นี้ ก็มีหัวขั้วว่า ชาวพุทธนั้นคือใคร? ปัญหา^๘นั้นคืออะไร? เป็นชาวพุทธแล้วจะหมดทุกปัญหา^๙ได้อย่างไร สืบไป? และจะขอแถมด้วยเรื่องอันเกี่ยวกับบีใหม่ และวันเด็กบ้างตามสมควร เพราะทั้ง ๒ อย่าง^{๑๐}นี้ ก็เนื่องกับความ^{๑๑}เป็นชาวพุทธ. บีใหม่ก็ยังดวงไป ไม่กัวัน ยังมีกลิ่นอาย, วันเด็กก็^{๑๒}ก็ดวงไป สืบเท่าที่เดียวเท่านั้น ยังมีกลิ่นอาย^{๑๓}ที่ควรจะนำมาพูดในฐานที่^{๑๔}เป็นเรื่องบีใหม่^{๑๕}ของชาวพุทธ.

พุทธศาสนิกพึงปฏิบัติอย่างชาวพุทธ.

ที่นี้ก็จะได้พูดถึงคำว่า ชาวพุทธ. ชาวพุทธมาจาก
 ความหมายของคำว่าพุทธ. พุทธ หรือพุทธะ แปลว่า ผู้ตื่น
 ผู้รู้ ผู้เบิกบาน. ผู้ตื่น คือตื่นจากความหลับด้วยอวิชา,
 หรือหลับด้วยกิเลส. ผู้รู้ ก็คือรู้ทุกสิ่งทั่วสรรพ
 ความเป็นมนุษย์. ผู้เบิกบาน ก็คือ เบิกบานด้วยปัญญา
 และด้วยความสุข ที่เกิดขึ้นจากการประพฤติปฏิบัติอย่าง
 ชาวพุทธ.

ที่นี้ก็จะพูดถึง ผู้ตื่น, ตื่นจากการหลับ; หลับใน
 ภาษาคน ก็คืออนาถาคนๆ อยู่นั้นเอง; หลับในภาษา
 ธรรมนั้น หลับด้วยความโง่ หลับด้วยอวิชา, ว่างอยู่
 เกล็นอยู่ ทำงานอยู่ ก็ยังหลับอยู่นั้นเอง เพราะหลับด้วย
 อวิชา.

ถ้าพูดอย่างหยาบคายกว่า โง่อยู่ทุกอิริยาบถ ทำ
 อย่างหลับหูหลับตาอยู่ทุกการงาน; โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มี
 อวิชาในขณะแห่งผัสสะ : เมื่อตาเห็นรูป, เมื่อหูได้ยิน
 เสียง, เมื่อจมูกได้กลิ่น, เมื่อลิ้นได้รส, เมื่อกายได้สัมผัส
 สิวหน้ำ มันก็ เกิดอวิชา ความโง่ขึ้นมา เพราะความ

หลอกดวงของตั้งเหล่านั้น มันก็โง่ไปตามกระแสแห่งความ
ทุกข์. คือไปหาความทุกข์จนได้. นี้เรียกว่า คนหลับอยู่
ด้วยอวิชชา.

ต้นจากหลับ ก็หมายความว่า รู้ตามที่เป็นจริง
ว่าเป็นอะไร, นี้เพื่ออะไร, เกิดมาทำไม, ที่สุดของ
มนุษย์จะต้อง ไปถึงไหน, ความเป็นมนุษย์มีความหมายว่า
อย่างไร? ก็ ต้นจากหลับคืออวิชชา.

ทันมาถึงคำว่า ผู้รู้ : รู้ในสิ่งที่ควรรู้. อะไร
เป็นสิ่งที่ควรรู้? โดยพื้นฐานทั่วไป ก็รู้สำหรับจะรอด
ชีวิตอยู่ ไม่ต้องตาย. แล้วก็อยู่อย่างมีอนามิอัน มีสมรรถภาพ
ดี. รู้สำหรับให้เจริญก้าวหน้า ทั้งทางวัตถุและทางจิตใจ
โน้นหนทางที่ควรเจริญ ไม่เกิน ไม่เพ้อ.

โดยหลักใหญ่ ท่านระบุไว้ว่า รู้ทุกข์, รู้เหตุแห่ง
ทุกข์, รู้ความดับทุกข์, รู้ทางให้อิถถึงความดับทุกข์, อย่างนี้
ก็จะหมดปัญหา ทั้งส่วนเอกชน และส่วนโลกเป็นส่วนรวม.

และ รู้อย่างละเอียดลึกซึ้ง ดังไปว่า ทุกอย่างมี
เหตุมีปัจจัย เป็นไปเช่นนั้นเอง ตามกฎแห่งเหตุ

และปัจจัย; จะมามีรัก มีเกลียด มีกลัว มีอะไร
อยู่ที่ทำไม่.

ระบบแห่งความเป็นเช่นนั้นเอง นั้นมีมาแล้ว
สำหรับทุกคน. บางทีเขาก็*เรียกว่า* *พรหมลิจิต* บ้าง,
ตามบุญตามกรรม บ้าง. ที่แท้มัน เป็นระบบแห่งความ
เป็นเช่นนั้นเองของธรรมชาติ. เขาจึงรู้ว่า ทุกสิ่งไม่
ควรมายมันเอาจมาเป็นตัวกู—ของกู; เพราะมันเป็นเช่น
นั้นเองตามกฎของธรรมชาติ. รู้จักทำการงานทุกชนิด
ด้วยจิตที่ว่างจากความหมายมันแห่งตัวกู, มีแต่ปัญญา
และสติสัมปยุตอยู่เสมอ. รู้สิ่งที่ควรรู้ หมายความว่าอย่างนี้.

ทั้งผู้เบิกบาน มันก็เบิกบานด้วยปัญญาหรือ
ความรู้ อย่างที่กล่าวมาแล้ว. ปัญญา คือ ความรู้ที่ทำให้
ให้เกิดความแน่ใจ วางใจ ในสิ่งที่จะถือเอาเป็นที่พึ่ง หรือ
ในหลักประกันทั้งปวง; เพราะที่เราได้กระทำไปด้วยปัญญา
มีความแน่ใจ วางใจ ในสิ่งที่เป็นที่พึ่ง นี้เรียกว่า *ศรัทธา*.
เมื่อเชื่อ แน่ใจ ลงไปในสิ่งใด ก็เกิดความรู้สึกรู้สึกที่เป็นสุข
เพราะเป็นหลักของสัญชาตญาณ ก็ว่าสิ่งที่มีชีวิต เมื่อรู้ว่า
ปลอดภัยแน่ แน่ใจว่าปลอดภัย ก็รู้สึกเป็นสุข; เหมือน

กันว่าเราแน่ใจในบ้านเรือน ปะตุ หน้ต่าง ลูกกลอน
ที่เรอาศัยอยู่ว่าปละศัย เราก็นอนหลับ; มิเช่นนั้นเรา
ก็กลัวและนอนไม่หลับ.

ชาวพุทธมีศรัทธาที่เกิดมาจากปัญญา ในศาสนาอื่น
สมาชิกแห่งศาสนานั้นก็มีศรัทธา ที่เกิดมาจากความรู้หรือ
ปัญญา ในพระเป็นเจ้าของคน, ถ้ามีพระเป็นเจ้า; แต่
แต่จะ ดีอะไรเอาเป็นที่พึ่ง ต้องมีความรู้และปัญญาใน
สิ่งนั้น ๆ เพียงพอ จึงจะรู้สึกเป็นสุข.

ปัญหาของมนุษย์หมด เพราะความเป็นพุทธะ.

ที่นี้มาถึงคำว่า ปัญหา. ปัญหา นี้ มีทั้งส่วน
บุคคล และ ส่วนสังคม ของโลก.

ปัญหาส่วนบุคคลโดยธรรมชาติธรรมดา ก็มี
ความทุกข์ เพราะอำนาจกิเลส : โสภะ โทสะ โมหะ,
หรือทุกข์ตามธรรมชาติ ก็คือความเกิด ความแก่ ความ
เจ็บ ความตาย โดยทางวัตถุ. สรุปรวมอยู่ที่ปัจจัย ๔ คือ
ปัญหาเกี่ยวกับ อาหาร, ปัญหาเกี่ยวกับ เครื่องนุ่งห่ม,
ปัญหาเกี่ยวกับ ที่อยู่อาศัย เครื่องใช้ไม้สอย และปัญหา

เกี่ยวกับ การบำบัติโรคภัยไข้เจ็บ. มีสุขภาพไม่ดี มีอนามย์
 ไม่มี. อย่างนี้ก็จะเป็นปัญหาที่ยืดยาว จะต้องขจัดออกไป โดย
 ชาติพระธรรม: โดยเฉพาะในหลักแห่งพุทธศาสนา ซึ่ง
 ชาวพุทธทุกคนปฏิบัติกันอยู่. แต่รู้สึกว่าการตั้งถ้อยหลัง
 การตั้งจะค่อยปล่อยไปตามบุญตามกรรม หรือเหวี่ยงไปนอก
 ทางเสียก็มี; ก็แก้ปัญหานี้ไม่ได้.

ที่นี้ ปัญหาส่วนสังคม ก็คือเรื่อง เศรษฐกิจ
 เรื่อง การเมือง เรื่อง การทหาร เรื่อง การปกครอง,
 เรื่องการ สังคม เรื่อง การสาธารณประโยชน์ ซึ่งกำลัง
 เป็นไปอย่างไม่เป็นที่น่าพอใจ เพราะ ชาติศีลธรรม, ชาว
 พุทธไม่ควรจะทำให้เกิดปัญหาเหล่านี้ เพราะรู้ความที่เป็นจริง
 และมีศีลธรรมในการที่จะเห็นแก่ผู้อื่น; เพราะไม่เห็นแก่
 ผู้อื่น จึงเกิดปัญหาเหล่านี้ขึ้นมา. ถ้ามีความเห็นแก่ผู้อื่น
 รักผู้อื่น ก็คิดโกงไม่ได้; ปัญหาเหล่านี้ก็ไม่มี.

เดี๋ยวนี้เต็มไปด้วยอบายมุขทุกชนิด เป็นปัญหา
 อย่างอื่น : *ดื่มน้ำเมา เที่ยวกลางคืน สูการเล่น เล่นการ
 ทานัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านทำงาน; ไปจาระโน*

ดูโดยรายละเอียดจะเห็นว่า ปัญหาตรงนี้กำลังอยู่ในที่
ทั่วไป.

ถ้าไม่มีอบายมุข ซึ่งเป็นผลแห่งความไม่มีศีลธรรม
ก็จะหมดปัญหา : *ไม่มีใครเสพยาของมีนเมา* หรือเสพคัต, *ไม่มีใครเที่ยวกลางคืน* ให้เสียเงิน เสียเวลา, เสียเนื้อเสียตัว
เสียทรัพย์สินสมบัติ, *ไม่มีใครดูการเล่น* ที่ทำให้จิตทรมาน, *ไม่มี*
ใครเล่นการพนัน ซึ่งทำให้ถูกสิ่งไม่เป็นสุขเป็นคน, *ไม่คบ*
คนชั่วเป็นมิตร คือไม่รวมหัวกัน ทำสิ่งที่ผิดไปจากหลักแห่ง
ความเป็นชาวพุทธ, *ไม่เกียจคร้านทำการงาน* เพราะฉะนี้ว่า
การงานเป็นการปฏิบัติธรรม. หน้าที่ของมนุษย์คือการ
ปฏิบัติธรรม, ปฏิบัติหน้าที่ของมนุษย์แล้วก็คือปฏิบัติธรรม
ก็พอใจ เป็นสุข, รู้สึกว่าได้บุญ ในการปฏิบัติหน้าที่
ของมนุษย์ ปัญหาสังคมก็หมดไป เพราะความมีศีล
ธรรม.

คำว่า "หมดปัญหา" นี้ หมดปัญหาเพราะเป็น
ชาวพุทธ โดยลักษณะที่กล่าวมาแล้วข้างต้น : *เศรษฐกิจ*
ดี เพราะมีนักเศรษฐกิจที่ดีที่เป็นธรรม, *การเมืองดี* เพราะ
มีนักการเมืองที่ดี ที่มีศีลธรรม, *ประชาชนดี* รัฐบาลดี

เพราะมีศีลธรรมร่วมกัน, มีเพื่อนร่วมโลกทั้งโลกดี เพราะ
โลกนี้มีศีลธรรม. นี่แหละขอให้ศึกษาเถอะว่า การกลับมา
แห่งศีลธรรมนั้นเป็นอย่างไร.

วัน^๔ ^๕ใหม่, วัน^๕ ^๔เด็ก,

ควร^๕ ^๔ต้อง^๕ทำให้^๕ศีลธรรม^๕กลับ^๕มา^๕ของ^๕ชน.

ที่^๕ ^๕นี้^๕ ^๕อา^๕ตมา^๕ของ^๕กล่าว^๕ถึง^๕การ^๕บ^๕ร^๕ร^๕ย^๕ย^๕ครั้ง^๕นี้^๕ ^๕ว่า^๕จะ^๕มี^๕
พุด^๕ถึง^๕ปี^๕ใหม่^๕และ^๕วัน^๕เด็ก^๕ ^๕เพราะ^๕กำลัง^๕มี^๕ไป^๕ห^๕ย^๕ก^๕ๆ^๕นี้^๕เอง.

คำว่า ^๕ปี^๕ใหม่^๕ ^๕นี้^๕ก็^๕ต้อง^๕ใหม่^๕ ^๕ของ^๕ชาว^๕พุ^๕ท^๕ร^๕ก็^๕ต้อง^๕
ใหม่^๕แบบ^๕ชาว^๕พุ^๕ท^๕ร^๕ ^๕ก็^๕มี^๕อะ^๕ไร^๕ที่^๕ซึ^๕น^๕, ^๕มี^๕อะ^๕ไร^๕เพิ่ม^๕ขึ้น.

จะ^๕ข^๕ย^๕ก^๕ค^๕ว^๕ย^๕่าง^๕กัน^๕เด^๕ิม^๕ว่า ^๕พ^๕ิ^๕ช^๕ที่^๕มี^๕ห^๕ัว^๕ร^๕อ^๕น^๕อยู่^๕ใต้^๕ดิน^๕,
พอ^๕จะ^๕ถึง^๕ฤดู^๕หนาว^๕มัน^๕ก็^๕ค^๕น^๕ค^๕าย^๕ไป^๕ ^๕เก็บ^๕ห^๕ัว^๕ไว้^๕ใต้^๕ดิน^๕ ^๕ห^๕ัว^๕ใหญ่^๕
กว่า^๕เด^๕ิม. ^๕พอ^๕ถึง^๕ฤดู^๕แล^๕ง^๕จะ^๕ผลิ^๕ต^๕ขึ้น^๕มา^๕ใหม่^๕ ^๕เพราะ^๕ห^๕ัว^๕ใหญ่^๕
กว่า^๕เด^๕ิม. ^๕มัน^๕ก็^๕ใหญ่^๕กว่า^๕เด^๕ิม. ^๕ถ้า^๕ถึง^๕ฤดู^๕ที่^๕จะ^๕ต้อง^๕เก็บ^๕ห^๕ัว^๕ไว้^๕
ค^๕น^๕ค^๕าย^๕ไป^๕ ^๕ห^๕ัว^๕ก็^๕ใหญ่^๕กว่า^๕เด^๕ิม. ^๕พอ^๕ถึง^๕ฤดู^๕ที่^๕ออก^๕มา^๕เป็น^๕ค^๕ัน^๕
ค^๕ัน^๕ก็^๕ใหญ่^๕กว่า^๕เด^๕ิม ^๕โต^๕ขึ้น^๕ทุก^๕ปี^๕ๆ. ^๕นี่^๕ก็^๕โค^๕ธ^๕ส^๕ย^๕ร^๕า^๕ค^๕ของ^๕พ^๕ิ^๕ช^๕
พ^๕ัน^๕ธุ์ ^๕หรือ^๕สิ่ง^๕ที่^๕มี^๕ชี^๕ว^๕ิต ^๕มัน^๕ก็^๕ยัง^๕มี^๕อยู่^๕อย่าง^๕นี้: ^๕แล้ว^๕ทำ^๕ไม^๕ก^๕น
เรา^๕จะ^๕เล^๕ว^๕ไป^๕กว่า^๕พ^๕ิ^๕ช^๕ที่^๕มี^๕ห^๕ัว^๕ใต้^๕ดิน.

หมายความว่า เราเกิดตรงนี้ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ
 เป็นตัวเป็นคนอย่างนี้แล้ว ก็ควรจะมีผลที่ดีเหลือไว้
 สำหรับจะมีตัวมัตนทดทวา; พรุรงกศกวางวนน, เตยน
 ทนาศกวาเตอนน, บัคอไปกคกวางวนน.

นี่คือวันปีใหม่ของชาวพุทธ มีอะไรเพิ่มขึ้นมา
 คักวาเคม, ถ้าไม่ดีกว่าเดิม ก็ไม่ใช่ชาวพุทธ; เพราะ
 ชาวพุทธเป็นผู้ ผู้คน ผู้เบกบาน ตั้งเนงศกวาเคม,
 ขอให้วันปี ใหม่เป็นอย่างนี้ คอศกวาเคม.

ทั้งสำหรับวันเด็ก ก็ต้องเป็นเด็กของชาวพุทธ
 จะต้องเป็นเด็กที่ดีกว่าปีที่แล้วมา, เด็กต้องสร้างโลกที่ดี
 กว่าที่แล้วมา.

เด็กเป็นผู้สร้างโลก ไม่ใช่เป็นแต่เพียงว่า
 “เด็กวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า” ไม่มีความหมายอะไร เด็ก
 ต้องเป็นผู้สร้างโลกในอนาคต แล้วโลกนั้นจะต้องดีขึ้น;
 เพราะว่าโลกประกอบขึ้นมาด้วยคนทุกคนในโลก, ทุกคน
 ในโลกนั้นมาจากความเป็นเด็ก; เมื่อเป็นเด็กสร้างมาดีแล้ว
 ก็จะมีโลกที่น่าพอใจในอนาคต ถ้าหากว่าการศึกษาไม่ดำน.

การศึกษาทางตัวน หัวตัวน ออกตัวนนี้เขาไม่
สอนเรื่องศีลธรรมสำหรับมนุษย์จะสร้างโลก: สอนให้รู้แต่
หนังสือกับอาชีพ: ไม่มีศีลธรรม ก็ใช้ความฉลาดใน
หนังสือและอาชีพนั้น เอาเปรียบกัน คดโกงกัน; นัก
เศรษฐกิจโกง นักการเมืองโกง นักปกครองโกง ก็เกิดขึ้น.

อีกอย่างหนึ่ง อย่างมีวมองสั้นๆ อย่างหลับคว่ำ
กบเด็กสร้างบ้าน เป็นภานิตโบราณว่า จะเอาอะไรกับเด็ก
นักไม่ได้, กบมาสร้างบ้านมันกัดล้มเหลวหมด. นั่นอยู่ที่
ผู้ใหญ่: ถ้าผู้ใหญ่สร้างเด็กมาดี ก็มีโลกที่เฝ้าพอใจใน
อนาคต. ให้การศึกษาให้เพียงพอ; อย่าให้แค่หนังสือ
กับอาชีพ. ให้ความรู้เรื่องศีลธรรมด้วย, เด็กก็โตขึ้น
เป็นคนดีในโลก แต่โลกนั้นมันกัด.

ผู้ใหญ่ที่นั่นแหละมองเสียเอง ไม่เตรียมให้เด็กเป็น
ผู้สร้างโลก เพียงแต่ "เด็กเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้า" มันจะมี
ความหมายอะไร: เพราะธรรมชาติมันก็เป็นอย่างนั้นอยู่
แล้ว. จึงเตรียมเด็กให้สร้างโลก.

ครูช่างหาก ที่ยังไม่สามารถเตรียมเด็กให้สร้าง
โลก. ครูไม่มีความรู้ที่จะอธิบาย แม้แต่คำว่า *กีฬา* *กีฬา*

เป็นยิววิเศษ แก้กองกิเลสทำคนให้เป็นคน. ทำคนให้เป็นคนอย่างไร? ครูยังไม่เคยอธิบาย. อาจถามตามตึกๆ ทุ ก็ไม่รู้เหมือนเก่า; เพราะเป็นคนอยู่แล้ว จะทำคนให้เป็นคนอย่างไรก็อีกเล่า? เรื่องนี้อาตมาได้บรรยายโดยละเอียดแล้ว ในปาฐกถาธรรมในครั้งที่แล้วมา.

บิณฑาคารจะดูถูกตึกถามว่า พ่อเป็นคนแล้วหรือยัง? เพราะว่าพ่อไม่ได้เล่นกีฬา. กีฬาเป็นยิววิเศษ แก้กองกิเลสทำคนให้เป็นคน. กีฬาที่แก้กองกิเลส นั่นคือศีลธรรม. มีน้ำใจประกอบไปด้วยธรรม ไม่เอาเปรียบใครหมด. นี้เรียกว่าเป็นคนที่มีสมบูรณ์ คือเป็นมนุษย์; ไม่เป็นเพียงคน สักว่าเกิดมา. ครูก็อาจจะดูถูกถามว่า คุณครูเล่าเป็นคนแล้วหรือยัง? ครูไม่เคยอธิบายว่า ทำคนให้เป็นคนนั้นคือทำอย่างไร?

วันเด็กของชาวพุทธ อย่างจัดให้เป็นเพียงได้เล่นหัวกันมากขึ้น. ต้องพร้อมที่จะให้เด็กมารู้จักตัวเอง, รู้จักบิดามารดา ครูบาอาจารย์, รู้ภาวะหน้าที่ตามธรรมชาติของมนุษย์ ว่าจะต้องช่วยกันสร้างโลกให้น่าพอใจ. นี้เด็กของชาวพุทธ ต้องสามารถสร้างโลกในอนาคต ให้เป็นโลก

ที่น่าพอใจ. ที่อาจจะเรียกได้ว่าโลกของพระศรีอารยเมศไตรย เพราะรู้จักแต่รักใคร่กัน, เกื้อกูลกัน, บังคับตัวเองไม่ให้กระทบกระทั่งกัน, แล้วก็สนุกสนานในกรทำกรทำงาน, เมื่อได้ทำงานในหน้าที่ก็พอใจ; ยกมือไหว้ตัวเองได้ว่า ไม่เสียที่ที่ได้เป็นมนุษย์, รู้จักรักรมะ คือหน้าที่ แล้วทำหน้าที่ของตน.

ขอให้ผู้ใหญ่ทุกคน เตรียมเด็กให้เป็นผู้สามารถ ในการที่จะสร้างโลกอันน่าพอใจ โนนาคเกิด เรื่องของศีลธรรมก็จะหมดปัญหา ปัญหาต่างๆ มันรวมอยู่ที่ปัญหาของศีลธรรม, คือไม่มีศีลธรรมแล้ว ปัญหาเศรษฐกิจก็เกิดขึ้น ปัญหาการเมืองก็เกิดขึ้น ปัญหาการปกครองก็เกิดขึ้น ปัญหาทั้งโลกก็เกิดขึ้น เพราะว่าโลกไม่มีศีลธรรม.

เอาละ, เป็นอันว่า วันปีใหม่ ศีลธรรมต้องกลับมามากขึ้น. วันเด็ก เด็กจะต้องมีศีลธรรมมากขึ้น ไม่ใช่เป็นเด็กโง่โง่มากขึ้น. เราจัดให้เด็กได้รับความสนุกสนานแจ่มใสมากขึ้น เหมือนกับเด็กโง่โง่มากขึ้น. ไปกว่าวันธรรมดา; จัดวันเด็กอย่างนั้นไม่ถูกแน่ เพราะแทนที่จะมีศีลธรรมมากขึ้น ก็กลายเป็นเด็กโง่โง่มากขึ้น.

ประชาชนชาวไทย ทั้งหลาย ก็ต้องมีศีลธรรมกลับมา
มากขึ้น จนหมดบัญญัติอันร้ายกาจโดยประการทั้งปวง.

สรุปความว่า วันปีใหม่มีศีลธรรมมากขึ้น, วัน
เด็ก เด็กมีศีลธรรมมากขึ้น, ประชาชนชาวไทยมี
ศีลธรรมเพิ่มขึ้น ๆ. นี้เรียกว่าหน้าที่ทางศีลธรรมใน
วันปีใหม่และวันเด็ก.

ขอทบทวนวิธีปฏิบัติเพื่อการกลับมาแห่ง
ศีลธรรม ตามที่ไต่กล่าวมาแล้วว่า :

เราต้อง มีความคงเส้นคงวา : ยึดหลักธรรมะ
ยึดหลักศาสนา คือความถูกต้อง ตามกฎเกณฑ์ของ
ธรรมชาตินั้น.

มีความถูกต้องทุกตัว : มีหน้าที่การงานอย่างไร
เรื่องกันอย่างไร ล้วนแต่ทำถูกต้องอย่างถูกต้องทุกตัว.

ต้อง มีความมีหัวมีหาง คือบังคับบัญชากันได้
เคารพนับถือกันตามลดหล่น; ไม่ใช่ประชาธิปไตยเพื่อ
เจ้า ไม่มีใครเคารพใคร เอาการ้อเล่นอย่างไม่มีจุดหมาย
กันไปเสียทุกระดับ. นี้ไม่มีหัวไม่มีหาง.

แล้วจะต้อง ระวังคางระวังคอ ก็อย่าคอยรั้งั้น.
 ระวังคางระวังคอ ก็อย่าคอยรั้งั้น : คนต่อคนก็ไม่
 คอยรั้งั้น, ชาวนาต่อชาวนาก็ไม่คอยรั้งั้นต่อกัน, ชาวสวน
 ชาวบ้านร้านตลาด พ่อค้า ก็ไม่คอยรั้งั้นต่อกัน, ไม่เห็น
 แก่ได้ ไม่เห็นแก่กัน, ไม่เห็นแก่ความเอร็ดอร่อย, ก็ไม่ต้อง
 คอยรั้งั้น. นี้เรียกว่าระวังคางระวังคอ.

ตอนต่อแล้วลงหลัก : ต่อ คือความคิดนึก การ
 กระทำผิดเป็นอุปสรรคแห่งความเจริญ. ตอนหมั่นออกเสียด;
 แล้วยัง ลงหลัก คือหลักแห่งพระธรรม, หลักแห่ง ศีลธรรม,
 ก็เรียกว่ามีความหมั่นคง.

ให้มีความรู้ว่า อะไรเป็นกงจักร อะไรเป็น
 ดอกบัว. เราไปตามกันเวียนธรรมะวันตก จนไม่รู้ว่า
 อะไรเป็นกงจักร อะไรเป็นดอกบัว ก็จะคงได้วิมลอัน
 สมำหนักกันเป็นแน่เอน.

ต้องรู้ว่า กิเลสเป็นตัวธรรมะเป็นตน ที่ว่าตัว,
 ตัวๆ อยู่ทั่วไปก็ออกไปทั้งโลกนี้ ตัวของกิเลสทั้งนี้;
 ตนที่แท้จึงคือตนของพระธรรม หรือของพระเป็นเจ้า.

อย่าไปเห็นแก่ตัวของกิเลส; แยกเห็นแก่ตนของพระธรรม
หรือของพระเป็นเจ้า.

เป็นเพียงคนนั้นยังไม่ใช้มนุษย์ เพราะจิตใจยังไม่สูง
แก่มากองกิเลสให้มาก ๆ แล้วคนก็จะเป็นคน,
กีฬา ๆ นี้คือการประพฤตินิยม อย่างมีศีลธรรม, อย่างมี
ความดีมีมนุษย์ ก็แก่มากองกิเลสทำคนให้เป็นคน. *คนตัว
แรก* เป็นสัตว์เกิดตามธรรมชาติ ซึ่งสัตว์ไตร่จางก็ทำเป็น;
คนตัวหลังก็ อดมนุษย์ มีความเต็มเปี่ยมแห่งมนุษยธรรม, เป็น
มนุษย์แล้วก็คือเป็นชาวพุทธ, เป็นผู้รู้ เป็นผู้ดี เป็นผู้
เบิกบาน.

เป็นชาวพุทธแล้วก็หมดปัญหา โดยประการ
ทั้งปวง. ปัญหาเกิดมาจากการไม่เป็นชาวพุทธ, ไม่เป็นผู้
ผู้ดี ผู้เบิกบาน. ไม่เป็นชาวพุทธ ก็คือยังไม่เป็นมนุษย์
ถึงเป็นแต่เพียงคน.

เราจะต้องนึกถึงความเป็นคน "ทำคนให้เป็นคน".
ถ้าคนเป็นคน เป็นมนุษย์แล้ว นักเศรษฐิกิจก็ตกไปจาก
ไปหมดจากโลก, นักการเมืองเลวร้ายก็หายไปจากโลก, นัก
ปกครองฉ้อราษฎร์บังหลวงก็จะหมดไปจากโลก, ประชาชนก็

เป็นเพื่อน เกิด แก่ เจ็บ ตาย แก่กันและกันอย่างที่สุด หรือ
ถึงที่สุด รัฐบาลก็ปกครองคนได้ ถ้าประชาชนมี
ศีลธรรม.

ถ้าประชาชนไม่มีศีลธรรมแล้ว ท่อให้ ๑๐ รัฐบาลก็
ปกครองบ้านเมืองไม่ได้,สิบรัฐบาลปกครองพร้อม ๆ กัน ก็
ปกครองบ้านเมืองที่ไม่มีศีลธรรมให้สงบเรียบร้อยไม่ได้.
ปัญหาอันแท้จริงจึงอยู่ที่ความไม่มีศีลธรรม; ศีลธรรม
กลับมาแล้วทั้งหมดปัญหา.

ขอให้เราหวังได้ว่า ศีลธรรมเป็นสิ่งที่กลับมาได้
ไม่นานเกินรอและไม่เหลือวิสัย; ขอแต่ให้เราสนใจ
เดี๋ยวนี้เราไปสนใจเรื่องประโยชน์ : เรื่องปากเรื่องท้อง,
บุชาติทิพย์ประโยชน์ จนเรียกว่า สัตย์ธิปไตย;
ถึงแม้ที่จะเรียกว่าประชาธิปไตย ก็ยังบูชาประโยชน์อยู่เป็น
ส่วนใหญ่. เลิกบูชาประโยชน์ มาบูชาธรรมะ หรือ
ศีลธรรมแล้ว ก็จะเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริง คือ
ประโยชน์ของมนุษย์ทุกคน เพื่ออยู่กันอย่างผาสุก.

เวลาสำหรับถวบบรรยายก็หมดแล้ว อาตมาขอยุติ
 การบรรยายนี้ ด้วยความหวังว่า ศีลธรรมจะกลับมา
 มีใหม่ของชาวพุทธมีอะไรเพิ่มขึ้น น่าดีใจ น่าสนใจ น่าพอใจ
 วันเด็ก เด็กก็เป็นผู้ที่พร้อมที่จะสร้างโลกในอนาคต อย่าง
 เป็นที่น่าพอใจ แล้วเราก็จะนอนตาหลับด้วยกันทั้งโลก.

ขอยุติการบรรยายในวันนี้ ไว้แต่เพียงเท่านี้.

ออกอากาศครั้งที่ ๓๒
วันอาทิตย์ที่ ๑๕ ก.พ. ๒๕๒๔
เวลา ๘.๐๐ - ๘.๓๐ น.

ธรรมะในฐานะ สิ่งที่ต้องรู้ว่า ปัญญาต้องคู่กับสติ.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในครั้งนี้ อาตมาก็ยังคงกล่าว
ด้วยความมุ่งหมาย เพื่อการกลับมาแห่งศีลธรรม อีกนั่นเอง.

การบรรยายทุกครั้ง หวังในการกลับมาแห่งศีลธรรม
โดยดีที่ว่า โลกที่ขาดศีลธรรมจะเป็นโลกที่ต้องวินาศ ; ถ้า
โลกมีศีลธรรมแล้ว ความรักและเมตตาที่จะครองโลก.

การเศรษฐกิจก็ดี, การปกครองก็ดี, การเมืองก็ดี,
จะหมดปัญหาที่กล่าวถึงนี้. ทรัพยากรธรรมชาติก็เหลือใช้

หรือซักใช้ไต่ไปอีกแทน, วิกฤตการณ์ทั้งหลายในโลกก็สิ้นไป
 ไทโยอัคนีเมติ. โดยหัวข้อปฏิบัติ ดังที่เคยกล่าวมาแล้ว
 ครึ่งก่อนๆว่า ขอให้เราปฏิบัติไปในทางที่มีควาย คงเส้นคง
 วา ถูกฝาถูกตัว มีหัวมีหาง ระวังคางระวังคอ ถอนตอ
 ลงหลัก รู้ว่ากงจักรหรือดอกบัว ก็เลสเป็นตัวธรรมะ
 เป็นตน เป็นคนยังมีไซ้มนุษย์ เป็นชาวพุทธก็หมด
 ปัญหา. มาวันนี้ก็จะกล่าวโดยหัวข้อว่า บัญญาต้องคู่
 กับสติ.

ขอยกที่จะพูดว่า อาตมาอินัยว่า การกลับมา
 แห่งศีลธรรม เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง. ปัญหาทุกอย่าง
 ต้องแก้ด้วยความมีศีลธรรม. ขอตะโกนอย่างนี้สักพัน
 ครั้ง ขอให้ท่านผู้ฟังที่เห็นด้วยก็ได้ช่วยตะโกนต่อๆไปด้วย.

มีปัญญาแต่ขาดสติ จะทำโลกให้วินาศ.

ปัญญาอันปราศจากสตินั้น เป็นความไม่มี
 ศีลธรรมอย่างยิ่ง และจะทำลายโลก ให้วินาศไปได้เหมือน
 กัน. เรากำลังปฏิบัติฝึกในโลกนี้ ด้วยมีแต่ปัญญา แต่
 ขาดสติ. เรากำลังมีปัญญา หรือ กำลังหน้าในฝ่ายปัญญา

ตัวเหนือ : แต่เรา ขาดสติที่จะควบคุมปัญญา จึงได้เกิด
มีวิกฤตการณ์เช่นเต็มโลก, เป็นการใช้ปัญญา ไม่ในการ
ทำลายโลกเสียเอง, กำลังเป็นโลกที่ขาดสติ.

เพราะ ขาดสติ จึงไม่เฉลียวว่า ปัญญาทุกอย่าง
ต้องแก้ด้วยความมีศีลธรรม; เพียงมีศีลธรรม ต้องมี
ปัญญาที่คู่กันอยู่กับสติ. สติช่วยให้เราใช้ปัญญาอย่างถูกต้อง
แก่ภวตะเทชะ และภรณี. ถ้าปราศจากสติแล้ว ความโง่
นั้นแหละจะผุดเกิดขึ้นมาในปัญญา, หรือปัญญากลายเป็น
ความโง่.

เพ็ญประหวัดเวลา : อาจมาจะขอเด้านิทานสั้น ๆ
นาทิตีเดียว นิทานนั้นมีว่า :—

	มีสิ่งหนึ่ง	คนหนึ่ง	อยู่ด้วยกัน
คนที่รัก	สิ่งนั้น	เป็นนักหนา	
สิ่งก็รัก	คนจัด	เต็มอัตรา	
ทั้งสองวา	รักกัน	นั้นเกินดู.	

	วันหนึ่งคน	นอนหลับ	อย่างสบาย
แมลงวัน	มาได้	ที่ก้น	
ถึงคิดว่า	อายนี้ชวน	กวนเพื่อน	
จะต้องขู	ให้มันตาย	อายอัปปริย.	

หยิบยื่นไม้ มาเจือ ขันสองมือ
 ฟ้าลงไป เต็มคือ นางวันหนิ
 ข้างเพื่อนรัก คั่นชั๊ก ไปหลายที
 คุเอินนี้ ความรัก ของอวิชา.

แล้วอีกเรื่องหนึ่ง สั้น ๆ ที่สุกว่า :-

ลูกอ่อน ถิ่นสวาคี ค้างติดคอ
 นางแม่ท้อ น้ากรดตรง ลงแก่ไซ
 ให้ช่วยกัศ ขันโลหะ ละลายไป
 หลอย่างไร เชื่อว่าหาย ได้ทุกคน.

ท่านทั้งหลายจงได้พิจารณาดู จากนิทานเรื่องนี้
 ว่าชาติสติ ก็ใช้ความรู้ฝึกๆ บัญญากลายเป็นความโง่งขึ้นมา
 เช่นเอาน้ำกรดกรอกลงไปนาคอ เพื่อสะตายสวาคีที่คักอยู่ใน
 นาคอ อย่างนี้ ; มันเป็นความรู้ที่ไม่มีสติ ใช้ผิดแก่กรณี.

คนเวรถ้า ปราศจากสติ เสียแล้ว บัญญานั่นแหละ
 จะกลายเป็นอันตราย : อันตรายต่อเราด้วย, ต่อสังคม
 ด้วย ; เพราะว่าใช้ด้วยความเห็นแก่ตนอย่างสะเพร่าเสมอ,
 ไม่มีความรับผิดชอบ มันก็ผิดกาลละ ผิดเทศะ และผิดกรณี.

ปราศจากสติแล้ว ความรู้หรือปัญญาที่ลึมหวมด,
ระลึกไม่ทัน ระลึกไม่ทันเวลา เกิดอาการ *ความรู้ท่วมหัว
เอาตัวไม่รอด*; อย่างที่คนโบราณเขากล่าว ๆ กัน. คน
โบราณท่านเรียกว่า ฉลาดแต่ไม่เฉลียว, เป็นสิ่งที่กลัวกัน
นัก ฉลาดแต่ไม่เฉลียวนี้. ความฉลาดนั้นแหละจะกลายเป็นอันตรายขึ้นมา.

ไม่มีสติ แล้วก็ *เปรียบเหมือนกับว่านกไม่มีหาง* มัน
จะบินไปได้อย่างไร? รถหรือเรือ ไม่มีทางเสีย ไม่มีพวง
มาลัย มันจะวิ่งไปอย่างไรบรือได้อย่างไร? แม้จะมีความ
เร็วอย่างไร? มันก็เป็น همین.

เรามีการศึกษาชนิดที่คั่น; จะทางคั่นหรือหัว
คั่น ก็สุดแต่แต่ละเรียก, คือการศึกษาที่เรียนกันแต่หนังสือ
กับวิชาชีพ, ไม่มีเรียนทางศีลธรรม ว่าเราจะเป็นมนุษย์กัน
อย่างไร. นี่ไม่มีศีลธรรม ซึ่งเป็นเสมือนหาง, เป็น
การศึกษาที่ไม่มีสติสำหรับควบคุมปัญญา. ปัญญาก็กลายเป็นพิษขึ้นมา, ไม่รู้จักสิ่งที่ควรใช้แก่ปัญญา เอาสิ่งที่เพิ่ม
ปัญหามาแก่ปัญญา.

ทั้งที่โลกปัจจุบันนี้ มุ่งแก้ปัญหาคับด้วยเศรษฐกิจกัน
 ตะหัด มันเป็นการเพิ่มปัญหา, ยิ่งแก้ยิ่งเพิ่มปัญหา;
 เพราะปัญหามันเกิดขึ้นจากความไร้ศีลธรรม. ต้องแก้ที่
 ต้นเหตุแห่งปัญหา คือความไร้ศีลธรรม; ปัญหาเศรษฐกิจ
 การเมือง เป็นต้น ก็จะถูกแก้ไปด้วยดี.

ต้องแก้ปัญหา ด้วยจัดให้มีศีลธรรมในทุกกรณี.

ขอให้เรามองดูกันก่อนไป ถึงการแก้เศรษฐกิจด้วย
 เศรษฐกิจ โดยไม่มีศีลธรรม. เขาพูดกันว่า เทียบจำนวน
 โสเภณีมีมากกว่าจำนวนครู. บ่อนทั้งหลาย : บ่อนการ
 พนัน บ่อนราวีชกเตวาย บ่อนทั้งหลายเหล่านี้ มีจำนวน
 มากกว่าโรงเรียน สองศตวรรษก่อนว่า ไท่มุ่งจะแก้เศรษฐกิจ
 ด้วยเศรษฐกิจจึงเกิดอาการอย่างนี้ขึ้นมา.

ปัญหาเกี่ยวกับเศรษฐกิจนั้น ต้องคู่ให้ตีว่า ตัว
 เศรษฐกิจ นั้นแหละ เป็นเครื่องมือสร้างความร่ำรวยให้แก่
 บุคคลกอบโกยทุจริต; มันเป็นต้นเหตุให้เกิดอาการอย่างนี้
 แล้วจะนำมันมาแก้ปัญหาด่าง ๆ ที่เกิดจากการกอบโกยทุจริต
 ในโลกนี้ได้อย่างไร.

ขอพบทวนใจความของนิเขอด นิทาน ที่กล่าวมา
แล้วนั้นให้ตีเถิด. แม้กรอกน้ำกรวดให้กัศตตวงค์ในเคออุก.
น้ำกรตนั้นก็คือเศรษฐกิจ **ที่จะเอามาแก้ปัญหาเศรษฐกิจ**
มันกลายเป็นเพิ่มเศรษฐกิจ. ทำเศรษฐกิจให้เป็นอันตรวย
ถึงตาย ถึงวินาศ.

เราจะเปิดสถานการรวมกันเพิ่มใหม่มากขึ้น เพื่อแก้
ปัญหาอาชญากรรมทางเพศ ; **แทนที่จะเพิ่มศีลธรรม.**
หรือเพิ่มความมีแห่งศีลธรรม **ไปเพิ่มสถานการรวมกัน**
เพื่อแก้ปัญหาอาชญากรรมทางเพศ สถานะที่เพิ่มมาก การ
แสดงเพิ่มมาก แม้ที่สุดแต่ภาพโฆษณาเหล่านั้น ๆ ก็เป็นการทำลาย
ศีลธรรม. เด็ก ๆ เพียงแต่มองเห็นภาพโฆษณา เหล่านี้
จิตก็ทรมานหมดทั่วทั้งเมือง.

กระทรวงศึกษาธิการ กับกระทรวงมหาดไทย ควร
จะช่วยกันกำจัดภัยโฆษณา ประเภทที่ทำให้จิตทรมานเหล่านี้
ลงเสียให้หมด.

หรือว่ามี ปัญหาเรื่องของแพง แล้วจะแก้ปัญห
ด้วยการขึ้นเงินเดือน ให้แก่ข้าราชการไม่มีหยุด. แก้ด้วย
การเพิ่มเงินเดือนกะพืด แก้กันอย่างไรก็ไม่หยุด; มีแต่

ยิ่งยุ่ง; เพราะว่าต้นเหตุมาจากความไม่มีศีลธรรม ของ
ผู้ที่เงินเดือนไม่พอใช้. หรือการปฏิบัติอย่างอื่นใดอีกมาก
มาย ที่ไม่มีศีลธรรม ที่เป็นเหตุ ให้คนมีเงินเดือนไม่พอใช้.

มาพิจารณาจะเห็นว่า บัณฑิตหรืออุปการณแห่ง
กามารมณ์นั้น เขาผลิตกันโดยเครื่องจักรเป็นอุตสาหกรรม
และเป็นเรื่องเครื่องมือของเศรษฐกิจไม่ใช่; สิ่งที่จะมา
ทำลายศีลธรรมมันก็เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ. *เมื่อไรจะมี
เครื่องจักรผลิตอุปการณศีลธรรมกันบ้าง ?*

การกรอกน้ำกรตลงไปในคลอง มีผลอย่างไร ? นี้
เราจะแก้เศรษฐกิจของคน ด้วยเศรษฐกิจของฝักกันอย่างไร
หรือ? ปัญหาเศรษฐกิจของคนจะแก้ด้วยเศรษฐกิจของฝัก
นี้มันจะเป็นไปได้อย่างไร? ช่วยทบทวนความหมายในนิทาน
สั้นๆ นั้นดูอีกทีเถิด.

ควรดำเนินตามระบบเศรษฐกิจของพระพุทธเจ้า.

หากเรามีความเห็นว่าการแก้ปัญหาเศรษฐกิจใน
โลกนี้ จะต้องแก้ด้วยระบบเศรษฐกิจของพระพุทธองค์
จะสำเร็จแน่ ๆ. ระบบเศรษฐกิจในพระพุทธศาสนานั้น

มีหลักสั้น ๆ ว่า ผลิตให้มาก กินแต่น้อย เหลือเอาไป
ช่วยโลก. นี่ระบบเศรษฐกิจของพระพุทธเจ้า ว่าผลิต
ให้มาก ใช้หรือกินแต่น้อย เมื่อเหลือก็อย่าเอาไปบำรุงกิเลส
แต่เอาไปช่วยโลก.

ขอให้ดูความเป็นอยู่ของพระพุทธองค์ ก่อน
พระพุทธเจ้าไม่มีศึก ไม่มีรถยนต์ แม่แต่มุงก็ไม่มี รั้วก็ไม่มี
รองเท้าก็ไม่มี ก็มคัต์เดินอย่างที่เราเมื่อกันอยู่เดี๋ยวนี้ ท่านก็
ไม่มี.

อาตมาได้รับคัมภีร์คัคเคิลที่สวย ที่ดี ที่แข็งแรง มา
อันหนึ่ง; พอสักว่าบีบมันก็ซวคเหมือนว่าเต้น เกือบจะไม่
ต้องออกแรง; ทำให้ระลึกนึกถึงพระพุทธเจ้าอย่างยิ่ง ว่า
ทำอย่างไรหนอ เราจะสามารถส่งคัมภีร์คัคเคิลนี้ไปถวาย
พระองค์. นิ่งคร่าใจอยู่คนเดียว ว่าพระพุทธองค์ไม่
ทรงมีแม่แต่่มุง แม่แต่่ม่ม แม่แต่่มองเท้า แล้วจะมีคัม
คัคเคิลอย่างสมอันนี้ได้อย่างไร?

แล้วที่ พระพุทธเจ้าว่า ดั้นเข้าก็นึกถึงแต่จะ
ช่วยคน, แล้วก็ไปช่วยตลอดวัน; เย็น กลับมา อบรม
ภิกษุ; ตึกกับปัญหาเทวดา คือคนชั้นสูง. คู่ที่การ

สถาน สร้างพระกัมภีร์ ทอศกฐิน ทอศผ้าป่า บวชลูก
บวชหลาน บวชคนเอนาถา, *สั่งเสียอุกทลานที่บวช สั่งเสีย
พระเฒ่าที่บวรวณฺา*, หยุดงานไปวัดทุกวันหยุด, *ช่วยสาธารณ-
กิจด้วยแรง ด้วยเงิน ด้วยอิทธิพล*, เลี้ยงสัตว์ ปล่อยสัตว์
ปล่อยนก ปล่อยเต่า ปล่อยปลา, สร้างศาลา ชุคสระ ชุคบ่อ
ก้อยเจดีย์ทราย มีโหนดมีข้าวดี ปลาดี นาสวนเคี้ยวแล้ว ทำมาก
เป็นพิเศษ รวมแล้วเกิน ๕๐ เปอร์เซ็นต์ของรายได้.

คนจนพุทธบริษัทมีหลักเศรษฐกิจตกอยู่ในแบบ
คิงกล่าวมานี้ พุทธศาสนาจึงอยู่ได้ด้วยพุทธบริษัทที่
ยากจน.

ขอให้ท่านทั้งหลาย จับใจความเศรษฐกิจของ
ชาวพุทธกันให้ได้ ในลักษณะที่ว่า ผลิตมาก กินน้อย
เหลือมาก ไม่เลี้ยงกิเลส แล้วก็เลี้ยงโลก.

ทำให้ศีลธรรมกลับมา บัญหาต่างๆ จะแก้กันได้.

ที่นี้มาพิจารณาต่อกันต่อไปว่า ระบบเศรษฐกิจชนิดนี้
มันแก้ปัญหามาหมด โดยแก้ที่ศีลธรรม, แล้วปัญหา
เศรษฐกิจ การเมือง การสังคม ก็พลอยหมด, แล้วยังจะ
สามารถแก้ปัญหาคอมมิวนิสต์ได้ด้วย.

เรามีหลักสัจธรรมว่า ผลิตมาก กิณน้อย ที่เหลือ
 ช่วยสังคม โดยอุดมคติที่ว่า สัตว์ทั้งหลายเป็นเพื่อนทุกข์
 เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น ; เป็นอยู่กันอย่างนี้
 มันมีความหมายยิ่งกว่าคอมมูนของจีน หรือกับบุพของ
 อิสราเอล. นั่นเขาทำด้วยความจำเป็นบังคับ ตามระเบียบ
 ตามกฎแห่งลัทธิ ; แต่เราทำด้วยน้ำใจอันบริสุทธิ์ มองเห็น
 ข้อเท็จจริงอันนี้.

เรามีหลักเศรษฐกิจอันนี้แล้ว จะกลัวอะไรกับ
 คอมมิวนิสต์. มันเป็นหลักคอมมิวนิสต์ที่เหนือยิ่งไปกว่า
 คอมมิวนิสต์ ที่ว่า ผลิตมาก กิณน้อย ที่เหลือช่วยสังคม.
 คอมมิวนิสต์มา คอมมิวนิสต์นั้นแหละจะหมดเอง ; ไม่ใช่
 ศาสนาหมก ให้คอมมิวนิสต์มาเผชิญกับพุทธบริษัท ซึ่งมี
 หลักเศรษฐกิจอย่างนี้ แล้วคอมมิวนิสต์นั้นแหละจะหมดเอง ;
 ไม่ใช่ว่าคอมมิวนิสต์มาแล้วศาสนาจะหมก.

อนาคตจะยืนยันว่า คอมมิวนิสต์มาคอมมิวนิสต์หมด
 เมื่อมาเผชิญกับลัทธิเศรษฐกิจของชาวพุทธ. ขอให้เรา
 ผลิตมาก กิณน้อย ที่เหลือช่วยสังคม.

นี่เป็นปัญหาที่เราแย้งกันไม่ตก เพราะเราทำเหมือนกับ แม่นกนั้นใช้น้ำจืดจืดรอกลงไปใ้ในคอกลูก เพื่อจะตะลางสรวงศ์ที่ติดอยู่ในคอ

เรามาคุยปัญหาเฉพาะหน้า ที่ควรสะสางกันเดี๋ยวนี้ บางทีจะดี ว่าคนทั้งหลายที่กำลังรับเงินเดือนอยู่ในโลกเวลานี้ หรือในประเทศไทยเวลานี้ เขาทำงานคุ้มค่าของเงินเดือนที่ได้รับนั้นไหม? ได้ยินนายแก่ ตาแก่ บ่นกันอู้ว่า มาเสียเวลาเปล่า ๆ ไม่ได้ทำกิจการที่ออฟฟิศราชการนั้นให้ลุล่วงไป ; เพราะเขาทำงานกันอย่างไร ก็ไม่อยากจะเอามาพูดในที่นี้.

พระพุท ของค้ทรงทำงานคุ้มค่าวัน ละบาท, วันละบาทใหม่ ก็อบาทที่ทรงถือไปรับอาหารประจำวัน นั้น? แล้วพระสงฆ์ ทุกองค์ของเรา ในประเทศไทยนี้ ก็ทำงานคุ้มค่าวันละบาทวันละบาทใหม่? หรือว่ากำลังเป็นกาฝากสังคม อย่างที่เขาว่าๆ กัน วัดทุกวัด กำลังให้ประโยชน์คุ้มค่าของการลงทุนสร้างวัด หรือมีวัดนั้นใหม่?

ข้าราชการ ทุกแผนกงาน ที่ทำงานเพื่อเป็นแรงงาน หรือเป็นมันสมองก็ตาม ทำงานคุ้มค่าเงินเดือนไหม?

เทียบกับแมวที่เลี้ยงไว้ มันจับหนูคุ้มกวางข้าวสุกไหม? เขามา
 เทียบกันดู โดยเปอร์เซ็นต์ของการทำงาน และประโยชน์
 ที่เกิดขึ้น.

เรามีกันแต่ปัญญา ไม่มีสติ ไม่เคยคิดนึกถึงซักรึ,
 แล้วก็ไม่ได้จะรับผิดชอบ. เรากำลังทำกับตัวเราเองอย่างนี้,
 กำลังทำกับชาติของเราอย่างนี้ อย่างถึงตัวนั้นหรือเปล่า คือ
 จะทำลายเราเองให้วินาศไป?

ต้องมีสติคู่กับปัญญาจึงจะสำเร็จประโยชน์.

สรุปความคือว่า เพราะไม่มีสติคู่กับปัญญา จึงไม่
 สามารถจะทำให้ปลอดภัย หรือสำเร็จประโยชน์ได้. ปัญญา
 ต้องคู่กันกับสติในทุกกรณี; ชาติสติแล้ว ปัญญาก็จะ
 ทำอะไร ๆ จนเกินดี หรือดีเกิน.

เกินดี หรือ ดีเกิน นี้ เชื่อว่าคงเข้าใจกันได้ทุกคน,
 แล้วสิ้นหัว. ถ้าว่าชาติสติแล้ว ปัญญาอันเหลือเพื่อนั้น
 ก็จะทำอะไรเกินดี หรือดีเกิน เสมอ; เป็นลักษณะที่กล่าวถึง
 มามากที่สุดในโลกแห่งสมัยปัจจุบันนี้ ที่ปัญญา นั้นยังเพื่อ
 สตินั้นยิ่งขาด, ปัญญามันยิ่งเกินยิ่งเพื่อ ความรู้วิทยาศาสตร์

เทศโนโธอโธะโรมาธิงเพื่อ; แต่สติที่จะควบคุมมันให้ยิ่งขาด
จึงใช้ไปผิดกาลละ ผิดเทศะ ผิดกรณี ทำลายโลกเสียเอง.
ปัญญายิ่งเพื่อ สติยิ่งขาด มันจะสัมพันธ์กันในลักษณะใด ?

อาตมาจึงมีความเห็นว่า ช่วยกันพิจารณาในเรื่องนี้
เป็นพิเศษเด็ก ที่ศีลธรรมจะกลับมา คือ ให้ปัญญาคู่กันอยู่
กับสติ.

ปัญญานั้นเหมือนกับความคม, สมာธิ เหมือน
กับ น้ำหนัก, สติเหมือนกับ การพินทุถูกกาลละเทศะ.
เรามีแต่ปัญญา ความคม ถ้าไม่มีน้ำหนักก็พินไม่เข้า; ไม่มี
สติก็พินผิดกาลละเทศะ มันก็ไม่ควรจะพิน, หรือพินก็ไม่ได้อผล.

ในการ ปฏิบัติเพื่อบรรลุมรรค ผล นิพพาน ก็
ยังมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีสติ; ถองการสติ
ในทุกกรณี ควบคุมปัญญา ในขณะประสพอวรณ์, ประพฤติ
ปฏิบัติถูกต้อง จนกิเลสไม่เกิด.

ขอให้นึกถึงข้อที่ศีลธรรมต้องกลับมา; ถ้า
ศีลธรรมไม่กลับมา โลกาก็วินาศ. ศีลธรรมกลับมา
โดยการกระทำที่ถูกต้อง คือ มีการประพฤติปฏิบัติที่

คงเห็นคงวา; อย่างถูกฝ่าถูกตัว ไม่ผิดกาลเทศะ ไม่ผิดกรณี. เราเป็นชาวพุทธมีสติปัญญา, ต้องเบิกบาน ต้องรู้ต้องตื่นจากหลับ คือกิเลส. ผ่านคืนกสิกรรมก็ต้องแก้ปัญหาคืออกสิกรรม จึงจะถูกฝ่าถูกตัว.

ต้องมีห้วมีหาง คือมีผู้น้อยผู้ใหญ่ มีสูงมีต่ำ ก็ก้เทียบกันได้; ไม่ใช่เอามาล้อกันเล่นจนไม่มีผู้น้อยผู้ใหญ่.

ระว่างคางระว่างคอ คือไม่จับ ไม่กลืน สิ่งที่เป็นต้นเหตุของกอร์ปขึ้น ฉ้อราษฎร์บังหลวง.

ต้องถอนต่อแล้วลงหลัก; มีจกาทิฎฐิ มีทิฎฐิ มานะว่าตัวกู วัวของกู นั้นถอนทิ้งกันให้หมด. แล้วมีหลักเป็นสัมมาทิฎฐิ.

รู้ว่ากัจจกรหรือดอกบัว ไม่หลงผิดเป็นชอบ จนต้องทนทุกข์ด้วยความโง่เขลา.

กิเลสเป็นตัว คือเป็นตัวกู—ของกู; ธรรมะเป็นตน คือสิ่งที่จะเป็นที่พึ่งได้.

เป็นแต่เพียงคนยังไม่ใช้มนุษย์ เกิดทางกายเป็น คน เกิดทางธรรมะเป็นมนุษย์ หรือเป็นคนที่เต็มคน.

ถ้าเป็นชาวพุทธก็จะหมดปัญหา ก็เป็นผู้ ผู้
 ตื่น ผู้เบิกบาน ไม่สร้างปัญหา แต่ว่าแก้ปัญหา.

บั้นนี้มาถึง ปัญหาที่จะต้องคู่กันกับสติ;
 ปัญหานี้ ก็คือความรู้ที่มีอยู่เต็มคลังของความรู้, สติคือผู้
 ครอบเอาความรู้นั้นมาใช้ ให้ถูกต้องตามภาวะตามเทศะ และ
 ตามกรณี อย่าให้มีผิดพลาดได้; ก็ไม่มีการผิดพลาดเกิดขึ้น
 ในโลกนี้ เพราะว่ามีปัญญาคู่กันอยู่กับสติ.

↓ ปัญหาทุกอย่าง แก้ได้ด้วยความมีศีลธรรม.

ฉะนั้น ขอให้เราสนใจในการที่จะแก้ปัญหาทาง
 ศีลธรรม ในลักษณะอย่างนี้ ปัญหาทุกอย่าง ต้องแก้
 ด้วยความมีศีลธรรม ซึ่งอาตมาขอตะโกนสักพันครั้ง, ยัง
 ขอตะโกนว่า ให้ท่านทั้งหลายช่วยกันตะโกนต่อไปด้วย.

ขออย่าให้ปัญญานับปราศจากสติของเรานั้น มาฆ่า
 เราเสียเอง. อย่าให้ปัญญานับปราศจากสตินั้น มาฆ่าเพื่อน
 ของเรา ฆ่าลูกของเรา กระทั่งฆ่าประเทศชาติของเราใน
 ที่สุด. คนชอบปัญญาก็เป็นกันจนล้นอยู่; แต่ ขาดสติ
 ก็เป็นคนไม่เฉลียว จึงได้ใช้ปัญญานี้ไปในทางที่ย้อนกลับ
 คือ เป็นอันตรายแก่บุคคลผู้ใช้ปัญญานั่นเอง.

ขอให้ท่านทั้งหลายทุกคน จงระลึกนึกถึงธรรมะ
ข้อนี้ ซึ่งเป็นความจริงของธรรมชาติ เป็นหลักใหญ่ใน
พระพุทธศาสนา ว่า สติจำเป็นในทุกกรณี. ช่วยกันให้มีสติ
กลับมาควบคุมปัญญา; ให้การศึกษาของเราถูกต้อง, ไม่
อบรมเด็ก ๆ แค่อ้อมมีปัญญา; แต่ว่าจะ อบรมเด็ก ๆ ให้มี
สติ คือใช้ปัญญาให้ถูกต้อง.

เด็ก ๆ เป็นคนสร้างโลก เป็นผู้สร้างโลก เป็น
พระเจ้าสร้างโลก; เพราะในโลกในอนาคต มันสร้างขึ้น
ด้วยคนในอนาคต. คนในอนาคตก็คือเด็ก ๆ สมัยนี้ ;
ถ้ามีความรู้มีสติปัญญา ก็จะสร้างโลกที่ดี ที่น่าอยู่ น่า
ปรารถนา; ไม่เสียที่ตัวเป็นมนุษย์ เป็นสัตว์ที่มีใจสูง.

อาจมาเตือนว่าสมควรแก่เวลา ในการบรรยายนี้แล้ว ขอ
ยุติด้วยความหวังว่า ท่านทั้งหลายจักเป็นผู้มีปัญญาอันเพียงพอ,
แล้วก็มีสติรวดเร็ว มาควบคุมปัญญา ในทุก ๆ กรณีแห่งกิจการงาน
ที่เกิดขึ้น ถูกต้องตามภาคะเทศะ, แล้วประสบความสำเร็จความเจริญ
ความก้าวหน้า ของความเป็นมนุษย์ ที่เป็นพุทธบริษัทอยู่ทุกที่ทวาร
ราษฎร์ภาคเทอดู.

ออกอากาศครั้งที่ ๓๓

วันอาทิตย์ที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๒๔

เวลา ๘.๐๐-๘.๓๐ น.

ธรรมะในฐานะ

สิ่งที่ต้องรู้ว่า ทัศนคติต้องเป็นสัมมา.

ท่านสาธุชน ^{ผู้}มีความสนใจในธรรม ทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ อาตมาจะกล่าวโดย
หัวข้อว่า ทัศนคติต้องเป็นสัมมา.

การบรรยายนี้ เป็นไปเพื่อส่งเสริมศีลธรรม ให้
ศีลธรรมกลับมา โดยเชื่อว่า ถ้าศีลธรรมไม่กลับมา โลก
จะวินาศ. การบรรยายทุกครั้ง จึงกระทำไปเพื่อศีลธรรม
กลับมา มีหัวข้อชักชวนให้ประพฤติปฏิบัติเพื่อศีลธรรม
กลับมา มาเป็นลำดับ; นับตั้งแต่วันที่ เราจะ ต้องมีการ
กระทำที่คงเส้นคงวา ถูกฝาถูกตัว มีหัวมีหาง ระวังคาง

ระวังคอ ดอนตองหลัก รู้ว่ากัจจกรหรือคอกบัว ก็เลสเป็น
 ศัตรูรณะเป็นคน เป็นคนยังมีไขมันนุชย์ เป็นชาวพุทธก็หมด
 บัญหา บัญญาต้องคู่กับสติ; มาถึงวันนี้ก็มีหัวข้อว่า
 ทิฎฐิต้องเป็นสัมมา.

บางคนอาจจะงตรงที่คำว่า ทิฎฐิ. ยาคมาก็ขอภัย
 ที่จะกล่าวกับท่านทั้งหลาย ในทำนองที่อาจจะฟังเป็นกร
 สบประมาณว่า ท่านทั้งหลายส่วนมากยังไม่รู้จักศัพท์ที่เรียกว่า
 ทิฎฐิ โดยถูกต้อง; แม้จะรู้จักรู้เป็นอย่างอื่น ไม่เหมือนกับ
 ที่มุ่งหมายจะพูดในเวลานี้. คือท่านทั้งหลายมีทิฎฐิ โดยความ
 หมายแห่งคำคำนี้ในภาษาไทย เพื่อมีมานะคือตั้ง ไม่ยอมใครง.
 ถ้าเข้าใจคำว่า ทิฎฐิ อย่างนี้ ก็ไม่ตรงตามความหมายในภาษา
 เต็ม คือภาษาบาลี.

ให้รู้จักความหมายของคำว่าทิฎฐิ โดยถูกต้อง.

ในภาษาบาลี คำว่า ทิฎฐิ นั้น หมายถึง ความเห็น
 หรือ ความคิดเห็น ประจำคน คนหนึ่ง; ไม่ได้หมายถึงไปใน
 ทางดี หรือทางชั่วก่อน; ต้องมีคำประกอบเข้าข้างหน้า

ว่า ทิฏฐิอุกคัยง หรือทิฏฐิมิตฺตํ. ฉะนั้นจึงขอให้ทำความเข้าใจ ในสิ่งที่เรียกว่าทิฏฐิ กันเสียเป็นข้อแรก.

ขอให้เรามองให้เห็นตัวสิ่งที่เรียกว่า ทิฏฐิ. แล้วมองให้เห็นความที่จะได้กล่าวในวันนี้ว่า ตัวทิฏฐิ นั้นแหละ คือตัวตนของคนคนนั้น. พุคอย่างนี้ยังไม่ถูก ว่าทิฏฐิ ของคนนั้น. พุคให้ถูกต้องก็ว่า ทิฏฐิ นั้นแหละคือคน คนนั้น. คนแต่ละคน ๆ มีทิฏฐิเป็น ตัวคน - ของคน. นี่คือสิ่งที่ขอให้มอง ขวี่วงวนให้มอง ขวี่วงวนให้ข้อมเสียดเวลา เพื่อทำความเข้าใจกับคำว่า ทิฏฐิ ซึ่งมันเป็น ตัวเองของแต่ละคน.

ขอให้พิจารณาดู สังเกตดูจนเห็นว่า คนเราทำอะไรไปก็ตามทิฏฐิทั้งนั้น : มีทิฏฐิเป็นสิ่งที่บังคับให้ทำ. เราจะรู้สึกอะไร ก็ต้องรู้สึกไปตามทิฏฐิ; คิดนึกอะไร ก็คิดนึกไปตามทิฏฐิ, ต้องการอะไร ก็ต้องการไปตามทิฏฐิ, จะพูด ก็พูดไปตามทิฏฐิ, จะทำก็ทำไปตามทิฏฐิ. แม้จะเลือกบริโภคอะไร ก็เลือกไปตามทิฏฐิ, จะใช้สอยอะไร ก็ใช้สอยไปตามทิฏฐิ. เราบริหารชีวิตของเราไปตามทิฏฐิ, เราจะเกลียด หรือจะรัก ชีวิตนี้ ก็แล้วแต่ทิฏฐิ. เราจะ

ทะเลาะกันในสภา ก็เพราะทฤษฎี. เราจะรบกันทั้งโลก แบ่ง
พวกรบกันทั้งโลก มันก็เป็นไปตามทฤษฎี.

นี่ ขอให้มองเห็นที่ ทฤษฎี นี้ว่า มันคืออะไร? แต่
ในที่สุดระพบได้เองว่า ทฤษฎีนั้นแหละคือตัวคนคนนั้น,
ตัวคนคนนั้นก็คือทฤษฎีของเขา; แต่แวมักจะพูดว่า ทฤษฎี
ของตน ไม่เคยพูดว่า ตัวทฤษฎีนั้นแหละคือตัวคนคนนั้น.

เดี๋ยวนี้เอาตามขอให้พิจารณาเหตุเสียใหม่ว่า ทฤษฎี
นั้นแหละคือตัวคนคนนั้น. คำว่า ตัวตน ตัวกู ของตน
หรือ ของกู นั้นแหละคือตัวทฤษฎี : ตัวคนก็คือทฤษฎี,
ตัวกูก็คือทฤษฎี, ของกูก็คือทฤษฎี, ทฤษฎีของใครคือตัวคน
คนนั้น; จัดการอะไรกับทฤษฎี ก็คือจัดการกับตนเอง.
ฉะนั้นเรา มาพูดกันถึงเรื่องทฤษฎี ก็คือพูดเรื่องตัวเอง.

นี่เป็นข้อเท็จจริง ที่เป็นอยู่จริงตามธรรมชาติ;
ถ้าพูดโดยตัวหนังสือก็เป็นอย่างอื่น. ความจริงของธรรม-
ชาตินั้น มันอยู่ที่ว่า ทฤษฎีนั้นคือตัวคนคนนั้น; นั่นคือ
สิ่งที่เรียกว่า ทฤษฎี.

มูลเหตุที่เกิดทิฏฐิ.

ที่นี้เรามาดูบ่อเกิด หรือมูลเหตุ ให้เกิดทิฏฐิ กันบ้าง. พระพุทธเจ้าท่านตรัสว่า ทิฏฐิมาจากเวทนา นี้ เป็นคำสำคัญมากในพระพุทธศาสนา, แทนจะกล่าวได้ว่า ความเกิดขึ้นรู้สึกต่างๆ นี้ มาจากเวทนา.

เวทนา คือผลของการสัมผัส : สัมผัสทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ; รู้สึกเป็นเวทนา ขึ้นมาอย่างไร มันก็ก่อให้เกิดทิฏฐิอย่างนั้น ทิฏฐิอย่างนี้.

ดังนั้น การสัมผัส นั้นแหละ เป็นการศึกษา; ตั้งแต่อยู่ในท้องมารดา สัมผัสอะไรบ้าง, ออกมาในโลกนี้ แล้วสัมผัสอะไรบ้าง นั้นจะเป็นการศึกษา สัมผัสทุกครั้งให้เกิดเวทนา เวทนานั้นจะให้เกิดทิฏฐิ โดยสมควรแก่เวทนา; คนจึงมีเวทนา ที่สัมผัสมาแล้วแต่ทันทลัดนั้นเป็นบ่อเกิดแห่งทิฏฐิ; ส่วนที่จะถูกหรือจะผิคนั้น มันก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง.

นี่คือทิฏฐิ หรือคนนั้นแหละคือทิฏฐิ ตัวทิฏฐิ ของใคร ก็คือตัวคนคนนั้น. ขอให้เป็นที่ยึดเสียก่อน ที่หนึ่งว่า คนนั้นแหละคือทิฏฐิ, ทิฏฐินั้นแหละคือคน.

ศึกษาให้เข้าใจคำว่าสัมมา.

ที่นี้ก็ตามถึงคำว่า สัมมา ในประโยคที่ว่า ทิฏฐิต้อง เป็นสัมมา; ตามตัวหนังสือ คำว่า สัมมา แปลว่า *โดยชอบ* นิยมแปลกันอย่างนี้ ยังไม่พอที่จะเข้าใจ. ต้องเอา *ความหมายที่มีอยู่โดยพฤตินัย* ว่า คำว่า สัมมา นั้นแปลว่า *ถูกต้อง*. *ถูกต้อง* ก็มัน *สมควร* สำหรับจะรอดได้ *ไม่เป็นอันตรายแก่ตนเองและผู้อื่น*. นี้เรียกว่าถูกต้องหรือสัมมา.

คำว่า ถูก หรือ ผิด ตามความหมายทางศาสนา นั้น กำหนดไว้ทั้งอันนี้ทีเดียว; ถูก ก็คือ มีประโยชน์ทั้งแก่ตนและคนอื่น, ผิด ก็คือ ให้โทษทั้งแก่ตนและคนอื่น. ฉะนั้น สัมมา จึงมีความหมายง่าย ๆ ว่า *ถูกต้อง* สำหรับจะรอด.

ที่นี้ก็มีหลักข้อไปว่า ทิฏฐินี้ต้องเป็นสัมมา หรือ จะพูดอีกอย่างหนึ่งว่า คนคนนี้ ต้องเป็นสัมมา; มีทิฏฐิถูกต้อง คนก็ถูกต้อง, ถูกต้องสำหรับจะไม่เกิดปัญหา. คนเป็นสัมมาก็เท่ากับทิฏฐิเป็นสัมมา, มีทิฏฐิถูกต้องก็ไม่เกิดปัญหา.

สัมมาทิฐิ คือรู้ตามที่เป็นจริง ต่อสิ่งที่จะเป็น
ปัญหา; เราจึงแก้ปัญหานั้นได้ ด้วยสัมมาทิฐิ.

โดยหลักทั่วไปถือว่า รู้เรื่องทุกข์ รู้เรื่องเหตุให้เกิด
ทุกข์ รู้เรื่องความดับทุกข์ รู้ทางให้อริยธรรมดับทุกข์, นี้
เรียกว่า สัมมาทิฐิ.

ที่นี้ รู้สึกลงไป ถึงว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็น
ธรรมชาติ, เป็นไปตามธรรมชาติ, ไม่มีตัวตนอันแท้จริง
นอกจากจะเข้าใจเขาเอง. นี้คือรู้ว่าสิ่งทั้งปวงเป็นไปตาม
กฎอิทัปปัตติยตา หรือกระแสแห่งอิทัปปัตติยตา, เรียกว่า
สัมมาทิฐิ. หรือรู้ว่า ธรรมชาติทุกอย่างมันเป็นเช่นนั้น
นั่นเอง, มันมีความเป็นเช่นนั้นเอง อยู่ในธรรมชาติทุก
อย่างแต่ละอย่าง ไม่ควรจะยึดถือเป็นตัว เป็นคน เป็นสัตว์
เป็นบุคคล.

มีสัมมาทิฐิแล้วจักก้าวล่วงทุกข์ทั้งปวงได้.

ถ้ามีสัมมาทิฐิ เห็นความเป็นเช่นนั้นเอง
ของแต่ละอย่างๆแล้ว จะไม่เกิดความรู้สึกที่ใจเขา, คือ
ความรู้สึกรัก รู้สึกโกรธ รู้สึกเกลียด รู้สึกกลัว รู้สึกทุกข์ร้อน
วิตกกังวลต่างๆนานา ที่เป็นเครื่องทรมานคน.

ผลที่เกิดขึ้น ก็คือ จิตเป็นอิสระ จิตปรกติ จิต
 เกลี้ยง จิตเต็มไปด้วยสติปัญญา เพราะมีสัมมาทิฏฐิ รู้จัก
 สิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่แท้จริง; ไม่มีปัญหาใดๆ ที่แก้
 ไม่ได้ มันจึงดับทุกข์ได้ โดยประการทั้งปวง; *สมตาม*
พระบาลีที่ว่า สมนามทิฏฐิสมาทานา สหฺมฺหิ ทุกฺขํ อฺยุจฺจํ - คน
 ก้าวล่วงความทุกข์ทั้งปวงเสียได้ เพราะการสมทานสัมมา
 ทิฏฐิ ไม่ว่าในแง่โลก หรือในแง่ธรรมะ, ไม่ว่าในแง่ของ
 โลกิยะ หรือในแง่ของโลกุตตระ, จะก้าวล่วงความทุกข์
 ทั้งปวงเสียได้ ก็โดยอำนาจของสัมมาทิฏฐิ, คือมีตน
 เป็นสัมมา.

คนจะพ้นทุกข์ต้องมีสัมมาทิฏฐิให้ถูกต้องจริง.

นั่นเมื่อเรารู้จักคน หรือรู้จักคน ว่าคือทิฏฐิแล้ว
 เราก็จะมาพิจารณาความจำเป็น ของสิ่งนี้ ว่าจะต้องมีสัมมา
 หรือความถูกต้อง กันอย่างไร.

ตัวอย่างที่มีให้เห็นอยู่ ที่เกี่ยวกับประเทศชาติ
 บ้านเมืองของเรา : ยังไม่มีสัมมาทิฏฐิพอ ที่เกี่ยวกับ
 ประเทศชาติ. การศึกษาไม่พอที่จะทำให้รู้จักชาติ หรือรู้จัก

ความจำเป็นที่จะต้องมีชาติ : สังฆทศสัมมาทิฏฐิในข้อนี้
 เทีท ๆ ของเราจึงไม่ค่อยรู้จักชาติ หรือรู้จักรักชาติโดยจริงใจ.
 การขอรับรองให้รักชาติ ไม่ค่อยจะมีผล มีกาารแตกแยกขึ้นมาแทน
 กระทั่งมีการขายชาติ.

ถ้ามีสัมมาทิฏฐิเกี่ยวกับชาติเพียงพอ จะไม่มีปัญหา
 ที่จะแบ่งแยกกันเข้าอยู่ป่า อยู่เมือง อยู่อะไร, แล้วก็ทำการ
 ต่อต้านซึ่งกันและกัน. ถ้ารู้จักชาติโดยสัมมาทิฏฐิแล้ว
 ปัญหาเกี่ยวกับการรักชาติก็จะหมดไป.

อุทฺที่การทํานุญ ไม่มีสัมมาทิฏฐิแล้ว ก็ทำบุญชนิด
 ที่ประหลาด ๆ เกี่ยวนี้รู้จักทำบุญกันแต่ชนิดที่ว่าทำแล้วดีใจ,
 ทำแล้วสนุกสนาน สนุกใจ, **ทำบุญให้ดีใจ แต่ไม่ได้ทำบุญ
 ให้ใจดี.** ดีไรนั้น ใจไม่ดีก็ได้; แต่ถ้าใจดีนั้น ดีแน่
 ถูกต้องแน่.

**คนเป็นอันมากรู้จักทำบุญเพียงเพื่อให้ตนดีใจ; แต่
 ไม่ใช่ทำเพื่อให้ใจดี หรือใจของคนดี. บุญที่ทำกลับกลายเป็นบาป**
หรือเป็นบาปเพิ่มบาป, ไม่ล้างบาป ตามความหมาย
ของคำว่า บุญ. คำว่า บุญ แปลว่า สิ่งที่จะชำระบาป.

เดี๋ยวนี้เรา ทำบุญเพิ่มบาป ก็เลยไม่ใช่สัมมาทิฐิ; แต่
มันเป็นมิชฌาทิฐิไปเสียแล้ว

ทีนี้ จะ **สิ่งที่เกี่ยวกับประโยชน์** สิ่งที่ดีควรจะเป็น
ประโยชน์ มากลายเป็นโทษ เพราะขาดสัมมาทิฐิ.

อาตมา รู้สึกว่า วิทยู โทรทัศน์ เหล่านี้ ซึ่งมีกัน
ทั่วไปหมดนี้ มันกลายเป็นเรื่องให้ผลลึกลับความมุ่งหมาย คือ
แทนที่จะเป็นการศึกษา มันทำให้เกิดอาการ "ถ้าเข้าแต่สื่อ
เข้าแต่หอ ล้อกามา" ไปเสียหมด; เพราะคนส่วนมาก
ฟังวิทยูในรายการที่เพ็ดลิดเพลินสนุกสนาน, ตั้งเสริมความ
รู้สึกสนุกสนานทั้งนั้น ไม่มีการศึกษา.

ยังมีสิ่งที่น่าสังเกตอีกอย่างหนึ่งว่า คนที่อยู่ในบ้าน
ซึ่ง เต็มไปด้วยไม้พื้ ก็เปลี่ยนเป็นใช้หม้อหุงข้าวไฟฟ้า ไป
เสียแล้ว. ถ้าไม่ทราบก็ไปรคทราบเถอะว่ามันเป็นอย่างนี้
แล้ว ที่อาตมาก็เห็นเอง อยู่ในบ้านเต็มไปด้วยพื้ แต่เปลี่ยน
เป็นใช้หม้อหุงข้าวไฟฟ้าเสียแล้ว. เราไม่ได้มีไฟฟ้า เพื่อ
จะให้ชาวบ้านนอกคอกนาหุงข้าวด้วยไฟฟ้า; เพราะไม้พื้
มันแข็งเหลือเฟือข้างบ้านนั่นเอง. นี้เรากล่าว ใช้สิ่งที่เป็น

ประโยชน์ ไม่ตรงตามความมุ่งหมาย เพราะว่าขาด
สัมมาทิฐิ.

วันหนึ่ง ได้ฟังเพลงที่ส่งทางวิทยุ ว่าเป็นเพลง
ปลุกใจ, ปลุกใจให้ทำงาน. แต่ว่าทำนองเพลงนั้นฟังดู
มันเป็นที่น่าฟังเพลงรัก, ชวนให้เข้าห้องมากกว่าที่จะชวนให้
ออกไปทำงาน. นี่เพราะความเข้าใจผิดของผู้ที่ประพันธ์
เพลง หรือว่าจะเนื่องจากว่าเรานั้นเคยชินกับเพลงรัก หรือ
ทำนองของเพลงรัก จนขึ้นสมอง ประดิษฐ์ทำนองเพลง
อะไรขึ้นมา มันก็เป็นอย่างนั้นหมด. นี่เพราะยังขาดสัมมา
ทิฐิ ไม่อาจจะควบคุมความรู้สึกที่ไม่ควรจะมีรู้สึกนั้น
เสียได้.

ที่นี้ เอาตามจะพูดถึงตัวอย่างสุดท้าย ก็คือว่ามีปัญหา
โลกแตก เดือนนี้กลายเป็นปัญหาโลกแตก คือ *ปัญหา นายทุน
กับชนกรรมาชีพ*. ถ้าเอาตามที่ธรรมชาติต้องการ ที่พระเจ้า
ต้องการ คนมั่งมีกับคนยากจนนั้นเป็นคู่สมรสกัน. ช่วย
ฟังดูให้ดีๆ ว่า คนมั่งมีกับคนยากจนนั้นเป็นคู่สมรสกัน แยก
กันไม่ได้; พระเจ้าสร้างมาอย่างนั้น; ก็คือว่า *ถ้าคนจน*

ไม่อาศัยคนมันมี ก็ไม่มีงานทำ; คนมันมีไม่อาศัยคนจน ก็ไม่มีแรงงานไหนจะมาทำ. นี่นายทุน ถ้าไม่ไต่กรรมกร ก็ไม่มีแรงงาน; กรรมกรไม่มีนายทุน ก็ไม่มีงานทำ; เพราะฉะนั้น เขาเป็นคู่สมรสกันมากกว่า.

แต่เมื่อ ไม่มีสัมมาทิฐิ แล้ว มันก็ เกิดมิจฉาทิฐิ มันก็กลายเป็นยักษ์เป็นมารต่อกัน : นายทุนกับชนกรรมกรอาชีพ ก็เกิดเป็นศัตรูกัน. ต่อมามันก็เกลียดเบียดเบียดไปถึงว่า ต่างฝ่าย ต่างใจเป็นเครื่องมือ ที่จะครองโลกด้วยกัน. นายทุนจับกลุ่มกันเพื่อครองโลก ชนกรรมกรชีพก็จับกลุ่มกันเพื่อครองโลก. มันเลยเถิดไปกว่าปัญหาที่มีอยู่จริง; เพราะ มิจฉาทิฐิมาครอบงำ หันไปบูชาเงิน เห็นแก่มิจฉาทิฐิ ไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของศาสนาหรือของพระเจ้า มันก็เกิด วิกฤตการณ์ขึ้นมาในโลก อย่างนี้.

นี่แหละ คืออาการที่เรากำลัง ขาดสัมมาทิฐิ ขอ ให้ช่วยกันพิจารณาถึงให้กลับมา.

การทำให้สัมมาทิฐิกลับมา เป็นสิ่งที่จำเป็น อย่างยิ่งในโลกปัจจุบัน. สัมมาทิฐิจะกลับมาได้ ด้วยการศึกษาธรรมปฏิบัติ อาตมาใช้คำอย่างนี้.

สัมมาทิฏฐิจะกลับมาได้ ต้องมีการศึกษาถูกต้อง.

อาตมาเป็นคนมีความคิดว่า การศึกษาสามารถ
จะแก้ปัญหาทุกอย่างในโลก ถ้าการศึกษานั้นถูกต้อง
และเพียงพอ. เคียวนี้เขาผูกขาด เอาการศึกษาไปไว้เพื่อ
แก้ปัญหาเฉพาะอย่าง ตามบทนิยามของคำว่าการศึกษา;
นี้ไม่เห็นด้วย.

การศึกษาที่ถูกต้องจะแก้ปัญหาได้หมด. เรา
จะต้องจัดการศึกษาให้ครบถ้วน แล้วก็แก้ปัญหาได้หมด.
การศึกษาสมบูรณ์จะทำให้เกิดสัมมาทิฏฐิ; ย่อมมีการศึกษา
สามัคคีวัน คือทางค้ำวัน หรือหัวค้ำวัน หรือออกค้ำวัน.

สำหรับคำว่าการศึกษา^{นี้} ขอให้กว้างขวางลึกซึ้ง
ตั้งแต่ต้นจนปลายว่า โดยสัญชาตญาณ เราเริ่มศึกษาตั้งแต่
เป็นเวทนาอะไรขึ้นมา แล้วจะเป็นการศึกษาทั้งนั้น; ตั้งแต่
อยู่ในท้องแม่ สัมผัสอะไรในท้องแม่ ก็ได้ความรู้ลึกเป็น
เวทนา^{นี้}นั้นก็เป็นการศึกษา. การศึกษาตั้งต้นแต่ในท้องแม่
จนกระทั่งคลอดออกมาและตลอดชีวิต; เพราะเรามี
ผัสสะ มีเวทนาอยู่ตลอดไป.

นักศึกษาจากอำนาจของสัญญาชาติญาณ ที่มีผัสสะ
แล้วก็มีเวทนา; มีเวทนาแล้ว ก็เป็นการศึกษา ตั้งแต่
อยู่ในท้องแม่ กลอดออกมา จนกระทั่งตาย.

ทั้ง การศึกษาจากพ่อแม่ หรือผู้ที่ทำหน้าที่
แทนพ่อแม่ จะต้องมีความช่วยเหลือที่ถูกต้อง หน้าที่ตัวของ
พ่อแม่ หรือผู้แทนพ่อแม่ ตลอดเวลา.

การศึกษาจากโรงเรียน : โรงเรียนสอนหนังสือ
ก็ดี, โรงเรียนสอนวิชาชีพก็ดี; ต้องสอนถูกต้อง มีเรื่อง
ของสัมมาทิฏฐิ, รู้จักเป็นมนุษย์ให้ถูกต้องแก่ความเป็น
มนุษย์อยู่ด้วย จึงจะเป็นโรงเรียน เรียกว่าควรแก่นามว่า
โรงเรียน.

ทั้ง ศึกษาจากศาสนา หรือวัฒนธรรมทุกชนิด
รู้จักชีวิตให้ถูกต้องในทุกแง่ทุกมุม สำหรับจะเป็นมนุษย์ที่ดี.

แล้วศึกษาจากสื่อมวลชนทุกรูปแบบ ทุกรูป
แบบ อาจมาใช้คำว่าทุกรูปแบบ. เดียวนี้สื่อมวลชน
กลายเป็นเครื่องมือหาประโยชน์ของคน เขาก็เสนอสิ่งเลวร้าย
สร้างมีเจตนาทิฏฐิเสียมากกว่า ขอให้ปรับปรุงสื่อมวลชน
ทั้งหลาย ให้เป็นสื่อของสัมมาทิฏฐิเถิด.

ที่นี้ ศึกษาจากสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ. เรามี
สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ ชนิดที่เป็นเมฆจากปฏิฐิ : ไปที่นั่น
เพื่อเพิ่มกิเลส. ที่จริงที่พักผ่อนหย่อนใจทุกแห่งควรถือ
ความฉลาด ให้ความรู้ที่ถูกต้อง ให้สัมมาปฏิฐิ ให้ถูก
ประเด้าประโดมใจด้วยสัมมาปฏิฐิ.

ที่นี้จะ ศึกษาจากสังคม ซึ่งเป็นที่เคารพของ
มหาชน. สังคมโต สมาคมโต เป็นที่เคารพของมหาชน
เป็นสังคมที่มีเกียรติ นิต้องเป็นตัวอย่างที่ดี, สังคมของคน
ที่มีเกียรติ ต้องเป็นตัวอย่างที่ดี, สังคมที่มีอำนาจต้องเป็น
ตัวอย่างที่ดี, สังคมที่เป็นที่เคารพของมหาชน ต้องเป็น
ตัวอย่างที่ดี. ถ้าเราได้ศึกษาอย่างนี้ ก็จะมีสัมมาปฏิฐิ
โดยง่าย.

อาทมาชยาจะพูดว่า ระบบกระดานหินในคงคา
ของพระเจ้ารามคำแหงนั้น ควรจะกลับมามีอีก : มีกระดานหิน
ในป่า ในคงคา ที่ไหนก็ได้ ให้มีทุกหัวระแหง ทุกตำบล
ทุกหมู่บ้าน. พอถึงโอกาสก็ประพฤติ อย่างที่พระเจ้าราม-
คำแหงประพฤติ กับกระดานหินในคงคา. ทุกคนก็หา
เรื่องน้กันอ่านดูได้ ก็จะเกิดมีการไปเที่ยวในคงคา ก็อัน

ศีลธรรมแล้ว ความพิการจะไม่เกิดขึ้นในโลก เราจะ
ป้องกันกาพิการได้ด้วยควมมีศีลธรรม.

ตัวอย่างง่าๆ ที่จะเห็นได้ว่า เด็กอยู่ในท้อง มีการ
พิการ เพราะ *ควมไร้ศีลธรรมของพ่อแม่* ในเรื่องกาภารกิจ.
หมอด้านยไร้ศีลธรรม ในการทำคลอดเด็กก็พิการ. *คน*
เลี้ยงดูแลเด็กไร้ศีลธรรม เด็กก็พิการ ด้วยควมพล่งเพลย.
เด็กซุกซนพ่อแม่ไม่สนใจ เด็กก็เกิดควมพิการ. ในเรื่อง
ของเด็กที่จะเกิดควมพิการ.

โลงัน ไม่มีศีลธรรม : ซี้เกียจ ยากจน ก็นำไปสู่
ควมพิการ ด้วยโรคภัยไข้เจ็บ หรืออุบัติเหตุใดๆ ก็ได้.
โง่เขลา ก็คือ *ไร้ศีลธรรม*, *ประมาทไร้ศีลธรรม*, *สะเพร่าไร้*
ศีลธรรม มันก็เป็นหนทางแห่งควมพิการ. *การละเลย*
สุขภาพอนามัย นี้คือ *ศีลธรรม* ไร้ศีลธรรม ก็เกิดควม
พิการ. *ไม่รักษากฎระเบียบ* เช่นกฎจราจรในท้องถนน
เป็นต้น ก็เกิดกาพิการ : *คนใช้รถไร้ศีลธรรม*, *คนรักษา*
กฎจราจรไร้ศีลธรรม, ก็เกิดกาพิการ. *คนแก่ทุพพลภาพ*
ได้รับการทอดทิ้ง มันก็ยิ่งส่งเสริมควมพิการ, เกิดกา
พิการ.

ทั้งหมดคนเป็นเพียงตัวอย่าง ที่เห็นได้ง่ายๆ ว่า
 ความพิจารณาเกิดมาจากความรู้ศีลธรรม. ถ้ามีศีลธรรม
 กันมาตั้งแต่เด็กอยู่ในท้อง ก็หาความพิจารณาออกตา
 ใต้อาก: ในโลกนี้จะไม่มีคนพิจารณา เป็นภาพสะอึกตาเต็มไป
 ทั่วทุกหัวระแหง.

สรุปว่า ถ้ามีศีลธรรม ยากที่จะเกิดการพิจารณา.
 ทำไมไม่สนใจความรู้ศีลธรรม ซึ่งเป็นต้นเหตุของความ
 พิจารณา? มาสนใจแค่ปลายเหตุ กอธช่วยๆ นั้นมันเรื่องปลาย
 เหตุ: ไม่ป้องกันความพิจารณา. ขอให้มีศีลธรรมกลับมา
 แล้วป้องกันความพิจารณา.

สรุปความว่า ศีลธรรมกลับมาเกิด สัมมาทิฐิ
 ครองโลกแล้ว ปัญหาชนิดนี้ก็จะมี.

ปรับปรุงทิฐิของทุกคน ให้เป็นสัมมาจะไม่มีปัญหา.

นี้การบรรยายวันนี้ เป็นเครื่องแสดงให้เห็นว่า
 ศีลธรรมสำคัญอย่างยิ่ง ก็คือสัมมาทิฐิ ทิฐินั้นคือตัวตน

นั้นเอง ต้องทำให้เป็นสัมมา คือถูกต้อง; เมื่อถูกต้อง
แล้วก็ไม่มีปัญหา เช่นความพิการ เป็นต้น.

ขอให้เรามองกันด้วยความมีเหตุผล ด้วยความตั้งใจ
จริง ซื่อสัตย์สุจริต ต่อความเป็นมนุษย์; มองเห็นคุณค่า
ของศีลธรรมแล้วทำให้กลับมามี. โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะนี้
มีข้อปัญหาอยู่ที่สัมมาทิฏฐิ หรือมีจฉาทิฏฐิ; ถ้าเป็น
มีจฉาทิฏฐิ ก็เป็นการทำลายโลก, ถ้าเป็นสัมมาทิฏฐิ
โลกนั้นก็จรด, เป็นโลกที่พึงปรารถนา.

หวังว่าท่านทั้งหลาย จะสนใจกับสิ่งที่เรียกว่า ทิฏฐิ
คือตัวท่านเอง, ตัวท่านเองคือตัวทิฏฐิของท่าน. ใช้คำว่า
ทิฏฐิของท่าน นี้ไม่ค่อยถูกต้องกับความจริง; ใช้คำว่าทิฏฐิ
คือตัวท่าน, ตัวท่านคือทิฏฐิ. จงปรับปรุงทิฏฐิของท่าน
ให้เป็นสัมมา คือมีความถูกต้อง อยู่เหนือปัญหาทุกอย่าง
ทุกประการเถิด ก็จะไม่เสียที่ที่ใดเกิดมาเป็นมนุษย์ และพบ
พระพุทธศาสนา หรือศาสนาใด ๆ ก็ตาม ตามที่ตนถืออยู่
ปัญหาก็ก็นหมดไป.

เวลาสำหรับการบรรยายหมดคนแล้ว *อาคม* ขอจบลงด้วย
ความหวังว่า ท่านทั้งหลายจะสามารถนำปัญหา ให้เป็นตัวสัมมา-
ทิฏฐิ อยู่ด้วยกับทุกคน ตลอดกาลนานเทอญ.

ออกอากาศครั้งที่ ๗๔

วันอาทิตย์ที่ ๑๗ เม.ย. ๒๕๒๔

เวลา ๘.๐๐ - ๘.๓๐ น.

ธรรมะในฐานะ

สิ่งที่ต้องรู้ว่า วิชาต้องส่องแสง.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ หากมาถึงถึงงอแงทำไป ด้วยความหวังว่า คีตธรรมกตัญญา; เพราะมีความเชื่อว่า ถ้าศีลธรรม ไม่กลับมก โลกก็วิเวก, โลกมนุษย์ก็วิเวก, โลกต้นไม้ โลกสัตว์ เสร็จงานก็วิเวก, โลกต้นไม้ก็วิเวก, แม้แต่โลกแผ่นดินนี้ก็วิเวก ตำนานมนุษย์ไม่มีศีลธรรม.

โลกจะปรกตีสวยอยู่ได้ ก็เพราะความมีศีลธรรม อยู่ในโลก เราจึงควรจะช่วยกันทำให้โลกมีศีลธรรม. เมื่อ คีตธรรมหายไป ๆ ตามความเจริญสมัยใหม่ ก็ต้องช่วยกันตั้ง ให้กลับมก.

ยาขมระลอกบหวนวิธทำให้กลับมา อย่างที่โยกกล่าว
มาแล้วครึ่งหนึ่ง คือเราจะต้องมีหน้าที่ของมนุษย์ ที่คงเส้น
คงวา ถูกส่วนถูกตัว มีหัวมีหาง อย่างระว่างคางระว่างคอ ตอนคอ
องหลัก รู้ว่าจงจักรหรือคอกบัว ก็เลสเป็นตัวละครมาเป็นคน
เป็นเพียงคนยังไม่ใช่มนุษย์ ถ้าเป็นชาวพุทธก็จะหมกบปัญหา
ปัญหาต้องคู่กันกับสติ วิทยุต้องเป็นสามมา. นี้ที่กล่าวมา
แล้ว; วันนี้ก็ว่า วิชาต้องส่องแสง, วิชาต้อง
ส่องแสง เสมอไป; ถ้าไม่ส่องแสงก็ไม่ใช่วิชา.

การศึกษาคัดให้รู้แต่วิชา มิใช่วิชา.

ขอให้ท่านทั้งหลายสังเกตว่า วิชา กับ วิชาไม่
เหมือนกัน; ขอแยกความหมายออกจากกัน. ที่เราใช้
อยู่ใน *ภาษาไทย* เราใช้ว่า *วิชา* เราไม่ได้ออกเสียงว่า *วิชา*
ตามภาษาเดิมในอินเดีย.

รูปศัพท์เปลี่ยนจาก *วิชามา* เป็น *วิชา* มีหน้าความ
หมายก็พลอยเปลี่ยนตามไปด้วย คือ *วิชา* ในภาษาบาลีนั้น
มีความรู้เรื่องดับทุกข์ได้, โดยเฉพาะเรื่องความดับทุกข์
อย่างเดียวกับพอ.

ส่วนวิชาในภาษาไทยนั้น ไม่มุ่งการดับทุกข์ โดยตรง; แต่ส่งเสริมศรัทธา หรือความพอใจในทาง เนื้อหาหนึ่ง; เพราะวิชาเช่นนี้ไม่สมบูรณ์ เป็นการ ศึกษาแบบสุนัขทางคว้น. สอนกันแต่ความรู้ทางภาษา และวิชาชีพ; รู้แต่หนังสือกับวิชาชีพ ยังไม่ใช่วิชาที่จะ ดับทุกข์ได้. เป็นเพียงวิชา ที่คนพวกหนึ่งต้องการ.

แม้ว่าวิชานี้ จะก้าวหน้าไปถึงเทคโนโลยี มันก็ยัง ไม่เป็นวิชาอยู่แน่นอน มันยัง เป็นความมืดสีขาว เป็น แสงสว่างสีดำ. ความมืดสีขาว คือฟ้าหมอก มันก็ไม่มอง เห็นอะไร. แสงสว่างสีดำ มันก็ไม่มองเห็นอะไร.

เรามีวิชา วิชาที่กันอยู่ทั่วไป มัน ไม่สามารถจะ ส่งทาง ให้โลกนี้มีศีลธรรมหรือมีสันติสุขได้ เห็นได้ ว่า พวกครูบาอาจารย์ ยังชอบความสุขทางอบายมุข จาก อบายมุข คือความสนุกสนานเอวี่คือร้อทางเนื้อหาหนึ่ง; นักเรียนจึงต้องเสพเอาเสพติด เพราะวิชาไม่มีแสงสว่าง. นักเรียนก็ทำตามครูบาอาจารย์ สุนัขหัว ที่มึนสุว ทำอบายมุข จึงสนุกก่อนห้ามในทางเพศ.

ทุกคนยังไม่รู้ว่า ชีวิตนี้จะไปไหนกัน? ไม่รู้หลักชัยแห่งชีวิต ว่าชีวิตนี้จะไปไหนกัน? ตามคอมพิวเตอร์มันก็บอกไม่ได้ ทั้งที่บุรุษคอมพิวเตอร์ก็กันอย่างสูงสุด. คอมพิวเตอร์ก็บอกไม่ได้ ว่าชีวิตนี้จะไปทางไหนกัน; เพราะคนทำคอมพิวเตอร์. คนทำคอมพิวเตอร์ก็ใส่ข้อมูลไม่ถูกว่าจะให้ตอบว่า ชีวิตนี้จะไปทางไหนกัน.

เพราะฉะนั้นขอให้ ย้อนกลับไปเอาวิชาสมาพรหมทั้งความหมายเดิม คือไปเอาคำว่าวิชา ภาษาเดิม. มาใช้ พร้อมทั้งความหมายเดิม คือต้องดับทุกข์ได้ ดับกิเลสได้. นี่จึงจะเป็นวิชา ในชื่อเดิมและคุณค่าอย่างเดิม. เขียวนี้มันเป็นวิชา ทัว ๆ มันขาดไปเสียตัวหนึ่ง; เขามาทำตามความต้องการของตัว จนมันไม่ส่องแสง.

วิชาเป็นเหมือนกับเพชร เป็นเรื่องจิต มันก็ส่องแสง เพราะมันเป็นเรื่องของจิต; ส่วน วิชา นี้ เป็นเหมือนก้อนอิฐ มัน เป็นวัตถุ มันไม่ส่องแสง. ไปเอาวิชาที่เคยส่องแสง มาทำให้เป็นวิชาที่ไม่ส่องแสง เพราะเป็นทาสของกิเลสตัณหาของมนุษย์ไปเสีย. เขามาทำเป็นวิชา เพื่อประโยชน์เฉพาะหน้าของตน ๆ เป็นพวก ๆ ไป; การ

ศึกษากัศวัน ทางมันต์วัน หรือออกมันต์วัน ก็แล้วแต่
จะเรียก.

การศึกษาชนิดนี้ สอนเรื่องชาติ ศาสนา พระมหา-
กษัตริย์ ไม่ได้ผล; สอนเรื่องชาติ คนก็ยังไม่รู้จักชาติ,
ยังไม่รู้จักความจำเป็นที่จะต้องมีชาติ, ไม่รู้จักรักชาติ ไม่รู้จัก
เสียสละชีพเพื่อชาติ; เพราะว่าสอนอย่างวิชา ที่ไม่ส่องแสง
เข้าไปถึงส่วนลึกของสันดาน นักเรียนจึงไม่รู้เรื่องชาติ, ไม่
รู้เรื่องความจำเป็นอันแท้จริงที่จะต้องมีชาติ เป็นต้น.

แม้เมื่อสอนเรื่องศาสนา ก็ยังไม่รู้จักศาสนา; ไม่
รู้จักความจำเป็นที่จะต้องมีศาสนา, ไม่รู้จักศาสนา ว่านำ
มาใช้แก้ปัญหาในชีวิตได้. ขอให้กึกกูดเถอะว่าวิชามันไม่
ส่องแสง.

สอนเรื่องพระมหากษัตริย์ คนก็ยังไม่รู้จักพระ-
มหากษัตริย์ คือ ไม่รู้จักความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมี
พระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง; มีพระมหากษัตริย์ไปทนม
ธรรมเนียม.

เขาสอนเรื่องช่วยตัวเอง ไม่สำเร็จประโยชน์;
เพราะว่าสอนให้ช่วยตัวเองทำไร ลูกศิษย์ก็หวังแต่จะให้

คนอื่นช่วยอยู่เรื่อยไป เป็นเกาะลอยไม่รู้จักโต. เราสอนให้เขา
ช่วยตัวเองไม่ได้ เขาคอยแต่หวังจะให้คนอื่นช่วย. คุณเพื่อน
มนุษย์ของเราทุกๆ ไม่เกิด.

การศึกษา วิชาศีกษาอันอิฐไม่ส่องแสงนี้ ไม่ให้
ผลตามที่ควรจะได้รับ ตามความหมายอันแท้จริง : การ
ศึกษาชนิดนี้ ผลคนนักศึกษาเพื่อไปช่วยชาติอยู่ในบ้าน แทนที่
จะมาช่วยกันในบ้านในเมือง.

การศึกษาชนิดนี้ ไม่สอนให้นายทุน กับชน
กรรมาชีพ รู้จักความจริง ว่านายทุนกับชนกรรมาชีพนั้น
ต้องเป็นคู่รักกัน เป็นคู่สมรสกัน ; เพราะว่าถ้าไม่มีนายทุน
ชนกรรมาชีพก็ไม่มีการทำ, ถ้าไม่มีชนกรรมาชีพ นายทุน
ก็ไม่มีแรงงานจะทำ มันขาดเสียฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ได้ มัน
ควรจะรักกัน เหมือนกับเป็นคู่สมรสกัน. เกือบที่เราถอย
เป็นศัตรูกัน เพราะการศึกษาหมาหางด้วน คือเป็นเพียง
วิชา ไม่เป็นวิชา ดังที่กล่าวแล้ว. ขอให้สังเกตว่า
ตัว ช มันหายไปเสียตัวหนึ่ง.

นายทุนกับชนกรรมาชีพก็ตั้งตัวชิงแข่งขันกัน เพื่อ
ครองโลกด้วยกันทั้งนั้นแหละ. มีความมุ่งหมายจะครองโลก

ด้วยกัน ทั้งดีทั้งร้ายคุณ และลัทธิชนกรรมาชีพ แล้วมัน
จะทำความเข้าใจกันได้อย่างไร; ก็ต้องเป็นคู่ปรับกันอยู่
ตลอดไป โทษไม่มีที่สิ้นสุด.

นี่แหละคือวิชา ที่ไม่ใช่วิชา ไม่สามารถจะ
ต้องแสงให้รู้ว่ นายทุนกับชนกรรมาชีพ ต้องเป็นคู่รักกัน
ต้องเป็นคู่สมรสกัน.

วิชา ที่ไม่ใช่ วิชา ไม่สามารถจะต้องแสงให้
คนเรารู้ว่ ศีลธรรมนั้นแก้ได้ทุกปัญหา. ถ้ามีศีลธรรม
แล้ว ปัญหาทุกชนิดในโลกนี้จะหมดไป.

อานุภาพของศีลธรรม.

ข้อแรก ศีลธรรมทำให้รักผู้อื่น; เมื่อรักผู้อื่น
แล้วก็ไม่ฆ่าเขา ไม่ขโมยของเขา ไม่ประพฤติดคิดในกาม
ต่อเขา ไม่โกหกเขา ไม่หลอกวงเขา ไม่ทำอะไรให้เขา
เดือดร้อนรำคาญ.

มีศีลธรรมแล้ว คนก็ทำงานสนุก ไม่มีใคร
ขากจน.

มีศีลธรรมแล้ว คนก็บังคับตน บังคับกิเลส บังคับจิต หรือบังคับตนได้; เขาก็ไม่ทำอะไรผิดๆเหมือน คนที่บังคับตนไม่ได้. นี่ศีลธรรมมีแล้ว ปัญหาจะหมด ทุกปัญหา.

เดี๋ยวนี้มาหวังฟังว่า เศรษฐกิจจะเป็นเครื่องแก้ ปัญหา แต่เศรษฐกิจนั้นแหละมันเป็นตัวสร้างปัญหา. คุณให้คิดว่า ปัญหาในโลกทุกชนิด เกิดมาจากคนบูชาเศรษฐกิจ, จะเอาเศรษฐกิจมาแก้ปัญหามนุษย์ มันก็เหมือนกับ ใช้นกกระสาให้เลี้ยงกบ กบก็จะวินาศไปไม่มีเหลือ.

เศรษฐกิจจะมาแก้ปัญหา ซึ่งเศรษฐกิจเป็นผู้สร้าง ขึ้นเองได้อย่างไร? ทำให้เรามีกันแต่ความก้าวหน้าทางวัตถุ, ก้าวหน้าทางวัตถุ จนไม่รู้ว่าจะก้าวหน้าไปอย่างไร แล้วก็ยัง ทำลายศีลธรรมให้หมดไปจากโลก.

นี่ขอให้คุณให้คิด ๆ ว่า วิชาที่ไม่ใช่วิชา ทำคนเรา ให้ไม่รู้ว่า ศีลธรรมต่างหาก ที่จะช่วยแก้ปัญหาทุก ปัญหา; ไม่ใช่เอาไม้โคลนมาล้างโคลน.

วิชาไม่ส่องแสงเพราะสอนกันผิด ๆ.

ขอให้คู่ต่อไปให้ยิ่งขึ้นไป ในหมู่พุทธบริษัทเราโดยเฉพาะ เรามีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์. พระพุทธองค์เป็นผู้ชูคบเพลิงที่มันแสงสว่าง, พระธรรมก็คือคบเพลิงหรือแสงสว่างนั่นเอง, พระสงฆ์ ก็คือผู้ ส่งต่อบุคคลอื่น ๆ กันไปต่อบุคคลอื่น ๆ กันไป. ถ้าเป็นไปอย่างถูกต้องของวิชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ก็เป็นเครื่องส่องแสง และส่องต่อกันไป.

เดี๋ยวนี้เราไม่มีพระพุทธจริง พระธรรมจริง พระสงฆ์จริง. เราไม่มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ที่ไม่ส่องแสงอย่างพระองค์จริง บัญญัติกันก็เกิดขึ้น. เราไม่มีพระพุทธที่ส่องแสง, ไม่มีพระธรรมที่เป็นแสง, ไม่มีพระสงฆ์ที่ช่วยสืบต่อการส่องแสง. กำลังเป็นอย่างนี้ ในโลกปัจจุบันนี้ ของพุทธบริษัท.

พระศาสนากำลังไม่ส่องแสง. ทำไม ? เพราะที่เราสอนผิด ๆ จนไม่ใช่พุทธศาสนาเสียแล้ว, สอนพุทธศาสนาคิดจนไม่เป็นพุทธศาสนาเสียแล้ว. พระพุทธศาสนา

ก็ไม่ส่องแสง, และกำลังไม่ส่องแสง; เพราะเราสอนเฉไป
จากพระพุทธรูปอันแท้จริง.

พระเป็นเจ้าก็ไม่ส่องแสง. นี้ใครมีพระเป็นเจ้า
ขอให้ศึกษาว่า กำลังไม่ส่องแสง เพราะว่าเราไม่มีพระเป็นเจ้า
ที่แท้จริง เรามีแต่พระเป็นเจ้าของความมึนงง มันก็ส่องแสง
ไม่ได้.

พระเครื่องรางที่แขวนคอก็ไม่ส่องแสง เพราะว่า
เราไม่รู้จักรูปพระเครื่องรางอันแท้จริง. พระเครื่องรางอัน
แท้จริง คือพระธรรม ที่ทำให้เราประพฤติถูกต้อง
ทุกกระเบียดนิ้ว ทุกเวลาในที่ ไม่มีอันตรายเกิดขึ้น เราไม่
รู้จักเอาพระธรรมมาเป็นพระเครื่องราง; เรามีแต่พระ-
เครื่องดิน พระเครื่องอิฐ พระเครื่องอะไรก็ได้ ที่ไม่ส่อง
แสง, แสงก็ไม่มี.

เดี๋ยวอีกทางหนึ่ง เราเจริญด้วยวิชาเทคโนโลยี.
เทคโนโลยีเหล่านั้น ก็ส่องแต่แสงที่หลอกลวง แสงที่
เป็นพิษ, เป็นเทคโนโลยีที่เพิ่มความเห็นแก่ตัวให้แก่
มนุษย์ : เห็นแก่ตัวเองจัด ให้หลงความเอิร์คหรือในทางวัตถุ.

ที่เราเรียกว่า ยิ่งเจริญด้วยเทคโนโลยีชนิดนี้ ก็ยิ่งส่องแต่แสง
ที่เป็นพิษ.

โลกนี้กำลังจะวินาศ; เพราะเรามีแต่วิชาที่
ไม่ส่องแสง ถ้า ช มั่นหมายไปเสียตัวหนึ่ง วิชาทั้งหลาย
เป็นวิชา ที่ไม่ส่องแสง.

วิชาจะส่องแสงให้มนุษย์เอาตัวรอด.

วิชาแท้จริงนั้น จะส่องแสงแก่จิตใจ จนทำให้
ได้ไพบรรมนิพพาน อันเป็นสูงสุดของมนุษย์ เพราะว่า
วิชาที่ส่องแสง.

ชาวอินเดีย ซึ่งเป็นเจ้าของคำว่าวิชานี้ ถือหลัก
กันว่า *วิชาชาโย วิบุทธเต อมตํ* — คนเราจะได้อมตะก็ด้วยวิชา
ที่มี ช สองตัว.

รวมความว่า วิชาแล้วจะส่องแสง จะทำให้ถึง
นิพพาน หรือถึงอมตะ หรือถึงที่สุดแห่งความทุกข์ ก็
แต่แต่ละจะเรียก.

ทำจิตให้ว่างจากกิเลส จิตว่างจากกิเลสย่อมส่องแสง
ให้รู้ตามที่เป็นจริง ให้ดำเนินไปตามที่เป็นจริงจนถึงที่สุด, จิต

ที่วุ่นอยู่ด้วยกิเลสนั้น มันส่องไม่ออก; ส่องแสงไม่ออก เพราะกิเลสมันปกคลุม จิตวุ่นก็ส่องแสงไม่ออก. จิตว่าง จากกิเลสย่อมส่องแสง และส่องออกมาอย่างไพศาลกว้างขวาง ให้มนุษย์เอาตัวรอดได้.

ใจความสำคัญนั้นมันมีอยู่ที่ว่า วิชา ๆ ในความหมายปัจจุบันนี้ ไม่ได้รับการควบคุม; สอนไปในทางเพิ่มความเห็นแก่ตัว; เพิ่มความเห็นแก่ตัวมันเป็นกิเลส มันก็กลับแสงเสียหมด บัดแสงเสียหมด. วิชา มันกลับแสงเสียหมด วิชาแบบสุนทรภู่ทางตัวนั้นนะ จะกลับแสงหนักขึ้นไปอีก. ส่วน วิชา ในความหมายเดิม ของภาษาบาลีนั้น ทำลายความเห็นแก่ตัว, ทำลายความเห็นแก่ตัว แผลงลาญไปหมด. มันก็เบียดแสงออกมา มันจึงส่องแสง.

ถ้าเรามีวิชาจริง ก็ส่องแสงให้เราทราบว่าการงานนั้นคือการปฏิบัติธรรม. จึงทำหน้าที่การงานของคน จะเป็นการปฏิบัติธรรมอยู่ที่นั่น ที่โต๊ะทำงาน ที่ออฟฟิศทำงาน มีการปฏิบัติธรรม จะแก้ปัญหาความทุกข์ทั้งหมดได้. เราก็ควรจะมีความสุขได้ที่โต๊ะทำงาน ที่ห้องทำงานที่ออฟฟิศทำงาน; ไม่จริงกันเบียดออฟฟิศไป

เพื่อสวัสดิภาพแท้จริงด้วยความเห็นแก่ความสุขทางเนื้อทางหนึ่ง
เขาเมื่อจะเอาที่จะทำงานอย่างถูกต้อง ให้สมกับความเป็น
มนุษย์; คนเหล่านี้จึงทำงานไม่คุ้มค่าเงินเดือน จะสู้
แมวสักตัวหนึ่งก็ไม่ได้ ที่ทำงานคุ้มค่าอาหารที่เจ้าของเขา
เอง.

ลูกจ้างทำงานหนัก ๆ นั้น ไม่ค่อยจะมีปัญหา มัก
จะทำพอคุ้มค่าเงินเดือน; แต่พวกลูกจ้างสำรวจ; ขอทำให้
ต้องออกชื่อว่าข้าราชการเลย นั้น ส่วนใหญ่ทำงานไม่คุ้มค่า
เงินเดือน; อาจจะปีคอกออฟฟิศเร็ว ๆ ไปสถานเริงรมย์.
นิ้วชาไม่ช่วย; มีแต่วิชาช่วยให้มีคนแท้.

วิชาแท้ ๆ ถ้ามีแล้วจะต้องรักผู้อื่น, จะบังคับ
ตนหรือกีดกันได้ ความทุกข์ก็ไม่อาจจะเกิด พอที่จะมองเห็น
ได้ชัดเจนว่า มันเป็นอย่างไวกันแทน? โลกสมัยนี้เจริญ
ก้าวหน้า ด้วยอำนาจเทคโนโลยี และอื่น ๆ เจริญกว่าคนบ้า
สมัยนั้นมากมาย; แต่แล้วทำไมมนุษย์ในโลกนี้ โนสมัยนี้
จึงเต็มไปด้วยวิกฤตการณ์ อย่างน่าระอาของคนบ้า คนบ้า
เขาไม่รู้จักกินยาแก้ปวดหัว ไม่รู้จักกินยาแก้นอนไม่หลับ
เขาไม่มีวิกฤตการณ์ทั่วไปทุกหัวระแหงในโลก เหมือนโลก

ปัจจุบันนี้ ทำให้โลกสมัยนี้เจริญกว่าคนบ้า แต่กลับมีวิกฤต-
การณ์มากกว่าคนบ้า; ก็เพราะว่าวิชาของเขาไม่ส่องแสง
เพราะว่าเขาไม่มีวิชา.

ต้องปรับปรุงให้วิชากลับมา.

เราควรจะรู้ว่า ถึงเวลาแล้ว ที่เราจะต้องรีบ
ปรับปรุง ให้วิชากลับมา, ให้วิชากลับมา, หรือว่าให้
วิชาของเรา กลายเป็นวิชาขึ้นมาให้ได้ คือ ให้การศึกษา
สมบูรณ์; อย่าสอนกันแต่หนังสือและอาชีพ ซึ่งเป็น
การศึกษาทางคัวน หรือหัวคัวน. ขอให้มีการศึกษาที่
สมบูรณ์ รู้หนังสือสำหรับทำให้ฉลาด แล้วก็รู้อาชีพสำหรับ
จะเลี้ยงชีพ.

แต่เพียงแค่ว่าอดชีวิตอยู่ได้นี้ ไม่สมบูรณ์; ก็เลส
ยังท่วมหัว ยังเต็มไปด้วยความทุกข์ทรมานจิตใจ เห็น
แก่ตัวเองจัด, ไม่มีหลักที่ว่า เราจะผดุงกันให้มาก แล้วก็
ใช้แค่พอดี ที่เหลือเอาไปช่วยสังคม ซึ่งเราเรียกบุคคลชนิดนี้
กันว่า พวกเศรษฐี มาแค่โบราณ ตั้งแต่ครั้งพุทธกาล.

เศรษฐี กำนัน แปลว่า **ผู้ประเสริฐที่สุด**; เพราะมี
 พลิกว่า **ผลิตช่วยกันผลิตมากที่สุด** ใหลดมมากที่สุด แล้วก็
ใช้แต่น้อย กินแต่น้อยเท่าที่พอใช้ มันก็เหลือมาก แล้วก็
 ไปช่วยสังคม. ทำอย่างนี้จึงจะเรียกว่าเศรษฐี คือผู้ประเสริฐ
 ที่สุด.

บุญชน คือ **ผู้เห็นแก่ตัว** ผลิตมากก็กินมาก, กินจน
 หมด จนไม่มีเหลือสำหรับจะช่วยเหลือสังคม เลยเรียกว่าเศรษฐี
 ไม่ได้: **ควรจะเรียกว่านายทุน** มากกว่า.

เศรษฐีผลิตมาก กินแต่พอใช้ เหลือไปช่วยสังคม;
 อย่างน้อยก็มีโรงงาน เป็นเศรษฐีใหญ่ก็มี โรงงานหลายโรง,
 แล้วยังฝังทรัพย์สินสมบัติซ่อนไว้ใต้ดิน เพื่อจะเอามาช่วยยาม
 ฉุกเฉิน เผื่อเหลือเผื่อขาด อย่าให้โรงงานนั้นล้มไป.

จิตใจอย่างนี้จะไม่เรียกว่าประเสริฐที่สุด แล้วจะเรียก
 จิตใจอย่างไหนว่าประเสริฐที่สุด? **ช่วยกันผลิตให้มาก ใช้แต่
 พอใช้ เหลือช่วยสังคม** นี้เรียกว่า **เศรษฐี** ตามคำในภาษา
 บาลี.

ส่วนนายทุนสมัยนี้เป็นอย่างไรหรือเปล่า? ว่าช่วย
 กันผลิตให้มาก ใช้แต่น้อย เหลือเท่าไรเอาไปช่วยสังคม หรือ
 ช่วยโลก : ช่วยโดยตรง เช่นมีโรงงาน, ช่วยโดยอ้อม

เช่นสร้างวัดวาอาราม. เศรษฐีสมัยก่อนในเมืองไทยเรา ก็
ช่วยกันสร้างวัดวาอาราม; เศรษฐีต้องมีการสร้างวัดทั้งนั้น
เป็นธรรมดาเรื่อยไปเลย; แต่หาทุนไม่มีธรรมเนียมนั้น
จึงต่างกัน.

วิชา ทำให้เราเห็นแก่ตัว รักเราไม่รักผู้อื่น. วิชา
ทำให้เราไม่เห็นแก่ตัว เรายรักผู้อื่นได้; วิชาไม่สามารถ
จะแก้ปัญหของโลกได้. ขอให้วิชากลับมาโดยเร็วเถิด.

ศีลธรรมต้องกลับมา วิชาจึงจะส่องแสง.

สรุปความว่า ศีลธรรมไม่กลับมา วิชาก็ไม่
โอกาสส่องแสง. วิชาจะไม่มีโอกาสส่องแสง ถ้าศีล-
ธรรมไม่กลับมา. วิชาไม่มีโอกาสส่องแสง แล้ว
ศีลธรรมก็จะไม่กลับมา. นั่นแหละพัวพันกันอยู่อย่าง
แยกกันไม่ออก.

ถ้าศีลธรรมไม่กลับมา วิชาจะไม่เกิดขึ้นเป็นวิชา
สำหรับจะส่องแสง วิชาไม่มีโอกาสจะส่องแสง ศีลธรรม
ก็ไม่มีโอกาสจะกลับมา. ฉะนั้นจะทำกันอย่างไรดี? จะขยับ

ขยายปรับปรุงกันอย่างไรดี? ให้เกิดมีศีลธรรมขึ้นมา
 เพื่อว่าวิชานั้นส่องแสง?

ขอให้การศึกษาของเรามีลักษณะเป็นวิชา
 คือส่องแสง: *อย่าให้เป็นวิชา เป็นความมืดสีขาว, เป็น
 แสงสว่างสีดำ, มีแต่ช่วยให้กันเห็นแก่ตัว ให้สัตว์โลกเห็น
 แก่ตัว ไม่เห็นแก่ผู้อื่น จนเกิดลัทธิที่ต่อสู้กันในทางเศรษฐกิจ
 อย่างเป็นคู่อาชามาตราขาย ครอบงำโลกให้ระส่ำระสายวุ่นวาย
 ไม่มีทางจะสงบได้.*

เราขาดวิชา, เราทำลายขาดวิชา: เรามีแต่
 วิชา โลกจึงไม่มีแสงสว่าง. สัตว์โลกกำลังค่อมอยู่ภายใต้
 ความมืดสีขาว หรือแสงสว่างสีดำ คือความไม่มีวิชา;
 มีแต่วิชา ที่ตนเองกิเลสค้ำค้ำเทาของมนุษย์. เราทำลายมีวิชา
 ที่สอนอะไรสถานที่ศึกษา เพื่อตนเองกิเลสค้ำค้ำเทาของมนุษย์.
 เราไม่มีวิชา ที่จะเช่นฆ่ากิเลสค้ำค้ำเทาของมนุษย์. นี้เรียกว่า
 โลกกำลังมุดอยู่ภายใต้ความมืดสีขาว หรือแสงสว่าง
 สีดำ. เราจึงช่วยกันรีบกระทำให้ศีลธรรมกลับขึ้นมา ด้วยการ
 ปรับปรุงวิชานั้นเสียใหม่ ให้กลายเป็นวิชาไทยเร็วเกิด.

บททวนวิธีทำให้ศีลธรรมกลับมา.

อาตมาขอโอกาสทบทวน วิธีทำให้ศีลธรรมกลับมา
อีกครั้งหนึ่ง ว่าในการทำหน้าที่ของมนุษย์นั้น ขอให้มีความ
คงเส้นคงวา คือว่าตรงต่อความเป็นมนุษย์.

ให้อุถูกฝ่าอุกตัว เช่นว่าศีลธรรมจะแก้ปัญหาก็อย่า
ไปเอาเศรษฐกิจมาแก้ปัญหานั้นไม่ถูกฝ่าอุกตัว.

เราจะต้องทำอย่างมีหัวมีหาง ก็มีสูงมีต่ำ มีเด็ก
มีใหญ่ ควบคุมกันได้ ปกครองกันได้.

ต้องกระทำอย่างระวิงคางระวิงคอ อย่าไปจับเอาสิ่ง
ที่ไม่ควรจับแล้วเอามาถินกินลงไป.

ตอนต่อ และ ลงหลัก มีจลาทิกฎฎิตุกตอนออกไป
สัมมาทิกฎฎิเกศัน รุวัณกเบณกจกัร รุวัณนเขนตอกนัว
และเลือกเอาอย่างถูกต้อง.

ก็เดสเป็นตัว สำหรับทำให้เห็นแก่ตัว, ชรรมะเป็น
คน สำหรับทำลายความเห็นแก่ตัว.

เป็นเพียงคนยังไม่ใช้มนุษย์ ต่อเป็นชาวพุทธ
จึงจะหมดปัญหานั้น, ปัญญาต้องคู่กันกับสติเสมอ ทิฎฎินัน
ต้องเป็นสัมมา, วันนั วิชชาต้องส่องแสง.

เวลาสำหรับบรรยายปาฐกถาธรรมในวันนี้ ขึ้นลง
ตามกำหนดเพียงเท่านั้น ยาทมาขอแสดงความหวังว่า ท่าน
ผู้ฟังทั้งหลาย จะได้นำไปปฏิบัติ เห็นจริงอย่างไรแล้วก็จะได้
ปฏิบัติตาม เพื่อกลับมาแห่งศีลธรรม เพื่อศีลธรรมกลับมา
โลกจะได้ไม่วินาศ.

ยามาขออุทิศการบรรยายในวันนี้ ไว้แต่เพียงเท่านี้.

ออกอากาศ ครั้งที่ ๓๕

วันอาทิตย์ที่ ๑๗ พ.ค. ๒๕๒๔

เวลา ๘.๐๐ - ๘.๓๐ น.

ธรรมะในฐานะ สิ่งที่ต้องรู้ว่า การลงแรงต้องคุ้มค่า.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรมทั้งหลาย,

การบรรยายปรากฏการณ์ธรรมในวันนี้ อาจมากยิ่งขึ้นไปอีก
ในวัตถุประสงค์ว่า ศีลธรรมจะกลับมา, ถ้าศีลธรรมไม่กลับมา โลก
ก็วิเศษ และการบรรยายในวันนี้มีหัวข้อว่า การลงแรงต้องคุ้มค่า.

ประโยชน์ทั้งคุณแล้ว มันคล้ายกับเป็นเรื่องเศรษฐกิจ
หรือการค้า ไม่ใช่ศีลธรรม แต่โดยแท้ที่จริงนั้น เนื้อหา
ของเรื่องก็เป็นเรื่องศีลธรรม, ศีลธรรมส่วนบุญญา
หรือเมื่อวิชาส่องแสงถึงที่สุด การทำการลงแรงที่คุ้มค่า
ก็เป็นศีลธรรม เพราะว่าการทำงานที่คุ้มค่าน้อยให้คุ้มค่ามาก
มันก็เป็นศีลธรรม.

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มนุษย์เราทุกคนมีธาตุ ดิน น้ำ
ลม ไฟ อากาศ วิญญาณ หรือแยกออกได้เป็นเบญจขันธ์
๕ ประการ คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ด้วยกัน
ทั้งนั้น. แต่แล้วทำไมบางคนจึงแทบจะไม่มีค่าอะไร?
ทำไมบางคนจึงมีชีวิตที่มีค่าสูงสุด ทั้งที่เรามีทุนเดิมเหมือน
กันทั่วกัน?

พระพุทธรูปทรงลงแรงคุณค่า.

พรุ่งนี้ก็เป็นวันวิสาขบูชา เป็นวันฉลองชัยชนะ
อย่างยิ่งของมนุษย์ ซึ่งมีบุคคลแรก คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ทรงเอาชนะกิเลสได้อย่างน่าอัศจรรย์. มนุษยชาติตกอยู่ใต้
อำนาจของกิเลสตลอดเวลา; ครั้นมาถึงวันนี้ ก็มีมนุษย์
คนหนึ่ง สามารถเอาชนะกิเลสได้อย่างน่ามหัศจรรย์ เราจึง
ฉลองวันนี้ ทำการฉลองวันนี้ กันอย่างใหญ่หลวง คือ
ฉลองชัยชนะของมนุษย์เหนือกิเลส. มีพระพุทธรูปที่เป็น
ผู้ทรงกระทำไปในนามของมนุษยชาติ; สัตว์โลกซึ่งเคย
เป็นทาสของกิเลส ก็มารู้วิธีที่จะเอาชนะกิเลส อยู่เหนือ
กิเลส.

อย่างนั้นก็คิดดูเถอะว่า พระพุทธองค์ซึ่งทรงเป็น
 มนุษย์ ประกอบด้วยชีวิตว่างกาย มีชั้นรี๕ มีธาตุ๖ เหมือน
 กับเรา; แต่ทำไมพระองค์จึงประสบความสำเร็จ ในการ
 ชนะมาร ในนามของมนุษยชาติทั้งหมด? นี่เป็นการลงแรง
 ที่คุ้มค่า เกินค่า เกินยิ่งกว่าเกิน, เกินยิ่งกว่าค่า ยิ่งกว่า
 เกินค่า. ชีวิตนี้ใช้ไปในทางลงทุน ได้ผลเป็นกำไรเกิน
 ยิ่งกว่าเกิน ยิ่งกว่าเกินค่า นี่จะเป็นศีลธรรมหรือไม่เป็น
 ทำนองกตัญญู?

คนหัวเศรษฐกิจการค้า เขาก็มองไปในทางเป็น
 การค้า; แต่ว่าเราเป็นพุทธบริษัท ย่อมมองเป็นศีลธรรม
 คือการทำสิ่งที่มีค่าน้อยให้มีค่ามาก, หรือทำสิ่งที่ไม่มีความให้เกิด
 มีค่าขึ้นมา, นี่ก็เป็นศีลธรรม; ถึงแม้ว่าจะมองกันใน
 ลักษณะของเศรษฐกิจ ในความหมายธรรมศาสนานี้ สิ่งนี้
 เรียกว่า เศรษฐกิจ นั้น ก็ยังเป็นศีลธรรม อยู่กันเอง;
 เพราะว่าทำไปเพื่อให้ได้รับประโยชน์ต่อมนุษย์, ให้
 มนุษย์มีความสะดวกสบายยิ่ง ๆ ขึ้นไป, แต่ต้องทำอย่างมี
 ศีลธรรม.

ถ้าไม่มีศีลธรรม ก็เป็นเศรษฐิกิจโกง, ทั้งที่กำลัง
 กระทำให้โลกนี้กระวนกระวาย ระส่ำระสาย เพราะเศรษฐิกิจ
 โกง ก็ไม่มีศีลธรรมนั่นเอง. แม้จะมองในแง่ของเศรษฐี-
 กิจ มันก็ยังคงเป็นศีลธรรมได้; ดังนั้นเอาสมาธิอันยืน
 ทั่วชื่อว่า การลงแรงต้องคุ้มค่า. ก็เป็นหัวข้อการ
 ปฏิบัติ เพื่อการกลับมาแห่งศีลธรรม.

ที่นี้อาจจะทำความเข้าใจกันถึงคำว่า ลงแรงหรือ
 ลงทุน การลงแรงหรือลงทุนนี้ โดยธรรมชาติมันก็เป็นของ
 มันเอง ของมนุษย์ที่มีเจตนาจะกระทำ มันก็มีอยู่ทุกส่วนหนึ่ง
 แต่การลงแรงของธรรมชาตินี้ เรียกว่ามันแสนจะคุ้มค่า.

วิวัฒนาการทั้งหลาย เป็นการลงแรงคุ้มค่า.

ขอให้อธิบาย วิวัฒนาการทั้งหลาย คือการลงแรง
 ที่คุ้มค่า. การลงแรงที่คุ้มค่าและแน่นอน ก็กระแสแห่ง
 วิวัฒนาการของธรรมชาติ. ธรรมชาติลงแรงด้วยความ
 ว่างเปล่า, ไม่มีอะไร, แล้วเกิดดวงอาทิตย์ขึ้นมา. ดวง
 อาทิตย์แบ่งเนื้อหนังให้โลกหนึ่ง ออกมาเป็นโลก; พอ
 เย็นลงก็เป็นหินชนิดหนึ่ง ที่เรียกว่าหิน acneous stone

เป็นหินล้วน ๆ แล้วโลกก็ลงทุนด้วยหินล้วน ๆ นี้ ทำให้
เกิดชีวิตนาาเขินขึ้นมาในโลกในที่สุด นี่เป็นการลงทุน
ที่คุ้มค่า เรือกว่าธรรมชาติแท้ ๆ มันก็มีวิวัฒนาการ ที่เป็น
การลงทุนลงแรงที่คุ้มค่าหรือเกินค่า; แต่เรามนุษย์นี้ไม่เอา
อย่างมันเลย.

ทีนี้จะคุยกันถึงการลงแรงด้วยเจตนาของมนุษย์ก่อน
ในทางโลก มนุษย์ลงแรงลงทุนเพื่อความร่ำรวย เพื่อเรื่องกิน
เรื่องغام; แม้ที่สุดแต่เรื่องวัฒนธรรม แต่จะคุ้มค่าหรือไม่
ก็ขอให้พิจารณาดู. เตือนอยู่นี่อยู่ในสภาพอย่างไร หรือว่า
มนุษย์ลงแรงในทางศีลธรรม เพื่อเกิดบุญ เกิดกุศล เกิด
เกียรติยศ เกิดสาธารณกุศล กระทั่งเกิดสวรรค์ในที่สุด
ก็ต้องคอยดูคือไปว่า มันคุ้มค่าหรือไม่?

ทีนี้ถ้าดูในชั้นสูงสุด คือในทางปรมาตม์ มนุษย์เรา
ก็ลงทุนเพื่อมรรค ผล นิพพาน แล้วมันก็ได้ผลตรงตาม
ความประสงค์ คุ้มค่าแห่งการลงทุนหรือไม่? ขอให้ลอง
คิดดู.

การลงทุนของมนุษย์แม่ทางโลก ยังไม่คุ้มค่า.

อาตมามองเห็นในลักษณะของการไม่คุ้มค่า : มนุษย์ในโลกกำลังลงทุนไปในลักษณะที่ไม่ได้ผลคุ้มค่า; เพราะลงทุนด้วยทุจริต ด้วยความคดโกง ด้วยความเห็นแก่ตัว ไม่มีศีลธรรม มันก็หมุนไปในทางให้เกิดผลร้าย.

ตัวอย่าง ที่เราเอามาพิจารณาด้วยกันเล่น ว่าเดี๋ยวนี้ มนุษย์มีความไม่ถูกต้องในเรื่องบัจฉัย ๔ : เรื่องอาหาร, เรื่องเครื่องนุ่งห่ม, เรื่องที่อยู่อาศัย, และเรื่องบำบัดโรค, มนุษย์ไม่ประสบผล ที่ควรจะพอใจ ที่น่าพอใจ คือไม่มีสันติสุข.

แม้ว่าจะมีอาหารเลิศอย่างไร, นุ่งห่มอย่างเลิศด้อยอย่างไร, ที่อยู่อาศัยเลิศด้อยอย่างไร, บำบัดโรคอย่างดีที่สุดอย่างไร, ซึ่งต้องลงทุนมาก; มนุษย์ก็ยังไม่คุ้มค่า, ไม่ได้รับผลคุ้มค่าของการลงทุน ยังเต็มไปด้วยวิกฤตการณ์ ยังเต็มไปด้วยอันตราย, ความไม่มีศีลธรรม ยิ่งเลวร้ายก็ยังมีอยู่.

ที่มักจะพูดว่า ที่ลงทุนเพื่อการศึกษา ซึ่งยกข้อ
 ก้นแก่ ว่ากำลังเจริญก้าวหน้า ประเทศไทยเราก็ลงทุน
 เพื่อการศึกษา สร้างบัณฑิตขึ้นมาเป็นหมื่นๆ; แต่แล้ว
 ก็เป็นบัณฑิตที่แต่ละคนไม่เป็น, ล้วนแต่เป็นบัณฑิตที่
 แต่ละคนไม่เป็น, ฉะนั้นไม่รู้จะทำอะไร : ทำนาก็ไม่ได้
 แม้จะทำสวน ครัวก็ไม่เป็น, เราผลิตแต่บัณฑิตชนิดที่
 แต่ละคนไม่เป็น, ผู้พวกอื่นที่เขาผลิตบัณฑิตที่แต่ละคนเป็นไม่ได้.

คุยต่อไปถึง เรื่องเทคโนโลยีทั้งหลาย เจริญก้าว
 หน้าเหลือประมาณ จนไม่รู้ว่าจะไปทางไหนกัน; แต่แล้ว
 วิชาเทคโนโลยีทั้งหลายเหล่านั้น ก็ส่งเสริมให้มนุษย์ตกเป็น
 ทาสของวัตถุ, ตกเป็นทาสของความเอร็ดอร่อยทาง
 เนื้อหนัง, สมน้ำหนำมัน, นี้เทคโนโลยีมันให้ผลอย่างไร
 คุ้มค่าหรือไม่?

กิจกรรมอวกาศทั้งหลาย ซึ่งทำกันทั้งหลายก็ได้ยิน
 ได้ฟังอยู่ตลอดเวลา ในเรื่องอวกาศ แล้วได้ผลเป็น
 อย่างไร? คุ้มค่าไหม? เงินเสียไปจนไม่รู้ที่แสนๆ ล้าน หรือ
 กี่ล้านล้านบาท ก็ได้เป็นสันติสุขเท่าไร? เอามาเปรียบเทียบ
 กับงานอดิเรกแล้ว มัน ได้ผลเท่ากับ ชี้อธิปไตยกับแดน.

กิจกรรมอวกาศของเรามีผลเพียงว่า ชีวธรบินจับตักแค้น
คุ้มค่าไหม ?

คุณก็ไปถึงกิจกรรมปรมาณู, ระบบปรมาณูก้าว
หน้า; คุณว่ามันจะเกิดอะไรขึ้น, มันจะเกิดผลอะไรขึ้น ?
สักวันหนึ่งมันจะเกิดผลอะไรขึ้น. อาจามองเห็นว่า
กิจกรรมปรมาณูทั้งหลาย นั้นมันเหมือนเตรียมโลงไว้ใส่
โลกล่วงหน้า, เตรียมโลงไว้ให้โลกเป็นการล่วงหน้า,
กิจกรรมปรมาณู คือในที่สุดจะนำมาซึ่งการล้างโลก.

แล้วที่นี้คุณก็ดูของที่สวยงามประณีตกันบ้าง งานศิลปะ
ในโลกกำลังก้าวหน้า : นิยมศิลป์ ส่งเสริมศิลป์, เพื่อค้น
กันถึงเรื่องศิลป์, แต่คุณแล้วมันมีผลอะไรบ้าง ที่เกิดมาจาก
ความก้าวหน้าทางศิลป์ ?

ศิลป์ก้าวหน้า จนมาถึงคนเขรรมตาเข้าใจไม่ได้;
ต้องไปเรียนไว้ให้มาก ๆ ให้มากที่สุด จึงจะเข้าใจศิลป์นั้นได้.
นี่มันมีประโยชน์อะไร ? นอกจากทำให้มันเสียเวลามากขึ้น.

แล้วก็ เป็นศิลป์ที่ไม่เคยรับใช้สันติภาพ, ไม่เคย
รับใช้พระศาสนาเหมือนแต่กาลก่อน, เป็นศิลป์ที่รับใช้
กิเลสของมนุษย์, ให้มนุษย์ได้ขยายกิเลสมากยิ่งขึ้น. อย่าง

ค้ำชูกับรับใช้การเมือง ศิลปะเพื่อประโยชน์แก่การเมือง
รับใช้การเมือง ยังไม่มีผู้ทางที่จะแสดงให้เห็นว่า จะสร้าง
สรรค์ให้เกิดสันติภาพ.

คู่ต่อไปอีก ถึงสิ่งที่มีน้ไม่คุ้มค่า คือวิชาโบราณคดี
และ ประวัติศาสตร์. การค้นคว้าการวิจัยกรอง เกี่ยวกับ
โบราณคดีประวัติศาสตร์. ค้นคว้าขึ้นมาเท่าไร ก็ไม่ให้เกิด
ผลในทางที่จะให้มนุษย์รักกัน.

ประวัติศาสตร์และโบราณคดี ขุดค้นขึ้นมาแต่เรื่อง
ฆ่าฟันกัน, อฆาตมาคร่าชีวิตกัน, เกือบครึ่งกันจนเป็น
ประวัติศาสตร์เลย. ไม่ให้ผลเพื่อความมีแห่งศีลธรรม.

จะยกตัวอย่างดูว่า โบราณคดีประวัติศาสตร์ พวก
ไหน ส่วนไหน แง่ไหน ที่ส่งเสริมให้มนุษย์ให้รักกันและ
เพื่อความมีศีลธรรม. คุณนั้นจะ เป็น ไปเพื่อความอาฆาต
มาคร่าชีวิต รุนแรงขึ้น กว่าเดิมไปเสียหมด.

นี่เราเรียกว่า มีน้ไม่คุ้มค่า ลงทุนมาก เพื่อย้อม
เสียเวลามาก อะไรมาก แล้วก็ยังไม่ได้ผลคุ้มค่า จากวิชา
โบราณคดีและประวัติศาสตร์.

ที่เอาให้ไกลเข้ามาอีกว่า ระบบการยุติธรรม การรักษากฎหมาย การราชทัณฑ์ ลงโทษคนทำผิด นี้ก็ ยังไม่ได้ผลคุ้มค่า : ลงทุนมาก; แต่มันก็เกินไป ยิ่งเพิ่มอันธพาล ยิ่งให้มีอันธพาลในโลกหนาแน่นขึ้นมา. เพราะว่าระบบยุติธรรมราชทัณฑ์นั้นมันก็เกินไป มันแพงเกินไป; ถ้าเอากันให้ถูก ๆ ให้หยาบ ๆ อย่างสมัยบรรพบุรุษ เชื่อว่าการปราบอันธพาลจะดีกว่านี้.

นี้อาจจะมามองไปในทางที่ว่า สิ่งเหล่านี้ ตามที่ยกตัวอย่างมานี้ มนุษย์เรายังไม่ได้รับผลคุ้มค่า. เรื่องโลก ๆ ทั้งหลายเรายังไม่ได้รับผลคุ้มค่า : จากการเป็นอยู่ด้วย บั๊จจัย ๔ จากการศึกษา ที่ผลิตแก่นั้ดึกตึกที่ตะลุ่นไม่เป็น, เรื่องเทคโนโลยี เรื่องกิจกรรมอวกาศ เรื่องกิจกรรมปรมาณู งานศิลปะ โยธาตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ราชทัณฑ์ ยุติธรรม ยังไม่ได้รับผลคุ้มค่า. เพราะความไม่มีแห่งศีลธรรม ซึ่งมันเพิ่มปัญหาให้มากขึ้น, แล้วความไม่มีแห่งศีลธรรม ไม่สามารถจะแก้ปัญหานั้น. แล้วเราก็ ลงทุนลงแรง เป็นเรื่องเสียเปล่า; ลงแรงแล้วไม่คุ้มค่า. นี่เรื่องโลก ๆ เรื่องชาวบ้านแท้ ๆ.

กิจกรรมของโลกระดับศีลธรรมที่ **ไม่คุ้มค่า**.

ทันทีที่มาสู่เรื่องที่สูงขึ้นมา ก็คือในระดับศีลธรรม, การกระทำในระดับที่เป็นศีลเป็นธรรม ในโลกนี้ยังไม่ได้ผลคุ้มค่า. เช่น การสังคมสงเคราะห์ สงเคราะห์เหมือนอย่างกับว่าเลี้ยงลูกอ่อนไม่รู้จักโต, สงเคราะห์แค่ทางวัตถุที่ทำให้ใจ ให้เห็นแก่ตัว, ไม่สงเคราะห์ทางจิตใจให้เขาเฉลียวฉลาด ในการที่จะช่วยตัวเองได้. สงเคราะห์อย่างนั้นมันไม่ช่วยให้พ้นจากการตกนรกทั้งเป็น บางทีจะเพิ่มให้มีการตกนรกทั้งเป็น อีกยาวไปกว่าเดิม.

หรือว่าจะดูเรื่อง การบำเพ็ญบุญ บำเพ็ญทาน : สร้างโบสถ์ราคา ๕๐ ล้าน บิหนึ่งเปิดใช้ไม่กี่วัน ปิดไว้ตลอดเวลา สร้างโบสถ์ราคา ๕๐ ล้าน คุ้มค่าตรงไหน ? หมายความว่าอะไร ? หมายความว่าอะไร ? พวกเขาจะบอกว่า พวกเขาใช้เงินไม่คุ้มค่า. ใช้เงินของประชาชนไม่คุ้มค่านี้ ควรจะให้อะไร ? ควรจะโอนลงไป ในหม้อไหนมากกว่า ?

ถ้ามีมากกว่า วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ เหล่านี้ มันคุ้มค่าหรือไม่ ? สิ่งที่ไม่ต้องลงทุน ก็ทำให้ต้องลงทุน.

นิชาติมาตุรูปถ่ายถาวร **เผาศพมหาत्मคานธี** มหา
บุรุษที่รู้จักกันทั่วโลก คือมหาत्मคานธี **เอาพื้นมากองเข้า**
แล้วเอาศพวางบนนั้น แล้วก็เผา **ไม่ได้ใส่โลงด้วยซ้ำไป**。
คิดดูซิเผาเหมือนกับกองไม้กองหนึ่งเท่านั้น. นี่ภาพงานศพ
มหาत्मคานธี ภาพอย่างนี้ในเมืองไทยมีไหม? แม้แต่คน
ขอทานก็ยังจะทำดีกว่านี้.

นี่เรา ลงทุนมากเกินไป ในชนบทรวมเนียน
ประเพณี ที่เรามากทั้งซื้อให้ใหม่ ๆ เพราะ ๆ ว่าวัฒนธรรม
ขอให้ดูการบวชนาค การทอดกฐิน งานเผาศพ อะไรต่าง ๆ
มันกำลังทำอะไรให้เกิดขึ้น แก่เศรษฐกิจของชาติ.

กิจกรรมค้าอุปรมัตถธรรมก็ยังไม่คุ้มค่า.

อ้าว, ที่นี้ดูให้สูงขึ้นไปอีก คือ กิจกรรมในระดับ
อุปรมัตถธรรม ที่เราเรียกกันว่า วิปัสสนาธุระ นั้นแหละ.
กิจกรรมวิปัสสนา ยังไม่ได้ผลคุ้มค่าข้าวสุก ที่เอามาเลี้ยง
นักวิปัสสนา, ไม่คุ้มค่าทางเศรษฐกิจที่เสียไป เพราะ
กิจกรรมวิปัสสนา ยังทำให้เกิดความเข้าใจผิดอยู่บางอย่าง
หรือมากอย่าง ไม่ได้ผลคุ้มค่าของคำว่า วิปัสสนา.

คำที่ประหลาดที่สุด ก็คำว่า **นิพพานปัจจุไฮ โทคุ**
 - **ขอให้สิ่งนี้เมื่อบัจจยันแก่พระนิพพาน** อย่างนี้ก็ยังไม่มีความหมาย
 อยู่กันเอง; กระทำแล้วขอรับรองอย่างนั้น
 อ่อนหวานอย่างนั้น มันก็ยังไม่มีความหมายเป็นบัจจยันแห่ง
 พระนิพพาน.

ประชาชนยังไม่รู้จักพระนิพพาน ด้วยซ้ำ; พอ
 เอาเรื่องพระนิพพานมาอธิบายให้ง่าย ให้เห็นเป็นนิพพาน
 ที่นี้เดี๋ยวนี้ ก็ถูกคำ. อาจมาถูกคำมาจนไม่รู้จะถูกคำสัก
 เท่าไรแล้ว เรื่องพูดให้เห็นว่า นิพพานที่นี้และเดี๋ยวนี้.

นี่ มันยังชักขวางสวนทางกันอยู่อย่างนี้; เรียกว่า
 ไม่ให้ผลคุ้มค่า, เห็นว่าเรากำลังลงทุนอย่างไม่คุ้มค่า. ถ้าดู
 ใต้คุ้มกัน เป็นเรื่องขาดทุน, เป็นเรื่องตอยหลัง, เป็นเรื่อง
 รับผิดชอบมากกว่าผลดี.

นี่คือตัวอย่างแห่งการลงแรงลงทุน ที่ไม่คุ้มค่า.

เป็นพุทธบริษัทให้สมบูรณ์จึงจะมีผลคุ้มค่า.

เฮ้, ที่นี้เราจะทำให้มันคุ้มค่า ทำอย่างไรจึงจะคุ้มค่า?
 อาจมาเห็นว่า เราจะต้องมีความเป็นพุทธบริษัท ให้มาก

ขึ้นหรือสมบูรณ์ คือให้มีศีลธรรมควบคุมอยู่ในทุกระบบงาน. นั่นแหละเรียกว่ามีความเป็นพุทธบริษัทให้มากขึ้น.

พุทธบริษัท แปลว่า ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน. เราเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน แล้วทำอะไรมันก็ไม่ผิด, มันจะไม่หลงไปทำสิ่งที่ไม่คุ้มค่า. มันจะรู้จักเลือกทำแต่สิ่งที่คุ้มค่า. นี้เรียกว่า มีความเป็นพุทธบริษัทให้มากขึ้นเถิด. การลงแรงลงทุนอะไร ๆ ก็คุ้มค่าไปหมด.

หรือว่ามีเศรษฐกิจเป็นศีลธรรม เรามีเศรษฐกิจให้เป็นศีลธรรม, ใช้ศีลธรรมเป็นเครื่องทำสิ่งที่มีค่าอันน้อยมีค่ามาก, อะไร ๆ ที่ประพาศเพื่อผลเพื่อประโยชน์ แล้วก็ให้ศีลธรรมเข้าไปคุ้มครอง เป็นเศรษฐกิจที่มีศีลธรรม. แม้เศรษฐกิจในครอบครัว จะหาเงิน จะใช้เงิน จะบริโภค บ้างจู้ ๔ ก็ขอให้ศีลธรรม.

อยากจะพูดว่า ขอให้เราเป็นเศรษฐกิจตามแบบพุทธบริษัทกันเถิด เศรษฐีตามแบบพุทธบริษัทนั้นหมายความว่า สอดให้มาก กินแต่น้อย เท่าที่จำเป็น แล้วเหลือเอาไปช่วยสังคม นี้ค้ำว้นเศรษฐกิจตามแบบพุทธบริษัท.

คำว่า **เศรษฐี** แปลว่า **ผู้ประเสริฐที่สุด**; ไม่ใช่
 นายทุนที่ลงทุนหากำไร เพิ่มกำลังทุน แล้วยกกวาศล้อมเอา
 ทุนมาเพิ่มให้มากขึ้น อย่างนั้นเป็นนายทุน. แต่ถ้า **เห็น**
เศรษฐี ก็จะต้องผลิตให้มาก กินแต่น้อย เหลือไปช่วยสังคม.
 เศรษฐีมีโรงงาน เศรษฐีส่งทรัพย์ไว้เพื่อหล่อเลี้ยงโรงงาน
 อย่าให้ขาดมือ.

เป็นเศรษฐีตามแบบพุทธบริษัท ขึ้นมาในโลกนี้แล้ว
 นายทุนก็หมดไปเอง; คอมมิวนิสต์ก็ไม่มีงานทำ คอมมิวนิสต์
 ก็หมดไปเอง. นี่ขอให้เราเป็นเศรษฐี ตามแบบพุทธบริษัท
 ขึ้นมาเท่านั้น หรือว่าขอให้เรายึดถือหลักว่า เรา^{นี้}เกิดมา
 เพื่อเป็นเพื่อนเกิด เพื่อนแก่ เพื่อนเจ็บ เพื่อนตาย
 ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น. ถ้าเรายึดถือความเป็นเพื่อน
 อย่างนี้ ไม่มีอะไรที่จะเป็นไปเพื่อการเบียดเบียน หรือการ
 ทุบาย ความไม่ช่วยเหลือ.

เรายึดหลักพุทธบริษัท : เกิดมาเพื่อเป็นเพื่อน
 เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น, ลงทุนก็ลงทุน
 เพื่อเพื่อนเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งหมดทั้งสิ้น ก็
 เป็นผลแก่โลกทั้งหมดทั้งสิ้น.

อยากจะพูดที่ชวนให้คิดนึกอีกสักอย่างหนึ่งว่า
 อาตมาขอร้องให้คนทั้งโลก ถือศีลเพียงข้อเดียว, ถือ
 ศีลข้อเดียวเท่านั้น ไม่ขอมาก, ถือศีลข้อเดียวว่า รักผู้อื่น
 รักผู้อื่น รักผู้อื่น ถือศีลข้อเดียวนี้ โลกจะหมดปัญหา.

รักผู้อื่นแล้ว *ฆ่าใครไม่ได้.* รักผู้อื่นแล้ว
ขโมยของใครไม่ได้ รักผู้อื่นแล้ว *จะล่วงละเมิดกามของใคร*
ไม่ได้ รักผู้อื่นแล้ว *ก็ไกลหูกใครไม่ได้* รักผู้อื่นแล้ว *จะไม่*
กินเหล้าให้ใครว่าหาญได้. เดี๋ยวนี้ยังทำอะไรให้คนอื่น
 ฆ่าหาญได้ ด้วยการกินของเมา รักผู้อื่นเป็นศีลข้อเดียว
 จะตั้งเอาศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีลก็ร้อยก็ตาม มาสู่ศีลข้อ
 เดียวนี้ไต่ทั้งหมด.

โลกถือนศีลเพียงข้อเดียวก็พอ คือ รักผู้อื่น ซึ่ง
 เป็นหัวใจของพระศาสนาทุกศาสนาเลย ซึ่งนั้นในการ
 รักผู้อื่น. ขอให้รักผู้อื่นเด็ก จะได้ผลคุ้มค่า เกินค่าเกิน
 ยิ่งกว่าเกิน จะอยู่กันด้วยความรักสามัคคี เมตตาปราณี
 ไม่มีใครเป็นข้าศึกศัตรูแก่ใคร.

ศาสนาพระศรีอารยก็เกิดขึ้น ในเมื่อทุกคนทั้งโลก
 ถือนศีลเพียงข้อเดียวว่า รักผู้อื่น. นั่นคือความหมายของ

คำว่า ศรีอารยเมตไตรย *เมตไตรย* แปลว่า *รักผู้อื่น, ศรีอารย*
อย่างเลิศ อย่างประเสริฐที่สุด. คือให้ รักจริง ๆ รักด้วย
 ความบริสุทธิ์ใจ ปัญหาในโลกนี้ทั้งหมด.

เลือกเนื้อร่างกายชีวิตของเราไม่มีค่าเท่าไร แต่มา
 ใช้ลงทุนในการถือศีลข้อนี้แล้ว ก็ได้โลกพระศรีอารย์ พระ
 ศรีอารยเมตไตรย มาเป็นของตอบแทน ก็เรียกว่าได้ผล
 เกินค่า.

วิธีที่จะทำให้ทุกอย่างมีผลเกินค่า; แม้แต่
 ร่างกายเน่า ๆ นี้ ที่ตายแล้วไม่มีใครหา^{นี้} ก็สมารถทำให้
 มีค่าขึ้นมา มีคนไม่ตีม, ตายแล้วก็พันปีก็ยังไม่มีใครตีม
 เพราะว่าเขาได้ทำให้เป็นสิ่งที่^{นี้}มีค่า.

อย่างสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า^{นี้} จะไม่มีใครตีม
 จะไม่มีวันที่มีใครตีม เพราะว่าท่านได้ทำให้ร่างกายที่ไม่มีค่า
 นี้ เกิดเป็นของมีค่าสูงสุดขึ้นมา แล้วยังแนะนำผู้อื่นทำได้ดีด้วย.

เวลาจะหมดแล้ว ขอสรุปกันที่ว่า ปัญหาอัน
 เลวร้ายในโลกนี้ แก้ได้ด้วยการทำให้ศีลธรรมกลับมา,
 ศีลธรรมกลับมา ปัญหาทุกอย่างจะหมดไปจากโลก.

ขอทบทวน หัวข้อแห่งการทำให้ศีลธรรมกลับมา
 งามีวีรอย่างไรบ้าง ? คือจะทำอะไรในฐานะเป็นมนุษย์
 หัวใจต้องคงเส้นคงวา ต้องถูกฝ่าอุกถ้ว. มีหัวมีหาง
 ค้อมีสุนัขมีตัว, บังคับบัญชากันได้. ระวางคางระวางคอ อย่า
 ทามาหรือกลืนไป ด้วยทุจริต. ถอนตอลงหลัก รู้ว่าวงจักร
 หรือตอกบั่ว ก็เลสมันเป็นตัวธรรมะเป็นคน เลือกลงเอาแต่
 ธรรมะ. คนยังไม่ใช้มนุษย์ ต้องเป็นมนุษย์กันอีกทีหนึ่ง. ถ้า
 เป็นชาวพุทธก็หมดบัญญัติ; เพราะเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน.
 บัญญัติต้องคู่กันกับสติ วิทยุต้องเป็นส้วมมา วิชาต้องส่องแสง
 เหมือนที่อธิบายมาอย่างละเอียดแล้ว ในการบรรยายครั้งก่อน.
 ครั้งนี้ก็ อองแรงต้องคุ้มคำ, การลงแรงลงทุนต้องคุ้มคำ.

เดี๋ยวนี้โลกกำลังไม่ลงทุนอย่างคุ้มคำ. การศึกษา
 ในประเทศไทยเรา ยังสร้างแต่บัณฑิตที่เตะฝุ่นก็ ไม่เป็น,
 เเตะฝุ่นก็ไม่เป็น. เทคโนโลยีทั้งหลายส่งเสริมความเป็นทาส
 วัตถุ. กิจกรรมอวกาศเหมือนกับซีเรียบินจับก๊กแทน. กิจ-
 กรรมปรมาณูคือเตรียมโลงไว้ใส่ โลกล่วงหน้า. อย่างนี้
 เป็นต้น. โลกนี้ไม่มีอะไรที่เป็นการกระทำที่คุ้มคำ จึง
 ไม่มีสันติภาพอันถาวร.

จึง ขอวิงวอน ท่านทั้งหลาย ที่เป็น พุทธบริษัท
 โดยเฉพาะ ว่าจงเอาอย่างพระพุทธเจ้าเถิด. การลงแรง
 ต้องคุ้มค่า. การทำอะไรคุ้มค่านั้นเป็นศีลธรรม; ไม่ใช่
 เป็นเรื่องเศรษฐกิจหรือการค้า. การลงแรงต้องคุ้มค่า
 คือใช้ชีวิตให้คุ้มค่า. วิวัฒนาการคือกระแสน้ำแห่งการ
 ลงแรงที่คุ้มค่า ของธรรมชาติก็ดี ของมนุษย์เราก็ดี.

ในที่สุดนี้ ขอจบการบรรยายด้วยความหวังว่า ต่อไปใน
 เรามีกการลงแรงที่คุ้มค่า พอใจในการกระทำของตน มีความสุขอยู่
 ทุกทีพาราตริกกาลเทอญ.

ออกอากาศครั้งที่ ๓๖

วันอาทิตย์ที่ ๒๑ มี.ย. ๒๕๒๔

เวลา ๘.๐๐ - ๘.๓๐ น.

ธรรมะในฐานะ สิ่งที่ต้องรู้ว่า ศีลธรรมกลับมาโลกาสงบเย็น.

ท่านสาธุชน ผู้มีความสนใจในธรรม ทั้งหลาย,

การบรรยายปาฐกถาธรรมในครั้งนี้ อาตมาจะได้กล่าวโดย
หัวข้อว่า ศีลธรรมกลับมาโลกาสงบเย็น เป็นการบรรยายครั้ง
สุดท้าย ของชุดศีลธรรมกลับมา ซึ่งอาตมาได้บรรยายมาแล้วเป็น ๓๖
ครั้ง รวมทั้งครั้งนี้ นับแต่เป็นการปรับทุกข์ ถึงปัญหาทางศีลธรรม
ของมนุษย์ในโลก.

ในวันนี้จะเป็นเหมือนกับบทสรุป ขอทบทวนแต่
โดยหัวข้อ ที่ควรร่วมพิจารณา.

ขอให้รำลึกถึงอนุภาพของศีลธรรม.

ข้อแรก ก็ขอให้ย้อนระลึกนึกถึงประโยชน์อันยิ่งใหญ่ และ อนุภาพของศีลธรรม ว่าเป็นอนุภาพที่เข้าไปครอบงำถึงส่วนลึกของจิตใจ. เมื่อทำให้คนกลัวบาปแล้ว ก็ไม่ประพฤติดีศีลธรรม ทำบาป ทำชั่ว แต่ประการใด.

การที่คนในโลกยังมีศีลธรรมเหลืออยู่ ก็เพราะศีลธรรมที่ติดมาในสายเลือด หรือว่าคนที่กลัว จะทำบาปบางคนยังไว้ได้ ไม่ใช่โดยกลัวกฎหมาย: แต่ด้วยอำนาจความมีศีลธรรม ก็กลัวบาป ที่เหลืออยู่ในใจ บังคับไม่ให้ทำ, หรือแม้ที่สุดแต่อันธพาลบางคน ไม่กระทำความบาปในบางคราวหรือสุดเหวี่ยง ก็เพราะมีศีลธรรมเหลืออยู่บ้าง. ขอให้ใคร่ครวญดูถึงข้อนี้ จะเห็นความจำเป็นของศีลธรรม.

คนจนสมัยก่อน จนเท่าไร ก็ไม่สมัครใจที่จะตัดเศียรพระพุทธรูปขาย เขาอาจจะพูดว่า ให้ตั้งแสนตั้งล้านฉันก็ทำไม่ได้; แต่มาถึงสมัยนี้ ทัดกันเป็นว่าเล่น แม้ที่ไม่ค่อยจะมีราคา ก็ยังถูกตัดเอาไปขาย.

หรือจะย้อนไปถึงสมัยคนป่าไม้ทุ่งผา หญิงสาวมีแต่
 พวงใบไม้แขวนข้างหน้าอกหนึ่ง ข้างหลังอกหนึ่ง ก็ไปป่าหา
 ผักหาฟันไปบ้าน ไปป่าอย่างปลอดภัย ไม่มีใครจุกจิกว่า

ส่วนบ้านเราสมัยนี้ ตามหน้าหนังสือพิมพ์แล้ว
 มีการจุกจิกอย่างที่ไม่น่าจะมี คือใจกลวงเมืองหลวงก็ยังมี
 ถ้ายังมีศีลธรรมเหลืออยู่ มันก็ทำไม่ได้ และคุ้มครอง อย่าง
 ที่เคยคุ้มครองคนป่าสมัยไม้ทุ่งผา นี่แหละ น่าจะนึกถึง
 พระคุณของศีลธรรมกันให้มาก ถึงขนาดนี้

ที่นี้อาจจะขอร้องให้พิจารณาเป็นพิเศษ ก็คือว่า
 การกระทำที่เป็นไปเพื่อปรกตีสูขของมนุษย์แล้ว เรียก
 ว่าศีลธรรม ทั้งนี้ เด็ดว่าเราเรียกชื่อต่าง ๆ กัน เป็น
 เศรษฐกิจบ้าง การก้าบบ้าง การเมืองบ้าง การทหารบ้าง
 การปกครองบ้าง การสติปัญญาธรรม การราชพันธุ์ กิจกรรม
 นายหน้า แม้แต่ทนายความ

เราไม่มองเห็นว่า สิ่งเหล่านั้นทุกอย่าง แต่ละ
 อย่างคือศีลธรรม เกิดมาในรูปแบบของศีลธรรมในตอน
 หนึ่ง ๆ ; แล้วจึงมากลายเป็นมิใช่ศีลธรรม จนกระทั่งว่า
 เป็นข้าศึกของศีลธรรมไปในที่สุด

เมื่อมนุษย์พ้นมาจากความเป็นคนเบ้ามาตั้งท่ามาหา
กันแล้วเจ็ดตรัยนเพราะการเบียดเบียนกัน ก็ต้องมีศีลธรรม
ในขั้นระเบียนวินัยการปกครอง หรือกฎหมาย.

ต่อมาเขารู้จัก *ศรัทธา* เพื่อความสะดวก สงบสุข
ยิ่งขึ้นในรูปของศีลธรรม เป็นการแลกเปลี่ยนด้วยความหวังดี
ต่อกันและกัน เพื่อมีความสงบสุข การทำก็ทำไปเพื่อความ
สะดวกของสังคมมนุษย์นั่นเอง.

การเมือง ไม่เคยเรียกว่าการเมืองในสมัยนั้น แต่
ก็มีการกระทำชนิดที่เรียกว่า *การเมือง* คือปรับปรุงกันให้อยู่
โดยความเป็นสากล โดยไม่ต้องใช้อำนาจ.

แม้ *การทหาร* ก็เป็นเพียงป้องกันตัว ให้ออกอยู่ได้
มันก็อยู่ในรูปของศีลธรรม.

จะมี *การศาล* การกฎหมายอะไรขึ้นมา มัน ก็เพื่อ
ความปรกดีสุข ในรูปของศีลธรรม.

แม้ในที่สุด เกิด *กิจกรรมนายหน้า* ก็เพื่อความ
สะดวก ความเป็นปรกดีสุข, เป็น *นายความ* ก็เพื่อความ
สงบสุข ความต่อสู้รักษาซึ่งความยุติธรรม ของผู้ที่ไม่มี

ปัญญาจะค่อยๆ ทุกอย่างมันเป็นรูปของศีลธรรม ไม่ยกเว้น
อะไรเลย.

ต่อมามนุษย์มีความเจริญ จนเห็นแก่ตัว **สิ่งที่เคย
เป็นศีลธรรม** ทุกสิ่งนี้ ก็แยกตัวออกมาเป็นอย่าง ๗ สำหรับ
เป็นเครื่องมือหาประโยชน์ หากไร กลายเป็นโอกาสแห่งการ
คอร์รัปชัน การรีดไถ ไปหมดสิ้น. เช่นว่า **การแลกเปลี่ยน
เพื่อความสงบสุขของสังคม** ก็กลายเป็นโอกาสสำหรับขูดรีด
อย่างนี้เป็นต้น.

แม้การราชทัณฑ์ การอุทิศธรรม ก็จะกลายเป็น
เครื่องมือ สำหรับการขูดรีด ในเมื่อผู้ปฏิบัติงานเหล่านั้น
ไร้ศีลธรรม. การทนายความ จึงถือกันว่าเป็นสิ่งที่ไม่น่า
เสียดหา บางคนไม่ยอมให้ลูกเรือกฎหมาย เพื่อไปเป็น
ทนายความ. นี่เป็นความคิดเินอย่างคนโบราณ; เพราะว่าเป็น
กลายเป็นโอกาส หรือเครื่องมือ สำหรับการขูดรีดไปเสีย ใน
เมื่อไม่มีศีลธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง.

ดังนั้น ขอให้ย้อนระลึกไปถึงคึกคักบรรพท์ ว่าสิ่ง
เหล่านี้ แต่ก่อนเคยเป็นตัวศีลธรรม แขนงหนึ่ง; มันนี้

แยกตัวออกมาเป็นอะไรก็ตามแต่จะเรียก แต่วกั้มุ่งหมายที่จะ
แสวงหาประโยชน์ส่วนตัวบุคคลทั้งนั้น.

ที่นี้เรามาดูความเจริญ ที่เรียกกันว่า ความก้าวหน้า
ความเจริญของมนุษย์ ซึ่งพูดกันว่า เจริญ ๆ: แล้วก็
พูดโดยไม่รับผิดชอบว่าเพื่อสันติภาพ, ก็ไม่ได้รับผิดชอบ
ว่า มันจะมีสันติภาพได้จริง. ความเจริญของมนุษย์ทุก
แขนง ที่เหมือนกับจะแข่งกับเทวดานั้น มันก็ไม่มีทางมา
แห่งสันติภาพ เพราะความเจริญเหล่านี้.

ขอจบกวนเวลา และความขอกทน ของท่านผู้ฟัง
อีกครั้งว่า เราจะพิจารณาในเรื่องนี้กันพอเป็นที่เข้าใจ :—

เรื่องแรก ความเจริญในการผลิตปัจจัย ๔ : ผลิต
อาหาร ผลิตเครื่องนุ่งห่ม ผลิตที่อยู่อาศัย ผลิตวิธีการบำบัด
โรค มันก็ก้าวหน้าเหลือประมาณ จนจะแข่งกับเทวดาได้;
โลกนี้ก็ยังไม่มียุทธศาสตร์พออยู่นั่นเอง, มันกลายเป็นการสร้าง
แพ้น้ำที่เพื่อ ที่พุ่มเฟื่อย, แล้วก็เพิ่มความเห็นแก่ตัว ให้ผู้
บริโภคนั้นยิ่งขึ้น ๆ. เมื่อมีความเห็นแก่ตัวแล้ว
อะไรจะเกิดขึ้น ท่านทั้งหลายก็จะได้รู้ได้เอง.

อยู่ที่การใช้ทรัพยากรของธรรมชาติ : เวลาชุดน้ำมัน ชุดโลหะ มาเป็นเครื่องมือสำหรับประทัดประทารกันด้วยการทำสงคราม หรือมหาสงคราม นั้นมันเพื่อสันติภาพ หรือเพื่ออะไร? หรือว่าเราเอาสิ่งเหล่านี้มาใช้ เพื่อชีวิตอันชุ่มเพี้ยพุ่งเพือ มันก็เป็นการทำลายมนุษยอยู่นั้นแหละ, แล้วมันเป็นการทำลายตัวโลกนี้ให้หมดค่า ไปเสียด้วย.

กันจะดูถึงการศึกษา : อักษรศาสตร์ วรรณคดี ปรัชญา เหล่านี้มันก็ไม่ส่งเสริมความมีศีลธรรม เหมือนในยุคก่อนๆ; จะหาวรรณคดีอักษรศาสตร์ ที่ส่งเสริมศีลธรรมโดยตรง อย่างบางกัมภีร์ในอินเดีย มันหาไม่ได้. ปรัชญาเป็นเครื่องทำความเนิ่นช้าให้แก่สันติภาพ และไม่เอาไปสู่สันติภาพ. การศึกษา ผลิตบัณฑิตที่จบแล้วก็จะผู้ไม่เป็น, ทำสวนครัวก็ไม่เป็น, จะหุงข้าวกินสักหม้อก็กึ่งทำไม่ได้.

จะดูไปถึงสิ่งที่เรียกว่า เทคโนโลยี ซึ่งกำลังบูชากันนักหนา เทคโนโลยีทั้งหลาย กำลังกลาย เป็นเครื่องชุดหลุมฝังคน, ฝังมนุษย์ ให้จมอยู่ภายใต้วัตถุนิยม, บูชาวัตถุเป็นพระเจ้า; ฝังมนุษย์ลงไปในผลิตภัณฑ์แรก ก็

นรกที่จะเกิดขึ้นทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางผิวหนัง
ทางจิตใจ ของบุคคลนั้นเอง.

จะดูกิจกรรมอวกาศ ไปโลกพระจันทร์ ไปโลกไทเท
ก็จะได้อยู่แล้ว แก่มันก็ ไม่มีผลเพื่อสันติภาพเลย เป็น
เครื่องมืออะไรอย่างหนึ่งเท่านั้น ไม่มีผลแก่สันติภาพเลย
มองในส่วนนี้แล้ว ก็เหมือนกับซีเรียบินไอพ่น สำหรับได้
จับที่กันแทน คนโบราณเขาถือว่า ซีข้างจับตักแทน นั่นนั่น
บักซีเต็มทีแล้ว. เคยว่าเราซีไอพ่นได้จับที่กันแทน; ไม่เป็น
ไปเพื่อสันติภาพ.

กิจกรรมปรมาณู ก็ขอให้ดูเด็ก มัน ไม่ได้เป็นไป
เพื่อสันติภาพ, เป็นไปเพื่อความยุ่งยากมากขึ้น. สักวันหนึ่ง
เมื่อบังคับไว้ไม่อยู่ มันแตกโทะแล้ว ก็ใช้อาวุธปรมาณู
ทำลายกัน นั่นก็คือการทำลายโลก สรุปผลกิจกรรมปรมาณู
ก็เป็นเหมือนการต่อโลงไว้ใส่โลก ในอนาคต

เฮ้, มาดูตัวอย่างประณีต เช่นศิลปะ, งานศิลป์
สมัยนี้ บัญญัติอะไรไกลออกไป ๆ เพื่อความ ขอบกัต้องใช้
คำว่า ความงามอย่างไรเวลา; ทำให้เสียเวลามาก, ไม่ถึง
จุดของสันติภาพ, และก็ไม่ว่า ศิลปะจะมีไว้เพื่อรับใช้

อะไรกัน? เพื่อรับใช้สันติภาพ หรือเพื่อรับใช้วิกฤตการณ์
หรือรับใช้ความมัวเมา ที่สร้างให้ช่ายตัวมากถึงขั้นทุกที?

ดูมาถึง การศึกษาโบราณคดี ประวัติศาสตร์ ศึกษา
กันมากมาย ศึกษากันได้เป็นพัน ๆ ปีหมื่นปี มันก็ไม่ส่ง
เสริมศีลธรรมแห่งความรักมนุษย์ด้วยกัน; ได้แต่รื้อฟื้น
ความอาฆาต และกันหาวิธีการที่จะเอาเปรียบผู้อื่น มาจาก
ความรู้ทางประวัติศาสตร์นั่นเอง มันไม่เป็นที่ไปเพื่อสันติภาพ.

ที่เราหวังกันมาก เช่น การสถิตยุดิธรรม หรือราช-
ทัณฑ์ ที่คู่กัน เกือบจะเข้าจับกันอย่างดี โอ้อวดกันมาก;
แก่มั่นก็คึกเกินไป แพงเกินไป แต่ก็ยังเพิ่มคนอันธพาล
อยู่นั่นเอง. ในโลกยังเพิ่มคนอันธพาลอยู่นั่นเอง ประจักษ์
พยานมันมีอยู่ทั่วไปทุกหนทุกแห่ง.

การสังคมสงเคราะห์ ยังไม่ช่วยให้คนพ้นจาก
นรกทั้งเป็น, อังคมอยู่ได้ปลักแห่งปัญหาชีวิต คือความ
โง่งมของตน เลี้ยงไม่โต; เพราะว่ามันสงเคราะห์กันทางจิต
ทางวิญญาณเสียเลย.

ที่นี้คู่ที่ตัวพระศาสนาเอง ก็ได้แปรรูปไป จนพระ-
ศาสนาไม่เป็นที่ตั้งแห่งศีลธรรม ไม่ควบคุมศีลธรรม เป็น

การลงทุนมาก ได้ผลไม่คุ้มค่า. เราจะสร้างโบสถ์ใหญ่ๆ
 แข่งกัน, สร้างพระใหญ่ๆ แข่งกัน, สร้างพระเจดีย์ใหญ่ๆ
 แข่งกัน และอะไรๆ อีกมากมาย ละเปลืองชาติใหญ่ไว้ก็ได้.
 มันก็ไม่ไ้ผลผลิตที่ให้เกิดสันติภาพ มันจะกลายเป็นเรื่องใช้
 เงินไม่คุ้มค่า สร้างความวุ่นวายปั่นป่วนไปเสีย.

ในที่สุดก็มาถึงชนบชรรวมนิยมประเพณี เปลี่ยน
 แปลงไป จนส่งเสริมอบายมุข; แทนที่จะส่งเสริม
 ศีลธรรม มันก็กลายเป็นทำลายศีลธรรม. การบวชนาค
 การทอดกฐิน งานศพ หรืออะไรเหล่านี้ ก็มีอะไรแทรก-
 แฉงเข้ามา เป็นอบายมุขโดยไม่รู้สีกตัว; มันไม่มีความ
 ทนของคำว่า บวชนาค หรือทอดกฐิน หรืองานศพ
 อันบริสุทธิ์. มันเป็นช่องทางให้เกิดความสนุกสนาน
 ส่งเสริมกิเลส โดยอาศัยสิ่งเหล่านั้นเป็นเครื่องบังหน้า.

นี่แหละจุดเกิด ความเจริญของมนุษย์เราในสมัย
 ปัจจุบันนี้ กำลังเป็นอย่างนี้. โลกไม่ได้รับสันติภาพ เพราะ
 สิ่งเหล่านี้กำลังเป็นเสียอย่างนี้.

เมื่อพูดถึงหนทางแก้ไข ก็ต้องทำให้ศีลธรรม
 กลับมา, ให้มีหรือเป็นเรื่องของศีลธรรม. แต่จะทำได้

ด้วยเหตุเพียงว่า แต่งเพลงเพราะ ๆ ขึ้นสักเพลงหนึ่งให้
ร้องกัน ให้ส่งวิทยุกระจายเสียงให้ส่งไปหมด ศีลธรรมก็ไม่
กลับมา. ต้องโดยการแก้ไขปรับปรุงหรือฟื้นฟูทางศีลธรรม
รณรงค์กันเหมือนที่มีการรณรงค์ทางการเมือง.

หลักทำให้ศีลธรรมกลับมา.

จะขอสรุปเหลือเพียง ๓ หัวข้อว่า ข้อที่ ๑. ศีลธรรม
ที่จำเป็นนี้ ก็คือ รักผู้อื่น รักผู้อื่นแล้วหาใครไม่ได้ ขโมย
ไม่ได้ ล้วงละเมิดหาไม่ได้ หลอกหลวงไม่ได้ ต้มน้ำเมา
ไม่ได้. และโดยส่วนตัวนั้น เมื่อรักผู้อื่น ก็ไม่เห็นแก่ตัว
มันก็ทำลาของหังการ มั่งการของตัว คือกิเลสตกทำลาย
จิตสูงไปทางพระนิพพาน.

ส่วน ทางสังคม นั้น มันไม่มีปัญหาอะไรเหลือ
เมื่อรักผู้อื่นแล้ว ไม่มีการเบียดเบียน มีแต่การช่วยเหลือ
กัน. แล้วจะทำให้รักชาติ รักเพื่อนมนุษย์. รักเพื่อน
มนุษย์แล้ว นายทุนก็ไม่เกิดขึ้นในโลก ที่มีอยู่ก็ตายไปเอง.
นายทุนตายไปหมดแล้ว คอมมิวนิสต์ก็ไม่มีการทำ ก็ตายไป

เอง. นี่ความมีศีลธรรม ทำให้ไม่ต้องฆ่าแกงกัน ไม่ต้องทะเลาะวิวาทกัน มีสันติสุขเข้ามาแทน.

ข้อที่ ๒. ขอให้ บังคับจิต บังคับตน บังคับกิเลส บังคับความรู้สึกฝ่ายต่ำ; สรุปรวมเรียกว่า บังคับตน. มนุษย์ก็จะเดินตรงทาง มีมนุษยธรรม ไม่ต้องกระวนกระวาย ให้ปวดหัว นอนไม่หลับ ขนน่าสะอายแมว. แมวขนหลับ ไม่ต้องกินยานอนหลับ; คนต้งกินยานอนหลับ เป็นโรคประสาท เป็นโรคจิต. บังคับจิตได้แล้ว ก็หยุดอาชญากรรม ลดอันตราย เพิ่มพลเมืองดี เพิ่มสัตบุรุษ.

ข้อที่ ๓. ถือหลักกว่า มีความสุขเมื่อทำหน้าที่ อยู่กับโต๊ะทำงาน, มีความสุข เพราะรู้สึกว่าการทำงานคือ การปฏิบัติธรรม.

ธรรมะ คือหน้าที่ของมนุษย์ตามกฎหมายของธรรมชาติ; เมื่อเราได้ทำหน้าที่ของมนุษย์ เราได้ประพฤติธรรม ก็มี ความสุข พอใจในตัวเอง ยกมือไหว้ตัวเองได้จึงมีความสุข; ไม่มีใครสร้างอบายขึ้นมาได้ ถ้าว่าเขาเป็นสุขเมื่อทำการงาน สร้างสวรรค์แทนไปทุกหนทุกแห่ง. แม้จะอาบเหงื่อต่างน้ำ อยู่ก็มีความสุข ไม่มี ความยากจน ไม่มี การแย่งชิง กตธิ์ ชุติริศ

คอร์ปชั่น เพราะว่ามันทุกคนเป็นสุขอยู่ที่โต๊ะทำงาน. การ
งานในโลกก็กลายเป็นศีลธรรมไปหมดทุกแขนง. ไม่ว่าแขนง
เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง อะไรมันกลายเป็นศีลธรรม
ไปหมด.

ทีนี้ผลที่เราจะได้รับ ที่ควรจะมอง ควรจะหวัง
หรือหวังได้; เมื่อศีลธรรมกลับมาอย่างนี้แล้ว โลกนี้
จะสงบเย็น, สงบเย็น ไม่มีนักเศรษฐกิจโกงเงินบ่นไป
ทั่วโลก, ไม่มีนักการเมืองโกง จนการเมืองของโลกได้ชื่อว่า
เป็นเรื่องสกปรก, ไม่มีนักปกครองคอร์ปชั่น ฉ้อราษฎร์
บังหลวง โดยทุกอย่างทุกประการ, ไม่มีคนผลิต คนขาย
คนซื้อ คนกลาง ที่พร้อมที่จะโกงอยู่ทุกกระเบียดนิ้ว, ไม่มี
อันธพาลเต็มเมือง หรือขุมอั้งยี่แก๊ง, ไม่มีคนอกจน เพราะ
เขาสนุกเป็นสุขในการทำคารงาน บุชาการงานเป็นพระเจ้า,
ไม่มีคนที่เห็นแก่ตัว ที่เป็นต้นเหตุแห่งปัญหาทุกปัญหาใน
โลกนี้. เราจะรักษาไว้ได้ซึ่งเอกลักษณ์ไทย วัฒนธรรม
ไทย ถ้าเรามีศีลธรรม. คนไทยจะรู้จักชาติ ศาสนา พระ-
มหากษัตริย์ ถึงขั้นที่เรียกว่า สมบูรณ์แบบ.

ขอให้พิจารณาดูให้ดีว่า ผลที่ควรจะได้ที่สูงสุด ประเสริฐ นิชะ มหาศาล เราไม่ได้ เพราะความไม่มี ศีลธรรม; ไม่เอาใจใส่ในความเป็นศีลธรรม, ปล่อยให้มัน ไปตามกิเลสของคน. ศีลธรรมก็ไม่มีอยู่ในรูปกิจกรรม กางๆในโลกนี้ทุกแขนง เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับเอาเปรียบ กัน สร้างปัญหาขึ้นมาในโลก. การทำให้ก้าวหน้าในชีวิต ในผลประโยชน์ ซึ่งเป็นหัวใจของเศรษฐกิจ จะทำให้มนุษย์ เป็นสุข ก็กลายเป็นโอกาส เป็นเครื่องมือ สำหรับกดขี่ ชูชีวิต ผูกขาด อะไรกันไปได้.

นี่ขอให้ดูให้ดีว่า ศีลธรรมทุกๆ แขนงในแต่กาล ก่อนนั้น มาเปลี่ยนรูป เป็นเรียกว่า อาชีวะบ้าง เศรษฐกิจ บ้าง การค้าบ้าง การเมืองบ้าง การทหารบ้าง การปกครอง บ้าง ความยุติธรรมบ้าง กระทั่งกิจกรรมนายหน้า กระทั่ง ถึงทนาคความ ซึ่งที่แท้แต่ละอย่างๆ เป็นศีลธรรม; เพราะ ว่าถ้าทำไปอย่างถูกต้องแล้ว ทำให้มนุษย์มีปรกติสุข.

ที่ — ละ, คือละแปลว่า ปรกติสุข ศีลธรรม แปลว่า สิ่งที่ทำความปรกติสุข. มนุษย์คิดขึ้นมา นึกขึ้นมา ได้ตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์โน้น เพื่อความปรกติสุข; ต่อมา

มันเปลี่ยนรูปเป็นเครื่องมือ เป็นโอกาส สำหรับเอาเปรียบ
ผู้อื่น โลกมันก็ยุ่งยากมากขึ้น ๆ จนหาความสงบสุขไม่ได้
เป็นวิกฤตการณ์ถาวรไป.

ศีลธรรมไม่กลับมา สันติภาพก็ไม่ได้.

พูดถึงสันติภาพแล้วก็น่าหวั่น คนในโลกกำลังพูด
ถึงสันติภาพถาวร, แต่ว่าเขากำลังทำเหตุทำปัจจัย แห่ง
วิกฤตการณ์อันถาวร คือไม่มีศีลธรรม, ทำพลาทจน
ศีลธรรมเปลี่ยนรูป, ศีลธรรมโบราณ ที่เคยทำความสงบทุก
แขนงแก่มนุษยชนนั้น เปลี่ยนรูปเป็นวิธีการต่าง ๆ เพื่อจะแสวง
หาประโยชน์ใส่ตัว ด้วยความเห็นแก่ตัว ทั้งที่โยยกว่าอย่าง
ให้ฟังมาแล้วข้างต้นนั้น.

ขอให้พวกเราทุกคน ในฐานะที่รวมกันเป็นมนุษย-
ชาติ จงมองเห็นหนทางแห่งความวิบัติ ในเมื่อศีล-
ธรรมไม่กลับมา. ศีลธรรมไม่กลับมา เหมือนอย่างสมัย
คนป่าที่ยังไม่แต่งผ้า ก็อย่างหญิงสาวไม่แต่งผ้า ก็ยังไปทำงาน
ตามป่า ตามภูเขา ตามทุ่งนาได้ โดยไม่มีใครดูคกว่า นั้น
แหละมันเป็นศีลธรรม ที่สร้างขึ้นมาจากธรรมชาติอัน

ถูกตัว มีหัวมีหาง ระวังวางระวังคอ ออทนอดลงหลัก ฐัว
มันเป็นกบจักรหรือเป็นคอกบัว ก็เลสเป็นตัวธรรมะเป็นคน
เป็นคนยังมีไข่มนุษย์ เป็นชาวพุทธก็จะหมคบปัญหา ปัญญา
ต้องคู่กันกับสติ ทิฐูฐิต้องเป็นสัสมา วิชาต้องส่องแสง
การลงแรงต้องคุ้มค่า คีลธรรมกลับมาโลกาสงเข็น คือ
หัวข้อแห่งการบรรยายครั้งสุดท้ายแห่งชุดนี้ ในวันนี้

เวลาที่กำหนดไว้ สำหรับการบรรยายทั้งหมดลงแล้ว
อาตมาขออ้อนวอนท่านทั้งหลายว่า จงได้ช่วยกันพิจารณาตามหัวข้อ
ที่ว่า คีลธรรมไม่กลับมาโลกาภิวัตน์ ถ้าคีลธรรมกลับมา โลก
ก็สงบเย็น.

ขอให้เราทั้งหลายมีความหวัง ตั้งความหวัง ความปรารถนา
ว่า คีลธรรมจักต้องกลับมา ก่อนแต่ที่โลกาภิวัตน์ แม้อาตมา
เองก็ขอแสดงความหวังว่า ท่านทั้งหลายจะได้นำไปพิจารณา
แล้วประพาศพิจารณาให้ถูกต้องตรงตามปัญหา เพื่อจะแก้ปัญหาให้ได้โดย
สะดวกทาย แล้วก็จะมีความเป็นอยู่สุขสบายด้วยกันทุกที่พาราครี
ทุกท่านทุกคน เถอญ.

รายชื่อหนังสือ
ชุดลอยปทุม

อันดับ	เรื่อง	พิมพ์ครั้งที่
๑	คู่มือมนุษย์	๖
๒	ศิลปะแห่งการตัดด้วยถากุตสัมมปปิณญา	๑
๓	ศิลปะแห่งการมีพระพุทธรเจ้าอยู่กับเนื้อกับตัว	๑
๔	ธรรมะสำหรับคนเกลียดวัด	๑
๕	ธรรม ๒๔ เหลี่ยม	๒
๖	พดกับเพชร	๑
๗	ศีลธรรมกลับมา ตอนที่ ๑	๑
๘	เห็นธรรมชาติคือเห็นความเป็นเช่นนั่นเอง	๑
๙	ธรรมโอสถสำหรับโลก	๑
๑๐	ความมีสุขภาพพอนามิฮทางจิต	๒
๑๑	ปรมัตถธรรมคำกลอน	๑
๑๒	เทพานเทนและเตชวัน	๒
๑๓	ธรรมพรบใหม่	๒
๑๔	ตถตาช่วยได้	๑
๑๕	ศีลธรรมกลับมา ตอน ๒	๑
๑๖	ศีลธรรมกลับมา ตอน ๓	๑
๑๗	คำของครุ	๑
๑๘	พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงเป็นกัลยาณมิตร	๑

ศีลธรรมจะกลับมาได้ เราต้องไม่ประพฤติ กระทำด้วยตนเอง:-

อย่างคงเส้นคงวา ถูกฝ่าถูกตัว มีหัวมีหาง
ระว่างคางระว่างคอ ถอนคอกลงหลัก รู้ว่าเป็นกงจักรหรือตอกมี
กิโลสเบ็ดตัว ชรรมะเป็นตน

เป็นคนยังมีใจมนุษย์ เป็นชาวพุทธก็จะหมกบิณฑุหา
บิณฑุหาต้องคู่กับสติ ทิฎฐิต้องเป็นสัมมา วิชชาต้องส่องแสง
การลงแรงต้องคุ้มค่า ศีลธรรมกลับมา โลกาสงนเย็น.